

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Книга перша. ПРО КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Розділ 1.1. Глосарій

Розділ 1.2. Вихідні положення

Розділ 1.3. Принципи Кримінального кодексу та його застосування

Розділ 1.4. Дія Кримінального кодексу в часі та просторі

Книга друга. ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Розділ 2.1. Кримінальне правопорушення

Розділ 2.2. Об'єкт і об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Розділ 2.3. Суб'єкт кримінального правопорушення

Розділ 2.4. Суб'єктивна сторона

Розділ 2.5. Шкода та її види. Тяжкість кримінального правопорушення

Розділ 2.6. Незакінчений злочин

Розділ 2.7. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Розділ 2.8. Обставини, що виключають протиправність діяння

Розділ 2.9. Кримінально-правова кваліфікація

Книга третя. ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Розділ 3.1. Загальні положення про кримінально-правові засоби

Розділ 3.2. Покарання

Розділ 3.3. Призначення покарання

Розділ 3.4. Непризначення покарання

Розділ 3.5. Зміна або невиконання призначеного покарання

Розділ 3.6. Засоби пробації

Розділ 3.7. Засоби безпеки

Розділ 3.8. Реституція та компенсація

Розділ 3.9. Конфіскація майна та вилучення речі

Розділ 3.10. Судимість

Розділ 3.11. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх та молодих осіб

Розділ 3.12. Кримінально-правові засоби щодо юридичної особи

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

Книга четверта. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЛЮДИНИ

Розділ 4.1. Злочини проти життя людини

Розділ 4.2. Кримінальні правопорушення проти здоров'я людини

Розділ 4.3. Кримінальні правопорушення проти ментальної та фізичної безпеки людини

Розділ 4.4. Кримінальні правопорушення проти особистої свободи, честі та гідності людини

Розділ 4.5. Кримінальні правопорушення проти сексуальної свободи та сексуальної недоторканості людини

Розділ 4.6. Кримінальні правопорушення проти сім'ї та дітей

Розділ 4.7. Кримінальні правопорушення проти приватності людини

Розділ 4.8. Кримінальні правопорушення проти свободи світогляду та віросповідання людини

Розділ 4.9. Кримінальні правопорушення проти соціально-економічних прав людини

Розділ 4.10. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав та референдумного права

Розділ 4.11. Кримінальні правопорушення проти рівноправності та політичних прав

Книга п'ята. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Розділ 5.1. Кримінальні правопорушення проти порядку охорони здоров'я людей

Розділ 5.2. Кримінальні правопорушення проти порядку обігу психоактивних речовин

Розділ 5.3. Кримінальні правопорушення проти безпеки довкілля

Книга шоста. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЕКОНОМІКИ

Розділ 6.1. Кримінальні правопорушення проти власності

Розділ 6.2. Кримінальні правопорушення проти інтелектуальної власності

Розділ 6.3. Кримінальні правопорушення проти фінансів

Розділ 6.4. Кримінальні правопорушення проти порядку господарювання

Розділ 6.5. Кримінальні правопорушення проти порядку використання природних ресурсів

Книга сьома. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА

Розділ 7.1. Злочини проти безпеки від організованої злочинної діяльності

Розділ 7.2. Злочини проти безпеки від тероризму

Розділ 7.3. Кримінальні правопорушення проти загальної безпеки

Розділ 7.4. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Розділ 7.5. Кримінальні правопорушення проти публічного порядку

Розділ 7.6. Кримінальні правопорушення проти моральності та культурної спадщини

Розділ 7.7. Кримінальні правопорушення проти безпеки інформаційних систем

Розділ 7.8. Кримінальні правопорушення проти достовірності інформації, що міститься на речових носіях

Розділ 7.9. Кримінальні правопорушення проти доброчесності у приватній та спортивній сферах

Книга восьма. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

Розділ 8.1. Злочини проти основ правосуддя

Розділ 8.2. Кримінальні правопорушення проти сприяння правосуддю

Розділ 8.3. Кримінальні правопорушення проти порядку виконання судового рішення

Книга дев'ята. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДЕРЖАВИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Розділ 9.1. Злочини проти національної безпеки України

Розділ 9.2. Кримінальні правопорушення проти режиму таємниці інформації, що належить державі

Розділ 9.3. Кримінальні правопорушення проти порядку перетинання державного кордону України та міграційного режиму

Розділ 9.4. Кримінальні правопорушення проти порядку публічної служби

Розділ 9.5. Кримінальні правопорушення проти доброчесності у публічній сфері

Розділ 9.6. Кримінальні правопорушення проти порядку декларування

Розділ 9.7. Кримінальні правопорушення проти порядку публічного управління

Розділ 9.8. Кримінальні правопорушення проти порядку виконання військового, мобілізаційного обов'язків, проходження альтернативної служби чи служби цивільного захисту

Книга десята. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)

Розділ 10.1. Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі

Розділ 10.2. Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби

Розділ 10.3. Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та експлуатації засобів ведення бою

Розділ 10.4. Кримінальні правопорушення проти порядку несення спеціальних служб

Розділ 10.5. Кримінальні правопорушення проти порядку військової публічної служби

Розділ 10.6. Злочини проти порядку несення військової служби в умовах збройного конфлікту

Книга одинадцята. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Розділ 11.1. Злочин геноциду

Розділ 11.2. Злочини проти людяності

Розділ 11.3. Злочин агресії

Розділ 11.4. Воєнні злочини

Розділ 11.5. Злочини проти міжнародної безпеки

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Книга дванадцята. ПЕРЕХІДНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Розділ 12.1. Перехідні положення

Розділ 12.2. Прикінцеві положення

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Книга перша. ПРО КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Розділ 1.1. ГЛОСАРІЙ

Стаття 1.1.1. Терміни Кримінального кодексу

1. Терміни, застосовані у цьому Кодексі, які мають визначення в іншому законі, міжнародному договорі чи акті Європейського Союзу, вживаються відповідно до свого нормативного визначення, крім випадків, передбачених частиною 2 цієї статті та іншими статтями цього Кодексу, в яких визначаються терміни.

2. У цьому Кодексі відповідні терміни мають таке значення:

1) *активи (доходи)* – грошові кошти (зокрема, готівкові кошти або такі, що перебувають на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах), інше майно, нематеріальні активи, зокрема в криптовалютах, обсяг зменшення фінансових зобов'язань, роботи чи послуги, отримані особою;

2) *близька людина* – член сім'ї або інша людина, інтереси якої мають суттєве значення для особи;

3) *військове формування* – утворене відповідно до законів України формування, що комплектується військовослужбовцями (зокрема Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки, Державна прикордонна служба України, Національна гвардія України, Управління державної охорони України, Державна спеціальна служба транспорту, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України);

4) *викрадення* – вилучення чужого рухомого майна:

а) всупереч волі власника, законного володільця чи користувача або уповноваженої особи,

б) зі спотворенням їх волі або

в) з ігноруванням їх волі, –

що спричинило майнову шкоду у розмірі вартості викраденого майна;

5) *вимагання хабара*:

а) вимога надати хабар з погрозою вчинення дій або бездіяльності зі зловживанням стосовно особи, яка надає хабар, чи її близької людини або

б) умисне створення умов, за яких особа вимушена надати хабар з метою запобігання шкоди для її (чи її близької людини) прав або законних інтересів;

б) *вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з реалізацією потерпілою людиною суб'єктивного права в публічних інтересах чи виконанням нею юридичного обов'язку* – вчинення кримінального правопорушення з метою:

а) перешкодити реалізації потерпілою людиною її суб'єктивного права в публічних інтересах чи виконання нею юридичного обов'язку,

б) змінити характер такої поведінки або

в) помститися за таку поведінку, незалежно від часу, що минув з моменту реалізації потерпілою людиною її суб'єктивного права в публічних інтересах чи виконання нею юридичного обов'язку;

7) *володіння* – місце, отримати доступ до якого або перебувати у якому можна лише з дозволу власника, законного володільця чи користувача або уповноваженої особи, зокрема:

а) *житло* – будь-яке приміщення, призначене для постійного чи тимчасового проживання в ньому людини, а також всі складові частини такого приміщення, або

б) *інше володіння* – транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, будівля, приміщення чи споруда будь-якого призначення, що перебуває у власності чи користуванні;

8) *дія сексуального характеру* – дія, яка має суб'єктивну чи об'єктивну спрямованість на задоволення статевого потягу або порушення сексуальної автономії іншої людини;

9) *дитина* – особа (людина), яка не досягла 18-річного віку на час вчинення кримінального правопорушення нею або щодо неї чи в її присутності, зокрема:

а) *малолітня дитина* – людина, яка не досягла 14-річного віку;

б) *неповнолітня дитина* – особа (людина), яка досягла 14-річного віку, але не досягла 18-річного віку;

10) *довгострокова шкода довкіллю* – шкода довкіллю у виді масової загибелі об'єктів тваринного чи рослинного світу або радіаційного чи хімічного забруднення, за якої повернення пошкоджених природних ресурсів до їхнього попереднього стану може відбутися не раніше, ніж через рік;

11) *завідомо* – розуміння особою, яка вчиняє кримінальне правопорушення, певного факту як явного, очевидного для неї;

12) *загальнонебезпечний спосіб* – спосіб, який спричиняє шкоду двом чи більше людям (вибух, підпал, затоплення, використання радіоактивних матеріалів, отруйних речовин, збудників інфекційних захворювань);

13) *застосування зброї* – її використання для спричинення смерті людини, шкоди її здоров'ю, знищення чи пошкодження матеріального об'єкта або для залякування;

14) *зброя* – предмет (засіб, пристрій), крім гладкоствольної мисливської (цивільної вогнепальної) зброї, який:

а) придатний або може бути пристосований без використання спеціального обладнання для спричинення смерті людини, шкоди її здоров'ю, поєданого або не поєданого зі знищенням чи пошкодженням матеріального об'єкта,

б) має спеціальний правовий режим – вилучений з цивільного обігу або є предметом дозвільної системи та

в) належить до одного з таких видів: вогнепальна зброя, здатна вистрілити кулю, стрілу діаметром більше 4,5 мм із початковою швидкістю 100 чи більше м/сек; артилерійська зброя, зокрема міномети; гранатомети; ракетна зброя; холодна та металеві зброя;

15) *збут* – оплатна чи безоплатна передача майна шляхом: продажу, обміну, розміну, дарування, застосування як засобу платежу, програшу в азартній грі, передачі в борг чи в рахунок покриття боргу, передачі для зберігання чи використання тощо;

16) *зловживання* – використання службових повноважень, професійного чи опікунського статусу або пов'язаних із ними можливостей з протиправною метою;

17) *іноземна публічна службова особа*:

а) службова (посадова) особа іноземної держави (особа, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, зокрема прокурор, присяжний, інша особа, яка здійснює функції держави для іноземної держави, зокрема для її державного органу або юридичної особи публічного права), керівник адміністративного, управлінського чи наглядового органу державного підприємства,

б) службова (посадова) особа органу місцевого самоврядування іноземної держави чи автономного утворення на території іноземної держави,

в) іноземний третейський суддя, особа, уповноважена вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземній державі у порядку, альтернативному судовому,

г) службова (посадова) особа міжнародної організації (працівник міжнародної організації чи будь-яка інша особа, уповноважена такою організацією діяти від її імені), член міжнародної парламентської асамблеї, учасником якої є Україна, службова (посадова) особа Європейського Союзу,

д) суддя, прокурор чи інша посадова особа міжнародного суду, юрисдикцію якого визнала Україна;

18) *інформаційна система* – інформаційна (автоматизована), електронна комунікаційна, інформаційно-комунікаційна система, електронна комунікаційна мережа;

19) *корисливий мотив* – прагнення особи одержати матеріальне благо для себе чи іншої особи, одержати або зберегти певне речове право, уникнути матеріальної витрати, досягти іншої матеріальної вигоди шляхом вчинення кримінального правопорушення;

20) *корупційне кримінальне правопорушення* – передбачені цим Кодексом злочин чи провина, склад яких містить такі дві обов'язкові ознаки корупції в їх поєднанні: неправомірна вигода або хабар – як предмет або засіб кримінального правопорушення; зловживання чи схилення до зловживання, вплив на прийняття рішення чи торгівля впливом – як спосіб вчинення кримінального правопорушення.

Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення:

а) передбачені статтями 4.4.7, 5.2.8, 6.1.4–6.1.5, 6.1.7–6.1.8, 6.2.2, 6.3.9, 6.3.16, 6.3.17, 6.5.2–6.5.3, 7.3.4, 7.6.10, 7.6.11, 7.8.5, 10.5.4, 10.5.7, 10.5.8, у разі їх вчинення з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних з ними можливостей та з метою одержання неправомірної вигоди;

б) пов'язані з хабарництвом, передбачені статтями 4.10.8, 4.10.9, 5.1.5, 5.1.6, 7.9.4–7.9.9, 8.2.14, 8.2.15, 9.5.5–9.5.8, 9.7.10, 9.7.11;

в) передбачене статтею 9.5.4 цього Кодексу;

21) *кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією*, – передбачене цим Кодексом кримінальне правопорушення, вчинене особою, зазначеною у частині 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», яке порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони чи обмеження, але не містить ознак корупції.

Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 9.5.11, 9.5.12, 9.6.3–9.6.4 цього Кодексу;

22) *масові дії* (заворушення, заходи тощо) – дії, в яких брали участь 50 і більше осіб;

23) *масове знищення, отруєння, захворювання* – таке, від якого постраждало 50 і більше осіб;

24) *масштабна шкода довкіллю* – шкода довкіллю, яка має місце на площі понад сто квадратних кілометрів або понад десять кубічних кілометрів, поєднана з тяжкою майновою шкодою;

25) *міжнародний договір* – чинний міжнародно-правовий акт, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або акт міжнародного гуманітарного права щодо звичаїв війни;

26) *молода особа* – особа, яка досягла 18-річного віку, але не досягла 21-річного віку на час вчинення нею кримінального правопорушення;

27) *набуття (незаконне набуття)* – дія, внаслідок якої особа стає фактичним володільцем певного предмета шляхом купівлі, обміну, розміну, одержання як подарунку, платежу, виграшу чи відшкодування боргу, отримання для зберігання чи використання тощо, зокрема без належного дозволу;

28) *насильство* – протиправний фізичний, акустичний, світловий, термічний чи хімічний вплив на іншу людину;

29) *небезпечний предмет*:

а) вибухова, токсична, окислювальна, горюча речовина чи речовина біологічного походження, біологічний агент (біохімічний, мікробіологічний, біотехнологічний препарат, патогенний для людей чи тварин мікроорганізм тощо), які або сукупність яких становлять реальну небезпеку для життя і здоров'я людей, довкілля, матеріальних чи культурних цінностей, або

б) пристрій, що містить таку речовину, агент чи препарат;

30) *незаконне заволодіння* – обернення на свою або іншої особи користь предмета:

а) всупереч чи зі спотворенням волі власника, законного володільця або користувача чи уповноваженої особи, або

б) який не має власника, законного володільця або користувача чи уповноваженої особи;

31) *незаконне збройне формування* – попереднє об'єднання п'яти або більше співучасників, ознаками якого є:

а) наявність фактичного командира,

б) стійкість,

в) озброєність та

г) мета об'єднання – участь у збройному конфлікті або насильницьких діях, спрямованих на зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади;

32) *неправомірна вигода* – гроші чи інше майно, перевага, пільга, послуга, нематеріальний актив, вигода немайнового характеру, уступка майнових вигід або майнових прав на користь іншої особи (предмет чи засіб неправомірної вигоди), які особа без законних на

те підстав безпосередньо чи через посередника прагне набути або набуває для себе чи для іншої особи шляхом зловживання, за відсутності ознак хабарництва;

33) *нетерпимість* – відкрите, упереджене, негативне ставлення стосовно категорії осіб, відмінних за такими ознаками, як раса, колір шкіри, політичні, релігійні або інші переконання чи погляди, статевая приналежність, вік, інвалідність, стан здоров'я, генетичні ознаки, етнічне чи соціальне походження, громадянство, соціальний, сімейний чи майновий стан, рід занять чи професія, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, місце народження чи проживання, належність до національної меншини, мова або іншими ознаками;

34) *неурядова організація* – громадське об'єднання, професійна спілка чи об'єднання громадян за професійною ознакою, організація роботодавців, організація споживачів, орган самоорганізації населення, громадське формування з охорони громадського порядку чи державного кордону, добровольче формування територіальної громади;

35) *обман* – повідомлення завідомо неправдивих відомостей або приховування відомостей, які особа зобов'язана була і могла повідомити;

36) *орган правопорядку* – орган (підрозділ) досудового розслідування або оперативний підрозділ відповідного державного органу, який здійснює слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії;

37) *опір* – фізична протидія правомірному здійсненню особою владних повноважень, виконання нею юридичного обов'язку або реалізації її суб'єктивного права в публічних інтересах;

38) *особливо уразлива людина*:

- а) малолітня дитина;
- б) вагітна жінка;
- в) людина, яка досягла 75-річного віку;
- г) людина з інвалідністю I групи;
- д) заручник;

39) *переміщення* – перевезення, перенесення, пересилання чи інша дія, результатом якої є зміна місця перебування людини чи будь-якого предмету в просторі з використанням транспорту або без такого, зокрема переміщення через митний кордон України – ввезення на територію України, вивезення з території України чи транзит через територію України певного предмету з його переміщенням через митний кордон України або спробою такого переміщення, незалежно від способу (зокрема при особі, яка переміщує, з використанням транспортного засобу чи засобу поштового зв'язку);

40) *підкуп* – пропозиція або надання особі прямо чи опосередковано хабара за вчинення нею певної дії або бездіяльності;

41) *підроблення* – зміна властивостей предмета чи надання йому такого зовнішнього вигляду, який не відповідає його справжній суті, здійснені з метою введення в оману;

42) *погроза* – усне, письмове чи конклюдентними діями залякування людини застосуванням насильства, зґвалтуванням, знищенням чи пошкодженням майна, розголошенням дійсних чи вигаданих відомостей, які людина бажає зберегти в таємниці, або спричиненням їй будь-якої іншої шкоди, якщо ця людина сприйняла погрозу як таку, що може бути реалізована щодо неї чи її близької людини;

43) *поширення інформації* – повідомлення особою певної інформації, якою вона володіє, хоча б одній іншій особі;

44) *пошкодження* – приведення майна або інформації у часткову непридатність щодо цільового використання;

45) *представник влади* – публічна службова особа, уповноважена у межах своєї компетенції пред'являти вимоги та приймати рішення, обов'язкові для виконання будь-якою юридичною чи фізичною особою;

46) *представник іноземної держави* – особа, яка:

- а) діє як державний службовець іноземної держави,
- б) проходить військову службу в її збройних силах чи іншому військовому формуванні, органах поліції, органах державної безпеки, розвідувальних органах,
- в) займає посаду в зазначених або будь-яких інших державних органах чи органах місцевого самоврядування іноземної держави, утворених відповідно до її законодавства,
- г) діє з дозволу, за підтримки, за згодою чи за наказом осіб, перелічених у

підпунктах (а) – (в) цього пункту,

д) є представником незаконного збройного формування, створеного, керованого чи фінансованого державою-агресором,

е) є представником окупаційної адміністрації держави-агресора, яку становлять її державні органи чи інші структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, або

є) є представником підконтрольного державі-агресору самопроголошеного органу, який узурпував виконання владних функцій на тимчасово окупованій території України.

47) *примушування* – протиправний вплив на особу з метою схилити її до вчинення чи не вчинення певної дії;

48) *природні ресурси* – компоненти довкілля, природні об'єкти і природно-антропогенні об'єкти, зокрема види дикої фауни, флори та грибів або їхні частини чи похідні, що використовуються або можуть бути використані при здійсненні господарської чи іншої діяльності як джерело енергії, продукт виробництва чи предмет споживання;

49) *пропаганда* – поширення серед невизначеного кола осіб інформації для просування певних поглядів;

50) *пропозиція хабара* – висловлення (усно, письмово чи шляхом конклюдентних дій) службовій або іншій особі наміру надати хабар, незалежно від того, чи повідомляється при цьому про час, місце або спосіб його надання;

51) *психоактивна речовина* – речовина (наркотичний засіб, психотропна речовина чи їх аналоги, одурманюючий засіб, сильнодіючий лікарський засіб, алкогольний напій тощо), потрапляння в організм якої призводить до змін психічної діяльності людини, що може полягати в частковій або повній втраті людиною здатності здійснювати розумово-вольовий контроль за своєю поведінкою;

52) *публічна службова особа*:

а) суддя, прокурор;

б) особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – службова особа, яка обіймає посаду, пов'язану з виконанням владних, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських, контрольно-ревізійних чи реєстраційних обов'язків в органі державної влади чи органі місцевого самоврядування, зазначена у пункті 1 частини 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції»;

в) народний депутат України, депутат місцевої ради, сільський, селищний, міський голова;

г) службова особа, яка виконує організаційно-розпорядчі, адміністративно-господарські або контрольно-ревізійні обов'язки в юридичній особі публічного права;

д) особа, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг, тобто відповідно до закону та на підставі ліцензії, включення до реєстру, публічного договору чи рішення адміністративного органу надає публічні послуги, що створюють правові наслідки для інших осіб (зокрема нотаріус, приватний виконавець, оцінювач, незалежний посередник, член трудового арбітражу, суб'єкт державної реєстрації прав, третейський суддя, судовий експерт, спеціаліст у кримінальному провадженні чи судовому процесі);

е) військова публічна службова особа;

є) іноземна публічна службова особа;

53) *публічна службова особа, яка займає особливо відповідальне становище*:

а) Президент України,

б) Голова Верховної Ради України, Перший заступник, заступник Голови Верховної Ради України, голова Комітету Верховної Ради України, голова депутатської фракції у Верховній Раді України,

в) Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, керівник центрального органу виконавчої влади, який не входить до складу Кабінету Міністрів України, або особи, які виконують їхні обов'язки,

г) Секретар Ради національної безпеки і оборони України,

д) Головнокомандувач Збройних Сил України,

е) Голова Верховного Суду, Голова Конституційного Суду України,

є) Генеральний прокурор,

ж) Голова Антимонопольного комітету України, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Національного банку України, Голова Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Голова Рахункової палати, Голова Служби безпеки України, Голова Фонду державного майна України, Голова Центральної виборчої комісії, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Державного бюро розслідувань або особи, які виконують їхні обов'язки,

з) керівник постійно діючого допоміжного органу, утвореного Президентом України, керівник апарату Верховної Ради України, керівник Секретаріату Кабінету Міністрів України, керівник Державного управління справами або особи, які виконують їхні обов'язки;

и) голова обласної державної адміністрації, керівник обласної військово-цивільної адміністрації, міський голова міста – обласного центру;

54) *публічне місце* – будівля, споруда (як внутрішні приміщення, так і території, що прилягають до них), ділянка, доступні та відкриті для перебування (вільно, за запрошенням, безоплатно чи за плату) відповідно до встановлених щодо такого місця правил;

55) *ризик вчинення нового злочину* – ймовірність вчинення особою нового злочину, що впливає на застосування виду та міри кримінально-правового засобу, визначена органом пробації на підставі законодавства з урахуванням психологічних, соціальних та правових характеристик особи;

56) *розголошення інформації* – діяння особи, яка володіє інформацією з обмеженим доступом, яка довірена або стала відомою їй у зв'язку з її професійною діяльністю чи службовим становищем, що полягає у:

а) повідомленні такої інформації хоча б одній особі, яка не належить до кола осіб, що мають право доступу до такої інформації, або

б) наданні можливості ознайомитися з відповідною інформацією шляхом створення умов для цього хоча б для однієї особи, яка не належить до кола осіб, що мають право доступу до такої інформації;

57) *систематичність* – вчинення діяння три і більше разів (крім злочинів, передбачених статтями 11.2.1 і 11.2.2 цього Кодексу);

58) *службова особа (публічна службова особа, військова публічна службова особа, іноземна публічна службова особа, службова особа юридичної особи приватного права, службова особа іноземної юридичної особи приватного права)* як суб'єкт кримінального правопорушення – будь-яка особа, яка при вчиненні кримінального правопорушення використовує:

а) посаду, яку вона обіймає постійно або тимчасово та пов'язану з виконанням владних, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських, контрольно-ревізійних чи реєстраційних обов'язків або обов'язків щодо надання публічних послуг, незалежно від того, була вона призначена на посаду чи обрана, обіймає посаду за плату чи безоплатно або

б) статус, відповідно до якого вона спеціально уповноважена виконувати такі обов'язки повноважним органом, повноважною службовою особою, судом чи законом;

59) *сприяння розкриттю чи розслідуванню кримінального правопорушення, викриттю особи, яка його вчинила*, – дії особи, спрямовані на надання добровільної допомоги органу досудового розслідування, прокурору, суду у всебічному, повному і неупередженому встановленні всіх обставин кримінального правопорушення шляхом повідомлення всієї відомої такій особі інформації про обставини його вчинення та повного сприяння отриманню доказів у кримінальному провадженні;

60) *транспортний засіб* – пристрій, призначений для перевезення людей, вантажу або обладнання чи механізмів, який приводиться в рух двигуном, силою природи або м'язовою силою людини чи тварини;

61) *уразлива людина*:

а) неповнолітня дитина;

б) людина, яка досягла 65-річного віку;

в) людина з інвалідністю II або III групи;

г) людина, яка перебуває в матеріальній чи службовій залежності від суб'єкта кримінального правопорушення;

б2) *ухилення* – невиконання юридичного обов'язку особою, яка має реальну можливість його виконати;

б3) *хабар* – гроші чи інше майно, перевага, пільга, послуга, нематеріальний актив, вигода немайнового характеру, уступка майнових вигід або майнових прав на користь іншої особи, які особа без законних на те підстав безпосередньо або через посередника:

а) одержує, просить чи вимагає або пропозицію якого приймає для себе чи для іншої особи за вчинення чи невчинення в інтересах особи, яка пропонує чи надає хабар, або в інтересах третьої особи, певної дії шляхом зловживання чи торгівлі впливом (незалежно від наявності в неї реальної можливості вчинити або не вчинювати таку дію та незалежно від того, приймає вона пропозицію хабара або одержує, просить чи вимагає хабар до або після вчинення чи не вчинення зазначеної дії), або

б) пропонує чи надає іншій особі за те, щоби вона, шляхом зловживання чи впливу на прийняття рішення вчинила або не вчинила будь-яку дію в інтересах того, хто пропонує чи надає хабар або іншої особи;

б4) *члени сім'ї*:

а) подружжя та їхні діти до досягнення ними повноліття – незалежно від спільного проживання;

б) особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки (крім прав та обов'язків, які не мають характеру сімейних);

б5) *школа майнова*:

а) майнові втрати, яких особа, держава чи територіальна громада зазнала внаслідок вчинення щодо неї кримінального правопорушення;

б) майнові витрати, які особа, держава чи територіальна громада зробила чи мусить зробити для відновлення свого речового права або права інтелектуальної власності, порушеного кримінальним правопорушенням.

Стаття 1.1.2. Розрахункова одиниця

1. У цьому Кодексі розрахункова одиниця застосовується для визначення:

- 1) вартісних розмірів предмета або засобу кримінального правопорушення;
- 2) спричиненої ним майнової шкоди;
- 3) розміру штрафу.

2. Розрахункова одиниця дорівнює 1/30 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня року, в якому було вчинене кримінальне правопорушення.

3. Розмір розрахункової одиниці визначається в гривнях та округлюється до їх цілого числа.

Стаття 1.1.3. Розміри майнової шкоди

1. У цьому Кодексі майнова шкода має такі розміри:

- 1) *істотна* – майнова шкода розміром не більше 50 розрахункових одиниць;
- 2) *суттєва* – майнова шкода, яка більше ніж у 50, але не більше ніж у 500 разів перевищує розмір розрахункової одиниці;
- 3) *значна* – майнова шкода, яка більше ніж у 500, але не більше ніж у 5 000 разів перевищує розмір розрахункової одиниці;
- 4) *тяжка* – майнова шкода, яка більше ніж у 5 000 разів перевищує розмір розрахункової одиниці.

2. Розміри майнової шкоди встановлюються на момент її спричинення.

Стаття 1.1.4. Розміри предмета та засобу кримінального правопорушення

1. У цьому Кодексі вартісні розміри предмета кримінального правопорушення та засобу його вчинення мають таке значення:

- 1) *вагомий розмір* – 1 000 і більше розрахункових одиниць,
- 2) *великий розмір* – 10 000 і більше розрахункових одиниць,

3) *особливо великий розмір* – 100 000 і більше розрахункових одиниць.

2. Вартісні розміри предмета кримінального правопорушення та засобу його вчинення встановлюються на момент вчинення діяння.

Стаття 1.1.5. Розміри шкоди здоров'ю

1. У цьому Кодексі шкода здоров'ю має такі розміри:

1) *суттєва шкода здоров'ю* – шкода здоров'ю, якій не властиві ознаки тяжкої шкоди здоров'ю, але яка полягає у:

- а) розладі здоров'я тривалістю від одного до 21 дня або
- б) стійкій втраті загальної працездатності у розмірі до 10 відсотків;

2) *значна шкода здоров'ю* – шкода здоров'ю, якій не властиві ознаки тяжкої шкоди здоров'ю, але яка полягає у:

- а) розладі здоров'я тривалістю 22 дня чи більше,
- б) стійкій втраті загальної працездатності у розмірі від 11 до 33 відсотків включно або
- в) стійкій втраті професійної працездатності у розмірі понад 50 відсотків;

3) *тяжка шкода здоров'ю* – шкода здоров'ю, яка полягає у:

- а) втраті органу тіла чи його функції,
- б) каліцтві статевого органу чи стерилізації,
- в) стійкому розладі психіки,
- г) розладі здоров'я, поєднаному зі стійкою втратою загальної працездатності понад 33 відсотки чи повною втратою професійної працездатності,
- д) зараженні особливо небезпечною інфекційною хворобою або інфікуванні її збудником,
- е) перериванні вагітності,
- є) непоправному спотворенні обличчя чи тіла або
- ж) реальній небезпеці для життя людини в момент спричинення шкоди здоров'ю.

Стаття 1.1.6. Обчислення строків, передбачених цим Кодексом

1. Строки, передбачені цим Кодексом, обчислюються цілою кількістю днів, місяців або років.

2. Строки, передбачені цим Кодексом, починають спливати з початком дня, наступного за днем, в якій виник юридичний факт, що породжує цей строк.

3. Строки, передбачені цим Кодексом, спливають із закінченням останнього дня їхньої тривалості, що визначена цим Кодексом.

Розділ 1.2.

ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1.2.1. Відносини, що регулюються Кримінальним кодексом

1. Кримінальний кодекс на засадах верховенства права регулює суспільні відносини щодо підстави і меж застосування кримінально-правових засобів у разі вчинення:

- 1) кримінальних правопорушень,
- 2) інших передбачених цим Кодексом протиправних діянь або
- 3) діянь, вчинених за обставин, що виключають їхню протиправність.

2. Суспільні відносини, передбачені частиною 1 цієї статті, виникають між особами, які вчинили зазначені діяння, і державою, а у випадках, передбачених цим Кодексом – також потерпілими.

3. Метою кримінально-правового регулювання є забезпечення людини, суспільства, держави та міжнародного правопорядку від кримінальних правопорушень та інших передбачених цим Кодексом протиправних діянь.

Стаття 1.2.2. Презумпція знання та стабільність Кримінального кодексу

1. В Україні діє презумпція знання Кримінального кодексу.

2. З метою забезпечення знання положень Кримінального кодексу та його стабільності:

1) цей Кодекс та закони про внесення змін до нього офіційно оприлюднюються в порядку, встановленому законом;

2) зміни до цього Кодексу вносяться, як правило, окремим законом, який також може містити положення про зміни до Кримінального процесуального кодексу, Кримінально-виконавчого кодексу або Кодексу України про адміністративні правопорушення;

3) зміни до цього Кодексу вносяться, як правило, не частіше одного разу протягом однієї сесії Верховної Ради України;

4) одна і та сама стаття (частина статті, пункт статті) цього Кодексу не може бути змінена раніше, ніж через дванадцять місяців із дня набрання чинності законом про попередні зміни до неї;

5) закон про внесення змін до цього Кодексу набуває чинності через десять днів із дня його офіційного опублікування, якщо більш тривалий строк не передбачений самим законом;

б) закон, який скасовує чи пом'якшує кримінальну відповідальність особи або іншим чином поліпшує правовий статус особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, набуває чинності з дня, наступного за днем його офіційного опублікування, а закон, яким змінюється розмір розрахункової одиниці, – з 1 січня року, наступного за тим, у якому цей закон був офіційно опублікований.

3. Положення пункту 5 частини 2 цієї статті, а також частини 3 статті 1.3.9 цього Кодексу можуть не застосовуватися в особливий період і в умовах надзвичайного стану.

4. Положення закону про внесення змін до Кримінального кодексу включається до цього Кодексу з моменту набрання чинності таким законом.

Стаття 1.2.3. Вирішення колізій

1. Якщо в іншому законі України відносини, зазначені у статті 1.2.1 цього Кодексу, врегульовані інакше, ніж цим Кодексом, то застосовуються положення цього Кодексу.

2. У разі виникнення колізії між положеннями Загальної та Спеціальної частин цього Кодексу застосовуються положення його Загальної частини.

Розділ 1.3.

ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

Стаття 1.3.1. Принцип законності

1. Кримінальним правопорушенням є лише діяння, що передбачене цим Кодексом як злочин або провина.

2. До особи, яка вчинила протиправне діяння, передбачене цим Кодексом, можуть бути застосовані лише визначені ним кримінально-правові засоби.

3. Застосування цього Кодексу до неврегульованих ним відносин (аналогія закону) не допускається стосовно:

- 1) видів та ознак складу кримінальних правопорушень,
- 2) кримінально-правових засобів і
- 3) підстав, за яких ці засоби застосовуються.

Стаття 1.3.2. Принцип юридичної визначеності

1. Положення цього Кодексу мають відповідати вимогам доступності, стабільності, достатньої чіткості, однозначності та передбачуваності, щоб давати особі можливість заздалегідь знати, які діяння є кримінальними правопорушеннями, які кримінально-правові засоби встановлені за їх вчинення, і за яких підстав ці засоби застосовуються або не застосовуються.

Стаття 1.3.3. Принцип рівності

1. Усі особи є рівними перед цим Кодексом.

2. Не є порушенням принципу рівності встановлення цим Кодексом особливостей кримінально-правових засобів щодо окремих соціальних груп.

Стаття 1.3.4. Принцип пропорційності

1. Кримінально-правові засоби є крайніми засобами реагування держави на протиправні діяння, передбачені цим Кодексом.
2. Пропорційність є основою поділу кримінальних правопорушень на види.
3. Кримінально-правові засоби встановлюються відповідно до ступеня тяжкості кримінального правопорушення та застосовуються з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення й особи винного.
4. Надмірність кримінально-правових засобів не допускається.
5. Більш суворий кримінально-правовий засіб встановлюється та застосовується тільки тоді, коли менш суворого засобу недостатньо для досягнення мети кримінально-правових засобів.

Стаття 1.3.5. Принцип індивідуальності

1. Кримінально-правові засоби, що застосовуються до особи, мають індивідуальний характер. Не допускаються колективна відповідальність і відповідальність особи за діяння іншої особи.
2. Не вважається порушенням принципу індивідуальності застосування кримінально-правових засобів до юридичних осіб.

Стаття 1.3.6. Принцип гуманізму

1. Цей Кодекс передбачає гуманне обмеження прав і свобод особи, яка вчинила протиправне діяння.
2. Кримінально-правові засоби не мають на меті спричинити фізичні страждання або іншим чином принизити людську гідність.
3. Цей Кодекс забезпечує визнання та дотримання прав, свобод і законних інтересів потерпілої особи.

Стаття 1.3.7. Принцип однократності застосування кримінально-правових засобів

1. Особа не може бути піддана кримінально-правовим засобам за цим Кодексом більше одного разу за те саме кримінальне правопорушення.
2. Якщо інше не передбачено міжнародним договором, а застосованих засобів недостатньо для досягнення мети кримінально-правових засобів, встановленої цим Кодексом, то суд України може застосувати кримінально-правові засоби до особи, засудженої іноземним або міжнародним судом за те саме кримінальне правопорушення.

Стаття 1.3.8. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань

1. Цей Кодекс має відповідати міжнародним договорам.
2. Якщо для надання згоди Верховної Ради України на обов'язковість для України подається міжнародний договір, виконання якого потребує змін до цього Кодексу, то проект закону про внесення таких змін подається на розгляд Верховної Ради України разом з проектом закону про його ратифікацію (приєднання, прийняття) і ухвалюється безпосередньо перед прийняттям закону про ратифікацію (приєднання, прийняття).
3. Цей Кодекс застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Стаття 1.3.9. Відповідність принципам Кримінального кодексу та його застосування

1. Цей Кодекс та його застосування повинні відповідати принципам, визначеним його статтями 1.3.1–1.3.8.
2. Акти наукової та юридичної експертизи проекту Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України, що перебуває на розгляді Верховної Ради України, мають містити висновки щодо його відповідності вимогам статей 1.3.1–1.3.8 цього Кодексу.
3. Пленум Верховного Суду надає висновок щодо відповідності проекту Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України, прийнятого Верховною Радою України у першому читанні за основу, вимогам статей 1.3.1–1.3.8 цього Кодексу.

Розділ 1.4. ДІЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ В ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ

Стаття 1.4.1. Пряма дія Кримінального кодексу в часі

1. До особи, яка вчинила передбачене Кримінальним кодексом діяння, застосовуються його положення, чинні на час вчинення діяння.

Стаття 1.4.2. Зворотна дія Кримінального кодексу в часі

1. Зворотною дією Кримінального кодексу в часі є застосування до особи положень Кодексу, що були змінені після вчинення особою діяння.

2. Зміни положень Кримінального кодексу відбуваються при набранні чинності:

1) законом про внесення змін до нього;

2) іншим джерелом права або змінами до нього – якщо його положення визначають зміст ознак складу кримінального правопорушення або діяння, що не є кримінальним правопорушенням, крім положень закону, на підставі якого визначається розрахункова одиниця (частина 2 статті 1.1.2 цього Кодексу).

3. Кримінальний кодекс має зворотню дію в часі у випадках скасування чи пом'якшення кримінальної відповідальності особи або іншим чином поліпшення її правового статусу

4. Кримінальний кодекс не має зворотної дії в часі у випадках встановлення чи посилення кримінальної відповідальності особи або іншим чином погіршення її правового статусу.

5. Положення Кримінального кодексу, яким частково пом'якшено кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшено правовий статус особи, яка вчинила передбачене Кримінальним кодексом діяння, а частково посилено кримінальну відповідальність або іншим чином погіршено правовий статус цієї особи, має зворотню дію в часі тільки в тій частині, в якій воно пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує правовий статус зазначеної особи.

6. Якщо після вчинення особою, яка вчинила передбачене Кримінальним кодексом діяння, положення Кримінального кодексу змінювалися кілька разів, зворотню дію в часі мають ті його положення, якими скасовано чи пом'якшено кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшено правовий статус зазначеної особи.

Стаття 1.4.3. Час вчинення діяння

1. У випадках, визначених статтями 1.4.1 і 1.4.2 цього Кодексу, часом вчинення діяння вважається момент початку передбаченої Кримінальним кодексом дії чи бездіяльності.

Стаття 1.4.4. Дія Кримінального кодексу щодо діяння, вчиненого на території України

1. Цей Кодекс застосовується до особи, яка вчинила діяння на території України.

2. Для цілей застосування статті 1.4.4 цього Кодексу діяння визнається вчиненим на території України, якщо:

1) його було почато, продовжено, закінчено чи припинено на території України або

2) на території України вчинив дію чи бездіяльність хоча б один із співучасників.

3. Якщо інше не передбачено міжнародним договором, цей Кодекс застосовується до особи, яка вчинила передбачене ним діяння на:

1) території чи об'єкті дипломатичного або консульського представництва України за кордоном,

2) території військового підрозділу України, дислокованого за кордоном,

3) державному повітряному, морському чи річковому судні, військовому кораблі,

4) іншому морському, річковому чи повітряному судні, що зареєстроване в Україні і знаходиться у відкритому морі чи відкритому повітряному просторі або територіальних водах чи повітряному просторі іншої держави, яка не встановила свою юрисдикцію щодо вчиненого діяння, або

5) об'єкті, що належить Україні, громадянину України чи юридичній особі, зареєстрованій в Україні, та знаходиться на території, що не належить до території жодної держави.

4. У випадках, передбачених міжнародним договором, цей Кодекс застосовується до особи, яка вчинила передбачене ним діяння у виключній морській економічній зоні України чи на континентальному шельфі України.

Стаття 1.4.5. Дія Кримінального кодексу щодо злочину, вчиненого за межами території України

1. Цей Кодекс підлягає застосуванню до громадянина України або особи без громадянства, що постійно проживає в Україні, якщо вони вчинили передбачений ним злочин за межами території України.

2. Цей Кодекс підлягає застосуванню до іноземця або особи без громадянства, що постійно не проживає в Україні, якщо вони вчинили за межами території України:

- 1) тяжкий чи особливо тяжкий злочин проти інтересів України,
- 2) тяжкий чи особливо тяжкий злочин, потерпілою людиною від якого є громадянин України чи людина, яка постійно проживає в Україні,
- 3) злочин, за який можливість притягнення до відповідальності в Україні передбачена міжнародним договором України чи актом Європейського Союзу, зокрема:
  - злочин проти інституції, органу, офісу чи агентства Європейського Союзу,
  - корупційний злочин, який особа вчинила, будучи іноземною публічною службовою особою, зокрема службовцем Європейського Союзу чи службовцем держави-члена Європейського Союзу,
  - злочин проти порядку добросовісного виконання службових чи професійних обов'язків у приватній сфері та сфері спорту, або
  - передбачені статтями 6.3.5–6.3.11, 6.3.15–6.3.24 цього Кодексу злочини проти фінансів, або
- 4) на користь юридичної особи, створеної на території України, злочин:
  - проти сексуальної свободи або недоторканості людини, потерпілою від якого є дитина,
  - передбачений статтею 4.4.7 цього Кодексу злочин проти особистої свободи, честі та гідності людини,
  - передбачений статтею 4.11.5 цього Кодексу злочин проти рівноправності людей та політичних прав громадян,
  - проти безпеки від тероризму,
  - передбачений статтями 7.6.4–7.6.7 цього Кодексу злочин проти моральності, потерпілою від якого є дитина, або
  - передбачений статтею 9.3.6 цього Кодексу злочин проти міграційного режиму.

3. У разі вчинення злочину, передбаченого частиною 2 цієї статті, така особа підлягає в Україні кримінальній відповідальності за цим Кодексом незалежно від того, чи передбачене вчинене нею діяння як злочин за законом держави, в якій воно було вчинене.

4. При призначенні покарання та застосуванні інших кримінально-правових засобів за злочин, вчинений за межами України, враховуються покарання та інші кримінально-правові засоби, відбуті особою за рішенням суду іноземної держави.

5. У випадках, передбачених міжнародним договором, цей Кодекс застосовується до особи, яка вчинила передбачене ним діяння з використанням медіа чи інформаційної системи, якщо ця особа перебувала за межами території України та незалежно від місця реєстрації медіа або інформаційної системи.

Стаття 1.4.6. Наявність дипломатичного або іншого імунітету

1. Наявність в особи, яка вчинила передбачене цим Кодексом діяння, дипломатичного чи іншого імунітету, передбаченого Конституцією України, міжнародним договором чи актом Європейського Союзу, виключає застосування кримінально-правових засобів до такої особи.

2. До особи, зазначеної у частині 1 цієї статті, кримінально-правові засоби застосовуються на загальних підставах, якщо:

- 1) імунітет подолано в порядку, встановленому Конституцією України,

міжнародним договором чи актом Європейського Союзу, або
2) минув строк дії такого імунітету.

Книга друга. ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Розділ 2.1. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 2.1.1. Поняття кримінального правопорушення

1. Кримінальним правопорушенням є протиправне діяння, яке відповідає складу злочину чи провини, передбаченого цим Кодексом.

Стаття 2.1.2. Протиправність діяння

1. Протиправним є діяння, яке порушує вимогу, обмеження або заборону, встановлену законом та у випадках, передбачених законом, іншим джерелом права.

Стаття 2.1.3. Склад кримінального правопорушення

1. Складом кримінального правопорушення (складом злочину чи складом провини) є система обов'язкових ознак, що визначають об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкта та суб'єктивну сторону кримінального правопорушення і передбачені у статтях:

1) Загальної частини цього Кодексу, які визначають загальні ознаки складу кримінального правопорушення, та

2) Спеціальної частини цього Кодексу, які визначають ознаки складу окремого кримінального правопорушення.

2. Зміст ознак складу кримінального правопорушення встановлюється на підставі положень цього Кодексу та інших джерел права.

3. Ознаки складу кримінального правопорушення, передбачені пунктами статті Спеціальної частини цього Кодексу, є варіативними.

4. Стаття Спеціальної частини цього Кодексу (крім статей, які визначають ознаки складу злочину, що змінюють ступінь його тяжкості) передбачає основний склад закінченого кримінального правопорушення, вчиненого однією особою.

5. Особливості складів незакінчених злочинів та кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті, визначаються розділами 2.6 і 2.7 цього Кодексу.

Розділ 2.2. ОБ'ЄКТ І ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 2.2.1. Об'єкт кримінального правопорушення

1. Об'єктом кримінального правопорушення є передбачена цим Кодексом соціальна цінність, якій спричинюється шкода, зазначена у статтях 2.5.2–2.5.7 цього Кодексу.

2. У випадках, передбачених цим Кодексом, ознакою об'єкта є також потерпіла особа або предмет кримінального правопорушення.

Стаття 2.2.2. Потерпіла особа

1. Потерпілою особою є фізична особа (людина) чи юридична особа, якій спричинено шкоду кримінальним правопорушенням.

Стаття 2.2.3. Предмет кримінального правопорушення

1. Предметом кримінального правопорушення є передбачена цим Кодексом річ, інформація, енергія, що має інтелектуальну, майнову чи іншу цінність, та щодо якої вчинене кримінальне правопорушення.

Стаття 2.2.4. Ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення

1. Ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення є передбачена цим

Кодексом дія або бездіяльність, а у випадках, зазначених у цьому Кодексі, також наслідок дії або бездіяльності, причинний зв'язок між дією або бездіяльністю та наслідком, спосіб, знаряддя (засіб), місце, час, обстановка вчинення кримінального правопорушення.

Стаття 2.2.5. Дія або бездіяльність

1. Кримінальне правопорушення вчиняється шляхом дії або бездіяльності, передбаченої цим Кодексом.

2. Бездіяльність є ознакою кримінального правопорушення, якщо особа не вчинила конкретної дії, щодо якої вона мала:

- 1) юридичний обов'язок та
- 2) реальну можливість її вчинити.

3. Не визнається дією чи бездіяльністю поведінка особи під впливом:

- 1) непереборної сили,
- 2) непереборного фізичного примусу,
- 3) рефлексу,
- 4) обставин, що виключають контрольованість поведінки з інших причин.

4. Питання про кримінальну відповідальність особи, яка спричинила шкоду внаслідок застосованого до неї фізичного примусу, якщо вона зберігала можливість керувати своєю дією або бездіяльністю, або психічного примусу, вирішується відповідно до положень статті 2.8.6 цього Кодексу.

Стаття 2.2.6. Наслідок дії або бездіяльності та причинний зв'язок

1. Наслідком дії чи бездіяльності є шкода, яка передбачена цим Кодексом та перебуває у причиновому зв'язку з дією чи бездіяльністю.

2. Причиновим є зв'язок між дією чи бездіяльністю та її наслідком, якщо дія чи бездіяльність:

- 1) передувала в часі настанню цього наслідку та
- 2) була необхідною і достатньою умовою його настання.

3. Причиновий зв'язок між дією чи бездіяльністю за умов, передбачених частиною 2 цієї статті, існує також у випадках, коли:

- 1) спільний наслідок спричинено двома або більше особами;
- 2) бездіяльність суб'єкта не запобігла наслідку, спричиненому силами природи, дією чи бездіяльністю іншої особи або впливом іншого фактору.

Стаття 2.2.7. Спосіб вчинення кримінального правопорушення

1. Способом вчинення кримінального правопорушення є передбачені цим Кодексом прийом, операція або система прийомів, операцій, що застосовуються суб'єктом для вчинення дії чи бездіяльності.

Стаття 2.2.8. Знаряддя (засіб) вчинення кримінального правопорушення

1. Знаряддям (засобом) вчинення кримінального правопорушення є визначені цим Кодексом річ, інформація або енергія, які використовуються суб'єктом для вчинення діяння щодо об'єкта, потерпілої особи чи предмета.

Стаття 2.2.9. Місце вчинення кримінального правопорушення

1. Місцем вчинення кримінального правопорушення як ознакою його об'єктивної сторони є передбачений цим Кодексом простір, у якому або на якому вчинена передбачена цим Кодексом дія чи бездіяльність або настали її наслідки.

Стаття 2.2.10. Час вчинення кримінального правопорушення

1. Часом вчинення кримінального правопорушення як ознакою його об'єктивної сторони є передбачений цим Кодексом строк або момент вчинення дії чи бездіяльності.

Стаття 2.2.11. Обстановка вчинення кримінального правопорушення

1. Обставиною вчинення кримінального правопорушення є передбачені цим Кодексом просторово-часові умови, в яких вчинюється дія чи бездіяльність або перебуває потерпіла

особа.

Розділ 2.3. СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 2.3.1. Поняття та види суб'єктів кримінального правопорушення

1. Суб'єктом кримінального правопорушення є осудна фізична особа, яка по досягненню віку, передбаченого цим Кодексом, вчинила кримінальне правопорушення (загальний суб'єкт).

2. Суб'єкт кримінального правопорушення є спеціальним, якщо, крім ознак, передбачених частиною 1 цієї статті, щодо нього у статтях цього Кодексу визначена хоча б одна додаткова ознака.

3. Особа є суб'єктом кримінального правопорушення, якщо вона його вчинила:

- 1) безпосередньо,
- 2) у співучасті з іншою особою,
- 3) з використанням неосудної особи (людини) або такої, яка не досягла віку суб'єкта кримінального правопорушення, чи іншої особи, яка не підлягає кримінальній відповідальності, або
- 4) з використанням особи, яка вчинила кримінальне правопорушення з необережності.

Стаття 2.3.2. Осудна особа

1. Осудною є особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення могла:

- 1) розуміти фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності,
- 2) передбачати її наслідок, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення, та
- 3) керувати своєю дією чи бездіяльністю.

2. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, вважається осудною, якщо не доведена її неосудність.

Стаття 2.3.3. Неосудна особа

1. Неосудною визнається судом особа, яка через психічний розлад під час вчинення протиправного діяння, передбаченого цим Кодексом, не могла:

- 1) розуміти фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності,
- 2) передбачати її наслідок, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення, або
- 3) керувати своєю дією чи бездіяльністю.

Стаття 2.3.4. Обмежено осудна особа

1. Обмежено осудною визнається судом особа, яка через наявний у неї психічний розлад під час вчинення кримінального правопорушення не могла повною мірою:

- 1) розуміти фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності,
- 2) передбачати її наслідок, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення, або
- 3) керувати своєю дією чи бездіяльністю.

2. Обмежено осудна особа є суб'єктом кримінального правопорушення.

3. Обмежена осудність особи враховується у випадку, передбаченому статтею 3.3.2 цього Кодексу.

Стаття 2.3.5. Вчинення кримінального правопорушення в особливому психічному стані

1. Особливий психічний стан особи, що вчиняє кримінальне правопорушення, полягає у зниженні її здатності повною мірою розуміти фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності і передбачати її наслідок, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення, або керувати своєю дією чи бездіяльністю, якщо такий стан обумовлений:

- 1) її пологами,

2) насильством чи погрозою щодо неї чи іншої людини з боку потерпілого.

2. Особа, яка спричинила шкоду під впливом особливого психічного стану, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 4.1.5 і 4.2.6 цього Кодексу.

Стаття 2.3.6. Вчинення кримінального правопорушення в стані сп'яніння

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення в стані сп'яніння, викликаному добровільним вживанням психоактивних речовин, підлягає кримінальній відповідальності.

2. Станом сп'яніння є зміни в організмі, викликані вживанням психоактивних речовин, які не виключають осудності, але знижують увагу чи швидкість реакції або характеризуються послабленням інтелектуальної і волевої сфери психічної діяльності людини, зокрема вживанням алкогольного напою, що перевищує 0,2 грама чистого алкоголю на літр крові.

3. До стану сп'яніння прирівнюються:

1) відмова особи після вчинення злочину чи провини від проходження огляду на стан сп'яніння відповідно до законодавства або

2) приведення особою себе у стан сп'яніння до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану сп'яніння відповідно до законодавства.

4. Особа, яка вчинила необережне кримінальне правопорушення у стані сп'яніння, що виникло проти її волі, внаслідок чого вона була нездатна повною мірою розуміти фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності або керувати нею під час його вчинення, не підлягає кримінальній відповідальності.

Стаття 2.3.7. Вік, по досягненні якого може наставати кримінальна відповідальність

1. Кримінальна відповідальність може наставати по досягненні особою:

1) 15-річного віку – за будь-які злочини чи провини, передбачені цим Кодексом, якщо ним не передбачений інший вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

2) 14-річного віку – за вбивство;

3) 18-річного віку – за дії сексуального характеру, вчинені щодо особи віком до 16 років, яка була здатна усвідомлювати характер і значення вчинюваних щодо неї дій та фактично дала одному партнеру (партнерці) свою згоду на сексуальні відносини з ним (нею).

2. Особа вважається такою, що досягла певного визначеного цим Кодексом віку, з початком дня, наступного за відповідним днем її народження.

Розділ 2.4.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 2.4.1. Ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення

1. Ознаками суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є вина, а у випадках, передбачених у статті Спеціальної частини цього Кодексу, також мета і мотив.

2. Виною є виражене у формі умислу або необережності психічне ставлення особи до вчинюваної нею протиправної дії чи бездіяльності, а також до її наслідку, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення.

3. Якщо в статті Спеціальної частини цього Кодексу форма вини не визначена, то за вчинення передбаченого нею кримінального правопорушення особа підлягає кримінальній відповідальності лише за наявності умислу.

4. Особа підлягає кримінальній відповідальності за кримінальне правопорушення, вчинене з необережності, лише в передбачених у статтях Спеціальної частини цього Кодексу випадках спричинення нею значної, тяжкої чи особливо тяжкої шкоди.

Стаття 2.4.2. Умисел прямиий

1. Якщо наслідок у складі кримінального правопорушення цим Кодексом не визначено,

то при його вчиненні умисел є прямим за умови, що особа:

- 1) розуміла фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності та
- 2) бажала її вчинити.

2. Бажання вчинити дію чи бездіяльність означає, що особа завідомо спрямовувала свою волю на її вчинення.

3. Якщо наслідок у складі кримінального правопорушення визначено цим Кодексом як його ознака, то при його вчиненні умисел є прямим за умови, що особа:

- 1) розуміла фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності,
- 2) передбачала її наслідок та
- 3) бажала спричинити такий наслідок.

4. Бажання спричинити наслідок означає, що такий наслідок для особи був метою вчинюваної нею дії чи бездіяльності або розумівся нею як неминучий.

Стаття 2.4.3. Умисел непрямий

1. Умисел є непрямим, якщо особа:

- 1) розуміла фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності,
- 2) передбачала її наслідок, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення, та
- 3) хоча не бажала, але байдуже ставилась до його настання.

Стаття 2.4.4. Легковажність

1. Необережність є легковажністю, якщо особа:

- 1) розуміла фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності,
- 2) передбачала ймовірність настання її наслідку, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення,
- 3) але безпідставно розраховувала на відвернення такого наслідку.

2. Безпідставність розрахунку на відвернення наслідку полягає у неправильній оцінці особою власних можливостей, поведінки інших людей або зовнішніх обставин щодо його відвернення.

Стаття 2.4.5. Недбалість

1. Необережність є недбалістю, якщо особа:

- 1) розуміла фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності,
- 2) не передбачала настання її наслідку, який визначено цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення,
- 3) але мала обов'язок передбачити такий наслідок і могла його передбачити.

2. Обов'язок передбачити наслідок свого діяння обумовлюється:

- 1) вимогами законодавства чи судового рішення,
- 2) займаною посадою, професією чи видом діяльності,
- 3) договором або
- 4) звичайними правилами обачності.

Стаття 2.4.6. Випадок (казус)

1. Протиправне діяння, передбачене цим Кодексом, визнається вчиненим без вини за відсутності передбачених складом відповідного кримінального правопорушення умислу чи необережності.

Стаття 2.4.7. Мотив та мета

1. Мотивом вчинення кримінального правопорушення є усвідомлене внутрішнє спонукання суб'єкта кримінального правопорушення до вчинення діяння, передбаченого цим Кодексом.

2. Метою вчинення кримінального правопорушення є уявлення суб'єкта кримінального правопорушення про бажаний наслідок свого діяння, передбаченого цим Кодексом.

Стаття 2.4.8. Фактична помилка

1. Фактичною помилкою є неправильне розуміння суб'єктом кримінального

правопорушення наявності або відсутності у вчиненому ним діянні певної ознаки складу кримінального правопорушення.

2. Дія або бездіяльність суб'єкта кримінального правопорушення підлягає кваліфікації як замах на вчинення того кримінального правопорушення, яке він бажав вчинити, якщо:

1) існувала обставина, яку суб'єкт кримінального правопорушення безпідставно не вважав ознакою складу кримінального правопорушення, або

2) була відсутня обставина, яку суб'єкт кримінального правопорушення безпідставно вважав ознакою складу кримінального правопорушення.

3. Фактична помилка щодо обставини, яка виключає протиправність діяння, визначається за правилами статті 2.8.16 цього Кодексу.

Стаття 2.4.9. Юридична помилка

1. Юридичною помилкою є незнання суб'єктом кримінального правопорушення того:

1) що вчинена нею дія або бездіяльність передбачена цим Кодексом як кримінальне правопорушення;

2) якою статтею цього Кодексу ця дія або бездіяльність передбачена;

3) які кримінально-правові засоби визначені цим Кодексом за її вчинення.

2. Юридична помилка суб'єкта кримінального правопорушення не впливає на визнання вчиненого діяння кримінальним правопорушенням, його кримінально-правову кваліфікацію та застосування кримінально-правових засобів.

3. Не є кримінальним правопорушенням діяння особи, яка:

1) помилково вважала вчинену нею дію чи бездіяльність кримінальним правопорушенням або

2) не мала об'єктивної можливості ознайомитись з положенням цього Кодексу або іншого нормативно-правового акту, з урахуванням якого діяння, передбачене у статті Спеціальної частини цього Кодексу, визначається як кримінальне правопорушення, через порушення порядку його оприлюднення.

Розділ 2.5.

ШКОДА ТА ЇЇ ВИДИ. ТЯЖКІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 2.5.1. Визначення тяжкості кримінального правопорушення

1. Тяжкість кримінального правопорушення визначається видом і розміром спричиненої шкоди та формою вини.

2. Кримінальне правопорушення, яким умисно спричинено істотну шкоду або з необережності спричинено значну шкоду, є провиною.

3. Кримінальне правопорушення, яким умисно спричинено суттєву, значну, тяжку, особливо тяжку чи винятково тяжку шкоду або з необережності спричинено тяжку або особливо тяжку шкоду, є злочином.

4. Протиправне діяння, яке спричинило мізерну шкоду, не є кримінальним правопорушенням.

Стаття 2.5.2. Істотна шкода

1. Видами істотної шкоди є:

1) істотна майнова шкода (пункт 1 частини 1 статті 1.1.3 цього Кодексу);

2) інша шкода, якщо вона не визначена у цьому Кодексі як суттєва, значна, тяжка, особливо тяжка чи винятково тяжка шкода.

Стаття 2.5.3. Суттєва шкода

1. Видами суттєвої шкоди є:

1) суттєва майнова шкода (пункт 2 частини 1 статті 1.1.3 цього Кодексу);

2) суттєва шкода здоров'ю (пункт 1 частини 1 статті 1.1.5 цього Кодексу);

3) створення реальної небезпеки спричинення значної, тяжкої чи особливо тяжкої шкоди, якщо така небезпека передбачена статтею Спеціальної частини цього Кодексу як ознака складу відповідного злочину, та якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі

як значна, тяжка, особливо тяжка чи винятково тяжка шкода;

4) інша шкода, якщо вона не визначена у цьому Кодексі як значна, тяжка, особливо тяжка чи винятково тяжка шкода.

Стаття 2.5.4. Значна шкода

1. Видами значної шкоди є:

- 1) значна майнова шкода (пункт 3 частини 1 статті 1.1.3 цього Кодексу);
- 2) значна шкода здоров'ю (пункт 2 частини 1 статті 1.1.5 цього Кодексу);
- 3) шкода безпеці від публічних закликів до спричинення тяжкої чи особливо тяжкої шкоди чи виправдовування її спричинення, або від пропаганди тоталітаризму;
- 4) шкода національній безпеці України від колабораційної чи окупаційної діяльності;
- 5) погроза спричиненням тяжкої чи особливо тяжкої шкоди;
- 6) інша шкода, якщо вона не визначена у цьому Кодексі як суттєва, тяжка, особливо тяжка чи винятково тяжка шкода.

Стаття 2.5.5. Тяжка шкода

1. Видами тяжкої шкоди є:

- 1) тяжка майнова шкода (пункт 4 частини 1 статті 1.1.3 цього Кодексу);
- 2) тяжка шкода здоров'ю людини (пункт 3 частини 1 статті 1.1.5 цього Кодексу) чи плоду людини;
- 3) шкода особистій свободі, честі та гідності людини, пов'язана з торгівлею людьми або захопленням заручника;
- 4) шкода сексуальній свободі чи сексуальній недоторканості людини, пов'язана з сексуальним проникненням без добровільної згоди потерпілої людини;
- 5) шкода порядку охорони здоров'я людей, спричинена масовим інфекційним чи неінфекційним захворюванням людей;
- 6) довгострокова або масштабна шкода довкіллю;
- 7) створення реальної небезпеки спричинення довгострокової та масштабної шкоди довкіллю;
- 8) шкода фінансам, спричинена підробленням грошей;
- 9) шкода безпеці від діяльності організованих злочинних груп;
- 10) шкода безпеці від тероризму;
- 11) шкода національній безпеці України, крім шкоди від колабораційної та окупаційної діяльності;
- 12) шкода доброчесності у публічній сфері, спричинена хабарництвом публічної службової особи або працівника публічної сфери;
- 13) шкода порядку несення військової служби в умовах збройного конфлікту;
- 14) шкода міжнародному правопорядку внаслідок пропаганди злочину геноциду або пропаганди акту агресії;
- 15) шкода міжнародній безпеці.

Стаття 2.5.6. Особливо тяжка шкода

1. Видами особливо тяжкої шкоди є:

- 1) смерть людини;
- 2) загибель плоду людини, починаючи з 22 тижня вагітності.

Стаття 2.5.7. Винятково тяжка шкода

1. Винятково тяжкою шкодою є шкода міжнародному правопорядку внаслідок злочинів:

- 1) геноциду;
- 2) агресії;
- 3) проти людяності або воєнних злочинів, вчинених у формі вбивства.

Стаття 2.5.8. Мізерна шкода

1. Мізерною є шкода, яка хоча формально і передбачена цим Кодексом, але є настільки малою, що застосування до особи будь-яких кримінально-правових засобів за її спричинення є

непропорційним.

2. Мізерною не може бути визнана:

- 1) майнова шкода, яка відповідає ознакам, визначеним пунктами 2–4 частини 1 статті 1.1.3 цього Кодексу;
- 2) шкода здоров'ю, яка відповідає ознакам, визначеним статтею 1.1.5 цього Кодексу.

Стаття 2.5.9. Ступені тяжкості злочину

1. Ступінь тяжкості злочину (у статтях Спеціальної частини цього Кодексу – ступінь) визначається з урахуванням:

- 1) виду шкоди, спричиненої об'єкту злочину (статті 2.5.3–2.5.7 цього Кодексу) та
- 2) ознак складу злочину, що змінюють ступінь тяжкості злочину (стаття 2.5.10 цього Кодексу).

2. Ступінь тяжкості злочину, визначений у статті Спеціальної частини цього Кодексу без урахування ознак складу злочину, що змінюють ступінь його тяжкості, є базовим ступенем тяжкості злочину.

3. Умисні злочини мають дев'ять ступенів тяжкості, з яких 1, 3, 5, 7 і 9 є базовими ступенями тяжкості, а необережні злочини – п'ять ступенів тяжкості, з яких 3 та 5 є базовими ступенями тяжкості. Злочин може бути визначений як злочин 2, 4, 6 і 8 ступенів тяжкості за наявності ознак, які порівняно з базовим змінюють ступінь його тяжкості (стаття 2.5.10 цього Кодексу).

4. Видам спричиненої шкоди відповідають такі базові ступені тяжкості умисних злочинів:

- 1) суттєва шкода – 1 ступінь;
- 2) значна шкода – 3 ступінь;
- 3) тяжка шкода – 5 ступінь;
- 4) особливо тяжка шкода – 7 ступінь;
- 5) винятково тяжка шкода – 9 ступінь.

5. Видам спричиненої шкоди відповідають такі базові ступені тяжкості необережних злочинів:

- 1) тяжка шкода – 3 ступінь;
- 2) особливо тяжка шкода – 5 ступінь.

6. Злочини поділяються на:

- 1) нетяжкі злочини – злочини 1-4 ступенів тяжкості;
- 2) тяжкі злочини – злочини 5-6 ступенів тяжкості;
- 3) особливо тяжкі – злочини 7-9 ступенів тяжкості.

Стаття 2.5.10. Поняття та види ознак складу злочину, що змінюють ступінь його тяжкості

1. Ознакою складу злочину, яка змінює ступінь тяжкості злочину, є ознака, яка змінює його порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину та передбачена у статтях цього Кодексу як ознака, що:

- 1) знижує ступінь тяжкості закінченого злочину (відповідні статті Спеціальної частини цього Кодексу, які визначають ознаки складу злочину, що знижують ступінь тяжкості злочину);
- 2) підвищує ступінь тяжкості закінченого злочину (відповідні статті Спеціальної частини цього Кодексу, які визначають ознаки складу злочину, що підвищують ступінь тяжкості злочину);
- 3) знижує ступінь тяжкості готування до злочину або замаху на злочин (частина 2 статті 2.6.2, частина 3 статті 2.6.2 цього Кодексу).

Стаття 2.5.11. Загальні правила встановлення ступеня тяжкості вчиненого злочину

1. Ознаки складу злочину, що змінюють ступінь тяжкості вчиненого злочину, які передбачені у відповідних статтях Спеціальної частини цього Кодексу, враховуються відповідно до статті 2.5.12 цього Кодексу.

2. Якщо у статті Спеціальної частини як ознака основного складу злочину передбачена

ознака, що змінює ступінь тяжкості злочину, то при встановленні ступеня тяжкості вчиненого злочину ця ознака не враховується.

Стаття 2.5.12. Алгоритм встановлення ступеня тяжкості вчиненого злочину

1. Алгоритм встановлення ступеня тяжкості вчиненого злочину за наявності ознак, які порівняно з базовим змінюють його тяжкість, полягає в таких послідовних кроках:

1) тяжкість злочину знижується на три ступеня, якщо злочин вчинений за наявності однієї або більше ознак складу злочину, що знижують тяжкість злочину на три ступеня, та незалежно від наявності ознак складу закінченого злочину, що знижують тяжкість злочину на два ступеня чи підвищують ступінь тяжкості злочину;

2) за відсутності підстав для зниження тяжкості злочину на три ступеня тяжкість злочину знижується на два ступеня, якщо злочин вчинений за наявності однієї або більше ознак складу злочину, що знижують тяжкість злочину на два ступеня, та незалежно від наявності ознак складу закінченого злочину, що підвищують ступінь тяжкості злочину;

3) за відсутності підстав для зниження тяжкості злочину на два чи три ступеня тяжкість злочину підвищується на два ступеня, якщо злочин вчинений за наявності однієї або більше ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня, та незалежно від наявності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь;

4) за відсутності підстав для зниження тяжкості злочину на два чи три ступеня або для підвищення тяжкості злочину на два ступеня тяжкість злочину підвищується на один ступінь, якщо злочин вчинений за наявності однієї або більше ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь;

5) у випадку вчинення готування до злочину його тяжкість знижується на три ступеня (відповідно до частини 2 статті 2.6.2 цього Кодексу), незакінченого замаху – на два ступеня, закінченого замаху – на один ступінь (відповідно до частини 3 статті 2.6.3 цього Кодексу).

2. Якщо підстав для зниження чи підвищення ступеня тяжкості вчиненого злочину не встановлено, то суд не може змінити базовий ступінь тяжкості злочину.

Розділ 2.6. НЕЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН

Стаття 2.6.1. Поняття і види незакінченого злочину

1. Незакінченим є вчинений з прямим умислом злочин, який не містить усіх ознак об'єкта або об'єктивної сторони складу закінченого злочину, передбачених частинами 1 та 2 статті 2.1.3 цього Кодексу.

2. Видами незакінченого злочину є готування до злочину та замах на злочин.

3. Склад незакінченого злочину встановлюється з урахуванням ознак складу відповідного закінченого злочину та ознак, передбачених статтями 2.6.2 та 2.6.3 цього Кодексу.

4. Кримінально-правові засоби застосовуються до суб'єкта злочину, який вчинив готування до злочину або замах на злочин, але не довів злочин до кінця з причин, що не залежали від його волі.

5. Не є кримінальним правопорушенням:

- 1) готування до злочину 1–4 ступенів тяжкості;
- 2) замах на злочин 1–2 ступенів тяжкості;
- 3) готування до провини і замах на провину;
- 4) готування до пропозиції хабара та замах на пропозицію хабара.

Стаття 2.6.2. Готування до злочину

1. Готуванням до злочину є дія чи бездіяльність суб'єкта, який:

- 1) розробив план злочину,
- 2) створив, підшукав або пристосував знаряддя (засіб) вчинення злочину,
- 3) вступив в змову на вчинення злочину, зокрема у випадках, коли співучасник не зміг виконати дії, обумовлені змовою, або співучасник добровільно відмовився від участі

у злочині до початку виконання об'єктивної сторони складу злочину,

4) усунув перешкоду для вчинення злочину,

5) створив умови для вчинення злочину або

б) створив умови для приховування злочину чи для уникнення кримінальної відповідальності за його вчинення.

2. Тяжкість готування до злочину 5–9 ступеня тяжкості знижується на три ступеня.

Стаття 2.6.3. Замах на злочин

1. Замахом на злочин є вчинена з прямим умислом дія чи бездіяльність суб'єкта, який частково виконав об'єктивну сторону складу закінченого злочину.

2. Замах на злочин є:

1) незакінченим, якщо суб'єкт з причин, що не залежали від його волі, не виконав усіх дій, що вважав необхідними для доведення злочину до кінця;

2) закінченим, якщо суб'єкт виконав усі дії (у разі бездіяльності – утримався від виконання усіх дій), що вважав необхідними для доведення злочину до кінця, але злочин не був закінчений з причин, що не залежав від його волі.

3. Тяжкість замаху на злочин 3–8 ступеня тяжкості знижується:

1) при незакінченому замаху – на два ступеня;

2) при закінченому замаху – на один ступінь.

Стаття 2.6.4. Добровільна відмова

1. Добровільною відмовою від закінчення злочину є дія або бездіяльність його суб'єкта, який за своєю волею:

1) остаточно припинив створення умов для вчинення злочину,

2) остаточно припинив дію чи бездіяльність, спрямовану на вчинення закінченого злочину, або

3) відвернув наслідок дії чи бездіяльності, – якщо при цьому він усвідомлював можливість закінчення злочину.

2. Суб'єкт злочину за наявності добровільної відмови підлягає кримінальній відповідальності лише у разі, якщо вчинена ним до добровільної відмови дія чи бездіяльність відповідала складу іншого кримінального правопорушення.

Стаття 2.6.5. Добровільна відмова при співучасті та провокації

1. У разі добровільної відмови виконавця від закінчення злочину дія чи бездіяльність іншого співучасника підлягає кваліфікації як готування до того злочину або замах на той злочин, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець.

2. Добровільною відмовою організатора, підбурювача чи пособника є вчинення ним дій, внаслідок яких відвернуто вчинення злочину або своєчасно повідомлено орган державної влади про злочин, що готується або вчиняється.

3. Добровільною відмовою пособника, крім дій, передбачених частиною 2 цієї статті, також є ненадання ним знаряддя (засобу) вчинення злочину або неусунення перешкоди для його вчинення.

4. Організатор, підбурювач, пособник злочину підлягає кримінальній відповідальності лише у разі, якщо вчинена ним до добровільної відмови дія чи бездіяльність відповідала складу іншого кримінального правопорушення.

5. У разі добровільної відмови будь-кого зі співучасників дія чи бездіяльність виконавця, який внаслідок такої добровільної відмови не довів злочин до кінця, підлягає кваліфікації як готування до злочину або замах на злочин.

6. Добровільною відмовою провокатора є вчинення ним дій, внаслідок яких відвернуто вчинення злочину спровокованою особою.

Розділ 2.7.

СПВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ

Стаття 2.7.1. Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні

1. Співучастю у кримінальному правопорушенні є спільне вчинення умисного

кримінального правопорушення двома або більше його суб'єктами за змовою між ними, досягнутою усно, письмово чи шляхом конклюдентних дій до моменту закінчення такого правопорушення.

2. Склад кримінального правопорушення, вчиненого у співучасті, встановлюється з урахуванням ознак складу кримінального правопорушення, вчиненого виконавцем, та ознак, передбачених частинами 2–5 статті 2.7.2 цього Кодексу.

Стаття 2.7.2. Співучасники кримінального правопорушення

1. Співучасниками є виконавець, організатор, підбурювач та пособник.
2. Виконавцем є особа, яка повністю або частково виконала дію чи бездіяльність, що є ознакою складу кримінального правопорушення.
3. Організатором є особа, яка:
  - 1) керувала готуванням до кримінального правопорушення або його вчиненням,
  - 2) створила просту групу, що вчинила кримінальне правопорушення, чи керувала нею,
  - 3) створила організовану злочинну групу чи керувала нею або
  - 4) координувала діяльність двох чи більше організованих злочинних груп.
4. Підбурювачем є особа, яка схилила до вчинення кримінального правопорушення, зокрема шляхом віддання розпорядження чи наказу, іншого співучасника, який до цього не мав наміру його вчинити.
5. Пособником є особа, яка сприяла іншому співучаснику вчинити кримінальне правопорушення:
  - 1) порадою, вказівкою чи наданням інформації,
  - 2) посередництвом,
  - 3) наданням знаряддя (засобу) вчинення кримінального правопорушення або
  - 4) усуненням перешкоди для вчинення кримінального правопорушення.
  - 5) заздалегідь наданою обіцянкою приховати вчинення кримінального правопорушення, його іншого співучасника, знаряддя (засіб) його вчинення, слід його вчинення чи предмет кримінального правопорушення або набути, збути, перемістити чи зберігати такий предмет, володіти чи користуватися ним.

Стаття 2.7.3. Співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом

1. При вчиненні у співучасті кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом його виконавцем може бути лише особа, яка має ознаку такого спеціального суб'єкта.
2. Особа, яка у співучасті зі спеціальним суб'єктом вчинила діяння, передбачене статтею Спеціальної частини цього Кодексу, не маючи ознак спеціального суб'єкта, визнається пособником.
3. Організатором, підбурювачем або пособником кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом може бути загальний чи спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення.

Стаття 2.7.4. Провокація кримінального правопорушення

1. Провокацією кримінального правопорушення є спонукання особи до вчинення злочину або провини з метою викриття цієї особи перед органами правопорядку.
2. Особа, яка спровокувала вчинення кримінального правопорушення, визнається підбурювачем до його вчинення.
3. Вчинення особою кримінального правопорушення внаслідок провокації не виключає застосування до неї кримінально-правових засобів.
4. Не визнається провокацією кримінального правопорушення підготовка та проведення прокурором чи службовою особою органу правопорядку заходів з контролю за вчиненням особою певного злочину відповідно до закону.

Стаття 2.7.5. Форми співучасті

1. Формами співучасті у кримінальному правопорушенні є:
  - 1) проста група,

2) організована злочинна група.

2. Простою групою є група, що складається з двох або більше співучасників, які досягли змови про спільне вчинення кримінального правопорушення до моменту його закінчення, та яка не містить сукупності ознак організованої злочинної групи.

3. Організованою злочинною групою є група, яка:

- 1) складається з п'яти або більше повнолітніх співучасників,
- 2) створена з метою спільного вчинення злочинів базового 3, 5, 7 або 9 ступеня тяжкості,
- 3) має розподіл функцій між співучасниками та
- 4) є стійкою, тобто здатною протидіяти факторам, що загрожують існуванню такої групи.

4. Терористичною групою є група, створена для вчинення одного або кількох злочинів, передбачених статтями 7.2.3–7.2.8 цього Кодексу, видами якої є:

- 1) неструктурована, яка має ознаки простої групи, визначені частиною 2 цієї статті;
- 2) структурована, яка має ознаки організованої злочинної групи, визначеної частиною 3 цієї статті.

Стаття 2.7.6. Кримінальна відповідальність за злочин, вчинений у складі організованої злочинної групи

1. Організатор організованої злочинної групи підлягає кримінальній відповідальності за кожен злочин, вчинений учасниками такої групи або іншою особою за її завданням, якщо цей злочин був передбачений метою діяльності організованої злочинної групи.

2. Особа, яка вчинила злочин у складі організованої злочинної групи, підлягає кримінальній відповідальності за цей злочин, а також за злочин, передбачений, відповідно, статтею 7.1.4 або статтею 7.2.6 цього Кодексу.

Стаття 2.7.7. Екссес співучасника

1. Екссесом співучасника є вчинення ним кримінального правопорушення, не передбаченого змовою співучасників.

2. Співучасник не підлягає кримінальній відповідальності за екссес іншого співучасника.

3. Не є екссесом співучасника вчинення учасником організованої злочинної групи злочину, передбаченого метою діяльності такої групи.

Стаття 2.7.8. Необережне спільне спричинення наслідку

1. Не є співучастю необережне спільне спричинення наслідку – вчинення двома або більше суб'єктами кримінального правопорушення взаємопов'язаних діянь, що з необережності спричинили єдиний наслідок, передбачений цим Кодексом.

2. При необережному спільному спричиненні наслідку кожен суб'єкт кримінального правопорушення підлягає кримінальній відповідальності за статтею Спеціальної частини цього Кодексу, яка передбачає вчинене ним кримінальне правопорушення.

Розділ 2.8. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Стаття 2.8.1. Поняття та види обставин, що виключають протиправність діяння

1. Обставиною, що виключає протиправність діяння, є дія або бездіяльність, яка:

- 1) спричиняє шкоду,
- 2) є правомірною, тобто вчинена при використанні особою свого суб'єктивного права, виконанні юридичного обов'язку або здійсненні владних повноважень відповідно до вимог, передбачених Конституцією України, міжнародним договором, цим Розділом або іншим законом України.

2. Шкодою у цьому Розділі визнається шкода правам чи правоохоронюваним інтересам людини, суспільства, держави або міжнародного правопорядку, визначена у статтях 2.5.2–2.5.7 цього Кодексу.

3. Протиправним посяганням у цьому Розділі визнається дія або бездіяльність, яка спричиняє шкоду.

4. Положення статей 2.8.2–2.8.7 цього Кодексу не поширюються на осіб, для яких вчинення передбачених цими статтями дії або бездіяльності є здійсненням службових повноважень або виконанням професійних обов'язків.

Стаття 2.8.2. Правомірний захист

1. Кожна людина має право на правомірний захист шляхом спричинення шкоди особі, яка вчиняє протиправне посягання, незалежно від можливості уникнути протиправного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб, органу державної влади чи органу місцевого самоврядування.

2. Підставою спричинення шкоди є протиправне посягання або негайна загроза його вчинення.

3. Не є правомірним захист особи від спровокованого нею протиправного посягання.

4. Правомірним є захист, якщо шкода спричинена:

- 1) тому, хто здійснює протиправне посягання,
- 2) під час такого посягання або при його негайній загрозі,
- 3) з метою припинення або відвернення протиправного посягання, та
- 4) в межах, що відповідає небезпечності такого посягання й обстановці захисту.

5. Особа, яка перевищила межі правомірного захисту, тобто з прямим умислом спричинила тому, хто здійснював протиправне посягання, смерть або тяжку шкоду здоров'ю, що явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 4.1.5 і 4.2.6 цього Кодексу.

6. Не є перевищенням меж правомірного захисту і не тягне кримінальної відповідальності спричинення будь-якої шкоди особі, яка:

- 1) посягає із застосуванням зброї,
- 2) посягає на життя людини із застосуванням небезпечного предмета чи засобу,
- 3) посягає спільно з іншою особою,
- 4) протиправно вторгається у житло чи інше володіння або
- 5) здійснює згвалтування.

Стаття 2.8.3. Захист України від збройної агресії

1. Кожна людина має право на захист України від збройної агресії будь-яким засобом.

2. Підставою спричинення шкоди є збройна агресія проти України.

3. Правомірним визнається спричинення будь-якої шкоди державі-агресору, її збройному формуванню, комбатанту або найманцю, представнику окупаційної адміністрації держави-агресора або учаснику незаконного збройного формування.

4. Захист України від збройної агресії не може здійснюватися шляхом вчинення злочину проти людяності, злочину геноциду або воєнного злочину.

Стаття 2.8.4. Використання захисного засобу, що вражає автономно

1. Кожна людина має право на використання засобу, що вражає автономно, для захисту житла та іншого володіння.

2. Захисним засобом, що вражає автономно, є тварина, пристрій, інший засіб, призначений для спричинення шкоди людині без участі особи, яка використала такий засіб.

3. Підставою спричинення шкоди є протиправне вторгнення у житло або інше володіння, якщо:

- 1) захисний засіб створює небезпеку спричинення шкоди лише тому, хто здійснює таке вторгнення,
- 2) захисний засіб завідомо не створює небезпеки спричинення смерті або тяжкої шкоди здоров'ю тому, хто здійснює протиправне вторгнення, та
- 3) перед використанням захисного засобу особа вжила заходи щодо попередження сторонніх осіб про його наявність.

4. Правомірним є спричинення шкоди особі, яка здійснювала протиправне вторгнення у житло чи інше володіння шляхом використання захисного засобу, якщо спричинена шкода не перевищила межі використання такого захисного засобу.

5. Особа, яка перевищила межі використання захисного засобу, тобто використала його у такий спосіб, що це призвело до спричинення смерті або тяжкої шкоди здоров'ю тому, хто здійснював протиправне вторгнення у житло чи інше володіння, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 4.1.5 і 4.2.6 цього Кодексу.

6. Не є перевищенням меж використання захисного засобу спричинення тяжкої шкоди здоров'ю тому, хто здійснював протиправне вторгнення у житло чи інше володіння, якщо для припинення такого вторгнення попередньо був приведений в дію захисний засіб, призначений для недопущення сторонніх осіб у житло чи інше володіння, або який спричинив суттєву чи значну шкоду здоров'ю людини, але використання такого захисного засобу не зупинило того, хто здійснював протиправне вторгнення, від подальшого проникнення у житло чи інше володіння.

Стаття 2.8.5. Затримання особи, яка вчинила явно протиправне посягання

1. Кожна людина має право на затримання особи, яка вчинила явно протиправне посягання, передбачене цим Кодексом, якщо є необхідність її доставлення до органу правопорядку чи іншого органу державної влади або органу місцевого самоврядування.

2. Підставою спричинення шкоди при затриманні такої особи є:

- 1) її намагання уникнути затримання та
- 2) відсутність можливості здійснити затримання без спричинення їй шкоди.

3. Правомірним є вимушене спричинення шкоди особі, яку затримували, якщо при цьому не були перевищені межі спричинення шкоди, необхідної для її затримання.

4. Особа, що перевищила межі спричинення шкоди, необхідної для затримання особи, яка вчинила явно протиправне посягання, тобто спричинила з прямим умислом такий особі смерть або тяжку шкоду здоров'ю, що явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 4.1.5 і 4.2.6 цього Кодексу.

5. Не є перевищенням меж, передбачених частиною 4 цієї статті, спричинення смерті або тяжкої шкоди здоров'ю особі, яка вчинила тяжкий або особливо тяжкий злочин, і здійснювала збройний опір при її затриманні.

Стаття 2.8.6. Крайня необхідність

1. Кожна людина має право на спричинення шкоди у стані крайньої необхідності.

2. Підставою спричинення шкоди у стані крайньої необхідності є:

- 1) наявність небезпеки, яка загрожує негайним спричиненням шкоди, і
- 2) неможливість усунення цієї небезпеки в обстановці, що склалася, інакше, ніж спричиненням шкоди.

3. Не є підставою спричинення шкоди у стані крайньої необхідності свідоме створення особою небезпеки з метою її подальшого усунення шляхом спричинення шкоди.

4. Правомірним є спричинення шкоди у стані крайньої необхідності, якщо людина спричинила таку шкоду з метою усунення небезпеки і при цьому не перевищила межі крайньої необхідності.

5. Особа, яка перевищила межі крайньої необхідності, тобто з прямим умислом спричинила шкоду, рівноцінну або більш значну, ніж шкода, спричиненням якої загрозувала небезпека, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 4.1.5 і 4.2.6 цього Кодексу.

Стаття 2.8.7. Спричинення шкоди за згодою людини

1. Кожна людина має право за правомірною згодою іншої людини спричинити шкоду її правам чи інтересам.

2. Правомірною є згода людини, якщо:

- 1) ця людина повноважна розпоряджатися правами чи інтересами, яким спричинюється шкода,
- 2) її згода є добровільною і
- 3) заздалегідь одержана відповідно до вимог законодавства.

3. Людиною, яка повноважна розпоряджатися відповідними правами й інтересами, є дієздатна людина або законний представник недієздатної чи обмежено дієздатної людини.

4. Правомірним є спричинення шкоди людині в межах наданої відповідно до закону згоди.

5. Не визнається правомірним спричинення смерті людини за її згодою або на її прохання.

Стаття 2.8.8. Спричинення шкоди під час занять спортом

1. Правомірним є спричинення шкоди життю чи здоров'ю людини під час спортивного змагання або тренування, якщо:

- 1) відповідний вид спорту у встановленому порядку визнаний в Україні,
- 2) правила цього виду спорту допускають можливість спричинення шкоди суперникові під час змагання,
- 3) шкода спричинена суперникові з дотриманням правил цього виду спорту і
- 4) людина, якій спричинюється шкода, добровільно та заздалегідь надала згоду на зайняття цим видом спорту.

2. Особа, яка спричинила смерть або шкоду здоров'ю людини під час спортивного змагання або тренування з порушенням умов, визначених частиною 1 цієї статті, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах, передбачених цим Кодексом.

Стаття 2.8.9. Виконання професійних і службових обов'язків та здійснення владних повноважень

1. Правомірним є спричинення шкоди особою при:

- 1) належному виконанні своїх професійних чи службових обов'язків, визначених законом чи іншим актом законодавства, виданим на виконання закону;
- 2) належному здійсненні гласної або негласної слідчої (розшукової) дії, оперативно-розшукового, контррозвідувального чи антитерористичного заходу, або застосуванні фізичного впливу, спеціальних засобів чи зброї відповідно до закону, або
- 3) належному здійсненні інших владних повноважень, передбачених законом.

Стаття 2.8.10. Виправданий ризик

1. Правомірним є спричинення шкоди особою при виконанні нею професійних обов'язків, якщо вона вчинила виправдане діяння, пов'язане з ризиком.

2. Підставою вчинення виправданого діяння, пов'язаного з ризиком, є:

- 1) невідкладна необхідність забезпечення значного суспільно корисного результату,
- 2) відсутність можливості в обстановці, що склалася, забезпечити такий результат дією чи бездіяльністю, не поєднаною з ризиком, та
- 3) вжиття особою усіх доступних для неї заходів для запобігання шкоди.

3. Діяння, пов'язане з ризиком, не визнається виправданим, якщо воно завідомо для особи створювало загрозу для життя чи здоров'я іншої людини або загрозу спричинення довгострокової та масштабної шкоди довкіллю чи масового захворювання людей.

4. Особа, яка спричинила шкоду невиправданим діянням, пов'язаним з ризиком, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах, передбачених цим Кодексом.

Стаття 2.8.11. Конфлікт обов'язків

1. Правомірним є спричинення шкоди при виконанні юридичного обов'язку, якщо особа:

- 1) повинна була одночасно виконати два або більше юридичних обов'язки,
- 2) одночасне виконання усіх обов'язків було неможливе,
- 3) виконала один юридичний обов'язок та не виконала або неналежно виконала інший юридичний обов'язок, внаслідок чого спричинено шкоду, і
- 4) спричинена шкода є рівноцінною або менш значною порівняно зі шкодою, яка могла настати, якби особа виконала інший юридичний обов'язок.

Стаття 2.8.12. Службовий імунітет

1. Правомірним є спричинення шкоди, необхідної для відсічі збройної агресії проти України чи ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, внаслідок дії чи бездіяльності публічної службової особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого

самоврядування в умовах воєнного стану, збройної агресії чи ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, якщо:

- 1) значний суспільно корисний результат в обстановці, що склалася, неможливо було досягти без спричинення шкоди і
- 2) спричинена шкода відповідала очікуваному результату та обстановці вчинення особою дії чи бездіяльності.

2. Особа, яка спричинила шкоду, що була явно непропорційною очікуваному результату або обстановці вчинення дії чи бездіяльності, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах, передбачених цим Кодексом.

3. Положення, передбачені частиною 1 цієї статті, не застосовуються у разі вчинення злочину проти людяності, злочину геноциду чи воєнного злочину.

Стаття 2.8.13. Бойовий імунітет

1. Правомірним є спричинення шкоди, необхідної для відсічі збройної агресії проти України чи ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, внаслідок діяння комбатанта², який на підставі отриманої інформації прийняв рішення про здійснення воєнної операції (бойових дій) або здійснив таку операцію (бойові дії):

- 1) в умовах воєнного стану, збройної агресії чи ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту та
- 2) відповідно до своїх повноважень.

2. Положення, передбачені частиною 1 цієї статті, не застосовуються у разі вчинення злочину проти людяності, злочину геноциду чи воєнного злочину.

Стаття 2.8.14. Виконання наказу або розпорядження

1. Правомірним є вимушене спричинення шкоди при належному виконанні особою законного наказу або розпорядження.

2. Наказ або розпорядження є законними, якщо вони віддані уповноваженою особою у встановленому порядку та в межах її повноважень.

3. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка відмовилася виконувати явно злочинний наказ або розпорядження.

4. Явно злочинним є наказ або розпорядження вчинити:

- 1) злочин геноциду, злочин проти людяності чи воєнний злочин або
- 2) іншу дію чи бездіяльність, яка завідомо для виконавця передбачена цим Кодексом як кримінальне правопорушення.

5. Особа, яка виконала явно злочинний наказ або розпорядження, за шкоду, спричинену внаслідок його виконання, підлягає кримінальній відповідальності згідно з цим Кодексом.

6. Якщо особа, яка виконала наказ чи розпорядження, не розуміла і не могла розуміти його злочинний характер, то за шкоду, спричинену виконанням такого наказу або розпорядження, підлягає кримінальній відповідальності лише особа, яка віддала такий наказ або розпорядження.

Стаття 2.8.15. Виконання спеціального завдання з протидії злочинної діяльності організованої злочинної групи або терористичної групи

1. Правомірним є вимушене спричинення шкоди особою, яка, беручи участь в організованій злочинній групі чи терористичній групі:

- 1) виконувала спеціальне завдання відповідно до закону або
- 2) конфіденційно співпрацювала з органом правопорядку.

2. Особа, зазначена у частині 1 цієї статті, підлягає кримінальній відповідальності лише за вчинення під час виконання спеціального завдання або конфіденційної співпраці злочину 7–9 ступеня тяжкості.

Стаття 2.8.16. Фактична помилка щодо обставини, яка виключає протиправність діяння

---

² Не лише військовослужбовця, а будь-якого комбатанта. Приведено у відповідність до ст. 43 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій згідно з рекомендацією експертів КМСС.

1. Фактична помилка щодо обставини, яка виключає протиправність діяння, існує, якщо:
  - 1) підстава для правомірного спричинення шкоди була відсутня, але
  - 2) особа неправильно оцінила обстановку, що склалася, та
  - 3) припустила наявності підстави для спричинення шкоди.
2. Фактична помилка щодо наявності підстави для спричинення шкоди є вибачальною, якщо:
  - 1) обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави припускати, що підстава для спричинення шкоди дійсно існує, та
  - 2) ця особа не розуміла і не могла розуміти помилковості свого припущення.
3. У разі вибачальної помилки особи вважається, що підстава для спричинення нею шкоди була наявною, і відповідно застосовуються положення статей 2.8.1–2.8.15 цього Кодексу.
4. Фактична помилка щодо наявності підстави для спричинення шкоди є невибачальною, якщо:
  - 1) обстановка, що склалася, не давала особі достатніх підстав припускати, що дійсно існує підстава для спричинення шкоди, і
  - 2) ця особа хоча і не розуміла помилковості свого припущення, але повинна була і могла це розуміти.
5. У разі невибачальної помилки щодо наявності підстави для спричинення шкоди особа підлягає кримінальній відповідальності за необережне кримінальне правопорушення.

Розділ 2.9. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ

Стаття 2.9.1. Поняття кримінально-правової кваліфікації

1. Кримінально-правовою кваліфікацією (далі – кваліфікація) є визначення статті (її частини, пункту) цього Кодексу, що передбачає вчинене діяння та визначає його як кримінальне правопорушення або як діяння, що не є кримінальним правопорушенням.
2. Кожне кримінальне правопорушення або діяння, що не є кримінальним правопорушенням, підлягає самостійній кваліфікації.

Стаття 2.9.2. Алгоритм складання формули кваліфікації

1. Формула кваліфікації кожного кримінального правопорушення має містити послідовне посилання:
  - 1) на статтю Спеціальної частини цього Кодексу, яка передбачає вчинене кримінальне правопорушення, а за наявності у ній пункту, який вказує на:
    - варіативну ознаку складу кримінального правопорушення – на такий пункт статті (номер пункту позначається цифрою з дужкою);
    - заподіяну шкоду – на пункт статті, в якому вона визначена (номер пункту позначається літерою у подвійній дужці);
  - 2) за наявності ознак, що змінюють ступінь тяжкості злочину, – на статтю цього Кодексу та її пункти, які містять такі ознаки, у наступній послідовності: ознаки, що знижують тяжкість злочину на три або два ступеня, а після цього – ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два або один ступінь (стаття 2.5.12 цього Кодексу);
  - 3) за наявності, – на статтю цього Кодексу та її частину, що визначає готування до злочину (частина 1 статті 2.6.2 цього Кодексу), замах на злочин (частина 1 та пункт 1 або 2 частини 2 статті 2.6.3 цього Кодексу) або вид співучасника кримінального правопорушення (частини 2, 3, 4 або 5 статті 2.7.2 цього Кодексу).
2. Посилання на цей Кодекс здійснюється один раз в кінці формули кваліфікації словами «Кримінального кодексу України».
3. Якщо після вчинення кримінального правопорушення статті, на які здійснюється посилання у формулі кваліфікації, змінювалися, то зазначається дата прийняття закону, який підлягає застосуванню.
4. У формулі кваліфікації діяння, що не є кримінальним правопорушенням, зазначаються:
  - 1) стаття (її пункт) Спеціальної частини, яка містить ознаки кримінального

правопорушення, у зв'язку з наявністю яких було відкрите кримінальне провадження, та

2) стаття (її частина, пункт) Загальної частини цього Кодексу, яка визначає це діяння як таке, що не є кримінальним правопорушенням.

Стаття 2.9.3. Обґрунтування результатів кваліфікації

1. Обґрунтування результатів кваліфікації кримінального правопорушення полягає у доведенні відповідності між обставинами вчиненого кримінального правопорушення та ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею Спеціальної частини цього Кодексу, з урахуванням також, за їх наявності:

- 1) ознаки складу злочину, яка змінює ступінь тяжкості злочину,
- 2) обставин, які вказують на готування до злочину чи замах на злочин, та
- 3) обставин, які вказують на співучасть у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Обґрунтування результатів кваліфікації діяння, що не є кримінальним правопорушенням, полягає у доведенні того, що статтею Спеціальної частини цього Кодексу формально передбачені ознаки вчиненого діяння, але:

- 1) наявна обставина, що виключає протиправність діяння,
- 2) відсутня принаймні одна ознака складу кримінального правопорушення або
- 3) наявна добровільна відмова.

3. Обґрунтування кваліфікації добровільної відмови полягає у встановленні відповідності між фактичними ознаками готування до відповідного злочину чи замаху на нього та ознаками добровільної відмови, передбаченими у статті 2.6.4 або 2.6.5 цього Кодексу.

4. Якщо зміст ознак складу кримінального правопорушення або діяння, що не є кримінальним правопорушенням, встановлюється з урахуванням іншого джерела права, то при обґрунтуванні кваліфікації зазначаються повна назва цього джерела права.

Стаття 2.9.4. Кваліфікація сукупності кримінальних правопорушень

1. Сукупністю кримінальних правопорушень є вчинення особою двох чи більше кримінальних правопорушень, за жодне з яких її не було засуджено і за кожне з яких до неї підлягають застосуванню кримінально-правові засоби.

2. Не визнається сукупністю кримінальних правопорушень вчинення особою:

- 1) діяння, передбаченого двома або більше пунктами однієї і тієї ж статті Спеціальної частини цього Кодексу;
- 2) продовжуваного кримінального правопорушення;
- 3) триваючого кримінального правопорушення.

3. Кожне із вчинених кримінальних правопорушень, які утворюють сукупність, підлягають кваліфікації окремо.

4. Кримінальні правопорушення, вчинені однією або кількома діями чи бездіяльністю, якими спричинена шкода двом або більше потерпілим, підлягають кваліфікації окремо щодо кожного з них з урахуванням шкоди, спричиненої кожному з них, крім вчинення умисного злочину у випадках, передбачених пунктом 2 статті 4.1.3, статтями 11.1.1, 11.2.1, 11.4.1 цього Кодексу.

5. У випадку створення реальної небезпеки заподіяння шкоди, що призвело до спричинення такої шкоди, вчинене підлягає кваліфікації лише за статтею, яка передбачає спричинення шкоди.

Стаття 2.9.5. Кваліфікація кримінального правопорушення у разі конкуренції статей, які передбачають цілий склад кримінального правопорушення та його частину

1. Якщо вчинене кримінальне правопорушення передбачене кількома статтями цього Кодексу, одна з яких містить усі ознаки складу цього кримінального правопорушення, а інші – лише частину таких ознак, то воно підлягає кваліфікації за тією статтею, яка містить усі ознаки складу кримінального правопорушення.

Стаття 2.9.6. Кваліфікація кримінального правопорушення у разі конкуренції статей, які передбачають спеціальний та загальний склади кримінального правопорушення

1. Склад кримінального правопорушення є спеціальним, якщо він включає:

- 1) хоча б одну ознаку, яка є додатковою до ознак загального складу кримінального правопорушення, або
- 2) ознаку, обсяг якої є вужчим за обсяг відповідної ознаки загального складу кримінального правопорушення.

2. Якщо при кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення встановлено конкуренцію статей цього Кодексу про спеціальний і загальний склади кримінального правопорушення, то підлягає застосуванню стаття, яка передбачає спеціальний склад кримінального правопорушення.

Стаття 2.9.7. Особливості кваліфікації незакінченого злочину та кримінального правопорушення, вчиненого у співучасті

1. Якщо готування до злочину становить собою інше кримінальне правопорушення, передбачене окремою статтею Спеціальної частини цього Кодексу, то вчинене діяння підлягає кваліфікації за статтями, які передбачають готування до злочину та вчинення відповідного закінченого кримінального правопорушення.

2. У разі вчинення виконавцем незакінченого злочину інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому злочині.

3. Ознаки, що підвищують ступінь тяжкості вчиненого злочину, які передбачені статтями Спеціальної частини цього Кодексу та впливають на кваліфікацію дій виконавця, враховуються при кваліфікації діяння іншого співучасника злочину за умови, що він усвідомлював їх наявність.

4. Ознаки, що знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, які передбачені статтями Спеціальної частини цього Кодексу та впливають на кваліфікацію дій виконавця, враховуються при кваліфікації діяння іншого співучасника злочину за умови, що такі ознаки не характеризують особливий психічний стан виконавця злочину.

5. Кримінальне правопорушення, вчинене у складі простої групи співучасником, який виконує одночасно кілька ролей, підлягає кваліфікації за статтею Спеціальної частини цього Кодексу про кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем, з посиланням на частину 2, 3, 4 або 5 статті 2.7.2 цього Кодексу, яка передбачає відповідний вид співучасника.

6. Злочин, вчинений у складі або за завданням організованої злочинної групи чи терористичної групи, підлягає кваліфікації за статтею Спеціальної частини, яка передбачає такий злочин, та за статтею 7.1.4 або 7.2.6 цього Кодексу.

Стаття 2.9.8. Зміна кваліфікації

1. Зміна кваліфікації означає складання формули кваліфікації, яка відрізняється від попередньої.

2. Зміна кваліфікації передбачає поліпшення, а у випадках, передбачених пунктами 4 і 5 частини 3 цієї статті, і погіршення правового статусу особи, діяння якої кваліфікується.

3. Підставами зміни кваліфікації є:

1) зміна положень цього Кодексу чи іншого законодавства, зокрема внаслідок прийняття рішення Конституційним Судом України щодо неконституційності такого положення;

2) надання Верховною Радою України згоди на обов'язковість міжнародного договору;

3) набрання чинності остаточним рішенням Європейського суду з прав людини у справі проти України;

4) встановлення нових фактичних обставин вчиненого діяння;

5) встановлення неправильного застосування цього Кодексу внаслідок помилки або зловживання слідчого, дізнавача, прокурора чи судді під час кримінального провадження, –

що вплинуло на визначення змісту ознак складу кримінального правопорушення або формули кваліфікації.

4. Неправильним застосуванням цього Кодексу, що тягне за собою зміну кваліфікації, є:

1) незастосування його положення, яке підлягає застосуванню;

2) застосування його положення, яке не підлягає застосуванню.

Книга третя.
ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ
ЗАСОБИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Розділ 3.1.
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ

Стаття 3.1.1. Поняття та мета кримінально-правових засобів

1. Кримінально-правовим засобом є передбачене цим Кодексом обмеження в реалізації прав особи або покладення на неї обов'язків, що застосовується судом у разі вчинення кримінального правопорушення чи іншого передбаченого цим Кодексом протиправного діяння.

2. Кримінально-правові засоби мають за мету убезпечити людину, суспільство, державу та міжнародний правопорядок від кримінальних правопорушень та інших передбачених цим Кодексом протиправних діянь.

Стаття 3.1.2. Види кримінально-правових засобів

1. Видами кримінально-правових засобів є:

- 1) покарання;
- 2) судимість;
- 3) засоби пробації;
- 4) засоби безпеки;
- 5) реституція та компенсація;
- 6) конфіскація майна та вилучення речі;
- 7) кримінально-правові засоби щодо юридичної особи.

2. Покарання та судимість є засобами кримінальної відповідальності.

3. Особа, що засуджена за кримінальне правопорушення, має судимість та до неї можуть бути застосовані:

- 1) покарання;
- 2) засоби пробації;
- 3) засоби безпеки;
- 4) реституція чи компенсація;
- 5) конфіскація майна чи вилучення речі.

4. До фізичної особи, яка вчинила протиправне діяння, що не є кримінальним правопорушенням, можуть бути застосовані:

- 1) засоби безпеки;
- 2) реституція чи компенсація;
- 3) конфіскація майна чи вилучення речі.

5. До юридичної особи, зазначеної у статті 3.12.1 цього Кодексу, застосовуються кримінально-правові засоби на підставах та в порядку, передбачених розділом 3.12 цього Кодексу.

Стаття 3.1.3. Строки давності застосування кримінально-правових засобів

1. Строком давності є строк, який минув з дня вчинення кримінального правопорушення чи іншого діяння, передбаченого цим Кодексом, до дня набрання законної сили обвинувальним вироком або іншим рішенням суду про застосування кримінально-правового засобу та протягом якого держава повноважна призначити і почати виконувати відповідний кримінально-правовий засіб.

2. Давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти національної безпеки України, катування і злочинів проти міжнародного правопорядку (розділ 9.1, стаття 9.4.3 і книга 11 цього Кодексу).

3. У разі вчинення кримінального правопорушення щодо дитини обчислення строку давності розпочинається з дня, коли потерпіла людина досягла повноліття або, у разі її смерті, мала б досягти повноліття.

4. У разі вчинення кримінального правопорушення на тимчасово окупованій території

України обчислення строку давності розпочинається з дня відновлення діяльності органів влади України на деокупованій території, затримання особи або її з'явлення до органів влади України.

5. Перебіг строку давності переривається, якщо до закінчення строку давності особа вчинила умисне кримінальне правопорушення. У цьому разі з часу вчинення нового кримінального правопорушення окремо обчислюється строк давності за кожне кримінальне правопорушення.

6. Перебіг строку давності зупиняється з дня, в який:

1) особа ухилилася від досудового розслідування або суду. У цих випадках перебіг давності відновлюється з дня її з'явлення до органів влади України або її затримання;

2) рішення про закриття кримінального провадження або виправдувальний вирок були ухвалені внаслідок вчиненого в інтересах особи зловживання, поєднаного з пропозицією чи наданням хабара. У цих випадках перебіг строку давності відновлюється з дня, в який набрав законної сили обвинувальний вирок суду щодо особи, яка вчинила зазначене зловживання, але покарання не призначається, якщо з часу вчинення кримінального правопорушення минуло 15 років.

7. Покарання призначається протягом таких строків давності:

1) 2 роки – у разі вчинення провини;

2) строк, який дорівнює максимальному строку ув'язнення за відповідний злочин, визначеному у статтях 3.2.8 або 3.11.1 цього Кодексу;

3) 16 років – у разі вчинення умисного злочину проти безпеки від організованої злочинної діяльності, проти безпеки від тероризму та корупційного злочину;

4) 25 років – у разі вчинення злочину, за який передбачене довічне ув'язнення. У цьому разі питання про застосування давності вирішується судом. Якщо суд не визнає за можливе застосування давності, то довічне ув'язнення не може бути призначене, а призначається строкове ув'язнення в межах санкції, передбаченої за вчинений злочин.

8. Строки давності застосування пробації, обмежувальних засобів та оприлюднення інформації про засудження особи відповідають строкам давності, передбаченим для призначення покарання за відповідне кримінальне правопорушення.

9. Давність не застосовується щодо примусової психіатричної допомоги, реституції та компенсації, конфіскації майна та вилучення речі.

10. Строки давності застосування кримінально-правових засобів щодо юридичної особи визначаються статтею 3.12.9 цього Кодексу.

Розділ 3.2. ПОКАРАННЯ

Стаття 3.2.1. Поняття та мета покарання

1. Покарання є кримінально-правовим засобом, яке суд призначає особі, визнаній обвинувальним вирокком винною у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Покарання має за мету через кару, виправлення та превенцію убезпечити людину, суспільство, державу та міжнародний правопорядок від кримінальних правопорушень.

Стаття 3.2.2. Види покарань

1. Основними покараннями є:

- 1) громадські роботи;
- 2) штраф;
- 3) обмеження свободи;
- 4) строкове ув'язнення;
- 5) довічне ув'язнення.

2. Додатковим покаранням до обмеження свободи та строкового ув'язнення є штраф.

Стаття 3.2.3. Громадські роботи

1. Громадські роботи полягають у виконанні засудженою особою безоплатних суспільно корисних робіт.

2. Громадські роботи призначаються:

1) за провину як основне покарання або в порядку, передбаченому статтею 3.2.5 цього Кодексу, – на строк від 60 до 180 годин,

2) за злочин в порядку, передбаченому статтею 3.2.5 цього Кодексу, – на строк від 180 до 720 годин.

3. Громадські роботи відбуваються особою, яка:

1) має постійне місце роботи або навчається за очною формою, – не більше, ніж 60 годин на місяць;

2) належить до незайнятого населення, – не більше ніж 8 годин на день, але не більше, ніж 120 годин на місяць.

4. Громадські роботи не можуть бути призначені:

1) військовослужбовцю;

2) вагітній жінці;

3) особі, яка має на утриманні дитину віком до трьох років;

4) особі з інвалідністю I групи;

5) особі, яка досягла 75 років.

5. Якщо обставина, передбачена пунктами 2–5 частини 4 цієї статті, виникла в період відбування громадських робіт, то виконання цього покарання припиняється.

6. Якщо особа з поважних причин у встановлений судом строк не відбула громадські роботи, то суд продовжує строк їх виконання до повного відбуття цього покарання.

7. Якщо особа без поважної причини у встановлений судом строк не відбула громадські роботи, то суд замінює невідбутий строк цього покарання строковим ув'язненням із розрахунку 1 день строкового ув'язнення за кожні 8 годин громадських робіт, крім випадків, передбачених частинами 10 та 11 статті 3.2.5 цього Кодексу.

Стаття 3.2.4. Штраф

1. Штраф полягає у стягненні із засудженої особи визначеної судом грошової суми до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим.

2. Штраф як основне покарання встановлюється:

1) за провину – у розмірі від 50 до 100 розрахункових одиниць,

2) за злочини 1–2 ступенів тяжкості – у розмірі від 100 до 2000 розрахункових одиниць.

3. Штраф як основне покарання не призначається у разі засудження:

1) особи, яка не має доходу або майна, достатніх для сплати штрафу, якщо його стягнення поставить таку особу у стан крайньої нужди, та за відсутності можливості його сплати в порядку, передбаченому частинами 6 або 8 цієї статті;

2) за кримінальне правопорушення, пов'язане з домашнім насильством, якщо його стягнення може перешкодити особі виконати її фінансові зобов'язання перед потерпілою людиною.

4. Штраф як додаткове покарання, крім випадків, передбачених частиною 5 цієї статті, призначається:

1) за провину – у розмірі від 10 до 50 розрахункових одиниць,

2) за злочин – у розмірі від 50 до 2500 розрахункових одиниць,

3) за корупційне кримінальне правопорушення – у трикратному розмірі вартості хабара чи неправомірної вигоди або розміру спричиненої майнової шкоди.

5. Штраф як додаткове покарання за умисний злочин, вчинений з корисливого мотиву, окрім передбаченого пунктом 3 частини 4 цієї статті, або пов'язаний з корупцією, або умисний злочин, яким спричинено значну чи тяжку майнову шкоду, призначається у розмірі:

1) за злочин 1 ступеня тяжкості – від 50 до 200 розрахункових одиниць;

2) за злочин 2 ступеня тяжкості – від 200 до 300 розрахункових одиниць;

3) за злочин 3 ступеня тяжкості – від 300 до 400 розрахункових одиниць;

4) за злочин 4 ступеня тяжкості – від 400 до 500 розрахункових одиниць;

5) за злочин 5 ступеня тяжкості – від 500 до 750 розрахункових одиниць;

6) за злочин 6 ступеня тяжкості – від 750 до 1000 розрахункових одиниць;

7) за злочин 7 ступеня тяжкості – від 1000 до 1500 розрахункових одиниць;

8) за злочин 8 ступеня тяжкості – від 1500 до 2000 розрахункових одиниць;

9) за злочин 9 ступеня тяжкості – від 2000 до 2500 розрахункових одиниць.

6. Штраф сплачується протягом 60 днів від дня набрання вироком суду законної сили, крім випадків, передбачених частинами 7 і 8 цієї статті.

7. У разі сплати штрафу у розмірі 50% від розміру штрафу, визначеного судом, протягом 10 днів від дня набрання вироком суду законної сили штраф вважається сплаченим повністю.

8. З урахуванням майнового стану особи суд у вирокі може ухвалити рішення про:

- 1) розстрочення штрафу, тобто його сплату частинами із визначенням мінімальних розмірів платежів та їх періодичності (не рідше ніж один раз на 60 днів), або
- 2) відстрочення сплати штрафу за провину на строк до 6 місяців, а за злочин на строк до 1 року.

9. У разі несплати особою з поважної причини штрафу, призначеного як основне чи додаткове покарання, у строки, визначені частинами 6 або 8 цієї статті, суд ухвалює рішення про розстрочення або продовження розстрочення штрафу в порядку, передбаченому пунктом 1 частини 8 цієї статті:

- 1) за провину – на строк до 1 року,
- 2) за нетяжкий злочин – на строк до 2 років,
- 3) за тяжкий чи особливо тяжкий злочин – на строк до 5 років.

10. У разі несплати особою без поважної причини штрафу, у строки, передбачені частинами 6 або 8 цієї статті, несплачену суму штрафу суд замінює строковим ув'язненням із розрахунку один день ув'язнення за три розрахункові одиниці несплаченого штрафу, але не більше передбаченого цим Кодексом максимального строку ув'язнення за провину або злочин, за вчинення якого особа була засуджена.

Стаття 3.2.5. Обмеження свободи

1. Обмеження свободи полягає у обмеженні права особи на свободу пересування та вибір видів занять із застосуванням засобів пробації на підставі та в порядку, передбачених розділом 3.6 цього Кодексу, а також виконанні одного або декількох наступних обов'язків:

- 1) виконувати громадські роботи,
- 2) перебувати під електронним моніторингом,
- 3) перебувати під домашнім арештом,
- 4) перебувати під пенітенціарним арештом.

2. Строк обмеження свободи визначається:

- 1) за провину – від 6 місяців до 1 року;
- 2) за злочин як основне покарання – від 1 до 4 років;
- 3) при заміні строкового ув'язнення обмеженням свободи – на строк призначеного строкового ув'язнення (стаття 3.5.1 цього Кодексу) або невідбутої частини строкового ув'язнення (стаття 3.5.6 цього Кодексу);
- 4) при заміні довічного ув'язнення обмеженням свободи – на 10 років (стаття 3.5.8 цього Кодексу).

3. Громадські роботи до засудженої особи застосовуються в порядку і на строк, що передбачені статтею 3.2.3 цього Кодексу.

4. Перебування під електронним моніторингом полягає в обов'язку засудженої особи строком від 1 місяця до 1 року використовувати електронний засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою.

5. Перебування під домашнім арештом встановлюється на строк від 3 до 12 місяців та полягає у виконанні особою обов'язку не залишати без погодження з органом пробації житло, яке є місцем її проживання, цілодобово чи у певний період доби, або у вихідні та святкові дні.

6. Перебування під пенітенціарним арештом полягає в триманні особи в установі виконання покарань цілодобово або у вихідні та святкові дні і нічний час (з 22 години до 6 години) та встановлюється на строк:

- 1) за кримінальне правопорушення, не пов'язане із застосуванням насильства, – від 1 до 6 місяців;
- 2) за кримінальне правопорушення, пов'язане із застосуванням насильства, – від 2 до 12 місяців.

7. За умисний злочин, пов'язаний із застосуванням насильства, покладення обов'язку перебувати під пенітенціарним арештом є обов'язковим, окрім випадків, передбачених частиною 8 цієї статті.

8. Перебування під пенітенціарним арештом не застосовується до:

- 1) вагітної жінки;
- 2) жінки, яка виховує дитину віком до 3 років;
- 3) особи, яка самостійно виховує малолітню дитину (крім особи, яка вчинила злочин щодо дитини або в її присутності);
- 4) особи з інвалідністю I групи.

9. Якщо обставина, передбачена пунктами 1–4 частини 8 цієї статті, виникла в період перебування особи під пенітенціарним арештом, то його виконання припиняється.

10. Покладені на особу обов'язки, передбачені пунктами 1-4 частини 1 цієї статті, можуть бути змінені або доповнені судом за поданням органу пробації у разі, якщо особа під час виконання обмеження свободи:

- 1) вчинила провину,
- 2) не виконує хоча б один із покладених на неї обов'язків, передбачених пунктами 1-4 частини 1 цієї статті, або засобів пробації, або
- 3) не здійснила реституцію чи компенсацію та не вживає усіх залежних від неї заходів для їх здійснення.

11. Якщо після зміни або доповнення обов'язків, передбачених пунктами 1-4 частини 1 цієї статті, або засобів пробації особа продовжує їх не виконувати, то суд за поданням органу пробації замінює обмеження свободи строковим ув'язненням:

- 1) на 3 місяці – особі, якій призначено обмеження свободи за провину;
- 2) на строк невідбутої частини обмеження свободи – особі, якій призначено обмеження свободи за злочин 1–3 ступеня тяжкості;
- 3) на строк призначеного строкового ув'язнення або його невідбутої частини – особі, якій строкове ув'язнення або його невідбута частина замінені обмеженням свободи під умовою;
- 4) на 10 років – особі, якій довічне ув'язнення замінене обмеженням свободи.

12. Обмеження свободи, що призначене військовослужбовцю, за рішенням суду полягає у застосуванні таких обмежень:

- 1) обмеження права бути підвищеним за посадою;
- 2) обмеження права бути підвищеним у військовому званні;
- 3) не зарахування до вислуги років строку відбутого покарання у виді обмеження свободи.

13. У разі якщо під час відбування обмеження свободи особа набуває статусу військовослужбовця або втрачає такий статус, суд відповідно замінює обмеження, що передбачені частинами 1 і 12 цієї статті.

Стаття 3.2.6. Строкове ув'язнення

1. Строкове ув'язнення полягає у перебуванні засудженої особи у місці ув'язнення протягом визначеного судом строку.

2. Строкове ув'язнення встановлюється:

- 1) за провину – від 15 діб до 3 місяців;
- 2) за злочин, крім випадків, передбачених частиною 3 цієї статті, – від 3 місяців до 20 років.

3. За злочин геноциду, злочин агресії, а також за злочини проти людяності і воєнні злочини, пов'язані з умисним позбавленням життя людини (розділи 11.1–11.4 цього Кодексу), строкове ув'язнення встановлюється від 16 до 30 років.

4. Строкове ув'язнення, що призначене військовослужбовцю, за рішенням суду може відбуватися:

- 1) при призначенні його за провину – на гауптвахті;
- 2) при призначенні його за злочин на строк до 2 років – у дисциплінарному батальйоні.

Стаття 3.2.7. Довічне ув'язнення

1. Довічне ув'язнення полягає у безстроковому перебуванні засудженої особи в місці ув'язнення.

2. Довічне ув'язнення встановлюється лише за злочини 8 та 9 ступеня тяжкості.

3. Довічне ув'язнення не може бути призначене особі, яка:

- 1) була вагітною на час вчинення злочину;
- 2) вчинила злочин у віці до 21 року;
- 3) досягла 70 років на час ухвалення вироку.

Стаття 3.2.8. Санкції за кримінальні правопорушення

1. За провину встановлюються основні покарання у виді громадських робіт на строк від 60 до 180 годин, штрафу від 50 до 100 розрахункових одиниць, обмеження свободи від 6 місяців до 1 року або строкового ув'язнення від 15 днів до 3 місяців.

2. За злочин залежно від ступеня тяжкості встановлюються такі основні покарання:

№ п/п	Ступінь тяжкості злочину	Санкція за злочин
1)	злочин 1 ступеня тяжкості	– штраф від 100 до 500 розрахункових одиниць або обмеження свободи від 1 до 2 років, або строкове ув'язнення від 3 місяців до 2 років;
2)	злочин 2 ступеня тяжкості	– штраф від 500 до 1000 розрахункових одиниць або обмеження свободи від 2 до 3 років, або строкове ув'язнення від 2 до 3 років;
3)	злочин 3 ступеня тяжкості	– обмеження свободи від 3 до 4 років або строкове ув'язнення від 3 до 4 років;
4)	злочин 4 ступеня тяжкості	– строкове ув'язнення від 4 до 6 років;
5)	злочин 5 ступеня тяжкості	– строкове ув'язнення від 6 до 8 років;
6)	злочин 6 ступеня тяжкості	– строкове ув'язнення від 8 до 10 років;
7)	злочин 7 ступеня тяжкості	– строкове ув'язнення від 10 до 13 років;
8)	злочин 8 ступеня тяжкості	– строкове ув'язнення від 13 до 16 років або довічне ув'язнення;
9)	злочин 9 ступеня тяжкості	– строкове ув'язнення від 16 до 20 років або довічне ув'язнення;
10)	злочин 9 ступеня тяжкості, який є злочином геноциду, злочином агресії, або злочином проти людяності чи воєнним злочином, пов'язаним з умисним позбавленням життя людини,	– строкове ув'язнення від 16 до 30 років або довічне ув'язнення.

3. За злочини, вчинені неповнолітніми, санкції передбачені ст. 3.11.1 цього Кодексу.

Розділ 3.3.

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 3.3.1. Загальні правила призначення покарання

1. Суд призначає покарання, яке за видом та розміром є необхідним і достатнім для досягнення його мети. Більш суворе покарання призначається лише в разі, якщо менш суворе є недостатнім для досягнення цієї мети.

2. Суд призначає покарання в межах санкції, встановленої статтями 3.2.8 або 3.11.1 цього Кодексу за злочин відповідного ступеня тяжкості або за провину та з урахуванням:

- 1) положень Загальної частини цього Кодексу.
- 2) особливостей конкретного кримінального правопорушення,
- 3) особи винного, наявності чи відсутності в неї судимості,
- 4) кількості варіативних ознак, передбачених в статті Спеціальної частини цього Кодексу,
- 5) кількості ознак, які передбачені як такі, що знижують або підвищують ступінь тяжкості злочину,

б) обставин, які пом'якшують покарання за злочин та провину (стаття 3.3.2 цього Кодексу) або обтяжують покарання за провину (стаття 3.3.3 цього Кодексу),

7) ризиків вчинення нового кримінального правопорушення та інших обставин, установлених органом пробації у досудовій доповіді.

3. За одне кримінальне правопорушення може бути призначене одне основне покарання.

4. У разі вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень суд призначає покарання окремо за кожне з них. Покарання, призначене за злочин, та покарання, призначене за провину, складанню не підлягають і виконуються самостійно.

5. Щодо особи, якій призначено штраф чи громадські роботи як основне покарання або обмеження свободи, суд у вироку визначає, що в разі несплати штрафу або невиконання громадських робіт чи обмеження свободи без поважної причини, вони підлягають заміні відповідно до частини 7 статті 3.2.3, частини 10 статті 3.2.4 або частини 11 статті 3.2.5 цього Кодексу.

6. Щодо особи, якій призначене строкове ув'язнення за один злочин або за сукупністю злочинів, за наявності обставин, передбачених частиною 2 статті 3.5.1 цього Кодексу, суд повинен розглянути питання про можливість заміни цього покарання обмеженням свободи під умовою.

Стаття 3.3.2. Обставини, які пом'якшують покарання за кримінальне правопорушення

1. Обставинами, які пом'якшують покарання за кримінальне правопорушення, визнаються:

1) добровільне зізнання особи органу правопорядку чи прокурору про вчинене кримінальне правопорушення;

2) сприяння розкриттю чи розслідуванню кримінального правопорушення, викриттю його учасників, розшуку і знаходженню майна, отриманого внаслідок вчинення кримінального правопорушення;

3) щире каяття, тобто негативна оцінка особою своєї протиправної поведінки, яка характеризується висловленням жалю щодо неї та визнанням своєї вини;

4) надання допомоги потерпілій особі після вчинення кримінального правопорушення;

5) добровільне здійснення реституції та компенсації;

6) вчинення кримінального правопорушення вагітною жінкою, неповнолітньою або обмежено осудною особою;

7) вчинення кримінального правопорушення через збіг тяжких особистих чи сімейних обставин;

8) вчинення кримінального правопорушення через матеріальну чи службову залежність;

9) вчинення кримінального правопорушення внаслідок провокації.

2. При призначенні покарання за кримінальне правопорушення суд може визнати такою, що пом'якшує покарання, обставину, не зазначену в частині 1 цієї статті.

3. При призначенні покарання за кримінальне правопорушення суд не може врахувати як обставину, що пом'якшує покарання, ознаку, зазначену у відповідних статтях Спеціальної частини цього Кодексу.

Стаття 3.3.3. Обставини, які обтяжують покарання за провину

1. Обставинами, які обтяжують покарання за провину, визнаються вчинення його:

1) щодо уразливої чи особливо уразливої людини;

2) щодо близької людини або колишнього подружжя;

3) щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;

4) у складі простої групи;

5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

6) у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення

вчиненого діяння;

7) в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;

8) з мотиву нетерпимості.

2. При призначенні покарання за провину суд не може визнати такою, що обтяжує покарання, обставину, не зазначену в частині 1 цієї статті.

3. Якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Спеціальної частини цього Кодексу як ознака провини, що впливає на кваліфікацію, суд не може ще раз врахувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує.

Стаття 3.3.4. Призначення покарання за незакінчений злочин

1. При призначенні покарання за незакінчений злочин суд, керуючись статтями 2.6.2 і 2.6.3 цього Кодексу, враховує ступінь здійснення умислу та причини, через які злочин не було доведено до кінця.

2. За замах на злочин 9 ступеня тяжкості довічне ув'язнення не призначається, крім випадків вчинення злочину геноциду, злочину агресії, злочинів проти людяності та воєнних злочинів.

Стаття 3.3.5. Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті

1. При призначенні покарання співучаснику кримінального правопорушення суд враховує характер та ступінь його участі у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Ознаки, що характеризують особу співучасника кримінального правопорушення, враховуються при призначенні покарання лише цьому співучаснику.

Стаття 3.3.6. Призначення покарання за сукупністю злочинів

1. При сукупності злочинів суд:

1) призначає покарання за кожний злочин окремо,

2) складає покарання одного виду, призначені за кожний злочин, з урахуванням обмежень, передбачених частинами 4, 5 і 6 цієї статті, та

3) визначає остаточне покарання з урахуванням обмежень, передбачених частинами 7 і 8 цієї статті.

2. Основне покарання у виді штрафу не підлягає складанню з іншими видами покарання і виконуються самостійно.

3. При складанні покарань у виді обмеження свободи і строкового ув'язнення покарання у виді обмеження свободи переводиться у покарання у виді строкового ув'язнення у розрахунку один день строкового ув'язнення за два дні обмеження свободи.

4. При складанні основних покарань у виді штрафу остаточне покарання не може перевищувати трикратного розміру штрафу, встановленого за більш тяжкий злочин із тих, що утворюють сукупність злочинів.

5. При складанні основних покарань у виді обмеження свободи остаточне покарання не може перевищувати 6 років.

6. При складанні покарань у виді строкового ув'язнення або обмеження свободи і строкового ув'язнення основне покарання не може перевищувати, якщо хоча б одним зі злочинів, що входить до сукупності, є:

1) злочин 1 ступеня тяжкості – 3 роки;

2) злочин 2 ступеня тяжкості – 4 роки;

3) злочин 3 ступеня тяжкості – 6 років;

4) злочин 4 ступеня тяжкості – 8 років;

5) злочин 5 ступеня тяжкості – 10 років;

6) злочин 6 ступеня тяжкості – 13 років;

7) злочин 7 ступеня тяжкості – 16 років;

8) злочин 8 ступеня тяжкості – 20 років;

9) злочин 9 ступеня тяжкості – 24 роки;

10) злочин 9 ступеня тяжкості, який є злочином геноциду, злочином агресії, злочином проти людяності або воєнним злочином, – 30 років.

7. Якщо хоча б за один зі злочинів призначено довічне ув'язнення, то остаточне основне

покарання призначається шляхом поглинення покарання у виді строкового ув'язнення або обмеження свободи довічним ув'язненням.

8. Додаткові покарання у виді штрафу підлягають повному складанню між собою.

9. Якщо після набрання законної сили вироком суду буде встановлено, що засуджена особа винна також в іншому злочині, вчиненому до набрання законної сили цим вироком, суд:

- 1) призначає покарання за злочин, вчинений до набрання законної сили вироком суду,
- 2) визначає остаточне покарання за правилами, передбаченими частинами 1–8 цієї статті, та
- 3) зараховує у строк покарання, визначеного за сукупністю злочинів, покарання, відбуте за попереднім вироком.

Стаття 3.3.7. Призначення покарання за сукупністю провин

1. При сукупності провин суд:

- 1) призначає покарання за кожну провину окремо,
- 2) якщо призначені покарання одного виду, – складає їх у межах, передбачених частиною 2 цієї статті, та призначає остаточне покарання,
- 3) якщо призначені покарання різних видів – визначає послідовність їх виконання.

2. При складанні покарань одного виду остаточне покарання не може перевищувати:

- 1) громадські роботи – 240 годин;
- 2) штраф – 200 розрахункових одиниць;
- 3) строкове ув'язнення – 6 місяців.

3. Додаткові покарання у виді штрафу підлягають повному складанню між собою.

4. Якщо після набрання законної сили вироком суду буде встановлено, що засуджена особа винна ще і в іншій провині, вчиненій до набрання законної сили цим вироком, суд:

- 1) призначає покарання за провину, вчинену до набрання законної сили вироком суду,
- 2) визначає остаточне покарання за правилами, передбаченими частинами 1–3 цієї статті, та
- 3) у випадках призначення покарання одного виду зараховує у строк покарання, визначеного за сукупністю провин, покарання, відбуте за попереднім вироком.

Стаття 3.3.8. Призначення покарання за сукупністю вироків за злочини

1. Якщо особа, засуджена за злочин, після набрання вироком законної сили, але до повного відбуття покарання вчинила новий злочин, суд до покарання, призначеного за новим вироком, приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком, з урахуванням обмежень, передбачених частинами 4- 6 цієї статті.

2. Основне покарання у виді штрафу не підлягає складанню з іншими видами покарань і виконуються самостійно.

3. При складанні покарань у виді обмеження свободи і строкового ув'язнення покарання у виді обмеження свободи переводиться у покарання у виді строкового ув'язнення у розрахунку один день строкового ув'язнення за два дні обмеження свободи окрім випадків, передбачених частинами 7-10 цієї статті.

4. При складанні основних покарань у виді обмеження свободи остаточне покарання не може перевищувати 8 років.

5. При складанні покарань у виді строкового ув'язнення або обмеження свободи і строкового ув'язнення основне покарання не може перевищувати, якщо найбільш тяжким злочином, що входить до сукупності, є:

- 1) злочин 1 ступеня тяжкості – 4 роки;
- 2) злочин 2 ступеня тяжкості – 5 років;
- 3) злочин 3 ступеня тяжкості – 7 років;
- 4) злочин 4 ступеня тяжкості – 9 років;
- 5) злочин 5 ступеня тяжкості – 12 років;
- 6) злочин 6 ступеня тяжкості – 15 років;
- 7) злочин 7 ступеня тяжкості – 18 років;
- 8) злочин 8 ступеня тяжкості – 22 роки;

9) злочин 9 ступеня тяжкості – 26 років;

5) злочин 9 ступеня тяжкості, який є злочином геноциду, агресії, злочином проти людяності або воєнним злочином, – 30 років.

6. Якщо хоча б одним із вироків призначене довічне ув'язнення, то остаточне основне покарання призначається шляхом поглинення обмеження свободи або строкового ув'язнення довічним ув'язненням.

7. При вчиненні нового необережного злочину або умисного злочину 1-4 ступенів тяжкості особою, якій було замінено покарання у виді строкового ув'язнення на обмеження свободи під умовою або виконання покарання у виді строкового ув'язнення зупинено із заміною обмеженням свободи під умовою, суд частково або повністю приєднує невідбуту частину покарання у виді строкового ув'язнення за попереднім вироком, з урахуванням:

1) стану виконання засудженим застосованих до нього засобів при виконанні покарання у виді обмеження свободи,

2) виконання додаткового покарання у виді штрафу, і

3) висновків досудової доповіді органу пробації.

8. При вчиненні нового умисного злочину 5-9 ступенів тяжкості особою, якій було замінено покарання у виді строкового ув'язнення на обмеження свободи під умовою або виконання покарання у виді строкового ув'язнення зупинено із заміною обмеженням свободи під умовою, суд невідбуту частину покарання у виді строкового ув'язнення приєднує до покарання, призначеного за новим вироком, за правилами, передбаченими частинами 1, 2, 5, 6 цієї статті.

9. При вчиненні особою, якій було зупинено виконання довічного ув'язнення із заміною обмеженням свободи під умовою, нового умисного злочину 5–9 ступенів тяжкості, суд призначає покарання за правилами, передбаченими частинами 1 та 6 цієї статті.

10. При вчиненні особою, якій було зупинено виконання довічного ув'язнення із заміною обмеженням свободи під умовою, нового необережного злочину або умисного злочину 1-4 ступенів тяжкості суд до покарання, призначеного за новим вироком, приєднує покарання у виді ув'язнення строком на десять років.

11. Якщо особа, засуджена за злочин, після набрання вироків законної сили, але до повного відбуття покарання вчинила два або більше злочини, суд призначає покарання за ці злочини відповідно до статті 3.3.6 цього Кодексу, а потім призначає покарання за сукупністю вироків.

Стаття 3.3.9. Призначення покарання за сукупністю вироків за злочин і провину

1. Якщо особа, засуджена за провину, після набрання вироків законної сили, але до повного відбуття покарання вчинила злочин, або засуджена за злочин і після набрання вироків законної сили вчинила провину, суд за новим вироків призначає їй покарання за правилами, передбаченими статтями 3.3.1–3.3.8 цього Кодексу, яке складанню з невідбutoю частиною покарання за попереднім вироків не підлягає і виконується самостійно.

Стаття 3.3.10. Правила зарахування строку попереднього ув'язнення

1. Попереднє ув'язнення зараховується судом у строк покарання у разі засудження особи до:

1) штрафу – з розрахунку один день попереднього ув'язнення за три розрахункових одиниці штрафу;

2) обмеження свободи – із розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні обмеження свободи;

3) строкового ув'язнення або довічного ув'язнення – з розрахунку день за день.

Стаття 3.3.11. Призначення покарання за угодою про примирення або про співпрацю

1. При призначенні покарання за угодою про примирення з потерпілою особою або угодою про співпрацю суд, перевіrivши відповідність положень такої угоди вимогам цього Кодексу, призначає покарання, узгоджене сторонами угоди, яке може:

1) дорівнювати нижній межі покарання, що передбачене цим Кодексом, за вчинене кримінальне правопорушення, щодо якого досягнута угода, а за наявності у

санкції статті кількох видів основних покарань – нижній межі менш суворого покарання за таке кримінальне правопорушення, або

2) бути призначене у межах санкції за злочин, який є менш тяжким на один чи два ступеня тяжкості порівняно зі вчиненим злочином, але не менше, як у межах санкції за злочин 1 ступеня тяжкості.

2. Призначивши покарання у виді строкового ув'язнення відповідно до частини 1 цієї статті, суд може затвердити узгоджене сторонами угоди положення про невиконання строкового ув'язнення у зв'язку із його заміною обмеженням свободи під умовою відповідно до статті 3.5.1 цього Кодексу.

Розділ 3.4. НЕПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 3.4.1. Непризначення покарання у зв'язку з позитивною поведінкою особи після вчинення кримінального правопорушення

1. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила провину або злочин 1–3 ступеня тяжкості, якщо вона:

- 1) визнала себе винуватою у вчиненні такого кримінального правопорушення,
- 2) добровільно здійснила реституцію і компенсацію та
- 3) примирилася з потерпілою особою.

2. Не призначається покарання особі за передбачене цим Кодексом незаконне фінансування (статті 4.10.7, 7.1.4, 7.1.5, 7.1.8, 7.2.7, 11.5.7), якщо вона:

1) добровільно повідомила прокурора чи орган правопорядку про незаконне фінансування нею політичної партії або передвиборної агітації чи агітації референдуму або фінансування тероризму та

2) сприяла розкриттю чи розслідуванню незаконного фінансування політичної партії або передвиборної агітації чи агітації референдуму або фінансування тероризму, викриттю їх учасників чи сприяла запобіганню цих злочинів.

3. Не призначається покарання особі, щодо якої мали місце передбачені цим Кодексом прохання надати хабар чи вимагання хабара (статті 4.10.9, 5.1.5, 7.9.4, 8.2.14, 9.5.5, 9.5.7, 9.7.10 цього Кодексу) та яка надала хабар, якщо вона сприяла розкриттю чи розслідуванню злочину щодо особи, яка просила надати чи вимагала хабар.

Положення цієї частини не застосовується, якщо пропозиція чи надання хабара були вчинені щодо іноземної публічної службової особи.

4. Не призначається покарання особі за вперше вчинене передбачене цим Кодексом виготовлення, виробництво, набуття, зберігання, переміщення або використання відповідного предмета (статті 4.10.11, 5.1.8, 5.1.11, 5.2.4, 5.2.5, 5.2.6, 5.2.7, 5.2.10, 5.3.7, 6.3.6, 6.3.8, 6.3.10, 6.3.11, 6.3.24, 7.3.4, 7.3.5, 7.3.6, 7.3.7, 7.3.11, 7.3.13, 7.3.14, 7.5.5, 7.6.6, 7.6.10, 7.7.6, 7.8.9 цього Кодексу), якщо вона:

- 1) добровільно видала цей предмет прокурору чи органу правопорядку або повідомила їм про місце його знаходження,
- 2) вказала джерело його набуття та
- 3) сприяла розкриттю чи розслідуванню кримінального правопорушення, викриттю його учасників.

5. Не призначається покарання особі за передбачене цим Кодексом виготовлення, виробництво, набуття, зберігання чи переміщення психоактивної речовини без мети збуту (статті 5.2.5, 5.2.7 цього Кодексу), якщо вона добровільно:

- 1) звернулася до закладу охорони здоров'я та
- 2) розпочала курс лікування від розладу психіки або поведінки, обумовлених вживанням психоактивних речовин, чи іншого соціально небезпечного захворювання.

6. Не призначається покарання особі за вперше вчинене передбачене цим Кодексом ухилення від сплати (статті 4.6.7, 4.6.16 цього Кодексу) або несплату відповідних платежів (статті 6.3.12, 6.3.14 цього Кодексу), якщо до вручення їй письмового повідомлення про підозру сплачено:

- 1) відповідні платежі у двократному розмірі та
- 2) фінансові санкції чи неустойку (штраф, пеню), якщо вони передбачені законом

або договором.

7. Не призначається покарання особі, яка була учасником організованої злочинної групи, незаконного збройного формування чи терористичної групи або сприяла їхній діяльності (статті 7.1.4, 7.1.8, 7.2.6 цього Кодексу), якщо вона:

1) добровільно припинила зв'язок з організованою злочинною групою, незаконним збройним формуванням або терористичною групою, та

2) сприяла розкриттю чи розслідуванню будь-якого злочину, вчиненого за завданням або в складі такої групи чи формування, або викриттю його учасників, або сприяла припиненню їхньої діяльності.

8. Не призначається покарання особі за передбачені цим Кодексом зраду Україні (стаття 9.1.5 цього Кодексу), колабораційну діяльність (стаття 9.1.6 цього Кодексу) або шпигунство (стаття 9.1.8 цього Кодексу), якщо вона:

1) добровільно повідомила прокурора чи орган правопорядку про зв'язок з іноземною державою чи іноземною організацією або їх представником,

2) не виконала злочинне завдання або виконала дії в інтересах контррозвідувальної чи розвідувальної діяльності на користь України та

3) сприяла запобіганню протиправної діяльності іноземної держави чи іноземної організації або сприяла розкриттю чи розслідуванню злочину, вчиненого за їх завданням, або викриттю його учасників.

9. Не призначається покарання особі за вперше вчинене передбачене цим Кодексом ухилення від військової служби (статті 9.8.2, 9.8.3, 9.8.4 цього Кодексу), або від проходження служби цивільного захисту (стаття 9.8.5 цього Кодексу) чи альтернативної служби (стаття 9.8.6 цього Кодексу), навчальних чи спеціальних зборів (стаття 9.8.8 цього Кодексу), невиконання обов'язків під час мобілізації (стаття 9.8.9 цього Кодексу) або ухилення від виконання обов'язків під час мобілізації (стаття 9.8.10 цього Кодексу), або самовільне залишення місця служби чи ухилення від виконання обов'язків військової служби (статті 10.2.3, 10.2.5 цього Кодексу), якщо вона до вручення їй письмового повідомлення про підозру добровільно з'явилася для виконання відповідного обов'язку до територіального органу військового управління, до місця проходження служби або органу правопорядку чи прокурора.

10. Не призначається покарання особі за передбачену цим Кодексом участь у конфлікті як найманця (стаття 11.5.8 цього Кодексу), якщо вона:

1) добровільно припинила участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях,

2) сприяла розкриттю чи розслідуванню своєї участі в збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях та

3) сприяла виявленню участі інших осіб у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях.

11. Суд ухвалює рішення про непризначення покарання у зв'язку з позитивною поведінкою особи після вчинення кримінального правопорушення у випадках, передбачених частинами 2–10 цієї статті, на підставі угоди про співпрацю або про примирення.

Стаття 3.4.2. Непризначення покарання жертві злочину за участь у вчиненні кримінального правопорушення

1. Не призначається покарання особі – жертві торгівлі людьми за участь у вчиненні кримінального правопорушення, яке вона була змушена вчинити внаслідок того, що ця особа постраждала від злочину, передбаченого статтею 4.4.7 цього Кодексу.

2. Не призначається покарання дитині – жертві сексуальної експлуатації чи сексуального насильства за участь у вчиненні кримінального правопорушення, яке вона була змушена вчинити внаслідок того, що ця дитина постраждала від злочину, пов'язаного з дитячою порнографією або дитячою проституцією, передбаченого статтями 7.6.4–7.6.7 цього Кодексу.

Стаття 3.4.3. Непризначення покарання у зв'язку із закінченням строку давності вчинення кримінального правопорушення

1. Не призначається покарання особі, якщо з часу закінчення або припинення кримінального правопорушення і до дня, в який набрав законної сили обвинувальний вирок, минув строк давності, передбачений статтею 3.1.3 цього Кодексу.

Розділ 3.5. ЗМІНА АБО НЕВИКОНАННЯ ПРИЗНАЧЕНОГО ПОКАРАННЯ

Стаття 3.5.1. Заміна строкового ув'язнення обмеженням свободи під умовою

1. Суд може замінити призначене строкове ув'язнення обмеженням свободи на строк призначеного строкового ув'язнення у разі засудження особи за злочин чи за сукупністю злочинів, якщо хоча б один із них є злочином не більше ніж:

- 1) 5 ступеня тяжкості, якщо особі призначено строкове ув'язнення не більше 6 років;
- 2) 6 ступеня тяжкості, якщо особі призначено відповідно до угоди про співпрацю або про примирення з потерпілою особою строкове ув'язнення не більше 8 років;
- 3) 7 ступеня тяжкості, не пов'язаного із застосуванням насильства, якщо особі призначено відповідно до угоди про співпрацю або про примирення строкове ув'язнення не більше 10 років.

2. Суд ухвалює замінити призначене строкове ув'язнення обмеженням свободи щодо засудженої особи, якщо:

- 1) встановлена відсутність щодо неї високого ризику вчинення нового злочину,
- 2) особа здійснила реституцію чи компенсацію або вжила усіх залежних від неї заходів для їх здійснення і
- 3) дала згоду на заміну строкового ув'язнення обмеженням свободи.

3. Заміна строкового ув'язнення обмеженням свободи не застосовується до особи, яка:

- 1) була організатором організованої злочинної групи, незаконного збройного формування або терористичної групи,
- 2) вчинила умисне кримінальне правопорушення під час виконання обмеження свободи, застосованого у порядку, передбаченому цією статтею або статтями 3.2.5, 3.5.6, 3.5.7 цього Кодексу,
- 3) вчинила корупційне або пов'язане з корупцією кримінальне правопорушення, за винятком особи, яка уклала угоду про співпрацю,
- 4) вчинила злочин, передбачений статтями 4.2.7 чи 4.2.9 цього Кодексу, під час керування транспортним засобом у стані сп'яніння, за винятком особи, яка уклала угоду про примирення,
- 5) вчинила катування (стаття 9.4.3 цього Кодексу) або
- 6) будучи повнолітньою, вчинила зґвалтування неповнолітньої (стаття 4.5.4, пункт 1 статті 4.5.3 цього Кодексу) чи злочин проти сексуальної недоторканості малолітньої дитини (статті 4.5.4–4.5.7, пункт 1 статті 4.5.2 та стаття 4.5.8 цього Кодексу).

4. Строкове ув'язнення не виконується за умови, якщо особа при відбуванні обмеження свободи:

- 1) виконала покладені на неї обов'язки та
- 2) не вчинила двох чи більше провин або злочину,
- 3) а щодо особи, яка на момент заміни строкового ув'язнення обмеженням свободи не здійснила реституцію чи компенсацію – здійснила реституцію чи компенсацію або вжила усіх залежних від неї заходів для їх здійснення.

5. Щодо особи, яка при відбуванні обмеження свободи вчинила новий злочин або дві чи більше провини, суд скасовує рішення про заміну строкового ув'язнення обмеженням свободи.

Стаття 3.5.2. Невиконання призначеного строкового ув'язнення у зв'язку з участю особи в захисті України або в ліквідації надзвичайної ситуації

1. Особі, якій призначене строкове ув'язнення на строк не більше 8 років за один злочин або за сукупністю злочинів (крім засудженої за злочин 6 ступеня тяжкості, пов'язаний із застосуванням насильства), та щодо якої не встановлено високого ризику вчинення нового злочину, суд може ухвалити рішення не виконувати призначене строкове ув'язнення у зв'язку з її бажанням взяти участь у захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану.

2. Покарання у виді строкового ув'язнення не підлягає виконанню, якщо особа під час

участі в захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану:

- 1) проявила особисту мужність, відвагу чи героїзм або
- 2) отримала значний чи тяжкий розлад здоров'я.

3. У разі відсутності підстав для застосування частини 2 цієї статті участь особи в захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану зараховується у строк невиконаного покарання з розрахунку один день такої участі особи за п'ять днів строкового ув'язнення. Щодо такої особи суд ухвалює рішення про заміну незарахованої частини покарання обмеженням свободи під умовою (стаття 3.5.1 цього Кодексу).

4. Якщо особа, щодо якої не виконувалося строкове ув'язнення у зв'язку з її участю в захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану, вчинила новий умисний злочин або дві чи більше провини, суд скасовує рішення про невиконання строкового ув'язнення і за наявності підстав призначає їй покарання за сукупністю вироків

Стаття 3.5.3. Невиконання призначеного покарання у зв'язку із закінченням строку давності його виконання

1. Призначене покарання не виконується, якщо з дня, в який набрав законної сили обвинувальний вирок, його виконання не було розпочато у такі строки:

- 1) два роки – у разі призначення покарання за вчинення провини;
- 2) п'ять років – у разі призначення покарання у виді штрафу, обмеження свободи або строкового ув'язнення не більше п'яти років;
- 3) десять років – у разі призначення покарання у виді строкового ув'язнення не більше десяти років;
- 4) п'ятнадцять років – у разі призначення покарання у виді строкового ув'язнення понад десять років.

2. Строки давності виконання штрафу як додаткового покарання визначаються основним покаранням, призначеним за вироком суду.

3. До строку давності не зараховується строк, протягом якого покарання не виконувалося у зв'язку із його відстроченням чи припиненням виконання (статті 3.5.4, 3.5.5 цього Кодексу).

4. Перебіг строку давності зупиняється з дня ухилення особи від покарання. Перебіг строку давності відновлюється з дня, в який засуджений з'явився для відбування покарання або був затриманий. Покарання не виконується, якщо з часу набрання вироком законної сили минуло 20 років.

5. Перебіг строку давності зупиняється з дня, коли вирок щодо особи повинен був бути звернений до виконання, але це не відбулося внаслідок вчиненого в її інтересах зловживання, поєднаного з пропозицією чи наданням хабара. Перебіг строку давності відновлюється з дня набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо особи, яка вчинила зазначене зловживання. У цьому разі покарання не виконується, якщо з часу набрання вироком законної сили минуло 25 років.

6. Перебіг строку давності переривається, якщо до закінчення строків, зазначених у частині 1 цієї статті, засуджений вчинив новий злочин. У цьому разі обчислення строку давності виконання покарання починається з часу вчинення нового злочину.

7. Положення цієї статті не поширюються на осіб, засуджених до довічного ув'язнення.

Стаття 3.5.4. Відстрочення та припинення виконання призначеного покарання у зв'язку з хворобою

1. Суд відстрочує виконання призначеного покарання особі, яка хворіє на тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання.

2. Суд також відстрочує виконання призначеного покарання особі, якщо наявний у неї психічний розлад перешкоджає відбуванню покарання. До такої особи застосовується примусова психіатрична допомога відповідно до статті 3.7.5 цього Кодексу.

3. У разі зникнення підстав для відстрочення виконання призначеного покарання, зазначених у частинах 1 або 2 цієї статті, щодо особи виконується призначене покарання.

4. Перелік тяжких хвороб, передбачених частиною 1 цієї статті, визначається

законодавством.

5. Строк, протягом якого покарання щодо особи не виконувалось, не зараховується до строку призначеного покарання, крім випадків, передбачених частиною 2 статті 3.7.5 цього Кодексу.

6. Суд припиняє виконання покарання щодо військовослужбовця, засудженого до строкового ув'язнення з відбуванням його на гауптвахті або у дисциплінарному батальйоні, у разі визнання його непридатним до військової служби за станом здоров'я.

Стаття 3.5.5. Відстрочення виконання призначеного покарання у зв'язку з особливою обставиною

1. Особі, яка вчинила провину або злочин 1–4 ступенів тяжкості, за її клопотанням, може бути відстрочено виконання призначеного покарання у виді громадських робіт, обмеження свободи або строкового ув'язнення, якщо:

1) виникла особлива обставина (збройний конфлікт, стихійне лихо, пожежа, надзвичайна ситуація, смерть або тяжка хвороба члена сім'ї, вагітність засудженої особи),

2) ця обставина за умови відбування особою призначеного покарання загрожує серйозним порушенням прав, свобод чи законних інтересів засудженої особи або члена її сім'ї та

3) для відвернення такої загрози чи зменшення її наслідків потрібна тривала (понад 30 днів) участь засудженої особи.

2. Виконання покарання може бути відстрочено на строк існування підстави, передбаченої частиною 1 цієї статті, але не більше ніж на один рік.

3. У разі відстрочення покарання у зв'язку з особливою обставиною щодо особи, яка вчинила злочин 1–4 ступенів тяжкості, до неї застосовуються наглядові засоби пробації.

4. Якщо особа не вживає заходів для відвернення загрози серйозного порушення своїх або члена її сім'ї прав, свобод чи законних інтересів, чи зменшення її наслідків, або не виконує засоби пробації, суд за поданням органу пробації скасовує відстрочення виконання покарання і направляє таку особу для виконання призначеного покарання.

5. Строк, протягом якого особі було відстрочено покарання, не зараховується до строку виконання призначеного їй покарання.

6. Щодо особи, яка під час відстрочення виконання призначеного покарання вчинила новий злочин або дві чи більше провини, суд скасовує рішення про відстрочення виконання призначеного покарання і за наявності підстав, передбачених статтями 3.3.8 або 3.3.9 цього Кодексу, призначає їй покарання за сукупністю вироків за злочини або сукупністю вироків за провини.

Стаття 3.5.6. Зупинення виконання строкового ув'язнення у зв'язку з його заміною обмеженням свободи під умовою

1. Суд може зупинити виконання щодо особи строкового ув'язнення у зв'язку з заміною його невідбутої частини обмеженням свободи після фактичного відбуття:

1) однієї третини строку ув'язнення, призначеного за вчинення злочину з необережності або умисного злочину 1–6 ступенів тяжкості, крім осіб, яким призначено покарання за злочин, вчинений під час відбування обмеження свободи;

2) половини строку ув'язнення, призначеного за вчинення злочину 7–9 ступенів тяжкості або злочин, вчинений під час відбування обмеження свободи, крім випадків, передбачених пунктом 3 цієї частини;

3) двох третин строку ув'язнення, призначеного за вчинення злочину 9 ступеня тяжкості, який є злочином геноциду, злочином агресії або злочином проти людяності чи воєнним злочином, пов'язаним з умисним позбавленням життя людини.

2. У разі, якщо особа відбуває строкове ув'язнення, призначене за сукупністю злочинів або сукупністю вироків, строк фактично відбутого особою покарання визначається виходячи зі встановленого в частині 1 цієї статті строку ув'язнення, призначеного за більш тяжкий злочин.

3. Суд зупиняє виконання строкового ув'язнення у зв'язку із заміною його невідбутої частини обмеженням свободи щодо особи, якщо:

1) встановлена відсутність щодо неї високого ризику вчинення нового злочину,

2) особа здійснила реституцію чи компенсацію або вжила усіх залежних від неї заходів для їх здійснення і

3) дала згоду на заміну строкового ув'язнення обмеженням свободи.

4. При зупиненні виконання строкового ув'язнення обмеження свободи призначається на строк невідбутої частини такого ув'язнення.

5. Невідбута частина покарання у виді строкового ув'язнення не виконується за умови, якщо особа при відбуванні обмеження свободи:

1) виконала покладені на неї обов'язки та

2) не вчинила двох чи більше провин або злочину,

3) а щодо особи, яка на момент заміни строкового ув'язнення обмеженням свободи не здійснила реституцію чи компенсацію – здійснила реституцію чи компенсацію або вжила усіх залежних від неї заходів для їх здійснення.

6. Щодо особи, яка при відбуванні обмеження свободи вчинила новий злочин або дві чи більше провини, суд скасовує рішення про заміну строкового ув'язнення обмеженням свободи.

Стаття 3.5.7. Зупинення виконання строкового ув'язнення у зв'язку з участю особи в захисті України або ліквідації надзвичайної ситуації

1. Особі, яка відбуває строкове ув'язнення, призначене на строк не більше 8 років за один злочин або за сукупності злочинів (крім засудженої особи за злочин 6 ступеня, пов'язаний із застосуванням насильства), та щодо якої не встановлено високого ризику вчинення нового злочину, суд може зупинити виконання невідбутої частини строкового ув'язнення у зв'язку з її бажанням взяти участь в захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану.

2. Невідбута частина строкового ув'язнення не підлягає виконанню, якщо особа під час участі в захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану:

1) проявила особисту мужність, відвагу чи героїзм або

2) отримала значний чи тяжкий розлад здоров'я.

3. У разі відсутності підстав для застосування частини 2 цієї статті участь особи в захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану зараховується судом у строк невиконаного строкового ув'язнення з розрахунку один день такої участі особи за 5 днів строкового ув'язнення. Щодо такої особи суд ухвалює рішення про зупинення виконання незарахованої частини строкового ув'язнення у зв'язку з його заміною обмеженням свободи під умовою (стаття 3.5.6 цього Кодексу).

4. Якщо особа, щодо якої було зупинено виконання строкового ув'язнення у зв'язку з її участю в захисті України в особливий період або ліквідації надзвичайної ситуації в умовах надзвичайного стану, вчинила новий умисний злочин або дві чи більше умисних провини, суд скасовує рішення про зупинення виконання строкового ув'язнення і призначає покарання за наявності підстав за сукупністю вироків.

Стаття 3.5.8. Зупинення виконання довічного ув'язнення у зв'язку з його заміною обмеженням свободи під умовою

1. Суд може зупинити виконання довічного ув'язнення у зв'язку з його заміною обмеженням свободи після фактичного відбуття 25 років ув'язнення засудженою особою, здатною реінтегруватися у суспільство, якщо:

1) встановлено низький рівень ризику вчинення нею нового злочину,

2) особа вжила усіх залежних від неї заходів для здійснення реституції чи компенсації та

3) особа надала згоду на заміну довічного ув'язнення обмеженням свободи.

2. У разі зупинення виконання довічного ув'язнення обмеженням свободи призначається строком на 10 років.

3. Довічне ув'язнення не виконується за умови, якщо особа при відбуванні обмеження свободи:

1) виконала покладені на неї обов'язки та

2) не вчинила двох чи більше провин або злочину,

3) а щодо особи, яка на момент заміни довічного ув'язнення обмеженням свободи

не здійснила реституцію чи компенсацію, – здійснила реституцію чи компенсацію або вжила усіх залежних від неї заходів для їх здійснення.

4. Суд за поданням органу пробації на підставах, передбачених частиною 10 статті 3.2.5 цього Кодексу, може змінити або доповнити покладені на особу обов'язки.

5. Суд скасовує рішення про заміну довічного ув'язнення обмеженням свободи і призначає такій особі покарання у виді 10 років строкового ув'язнення, якщо після зміни або доповнення обов'язків особа:

- 1) вчинила дві або більше провини;
- 2) продовжує без поважної причини не виконувати хоча б один із покладених на неї обов'язків;
- 3) продовжує не вживати усіх залежних від неї заходів для здійснення реституції або компенсації.

6. Суд скасовує рішення про заміну довічного ув'язнення обмеженням свободи і за наявності підстав призначає покарання відповідно до частини 9 або 10 статті 3.3.8 цього Кодексу, якщо під час відбування обмеження свободи особа вчинила новий злочин.

Стаття 3.5.9. Припинення виконання покарання або скорочення невідбутої його частини в зв'язку з амністією

1. Амністія відповідно до Конституції України і з урахуванням положень цього Кодексу оголошується законом України стосовно визначеної категорії засуджених осіб, які відбувають покарання у виді обмеження свободи або строкового ув'язнення. Індивідуальна амністія не допускається.

2. Закон про оголошення амністії може бути прийнятий не частіше одного разу на три роки або в зв'язку з особливою подією у житті суспільства.

3. Законом про оголошення амністії особі, яка відбуває покарання, може бути передбачено:

- 1) припинення виконання покарання або
- 2) скорочення невідбутої частини покарання.

4. Амністія не звільняє особу від виконання:

- 1) штрафу як додаткового покарання;
- 2) засобів безпеки;
- 3) реституції чи компенсації.

5. Амністія поширюється на особу, яка на день, в який набрав чинності закон про оголошення амністії, відбула не менше однієї чверті призначеного їй строку покарання.

6. Амністія не застосовується до особи, яка вироком суду визнана винною у вчиненні злочину:

- 1) 7–9 ступеня тяжкості;
- 2) 3–6 ступеня тяжкості, якщо щодо особи встановлено високий ризик вчинення нового злочину;
- 3) 1–6 ступеня тяжкості, вчиненого протягом одного року після постановлення обвинувального вироку суду, яким цій особі не було призначено покарання з підстав, передбачених статтею 3.4.1 цього Кодексу;
- 4) 1–6 ступеня тяжкості, якщо особа після постановлення обвинувального вироку суду, але до повного відбуття покарання, вчинила новий умисний злочин;
- 5) 1–6 ступеня тяжкості, якщо до цієї особи раніше застосовувалися амністія або помилування за вчинення злочину, за який судимість не погашена на день набрання чинності законом про оголошення амністії.

7. До особи, яка відбуває покарання, призначене їй за сукупністю кримінальних правопорушень чи сукупністю вироків, амністія застосовується лише тоді, коли щодо жодного вчиненого нею кримінального правопорушення, що утворюють сукупність, можливість її застосування не виключається відповідно до частини б цієї статті.

8. Амністія застосовується за такими правилами:

- 1) рішення про застосування амністії суд ухвалює щодо кожної особи індивідуально та не пізніше ніж протягом трьох місяців після набрання чинності законом про оголошення амністії;
- 2) застосування амністії не допускається, якщо особа проти цього заперечує;

3) якщо до особи може бути застосовано кілька підстав, передбачених законом про оголошення амністії, застосовується та із них, яка найбільше поліпшує правове становище особи.

9. Питання про застосування амністії до особи, засудженої судом іноземної держави, яка була передана для відбування покарання на території України, вирішується судом України з дотриманням вимог міжнародних договорів та умов передачі цієї особи.

10. Положення закону про оголошення амністії, що не відповідають вимогам цього Кодексу, застосуванню не підлягають.

Стаття 3.5.10. Припинення виконання строкового ув'язнення або скорочення невідбутої частини покарання у зв'язку з помилуванням

1. Помилування відповідно до Конституції України і з урахуванням положень цього Кодексу здійснюється Указом Президента України стосовно індивідуально визначеної особи.

2. Помилування може бути застосоване до особи, яка відбула не менше однієї чверті призначеного строкового ув'язнення.

3. Указом про помилування щодо особи, яка відбуває покарання у виді строкового ув'язнення, може бути передбачено:

- 1) припинення виконання покарання або
- 2) скорочення невідбутої частини покарання.

4. Помилування не звільняє особу від виконання:

- 1) штрафу як додаткового покарання,
- 2) засобів безпеки та
- 3) реституції чи компенсації.

5. Під час вирішення питання про помилування враховуються:

- 1) ступінь тяжкості вчиненого злочину,
- 2) строк відбутого особою покарання,
- 3) ставлення особи до вчиненого злочину і стан здійснення нею реституції чи компенсації,
- 4) ризик вчинення особою нового злочину,
- 5) обставини, що доводять доцільність помилування особи,
- 6) позиція адміністрації установи виконання покарань, спостережної комісії, потерпілої особи про доцільність помилування особи та
- 7) висновок органу пробації.

6. Указ про помилування особи чи про відмову в її помилуванні підлягає офіційному оприлюдненню.

Стаття 3.5.11. Заміна довічного ув'язнення або припинення його виконання у зв'язку з помилуванням

1. Щодо особи, яка відбуває довічне ув'язнення, Указом Президента України про її помилування з дотриманням положень частини 1 статті 3.5.8 цього Кодексу можуть бути передбачені:

- 1) заміна довічного ув'язнення після відбуття особою не менше 20 років цього покарання – строковим ув'язненням від 10 до 15 років, яке обчислюється з дня заміни покарання, або
- 2) припинення виконання довічного ув'язнення – після відбуття особою не менше 30 років цього покарання.

Стаття 3.5.12. Помилування для обміну

1. Указом Президента України у виняткових випадках може бути передбачено помилування особи, яка є підозрюваною, обвинуваченою, засудженою чи такою, що відбуває покарання, для її обміну на:

- 1) особу, яку затримано чи притягнуто до кримінальної відповідальності або засуджено на тимчасово окупованій території України чи в іноземній державі, або
- 2) військовополоненого.

Стаття 3.5.13. Припинення виконання покарання або скорочення (зменшення)

невідбутої частини призначеного покарання на підставі положення Кримінального кодексу, що має зворотну дію в часі

1. Виконання покарання щодо особи, засудженої за діяння, кримінальну відповідальність за яке скасовано, припиняється.

2. Призначене засудженій особі покарання, яке перевищує санкцію нового закону, суд скорочує (зменшує) до максимальної межі, встановленої санкцією нового закону.

3. Якщо особа відбуває покарання, призначене їй за сукупністю кримінальних правопорушень або за сукупністю вироків, і законом, що має зворотну дію у часі, скасовано кримінальну відповідальність або пом'якшено покарання за окреме з них, суд:

- 1) застосовує відповідні положення частини 1 або 2 цієї статті та
- 2) визначає остаточне покарання, що підлягає відбуванню цією особою.

Розділ 3.6. ЗАСОБИ ПРОБАЦІЇ

Стаття 3.6.1. Види засобів пробації

1. Наглядовими засобами пробації є покладення на особу обов'язку:

- 1) періодично з'являтися для реєстрації до органу пробації;
- 2) повідомляти орган пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання;
- 3) не виїжджати за межі України, а також на тимчасово окуповану територію України без погодження з органом пробації.

2. Соціально-виховними засобами пробації є покладення на особу обов'язку:

- 1) виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою;
- 2) працевлаштуватися самостійно або за направленням органу державної служби зайнятості;
- 3) пройти навчання чи професійну підготовку;
- 4) пройти курс лікування від розладу психіки або поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин чи іншого соціально небезпечного захворювання за її згодою;
- 5) пройти курс консультацій у психолога;
- 6) забезпечувати догляд за дитиною та її виховання.

Стаття 3.6.2. Особи, до яких застосовуються засоби пробації

1. Засоби пробації застосовуються до особи, щодо якої:

- 1) призначено обмеження свободи (стаття 3.2.5 цього Кодексу) – на строк, визначений судом відповідно до частини 3 статті 3.2.5 цього Кодексу;
- 2) замінено строкове ув'язнення обмеженням свободи (стаття 3.5.1 цього Кодексу) – на строк призначеного строкового ув'язнення;
- 3) відстрочено виконання покарання у зв'язку з особливою обставиною (стаття 3.5.5 цього Кодексу) – на строк такого відстрочення;
- 4) зупинено виконання строкового ув'язнення у зв'язку із його заміною обмеженням свободи (стаття 3.5.6 цього Кодексу) – на строк невідбутого строкового ув'язнення;
- 5) зупинено виконання довічного ув'язнення у зв'язку із його заміною обмеженням свободи (стаття 3.5.8 цього Кодексу) – на 10 років;
- 6) встановлено високий ризик вчинення нового злочину після відбуття нею покарання за умисний злочин 5–9 ступенів тяжкості, – від 1 до 3 років.

2. Тривалість застосування засобів пробації може бути збільшена на строк від 1 до 3 років з підстав, передбачених статтею 3.6.4 цього Кодексу.

Стаття 3.6.3. Загальні правила застосування засобів пробації

1. Засоби пробації мають бути мінімально необхідними та достатніми для досягнення мети кримінально-правових засобів і сумісними між собою.

2. Засоби пробації застосовуються з урахуванням:

- 1) особливостей конкретного вчиненого кримінального правопорушення;
- 2) особи засудженого;
- 3) ризиків вчинення особою нового злочину та інших обставин, встановлених

органом пробації.

3. При застосуванні засобів пробації суд призначає наглядові засоби, передбачені частиною 1 статті 3.6.1, та один або декілька соціально-виховних засобів пробації, передбачених частиною 2 статті 3.6.1 цього Кодексу.

4. Періодичність з'явлення для реєстрації як наглядовий засіб пробації, а також зміст соціально-виховних засобів пробації та строк їх виконання визначаються органом пробації.

5. Строки давності застосування засобів пробації відповідають строкам давності, встановленим для призначення покарання.

Стаття 3.6.4. Зміна засобів пробації

1. Періодичність з'явлення особи для реєстрації, а також соціально-виховні засоби пробації можуть бути змінені органом пробації з урахуванням ризиків вчинення нового злочину та потреб особи.

2. Соціально-виховні засоби пробації підлягають розширенню, а періодичність з'явлення для реєстрації – збільшенню, якщо особа:

- 1) вчинила провину,
- 2) не виконує хоча б один із засобів пробації чи обмежувальний засіб або
- 3) не здійснила реституцію чи компенсацію або не вживає усіх залежних від неї заходів для їх здійснення.

Розділ 3.7. ЗАСОБИ БЕЗПЕКИ

Стаття 3.7.1. Види засобів безпеки

1. Засобами безпеки є:

- 1) обмежувальні засоби;
- 2) примусова психіатрична допомога;
- 3) оприлюднення інформації про засудження особи.

2. Один або декілька засобів безпеки можуть бути застосовані до особи:

- 1) яка вчинила кримінальне правопорушення, – при призначенні покарання, при непризначенні покарання, зміні чи невиконанні призначеного покарання,
- 2) визнаної неосудною щодо вчиненого діяння.

Стаття 3.7.2. Обмежувальні засоби

1. Обмежувальні засоби полягають у забороні вчинення особою певних діянь, обмеженні її прав чи покладенні на неї додаткових обов'язків.

2. Суд може застосувати заборону:

1) перебувати у визначених місцях (зокрема в місці спільного проживання з потерпілою людиною, її близькою людиною або дитиною, яка була свідком чи співучасником кримінального правопорушення, або дитиною, з використанням якої було вчинене кримінальне правопорушення);

2) наблизитися на визначену відстань до місця, у якому потерпіла людина або її близька людина, свідок чи співучасник кримінального правопорушення може постійно чи тимчасово перебувати у зв'язку з проживанням, роботою, навчанням, лікуванням або з інших причин;

3) переслідувати потерпілу людину або її близьку людину, зокрема фізично слідувати за нею, стежити або довести до неї факт, що за нею стежать чи будуть стежити;

4) спілкуватися з потерпілою людиною, її близькою людиною або з особою, яка була свідком чи співучасником кримінального правопорушення, особисто, через третіх осіб чи засоби зв'язку;

5) відвідувати спортивні та розважальні заходи з покладенням обов'язку перебувати під час їх проведення у певному місці або без такого.

3. Суд може обмежити право:

- 1) обіймати певні посади, зокрема на громадських засадах;
- 2) брати участь у конкурсі на посади в органах державної влади чи органах

місцевого самоврядування;

3) брати участь у виборах або референдумі;

4) здійснювати певні види діяльності;

5) використовувати транспортні засоби, механізми чи обладнання, використовувати або зберігати боєприпаси, зброю чи небезпечні предмети, утримувати диких звірів чи собак, або здійснювати іншу діяльність, що створює підвищену небезпеку для особи, яка її здійснює, чи інших осіб;

6) перебувати на території України іноземцю або особі без громадянства, яка постійно не проживає в Україні;

7) здійснювати професійну діяльність, яка передбачає безпосереднє та регулярне спілкування з дітьми або людьми з інвалідністю.

4. Суд може покласти обов'язок:

1) видалити комп'ютерні дані, які є предметом або засобом вчинення кримінального правопорушення;

2) заблокувати доступ до таких комп'ютерних даних;

3) пройти програму для кривдників особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, пов'язане з домашнім насильством.

5. Обмежувальні засоби, передбачені частиною 2 цієї статті, застосовуються на строк:

1) за вчинену провину – від 2 до 6 місяців;

2) за вчинений злочин – від 6 місяців до 2 років.

6. Обмежувальні засоби, передбачені частиною 3 цієї статті, застосовуються на строк:

1) за вчинену провину – від 6 місяців до 2 років;

2) за вчинений злочин 1–4 ступенів тяжкості – від 2 до 5 років;

3) за вчинений злочин 5–9 ступенів тяжкості – від 5 до 15 років.

7. Обмежувальний засіб, передбачений пунктами 1 та 2 частини 3 цієї статті, суд зобов'язаний застосувати до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей.

8. Обмежувальний засіб, передбачений пунктом 5 частини 3 цієї статті, суд зобов'язаний застосувати до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, пов'язане з порушенням спеціальних правил безпеки, яких особа зобов'язана була дотримуватися.

9. Обмежувальний засіб, передбачений пунктом 7 частини 3 цієї статті, суд зобов'язаний застосувати до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення:

1) передбачене розділом 4.5 цього Кодексу, щодо дитини чи людини з інвалідністю;

2) передбачене статтями 7.6.4–7.6.7 цього Кодексу, щодо дитини;

3) з використанням дитини чи неосудної людини.

Стаття 3.7.3. Загальні правила застосування обмежувальних засобів

1. Обмежувальні засоби мають бути мінімально необхідними та достатніми для досягнення мети кримінально-правових засобів і сумісними між собою.

2. Обмежувальні засоби застосовуються до осіб:

1) яким призначено покарання за вчинення кримінального правопорушення;

2) яким покарання не призначено або змінено чи не виконується у випадках, передбачених статтями 3.4.1, 3.5.1, 3.5.2, 3.5.4–3.5.9 цього Кодексу.

3. Суд може застосувати один чи декілька обмежувальних засобів, передбачених частинами 2, 3 і 4 статті 3.7.2 цього Кодексу.

4. Строк обмежувальних засобів обчислюється з дня, в який набрало законної сили рішення суду, у разі:

1) призначення особі покарання у виді громадських робіт, штрафу чи обмеження свободи або

2) непризначення або зміні чи невиконання покарання у випадках, передбачених статтями 3.4.1, 3.5.1, 3.5.2, 3.5.4–3.5.9 цього Кодексу.

5. У разі призначення особі покарання у виді строкового ув'язнення або довічного ув'язнення обмежувальні засоби поширюються на весь час відбування цього покарання і, крім цього, на строк, визначений судом відповідно до частин 5 або 6 статті 3.7.2 цього Кодексу. Обчислення строку обмежувальних засобів у такому разі розпочинається з дня закінчення

відбування строкового ув'язнення або зупинення виконання довічного ув'язнення із заміною обмеженням свободи під умовою.

6. У разі застосування обмеження права обіймати певні посади або здійснювати певні види діяльності суд повинен зазначити характер та коло посад або види діяльності. При цьому засуджений позбавляється можливості обіймати такі посади або займатися такою діяльністю, яка за своїм змістом і обсягом повноважень є аналогічною тій, з якою було пов'язане вчинення кримінального правопорушення.

7. Контроль за дотриманням обмежувальних засобів здійснюють орган пробації та орган Національної поліції України у межах їх компетенції.

8. Особа, яка порушила вимоги обмежувального засобу, підлягає кримінальній відповідальності за вчинення провини, передбаченої статтею 8.3.8 цього Кодексу.

9. Строки давності застосування обмежувальних засобів відповідають строкам давності, встановленим для призначення покарання.

Стаття 3.7.4. Примусова психіатрична допомога

1. Видами примусової психіатричної допомоги є:

- 1) надання амбулаторної психіатричної допомоги;
- 2) поміщення до спеціального закладу з надання стаціонарної психіатричної допомоги – щодо осіб, вказаних у частині 1 статті 3.7.5 цього Кодексу.

2. При визначенні виду примусової психіатричної допомоги особі, яка вчинила протиправне діяння, передбачене цим Кодексом, суд враховує її психічний стан, характер вчиненого нею діяння та ймовірність вчинення нового протиправного діяння.

3. Зміст примусової психіатричної допомоги і тривалість її надання визначаються законодавством.

Стаття 3.7.5. Застосування примусової психіатричної допомоги

1. Примусова психіатрична допомога може бути застосована до особи, яка:

- 1) визнана неосудною або
- 2) після вчинення кримінального правопорушення через наявний в неї психічний розлад не здатна відбувати покарання.

2. Строк, протягом якого особа була поміщена до спеціального закладу з надання стаціонарної психіатричної допомоги відповідно до пункту 2 частини 1 статті 3.7.4 цього Кодексу, зараховується судом у строк призначеного покарання із розрахунку один день перебування у такому закладі за два дні обмеження свободи або один день строкового ув'язнення чи довічного ув'язнення.

3. Порядок продовження і припинення надання примусової психіатричної допомоги визначається законодавством.

Стаття 3.7.6. Оприлюднення інформації про засудження особи

1. Оприлюднення інформації є засобом безпеки, що полягає у розміщенні інформації про особу, засуджену за вчинення:

- 1) умисного злочину 5–9 ступенів тяжкості;
- 2) злочину, передбаченого статтями 4.5.4–4.5.11, 7.6.4–7.6.7 цього Кодексу;
- 3) корупційного чи пов'язаного з корупцією злочину.

2. Оприлюднення інформації про засудження особи здійснюється у визначених судом медіа державної чи комунальної власності.

3. Оприлюднення інформації, крім її оприлюднення в медіа, здійснюється у разі засудження:

- 1) за злочини, передбачені статтями 4.5.4–4.5.11, 7.6.4–7.6.7 цього Кодексу, – в Єдиному реєстрі осіб, засуджених за злочини проти сексуальної свободи та сексуальної недоторканості дитини;
- 2) за корупційні та пов'язані з корупцією злочини, – в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

4. У разі оприлюднення інформації про засудження особи не допускається розміщення відомостей про персональні дані інших учасників кримінального провадження.

Розділ 3.8.

РЕСТИТУЦІЯ ТА КОМПЕНСАЦІЯ

Стаття 3.8.1. Реституція та компенсація

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення або інше передбачене цим Кодексом протиправне діяння, внаслідок якого порушене особисте право потерпілої людини або спричинена шкода потерпілій особі, територіальній громаді або державі, зобов'язана здійснити реституцію або компенсацію.

2. Реституцією є:

- 1) поновлення порушеного особистого права потерпілої людини,
- 2) повернення потерпілій за її згодою майна, здобутого шляхом вчинення кримінального правопорушення,
- 3) за згодою потерпілої надання рівноцінного майна замість майна, здобутого шляхом вчинення кримінального правопорушення або знищеного чи пошкодженого, відновлення майна у натуральному вигляді чи відновлення властивостей пошкодженого майна, або
- 4) за згодою територіальної громади або держави відновлення чи поліпшення стану певної території або громадської інфраструктури.

3. Компенсацією є грошове відшкодування шкоди, спричиненої кримінальним правопорушенням або іншим передбаченим цим Кодексом протиправним діянням.

4. Добровільне здійснення особою реституції або компенсації враховується відповідно до положень цього Кодексу під час застосування чи припинення застосування інших кримінально-правових засобів.

5. У разі встановлення неможливості здійснення компенсації особою, визнаною винною у вчиненні умисного кримінального правопорушення, пов'язаного із застосуванням насильства, визначена вироком суду шкода компенсується потерпілій людині державою у випадках та в порядку, передбачених законом, за рахунок Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим.

Розділ 3.9.

КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА ТА ВИЛУЧЕННЯ РЕЧІ

Стаття 3.9.1. Конфіскація майна

1. Конфіскація майна полягає в примусовому безоплатному відчуженні грошей, майнових прав або іншого майна, яке належить засудженій особі на праві власності, до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим.

2. Суд застосовує конфіскацію майна, яке:

- 1) є предметом кримінального правопорушення чи іншого протиправного діяння, передбаченого цим Кодексом (далі у цьому Розділі – діяння),
- 2) підшукане, пристосоване, використане або призначене для використання як знаряддя або засіб вчинення діяння чи для схиляння особи до його вчинення,
- 3) використовувалося або було призначене для фінансування чи матеріального забезпечення вчинення діяння або
- 4) використовувалося як винагорода за вчинення діяння чи було призначене для цього, або
- 5) було одержано внаслідок вчинення діяння чи є доходами, отриманими від використання такого майна.

3. Конфіскація майна застосовується у разі засудження особи незалежно від призначення чи непризначення їй покарання.

4. Конфіскація не застосовується щодо майна, яке:

- 1) є предметом діяння чи одержане внаслідок його вчинення і підлягає поверненню потерпілій особі, територіальній громаді або державі,
- 2) підлягає поверненню власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про його протиправне використання, або
- 3) не може бути стягнене за виконавчими документами (крім знаряддя чи засобу вчинення діяння).

Стаття 3.9.2. Конфіскація еквіваленту майна

1. Якщо майно, зазначене у частині 2 статті 3.9.1 цього Кодексу, було повністю або частково перетворене в інше майно, то конфіскації підлягають:

- 1) перетворене майно та
- 2) доходи від перетвореного майна.

2. Конфіскації підлягає грошова сума, що відповідає вартості майна на момент постановлення рішення суду, якщо майно, зазначене у частині 2 статті 3.9.1 цього Кодексу:

- 1) спожите,
- 2) відчужене,
- 3) неможливо виділити з набутого законним шляхом майна,
- 4) втрачене чи зіпсоване або
- 5) з інших причин його не може бути вилучено в натурі.

3. Конфіскація еквіваленту майна застосовується у випадках, передбачених частиною 4 статті 3.9.1 цього Кодексу.

Стаття 3.9.3. Вилучення речі

1. Вилучення речі полягає в примусовому безоплатному відчуженні речі, яка не належить засудженій особі на праві власності, до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим.

2. Суд застосовує вилучення речі, якій властиві ознаки майна, перелічені в частині 2 статті 3.9.1 цього Кодексу, та речі, яка була одержана внаслідок вчинення діяння.

3. Вилучення не застосовується щодо речі, яка:

- 1) була предметом, знаряддям (засобом) діяння чи одержана внаслідок його вчинення і підлягає поверненню потерпілій особі, або
- 2) підлягає поверненню власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про її протиправне використання.

Стаття 3.9.4. Особливі випадки конфіскації майна і вилучення речі

1. У випадках, визначених статтями 3.9.1–3.9.3 цього Кодексу, конфіскація майна, конфіскація еквіваленту майна і вилучення речі застосовуються щодо майна або речі, пов'язаних із вчиненням протиправного діяння, передбаченого цим Кодексом, неосудною особою чи особою, яка не досягла віку, встановленого статтею 2.3.7 цього Кодексу.

2. Майно або річ, передбачені частиною 2 статті 3.9.1, частинами 1 і 2 статті 3.9.2, частиною 2 статті 3.9.3 цього Кодексу, які перебувають у третьої особи (зокрема в банку або іншій фінансовій установі), підлягають:

- 1) поверненню власнику (законному володільцю) – якщо така третя особа отримала їх безпосередньо від особи, яка вчинила діяння, або
- 2) конфіскації чи вилученню – якщо така третя особа отримала їх оплатно, однак знала чи повинна була знати, що такі майно або річ відповідають ознакам, визначеним у частині 2 статті 3.9.1, частинах 1 і 2 статті 3.9.2, частині 2 статті 3.9.3 цього Кодексу;
- 3) конфіскації чи вилученню – якщо така третя особа отримала їх безоплатно;
- 4) конфіскації чи вилученню – якщо така третя особа отримала їх внаслідок удаваного чи фіктивного правочину;
- 5) конфіскації чи вилученню – якщо така третя особа отримала їх від свого члена сім'ї або своєї близької особи;
- 6) конфіскації чи вилученню – якщо така третя особа, що є юридичною особою, отримала їх від особи, яка вчинила діяння (є членом її сім'ї чи близькою особою) та є бенефіціаром, керівником, членом органу управління або учасником юридичної особи.

3. У разі вчинення діяння, коли майно або річ використовувалися як засіб підкупу, вони підлягають поверненню власнику (законному володільцю), якщо:

- 1) було вимагання хабара;
- 2) особа виконала умови, передбачені частиною 3 статті 3.4.1 цього Кодексу.

Стаття 3.9.5. Розширена конфіскація

1. Конфіскацію майна, повністю або частково, крім випадків, передбачених статтями

3.9.1, 3.9.3, 3.9.6, 3.9.7 цього Кодексу, суд застосовує також у разі, якщо:

- 1) вчинений особою злочин 4-9 ступенів тяжкості може призвести до прямого чи опосередкованого отримання нею економічної вигоди, і
- 2) відповідне майно засудженої особи отримане в результаті злочинної діяльності.

Стаття 3.9.6. Конфіскація без попереднього засудження особи

1. Конфіскацію майна або еквіваленту майна, крім випадків, передбачених статтями 3.9.1, 3.9.2, 3.9.3, 3.9.5, 3.9.7 цього Кодексу, суд застосовує також щодо майна, зазначеного у частині 2 статті 3.9.1 цього Кодексу, або переданого третій особі за умов, передбачених частиною 2 статті 3.9.4 цього Кодексу, у випадках, коли досудове розслідування зупинено після повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину у зв'язку з тим, що:

- 1) підозрюваний захворів на психічну чи іншу тяжку хворобу, яка виключає його участь у кримінальному провадженні протягом тривалого часу, внаслідок чого існує ризик закінчення встановленого законом строку давності застосування кримінально-правових засобів, за умови підтвердження такої хвороби медичним висновком;
- 2) підозрюваного оголошено в розшук під час здійснення спеціального досудового розслідування (in absentia);
- 3) підозрюваний помер або його визнано судом померлим;
- 4) строк давності застосування кримінально-правових засобів за відповідний злочин закінчився після початку кримінального провадження;
- 5) уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого і підозрюваний надав письмову згоду на цей обмін.

2. Конфіскація без попереднього засудження особи може мати місце виключно за умови, що:

- 1) якби були відсутні обставини, перелічені у частині 1 цієї статті, то особу могло бути засуджено за злочин, який прямо чи опосередковано призводить до отримання економічної вигоди у вагомому розмірі, і
- 2) майно чи еквівалент майна, що підлягає конфіскації, отримано в результаті такого злочину або прямо чи опосередковано пов'язано з ним.

Стаття 3.9.7. Конфіскація безпідставних активів, пов'язаних з організованою злочинною діяльністю

1. Конфіскацію майна або еквіваленту майна, крім випадків, передбачених статтями 3.9.1, 3.9.2, 3.9.3, 3.9.5, 3.9.6 цього Кодексу, суд застосовує щодо виявленого під час розслідування злочину 4-9 ступенів тяжкості майна, зазначеного у частині 2 статті 3.9.1 цього Кодексу, або переданого третій особі за умов, передбачених частиною 2 статті 3.9.4 цього Кодексу, якщо:

- 1) виявлене майно отримано в результаті злочинної діяльності організованої злочинної групи, і
- 2) ця діяльність могла призвести до отримання, прямо чи опосередковано, економічної вигоди у вагомому розмірі.

2. Безпідставним активом, пов'язаним зі злочинною діяльністю, є майно, отримане в результаті злочинної діяльності керівника, організатора або учасника організованої злочинної групи чи терористичної групи або особи, пов'язаної з ними, зокрема, майно:

- 1) щодо якого не існує правдоподібного законного джерела його походження або
- 2) вартість якого є суттєво непропорційною законному доходу особи.

3. Ця стаття не обмежує права добросовісних третіх осіб, що не належать до осіб, визначених у частині 2 статті 3.9.4 цього Кодексу.

4. Конфіскація безпідставних активів, пов'язаних зі злочинною діяльністю, здійснюється лише у разі, якщо таке майно було попередньо арештовано під час розслідування злочину організованої злочинної групи.

Розділ 3.10. СУДИМІСТЬ

Стаття 3.10.1. Поняття та правове значення судимості

1. Судимість – це правовий стан, який виникає з дня набрання законної сили обвинувальним вироком суду, полягає в застосуванні до засудженої особи обмежень у реалізації її певних прав і свобод, що визначені цим Кодексом, і триває до погашення чи зняття судимості.

2. Особи, засуджені або такі, що відбули покарання за діяння, кримінальна відповідальність за які скасована законом, визнаються такими, що не мають судимості.

Стаття 3.10.2. Погашення судимості

1. Судимість погашається у разі:

1) виконання покарання у виді обмеження свободи чи строкового ув'язнення – з дня, коли минув строк, який відповідає половині строку фактичного відбутого покарання;

2) заміни чи припинення виконання покарання у виді довічного ув'язнення (стаття 3.5.11 цього Кодексу) – через 15 років з дня його заміни чи припинення;

3) непризначення покарання (статті 3.4.1–3.4.3 цього Кодексу) – з дня набрання чинності відповідним рішенням суду;

4) призначення покарання, коли відповідно до цього Кодексу воно не виконується (статті 3.5.2–3.5.3 цього Кодексу), – з дня призначення покарання.

Стаття 3.10.3. Зняття судимості

1. Судимість знімається судом за клопотанням засудженої особи у разі виконання призначених судом:

1) покарання у виді громадських робіт або штрафу – з дня набрання законної сили рішенням суду, яким встановлено повне виконання відповідного покарання;

2) засобу пробації, засобу безпеки, реституції чи компенсації, конфіскації майна чи вилучення речі – з дня набрання законної сили рішенням суду, яким встановлено повне виконання відповідного кримінально-правового засобу.

Розділ 3.11.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА МОЛОДИХ ОСІБ

Стаття 3.11.1. Санкції за кримінальні правопорушення, вчинені неповнолітньою особою

1. За злочин, вчинений неповнолітньою особою, залежно від ступеня його тяжкості встановлюються такі основні покарання:

1) злочин 1 ступеня тяжкості – штраф у розмірі від 100 до 200 розрахункових одиниць або обмеження свободи від 3 місяців до 1 року, або ув'язнення від 3 місяців до 1 року;

2) злочин 2 ступеня тяжкості – штраф у розмірі від 200 до 300 розрахункових одиниць або обмеження свободи від 1 до 2 років, або ув'язнення від 1 до 2 років;

3) злочин 3 ступеня тяжкості – обмеження свободи від 2 до 3 років або ув'язнення від 2 до 3 років;

4) злочин 4 ступеня тяжкості – ув'язнення від 3 до 4 років;

5) злочин 5 ступеня тяжкості – ув'язнення від 4 до 6 років;

6) злочин 6 ступеня тяжкості – ув'язнення від 6 до 8 років;

7) злочин 7 ступеня тяжкості – ув'язнення від 8 до 10 років;

8) злочин 8 ступеня тяжкості – ув'язнення від 10 до 12 років;

9) злочин 9 ступеня тяжкості – ув'язнення від 12 до 15 років.

2. За провину, вчинену неповнолітньою особою, встановлюється основне покарання у виді громадських робіт від 30 до 90 годин або штрафу у розмірі від 30 до 70 розрахункових одиниць, або обмеження свободи від 15 днів до 3 місяців.

3. Додаткове покарання за злочин або провину, вчинені неповнолітньою особою, до такої особи не застосовується.

Стаття 3.11.2. Застосування кримінально-правових засобів щодо неповнолітньої або молоді особи

1. Кримінально-правові засоби щодо неповнолітньої або молоді особи застосовуються з урахуванням:

- 1) віку такої особи,
- 2) рівня її інтелектуального розвитку,
- 3) умов її життя і виховання та
- 4) впливу на неповнолітню особу дорослих.

Стаття 3.11.3. Покарання неповнолітньої або молоді особи та його призначення

1. Штраф застосовується до неповнолітньої або молоді особи, якщо така особа має самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення.

2. У разі, якщо неповнолітній або молодій особі штраф не може бути призначений через відсутність самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення, та відсутності підстав для розстрочки його виплати, суд призначає такій особі громадські роботи тривалістю:

- 1) 60 годин – за злочин 1 ступеня тяжкості;
- 2) 120 годин – за злочин 2 ступеня тяжкості;
- 3) 240 годин – за злочин 3 ступеня тяжкості.

3. Громадські роботи особою, яка не досягла 18 років, виконуються не більше 4 годин на день.

4. Несплачену без поважної причини у строк, передбачений частинами 5 чи 6 статті 3.2.4 цього Кодексу, суму штрафу, призначеного неповнолітній особі, суд замінює обмеженням свободи із розрахунку один день обмеження свободи за три розрахункові одиниці несплаченого штрафу.

5. Якщо неповнолітня особа без поважної причини у встановлений судом строк не відбула громадські роботи, то суд замінює невідбутий строк цього покарання строковим ув'язненням із розрахунку 1 день строкового ув'язнення за кожні 16 годин невідбутих громадських робіт.

Стаття 3.11.4. Невиконання строкового ув'язнення у зв'язку з його заміною обмеженням свободи під умовою

1. Щодо неповнолітньої особи, якій призначено строкове ув'язнення за злочин або сукупність злочинів незалежно від ступеня їх тяжкості, суд ухвалює рішення про заміну ув'язнення на певний строк обмеженням свободи під умовою (стаття 3.5.1 цього Кодексу), крім випадків, коли мета кримінально-правових засобів може бути досягнута лише шляхом виконання такого ув'язнення.

Стаття 3.11.5. Зупинення виконання строкового ув'язнення у зв'язку з його заміною обмеженням свободи під умовою щодо неповнолітньої або молоді особи

1. Зупинення виконання строкового ув'язнення у зв'язку з його заміною обмеженням свободи під умовою (стаття 3.5.6 цього Кодексу) щодо неповнолітньої або молоді особи, яка не має високого ризику вчинення злочину, здійснюється після фактичного відбуття нею:

- 1) однієї чверті строку ув'язнення, призначеного за злочин 1–4 ступеня тяжкості;
- 2) однієї третини строку ув'язнення, призначеного за злочин 5–6 ступеня тяжкості;
- 3) половини строку ув'язнення, призначеного за злочин 7–9 ступеня тяжкості або злочин, вчинений під час відбування обмеження свободи.

Стаття 3.11.6. Скорочення невідбутої частини покарання неповнолітній та молодій особі у зв'язку з амністією

1. Обмеження, передбачені частиною 6 статті 3.5.9 цього Кодексу, не застосовуються до неповнолітньої або молоді особи у разі амністії у виді скорочення невідбутої частини покарання.

Стаття 3.11.7. Застосування пенітенціарного арешту щодо неповнолітньої особи

1. Пенітенціарний арешт стосовно неповнолітньої особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, встановлюється на строк від 15 днів до 3 місяців, а за вчинення кримінальне правопорушення, пов'язаного із застосуванням насильства, – від 1 до 6 місяців.

Стаття 3.11.8. Застосування засобів безпеки щодо неповнолітньої особи

1. Неповнолітній особі, яка вчинила злочин, не може бути призначений обмежувальний засіб у виді заборони перебувати у місці її постійного проживання.

2. До неповнолітньої особи, яка вчинила злочин, не застосовується оприлюднення інформації про її засудження, крім випадків засудження такої особи за злочини, передбачені статтями 4.5.4–4.5.11 цього Кодексу.

Розділ 3.12.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття 3.12.1. Юридичні особи, до яких застосовуються кримінально-правові засоби

1. Кримінально-правові засоби за наявності підстав, передбачених частиною 1 статті 3.12.2 цього Кодексу, та незалежно від притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи, застосовуються судом до юридичних осіб.

2. Кримінально-правові засоби не застосовуються до:

1) державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

2) створених ними у встановленому законом порядку неприбуткових суб'єктів господарської діяльності, що не менше ніж на 50% фінансуються за рахунок відповідного державного чи місцевого бюджету;

3) фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

4) міжнародних організацій (крім неурядових).

3. У випадках вчинення стосовно іноземної публічної службової особи злочину, передбаченого статтями 6.3.24, 5.1.5, 7.9.4, 8.2.14, 9.5.5, 9.5.7 цього Кодексу, кримінально-правові засоби можуть бути застосовані щодо суб'єктів приватного та публічного права – резидентів та нерезидентів України, міжнародних неурядових організацій, інших юридичних осіб, створених відповідно до національного чи міжнародного права, крім зазначених у частині 2 цієї статті.

Стаття 3.12.2. Підстава застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів

1. Підставою застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів є вчинення:

1) від імені юридичної особи або в її інтересах чи інтересах її асоційованої особи уповноваженою особою юридичної особи будь-якого передбаченого цим Кодексом умисного злочину 3–9 ступенів тяжкості;

2) через неналежний контроль з боку уповноваженої особи юридичної особи, підпорядкованою (підконтрольною) їй особою передбаченого цим Кодексом злочинів:

– проти людини – статті 4.4.6, 4.4.7, 4.5.4–4.5.9 (вчинених щодо дитини), 4.11.4;

– проти публічного здоров'я – статті 5.1.4–5.1.8, 5.1.11, 5.2.4–5.2.9, 5.2.11–5.2.12, 5.3.3–5.3.8;

– проти економіки – статті 6.1.4–6.1.8, 6.2.2, 6.3.5–6.3.11, 6.3.15–6.3.24, 6.5.2–6.5.7;

– проти суспільства – статті 7.1.4–7.1.9, 7.2.3–7.2.8, 7.6.4–7.6.7 (вчинених щодо дитини), 7.7.3–7.7.6, 7.9.4–7.9.7;

– проти правосуддя – статті 8.1.5–8.1.6, 8.2.3–8.2.19, 8.3.2, 8.3.3, 8.3.6;

– проти держави – статті 9.3.6 і 9.3.7, 9.5.4–9.5.9;

– проти міжнародного правопорядку – стаття 11.5.10;

3) злочинів, передбачених статтями 6.3.24, 5.1.5, 7.9.4, 8.2.14, 9.5.5, 9.5.7 цього Кодексу, стосовно іноземної публічної службової особи, якщо відповідний злочин вчинено:

– від імені чи в інтересах юридичної особи або інтересах її асоційованої особи її уповноваженою особою чи з відома її уповноваженої особи або

– через незабезпечення її уповноваженою особою обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції чи обов'язків щодо здійснення нагляду (контролю) за особами, які діють від імені юридичної особи або за дорученням її уповноваженої особи, є членами її колегіальних органів чи її найманими працівниками.

2. Уповноваженою особою юридичної особи є суб'єкт злочину, який відповідно до закону, установчих документів юридичної особи, спеціального повноваження, договору чи рішення суду:

1) діючи індивідуально чи у складі колегіального органу юридичної особи, обіймає керівну посаду, представляє юридичну особу чи приймає рішення від її імені,

2) здійснює контроль у межах цієї юридичної особи, зокрема є членом її наглядової ради, або

3) є засновником (учасником) чи кінцевим бенефіціарним власником (контролером) цієї юридичної особи.

3. Злочин визнається вчиненим в інтересах юридичної особи, якщо цей злочин:

1) призвів до набуття юридичною особою неправомірної вигоди,

2) створив умови для реалізації нематеріального інтересу юридичної особи чи призвів до його реалізації,

3) був спрямований на її ухилення від юридичної відповідальності або

4) полягав у пропозиції чи наданні хабара за вчинення чи невчинення будь-якої дії або у впливі на прийняття рішення в інтересах юридичної особи.

4. Кримінально-правові засоби до юридичної особи не застосовуються, якщо потерпілою особою від злочину, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи, є тільки ця юридична особа.

Стаття 3.12.3. Види кримінально-правових засобів, що застосовуються до юридичних осіб

1. До юридичної особи суд може застосувати такі кримінально-правові засоби:

1) штраф;

2) обмеження підтримки за рахунок публічних фінансів;

3) обмеження здійснення певної діяльності;

4) конфіскація майна чи вилучення речі;

5) ліквідація.

2. Суд також ухвалює рішення про оприлюднення інформації про застосовані до юридичної особи кримінально-правові засоби у випадках:

1) застосування засобів, передбачених пунктами 3–5 частини 1 цієї статті;

2) забезпечення роботодавцем нелегальної зайнятості громадянам третьої країни, що незаконно перебувають на території України чи держави-члена Європейського Союзу (стаття 9.3.7 цього Кодексу).

3. Застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів не звільняє її від адміністративно-господарських санкцій, які відповідно до законодавства застосовуються за порушення правил здійснення підприємницької діяльності.

Стаття 3.12.4. Штраф, що накладається на юридичну особу

1. Штраф полягає у стягненні з юридичної особи визначеної судом грошової суми до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим.

2. Суд призначає штраф у двократному розмірі набутої неправомірної вигоди або запропонованого, наданого чи одержаного хабара, але не менше передбаченого частиною 3 цієї статті для злочину відповідного ступеня тяжкості.

3. Якщо неправомірну вигоду не було набуто або хабар не було запропоновано, надано чи одержано або її (його) розмір неможливо обчислити, суд, залежно від ступеня тяжкості злочину, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи, призначає штраф у разі вчинення злочину:

1) 1 ступеня тяжкості – у розмірі від 500 до 1000 розрахункових одиниць;

2) 2 ступеня тяжкості – у розмірі від 1000 до 2000 розрахункових одиниць;

- 3) 3 ступеня тяжкості – у розмірі від 2000 до 3000 розрахункових одиниць;
- 4) 4 ступеня тяжкості – у розмірі від 3000 до 6000 розрахункових одиниць;
- 5) 5 ступеня тяжкості – у розмірі від 6000 до 12000 розрахункових одиниць;
- 6) 6 ступеня тяжкості – у розмірі від 12000 до 18000 розрахункових одиниць;
- 7) 7 ступеня тяжкості – у розмірі від 18000 до 24000 розрахункових одиниць;
- 8) 8 ступеня тяжкості – у розмірі від 24000 до 36000 розрахункових одиниць;
- 9) 9 ступеня тяжкості – у розмірі від 36000 до 48000 розрахункових одиниць.

4. З урахуванням майнового стану юридичної особи суд може ухвалити рішення про розстрочення штрафу від 12 до 36 місяців, тобто його сплату частинами із визначенням мінімальних розмірів платежів та їх періодичності (не рідше ніж один раз на 60 днів).

Стаття 3.12.5. Обмеження підтримки юридичної особи за рахунок публічних фінансів

1. Обмеження підтримки юридичної особи за рахунок публічних фінансів полягає в:

1) анулюванні наданих державою чи територіальною громадою юридичній особі раніше пільг, субсидій, кредитів, податкових переваг, квот, преференцій та інших активів, для одержання яких, за допомогою яких або з використанням яких уповноваженою особою було вчинено злочин від імені та в інтересах юридичної особи або в інтересах її асоційованої особи;

2) забороні на строк від 6 місяців до 5 років отримувати від держави та територіальної громади пільги, субсидії, кредити, податкові переваги, квоти, преференції, державну допомогу та інші активи;

3) забороні на строк від 6 місяців до 5 років залучати, використовувати, освоювати кошти міжнародних технічних проектів та міжнародних фінансових операцій;

4) забороні на строк від 6 місяців до 5 років набувати статус резидента Дія Сіті;

5) забороні на строк від 6 місяців до 5 років отримувати державну та іншу фінансову підтримку експортної діяльності.

2. Обмеження підтримки юридичної особи за рахунок публічних фінансів застосовується щодо того виду діяльності юридичної особи, при здійсненні якого злочин було вчинено її уповноваженою особою.

Стаття 3.12.6. Обмеження здійснення юридичною особою певної діяльності

1. Обмеження здійснення юридичною особою певної діяльності полягає в забороні на строк від шести місяців до п'яти років:

1) провадити певний вид господарської діяльності з анулюванням (зупиненням дії) відповідного загального чи спеціального дозволу (ліцензії, концесії). Анулюванню (зупиненню) підлягають ліцензії на ті види діяльності, у межах яких судом було встановлено зв'язок юридичної особи (ліцензіата) із діянням, при здійсненні якого злочин було вчинено її уповноваженою особою;

2) отримувати новий або продовжувати строк дії спеціального дозволу на користування надрами (зокрема шляхом зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами);

3) брати участь у публічних й оборонних закупівлях та аукціонах;

4) випускати акції та інші цінні папери;

5) утворювати нові юридичні особи;

6) брати участь у приватизації державного та комунального майна;

7) брати участь в оренді державного та комунального майна, продовжувати договір оренди;

8) купувати облігації внутрішніх державних позик України;

9) виготовляти, виробляти та розповсюджувати рекламу про власну діяльність;

10) здійснювати спонсорство;

11) вчиняти певні інші правочини;

12) брати участь в органах соціального діалогу, крім двосторонньої робочої комісії, утвореної на локальному рівні для ведення колективних переговорів;

13) створювати саморегулівні організації та брати участь в їх роботі;

14) брати участь у державно-приватному партнерстві;

15) брати участь у діяльності спільних підприємств;

16) функціонування філіалу, підрозділу чи закладу, який використовувався для вчинення кримінального правопорушення.

2. Обмеження здійснення юридичною особою певної діяльності застосовується щодо того виду діяльності юридичної особи, при здійсненні якого злочин було вчинено її уповноваженою особою.

Стаття 3.12.7. Конфіскація майна чи вилучення речі юридичної особи

1. Конфіскація майна та вилучення речі юридичної особи полягають у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим грошей, майнових прав та іншого майна, яке перебуває у власності чи фактичному володінні юридичної особи або її асоційованої особи, в інтересах яких було вчинено злочин уповноваженою особою.

2. Конфіскація майна та вилучення речі здійснюються щодо предметів, в обсязі та порядку, передбачених статтями 3.9.1–3.9.7 цього Кодексу.

Стаття 3.12.8. Ліквідація юридичної особи

1. Ліквідація юридичної особи може бути застосована у зв'язку із вчиненням її уповноваженою особою від імені юридичної особи та в її інтересах або в інтересах її асоційованої особи передбаченого цим Кодексом умисного злочину 3–9 ступенів тяжкості. Ліквідація юридичної особи не застосовуються у випадках вчинення злочинів, передбачених статтями 5.1.5, 7.9.4, 8.2.14, 9.5.5, 9.5.7, 9.7.10 цього Кодексу.

2. При ліквідації юридичної особи суд може визнати недійсними угоди, укладені такою юридичною особою у зв'язку зі злочиним, вчиненим від її імені та в її інтересах або в інтересах її асоційованої особи уповноваженою особою.

3. Ліквідація не застосовується щодо іноземних юридичних осіб.

Стаття 3.12.9. Загальні правила застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів

1. При визначенні виду і розміру кримінально-правового засобу, що застосовується до юридичної особи, враховуються такі обставини:

- 1) ступінь тяжкості злочину, вчиненого уповноваженою особою;
- 2) характер та тривалість злочинної діяльності уповноваженої особи;
- 3) розмір і характер неправомірної вигоди чи хабара, отриманих юридичною особою або її асоційованою особою внаслідок злочину, вчиненого уповноваженою особою;
- 4) сприяння уповноваженою особою або працівником юридичної особи у розкритті чи розслідуванні злочину, викритті його учасників, розшуку і знаходженні майна, отриманого внаслідок злочину, вчиненого уповноваженою особою;
- 5) добровільне відшкодування спричиненої шкоди;
- 6) майновий стан юридичної особи;
- 7) застосування раніше кримінально-правових засобів щодо юридичної особи;
- 8) заняття юридичною особою благодійністю чи іншою суспільно корисною діяльністю;

9) наявність у юридичної особи належних комплайнс-правил (правил запобігання корупційним правопорушенням), а також ефективного внутрішнього контролю, які в цілому мали забезпечувати запобігання корупційним та іншим правопорушенням.

2. Юридична особа, у разі застосування до неї кримінально-правового засобу, зобов'язана відшкодувати спричинену шкоду у повному обсязі.

3. Юридична особа звільняється від застосування до неї кримінально-правового засобу з підстав, передбачених статтею 3.12.2 цього Кодексу, якщо з дня вчинення діяння уповноваженою особою юридичної особи і до дня набрання законної сили рішенням суду щодо застосування до юридичної особи кримінально-правового засобу минули такі строки:

- 1) 5 років – у разі вчинення діяння, що містить ознаки злочину 1-4 ступенів тяжкості;
- 2) 10 років – у разі вчинення діяння, що містить ознаки злочину 5-6 ступенів

тяжкості;

3) 15 років – у разі вчинення діяння, що містить ознаки злочину 7-9 ступенів тяжкості.

4. З моменту винесення судом рішення про застосування кримінально-правового засобу щодо юридичної особи і до його повного виконання або скасування (звільнення від застосування) забороняються реорганізація юридичної особи та її ліквідація за рішенням засновників (учасників) або органу, уповноваженого статутом юридичної особи. Якщо юридична особа реорганізована до винесення судом рішення про застосування кримінально-правового засобу, то цей засіб застосовується до правонаступника юридичної особи.

5. Застосування кримінально-правового засобу до юридичної особи не виключає кримінальної відповідальності уповноваженої особи за вчинення нею злочину, передбаченого частиною 1 статті 3.12.2 цього Кодексу.

6. Непризначення покарання уповноваженій особі не тягне за собою відмови від застосування кримінально-правових засобів щодо юридичної особи, від імені чи в інтересах якої або в інтересах асоційованої особи якої чи через неналежний контроль з боку уповноваженої особи якої вчинено злочин, за винятком непризначення покарання уповноваженій особі у зв'язку із закінченням строку давності.

Стаття 3.12.10. Застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів за вчинення уповноваженою особою двох або більше злочинів

1. У разі, якщо уповноважена особа від імені та в інтересах юридичної особи чи в інтересах її асоційованої особи або через неналежний контроль з боку уповноваженої особи юридичної особи вчинила два чи більше злочини, суд застосовує до юридичної особи кримінально-правові засоби за кожний злочин окремо і визначає остаточний кримінально-правовий засіб шляхом:

1) обернення до самостійного виконання кримінально-правових засобів різних видів;

2) складання кримінально-правових засобів одного виду, за винятком конфіскації усього майна або ліквідації юридичної особи хоча б за один зі злочинів.

2. При застосуванні до юридичної особи кримінально-правових засобів за злочин, вчинений уповноваженою особою, за наявності призначеного раніше і невиконаного кримінально-правового засобу, кожний із кримінально-правових засобів виконується самостійно, крім випадків застосування судом ліквідації юридичної особи.

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

Книга четверта. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЛЮДИНИ

Розділ 4.1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Стаття 4.1.1. Ознаки, що знижують тяжкість злочину на три ступеня

Ознаками, що знижують на три ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

1) передбаченого статтею 4.1.5, з перевищенням меж правомірного захисту, меж використання захисного засобу, що вражає автономно, меж спричинення шкоди особі, яка вчинила протиправне посягання, при її затриманні, або меж крайньої необхідності;

2) передбаченого статтею 4.1.5, під впливом особливого психічного стану (стаття 2.3.5 цього Кодексу);

3) передбаченого статтею 4.1.5, виключно з мотиву співчуття до тяжко хворої людини (крім вагітної жінки, неповнолітньої або недієздатної людини) та з метою

позбавлення її нестерпних фізичних страждань за її неодноразовим, явно вираженим проханням.

Стаття 4.1.2. Ознаки, що знижують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що знижують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- 1) передбаченого статтею 4.1.5, особою під час виконання нею спеціального завдання з протидії злочинної діяльності організованої злочинної групи або терористичної групи;
- 2) передбаченого статтями 4.1.6 чи 4.1.12, якщо смерть людини або загибель плоду людини спричинена внаслідок неналежного виконання невідкладного професійного обов'язку медичним або фармацевтичним працівником через його фізичне, розумове або емоційне перенавантаження.

Стаття 4.1.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.1.5, 4.1.7, 4.1.9, щодо особливо уразливої людини;
- 2) що спричинив смерть двох чи більше людей.

Стаття 4.1.4. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.1.5, 4.1.7, 4.1.9, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 4.1.5, 4.1.7, 4.1.9, щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) передбаченого статтями 4.1.5, 4.1.7, 4.1.9, щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 4) у складі простої групи;
- 5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтями 4.1.5, 4.1.7, 4.1.9, із застосуванням зброї або небезпечного предмета;
- 7) загальнонебезпечним способом;
- 8) передбаченого статтями 4.1.7, 4.1.9, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 9) передбаченого статтею 4.1.5, шляхом застосування до людини жорстокого, нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження;
- 10) передбаченого статтями 4.1.5, 4.1.7, 4.1.9, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 11) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення;
- 12) з мотиву нетерпимості;
- 13) передбаченого статтею 4.1.6, 4.1.11, внаслідок порушення службових чи професійних обов'язків або спеціальних правил безпеки, яких особа зобов'язана була дотримуватися;
- 14) передбаченого статтею 4.1.6, 4.1.11, під час керування транспортним засобом особою, яка перебувала у стані сп'яніння;
- 15) передбаченого статтею 4.1.6, 4.1.11, під час керування транспортним засобом особою, яка не мала права на керування відповідним транспортним засобом або була позбавлена такого права.

Стаття 4.1.5. Вбивство

Особа, яка спричинила смерть іншій людині, – вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 4.1.6. Спричинення смерті з необережності

Особа, яка з необережності спричинила смерть іншій людині, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.1.7. Доведення до самогубства, схилення до нього чи допомога у його здійсненні

Особа, яка:

1) доводила іншу людину до самогубства шляхом жорстокого чи негуманного поводження з нею, погроз, систематичного приниження її гідності або систематичного примушування її до протиправних дій чи бездіяльності,

2) схилила іншу людину до самогубства або

3) допомогла їй у його здійсненні,

якщо внаслідок цього людина здійснила самогубство, – вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 4.1.8. Доведення з необережності до самогубства

Особа, яка доводила іншу людину до самогубства шляхом жорстокого чи негуманного поводження з нею, погроз, систематичного приниження її гідності або систематичного примушування її до протиправних дій чи бездіяльності, якщо це з необережності спричинило самогубство людини, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.1.9. Доведення до спроби самогубства, невдалі схилення до нього чи допомога у його здійсненні

Особа, яка:

1) доводила іншу людину до самогубства шляхом жорстокого чи негуманного поводження з нею, погроз, систематичного приниження її гідності або систематичного примушування її до протиправних дій чи бездіяльності,

2) схилила іншу людину до самогубства або

3) допомагала їй у його здійсненні,

якщо внаслідок такого діяння ця людина здійснила спробу самогубства, не доведену до кінця з причин, що не залежали від її волі, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.1.10. Спричинення загибелі плоду людини

Особа (крім жінки, що виношувала плід), яка спричинила загибель плоду людини після початку 22 тижня вагітності, – вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 4.1.11. Спричинення загибелі плоду людини з необережності

Особа (крім жінки, що виношувала плід), яка з необережності спричинила загибель плоду людини після початку 22 тижня вагітності, – вчинила злочин 5 ступеня.

Розділ 4.2.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Стаття 4.2.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *тяжке ушкодження плоду людини* – ушкодження плоду людини під час внутрішньоутробного розвитку, що є тяжкою шкодою здоров'ю, яка встановлюється після народження людини.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.2.2. Ознаки, що знижують тяжкість злочинів на три ступеня

Ознаками, що знижують на три ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- 1) передбаченого статтею 4.2.6, з перевищенням меж правомірного захисту, меж використання захисного засобу, що вражає автономно, меж спричинення шкоди особі, яка вчинила протиправне посягання, при її затриманні або меж крайньої необхідності;
- 2) передбаченого статтею 4.2.6, під впливом особливого психічного стану (стаття 2.3.5 цього Кодексу);
- 3) передбаченого статтею 4.2.10, якщо штучне переривання вагітності здійснене за добровільною попередньою та інформованою згодою вагітної жінки.

Стаття 4.2.3. Ознаки, що знижують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що знижують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.2.7 чи 4.2.9, якщо тяжка шкода здоров'ю людини або тяжке ушкодження плоду людини спричинені внаслідок неналежного виконання невідкладного професійного обов'язку медичним або фармацевтичним працівником через його фізичне, розумове або емоційне перенавантаження.

Стаття 4.2.4. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.2.6, 4.2.10–4.2.12, щодо особливо уразливої людини.

Стаття 4.2.5. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.2.6, 4.2.10–4.2.12, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 4.2.6, 4.2.10–4.2.12, щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) передбаченого статтями 4.2.6, 4.2.10–4.2.12, щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 4) у складі простої групи;
- 5) передбаченого статтями 4.2.6, 4.2.10–4.2.12, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтями 4.2.6, із застосуванням зброї або небезпечного предмета;
- 7) загальнонебезпечним способом;
- 8) передбаченого статтею 4.2.6, шляхом застосування до людини жорстокого, нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження;
- 9) передбаченого статтями 4.2.6, 4.2.10–4.2.12, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 10) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення;
- 11) з мотиву нетерпимості;
- 12) передбаченого статтями 4.2.7 чи 4.2.9, внаслідок порушення службових чи професійних обов'язків або спеціальних правил безпеки, яких особа зобов'язана була дотримуватися;
- 13) передбаченого статтями 4.2.7 чи 4.2.9, під час керування транспортним засобом особою, яка перебувала у стані сп'яніння;
- 14) передбаченого статтями 4.2.7 чи 4.2.9, під час керування транспортним засобом особою, яка не мала права на керування відповідним транспортним засобом або була позбавлена такого права.

Стаття 4.2.6. Спричинення шкоди здоров'ю людини

Особа, яка здоров'ю іншої людини спричинила:

- (а) суттєву шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.7. Спричинення тяжкої шкоди здоров'ю людини з необережності

Особа, яка з необережності спричинила тяжку шкоду здоров'ю іншої людини, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.2.8. Тяжке ушкодження плоду людини

Особа, яка спричинила тяжке ушкодження плоду людини (крім жінки, що виношувала плід), – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.9. Тяжке ушкодження плоду людини з необережності

Особа, яка з необережності спричинила тяжке ушкодження плоду людини (крім жінки, що виношувала плід), – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.2.10. Штучне переривання вагітності

Особа (крім жінки, що виношувала плід), яка здійснила операцію чи процедуру штучного переривання вагітності:

- 1) не маючи права на її здійснення,
- 2) поза межами закладу охорони здоров'я, якому надане право на здійснення такої операції чи процедури, або
- 3) строк якої становить понад 12 тижнів, але до початку 22 тижня, за відсутності передбаченої законодавством підстави, що дозволяє штучне переривання вагітності протягом цього строку, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.11. Примушення або обман з метою штучного переривання вагітності

Особа, яка:

- 1) примушувала вагітну жінку до штучного переривання вагітності або
  - 2) повідомила вагітній жінці завідомо неправдиві відомості,
- якщо внаслідок цього жінкою або за її згодою було здійснено штучне переривання її вагітності, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.12. Статева стерилізація людини внаслідок примушування або обману

Особа, яка:

- 1) примушувала іншу людину до статевої стерилізації або
  - 2) повідомила їй завідомо неправдиві відомості,
- якщо внаслідок цього особою або за її згодою стерилізацію було здійснено, – вчинила злочин 5 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 4.2.13. Насильство, яке завдало фізичного болю

Особа, яка вчинила насильство щодо іншої людини, яке завдало фізичного болю, – вчинила провину.

Стаття 4.2.14. Спричинення значної шкоди здоров'ю з необережності

Особа, яка з необережності спричинила значну шкоду здоров'ю іншої людини, – вчинила провину.

Розділ 4.3.
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ МЕНТАЛЬНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Стаття 4.3.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо особливо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 4.3.3, з метою примушування іншої людини або її близької людини вчинити чи не вчинювати певну дію.

Стаття 4.3.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо уразливої людини;
- 2) щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 4) у складі простої групи;
- 5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтею 4.3.3, із застосуванням зброї або небезпечного предмета;
- 7) передбаченого статтями 4.3.3 чи 4.3.6, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 8) передбаченого статтею 4.3.3, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 9) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення;
- 10) з мотиву нетерпимості.

Стаття 4.3.3. Погроза спричиненням смерті чи тяжкої шкоди

Особа, яка погрожувала іншій людині:

- 1) вбивством,
  - 2) спричиненням тяжкої шкоди здоров'ю,
  - 3) зґвалтуванням або
  - 4) знищенням чи пошкодженням майна загальнонебезпечним способом, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.3.4. Створення небезпеки для життя чи здоров'я іншої людини

Особа, яка, припускаючи спричинення смерті або значної чи тяжкої шкоди здоров'ю іншої людини:

- 1) створила реальну небезпеку настання таких наслідків або
  - 2) не відвернула таку небезпеку, будучи зобов'язаною та маючи можливість її відвернути, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.3.5. Залишення в небезпеці

Особа, яка залишила без допомоги іншу людину, припускаючи, що її життю загрожувала реальна небезпека і вона позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження, якщо особа:

- 1) була зобов'язана піклуватися про цю людину і мала змогу надати їй допомогу або
  - 2) сама поставила цю людину в небезпечний для її життя стан, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.3.6. Пропагування самогубства

Особа, яка публічно поширила інформацію, призначену для схилення до самогубства, сприяння самогубству або його заохочування, – вчинила злочин 3 ступеня.

Розділ 4.4. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ

Стаття 4.4.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *експлуатація людини*:

- а) сексуальна експлуатація чи залучення до участі в порнобізнесі,
- б) примусова праця чи послуги,
- в) підкорення рабству або звичаям, подібним до рабства, уведення у підневільний стан чи примусовий шлюб,
- г) залучення у боргову кабалу,
- д) вилучення у неї органів,
- е) проведення над нею дослідів,
- є) усиновлення (удочеріння) з корисливого мотиву,
- ж) примусове запліднення чи примусове сурогатне материнство,
- з) примусове переривання вагітності чи примусова стерилізація,
- і) втягнення у зайняття жебрацтвом,
- ї) втягнення у злочинну діяльність або
- й) використання у збройному конфлікті;

2) *заручник* – людина, яку інша особа позбавила свободи пересування з метою змусити орган державної влади, орган місцевого самоврядування, міжнародну організацію чи представництво іноземної держави, фізичну чи юридичну особу вчинити певну дію або утриматися від вчинення певної дії як умови звільнення людини.

Стаття 4.4.2. Ознаки, що знижують тяжкість злочину на два ступеня

Ознакою складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 4.4.5 чи 4.4.6, якщо людина була добровільно звільнена протягом дванадцяти годин з моменту позбавлення її особистої свободи, до неї не застосовувалось катування і не було спричинено шкоди її здоров'ю.

Стаття 4.4.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) щодо особливо уразливої людини.

Стаття 4.4.4. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо уразливої людини;
- 2) щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 4) у складі простої групи;
- 5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтею 4.4.5, поєднаного з поміщенням в заклад з надання психіатричної допомоги людині, яка завідомо не потребує госпіталізації до такого закладу;

7) передбаченого статтями 4.4.5 чи 4.4.6, з утриманням людини, позбавленої особистої свободи, понад сім днів;

8) передбаченого статтею 4.4.7, поєднаного з переміщенням людини через державний кордон України;

9) передбаченого статтями 4.4.5 чи 4.4.6, з використанням обстановки, викликаного катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією;

10) передбаченого статтями 4.4.5 чи 4.4.6, представником держави, зокрема іноземної, або політичної організації, за їх завданням, за їх підтримки, з їх дозволу або за їх згодою.

Стаття 4.4.5. Позбавлення людини свободи пересування

Особа, яка:

1) захопила людину або

2) позбавила її свободи пересування в будь-якій іншій формі, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.4.6. Захоплення заручника

Особа, яка захопила людину як заручника, з примушуванням органу державної влади, органу місцевого самоврядування, міжнародної організації чи представництва іноземної держави, фізичної чи юридичної особи вчинити дію або утриматися від вчинення дії як умови звільнення захопленого заручника, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.4.7. Торгівля людьми

Особа, яка:

1) завербувала,

2) утримувала чи переміщувала,

3) збула чи передала,

4) приховала або

5) одержала людину,

якщо це діяння було здійснене з метою експлуатації людини та одним із таких способів: примушування, захоплення, обман, використання довіри, зловживання владою чи службовими повноваженнями, використання стану людини, яка є особливо уразливою чи уразливою людиною (крім дитини), або підкуп третьої особи, яка контролює людину, а щодо дитини – незалежно від мети та способу вчинення діяння, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.4.8. Примушування

Особа, яка примушувала іншу людину вчинити чи не вчинювати певну дію шляхом застосування щодо неї чи її близької людини:

1) насильства, яке завдало фізичного болю,

2) іншого насильства, не пов'язаного із заподіянням шкоди здоров'ю, або

3) погрози,

крім випадків примушування, передбачених іншими статтями цього Кодексу, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.4.9. Примушування до співжиття у шлюбі чи без укладання шлюбу

Особа, яка примушувала іншу людину шляхом застосування насильства чи погрози щодо неї або її близької людини до:

1) співжиття у шлюбі чи без укладання шлюбу,

2) продовження примусово укладеного шлюбу або

3) переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає, для вступу в шлюб або для співжиття у шлюбі чи без укладання шлюбу, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Розділ 4.5.
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ СЕКСУАЛЬНОЇ СВОБОДИ ТА СЕКСУАЛЬНОЇ
НЕДОТОРКАНОСТІ ЛЮДИНИ

Стаття 4.5.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *добровільна згода* – однозначно виражена згода людини на вчинення щодо неї дії сексуального характеру, якщо ця людина досягла 16-річного віку та здатна розуміти характер і значення цієї дії;
- 2) *сексуальне проникнення* – вагінальне, оральне або анальне проникнення сексуального характеру будь-якою частиною тіла або будь-яким предметом в тіло іншої людини.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.5.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.5.4–4.5.7, щодо особливо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 4.5.4–4.5.7, яким було створено небезпеку для життя дитини.

Стаття 4.5.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.5.4–4.5.6, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 4.5.4–4.5.6, щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) передбаченого статтями 4.5.4–4.5.6, щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 4) у складі простої групи;
- 5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтями 4.5.4–4.5.7, 4.5.9 із застосуванням зброї або небезпечного предмета;
- 7) передбаченого статтями 4.5.4–4.5.7, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 8) передбаченого статтею 4.5.7, якщо дія сексуального характеру була поєднана з сексуальним проникненням;
- 9) з мотиву нетерпимості.

Стаття 4.5.4. Згвалтування

Особа, яка щодо іншої людини за відсутності її добровільної згоди здійснила сексуальне проникнення, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.5.5. Дія сексуального характеру без сексуального проникнення

Особа, яка щодо іншої людини за відсутності її добровільної згоди здійснила дію сексуального характеру без сексуального проникнення, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.6. Примушування до дії сексуального характеру з третьою особою

Особа, яка примушувала іншу людину до вчинення нею дії сексуального характеру з

третьою особою, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.7. Схиляння дитини до дії сексуального характеру з третьою особою
Повнолітня особа, яка схилила дитину до дії сексуального характеру з третьою особою, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.8. Розбещення дитини віком до 16 років

Повнолітня особа, яка:

- 1) схилила дитину віком до 16 років до споглядання за дією сексуального характеру або
- 2) демонструвала чи збула дитині віком до 16 років порнографічний предмет, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.9. Примушування або спонукання жінки до видалення чи калічення її геніталій

Особа, яка:

- 1) примушувала жінку до видалення у неї зовнішніх геніталій чи їх калічення або
- 2) спонукала неповнолітню жінку до цього, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 4.5.10. Сексуальне домагання

Особа, яка вчинила небажане для людини, яка досягла 16-річного віку, вербальне, невербальне або фізичне сексуальне домагання, метою або наслідком якого є порушення гідності людини, шляхом створення залякувальної, ворожої, принизливої чи образливої обстановки, –
вчинила провину.

Розділ 4.6.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СІМ'Ї ТА ДІТЕЙ

Стаття 4.6.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *економічне насильство* – позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів, на які потерпіла людина має передбачене законом право, або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, примушування до праці або заборона працювати чи навчатися;

2) *емоційна залежність* – психологічна залежність від відносин з людиною-агресором, яка характеризується неможливістю вибору у стосунках, що є руйнівними, поєднана зі страхом самотності;

3) *погіршення якості життя* – стан, визначений за будь-якими двома з таких критеріїв:

- а) погіршення фізичного стану;
- б) інтелектуальні дисфункції;
- в) соціальна дезадаптація чи дезорієнтація;
- г) економічна недостатність як наслідок економічного насильства;

4) *психологічне страждання* – душевний біль, пов'язаний з емоційною дезадаптацією або дезорієнтацією.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.6.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо особливо уразливої людини.

Стаття 4.6.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.6.4, 4.6.7 чи 4.6.8, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 4.6.7, якщо це призвело до виникнення заборгованості, яка сукупно становить суму виплат відповідних платежів за дванадцять місяців;
- 3) у складі простої групи;
- 4) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 5) передбаченого статтею 4.6.7, шляхом приховування доходів, зміни місця проживання або місця роботи без повідомлення державного виконавця чи приватного виконавця;
- 6) передбаченого статтею 4.6.8, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 7) передбаченого статтею 4.6.4, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 8) передбаченого статтями 4.6.4, 4.6.10 чи 4.6.12, через що виникла безпритульність людини;
- 9) передбаченого статтею 4.6.10, з метою зміни громадянства дитини;
- 10) передбаченого статтями 4.6.4, 4.6.5–4.6.7, 4.6.8–4.6.13, з корисливого мотиву;
- 11) передбаченого статтями 4.6.4, 4.6.5–4.6.7, щодо дитини особою, позбавленою батьківських прав.

Стаття 4.6.4. Домашнє насильство

Особа, яка систематично застосовувала фізичне, психологічне або економічне насильство щодо близької людини чи колишнього подружжя, що спричинило потерпій людині:

- 1) фізичні чи психологічні страждання,
  - 2) розлад здоров'я,
  - 3) втрату працездатності,
  - 4) емоційну залежність або
  - 5) погіршення якості її життя, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.5. Зловживання опікунськими правами

Опікун чи піклувальник, який здійснив зловживання своїми правами на шкоду підопічної людини, –

вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.6. Неналежне виконання обов'язків щодо підопічної людини, що з необережності спричинило тяжку майнову шкоду

Особа, яка не виконала або неналежно виконала свій обов'язок стосовно дитини чи людини, щодо якої встановлена опіка або піклування, якщо це з необережності спричинило підопічній особі тяжку майнову шкоду, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.6.7. Несплата коштів на утримання члена сім'ї

Особа, яка не сплатила кошти на утримання члена своєї сім'ї чи колишнього подружжя, що призвело до виникнення заборгованості, яка сукупно становить суму виплат відповідних платежів за шість місяців, починаючи з моменту пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.8. Розголошення або незаконне поширення таємниці усиновлення

Особа, яка розголосила або незаконно поширила таємницю усиновлення всупереч волі чи поза волею усиновителя або усиновленої особи, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.9. Незаконна посередницька діяльність щодо усиновлення дитини

Особа, яка здійснила незаконну посередницьку діяльність щодо:

- 1) усиновлення дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, чи дитини, народженої внаслідок застосування допоміжних репродуктивних технологій, або
  - 2) передавання такої дитини під опіку, піклування або на виховання в сім'ю, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.10. Незаконне вивезення дитини віком до 16 років за межі України

Особа, яка незаконно:

- 1) вивезла дитину віком до 16 років, яка є членом її сім'ї, за межі України або
  - 2) залишила її за кордоном, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.11. Підміна малолітньої дитини

Особа, яка підмінила чужу малолітню дитину іншою чужою чи своєю дитиною, внаслідок чого була змінена сім'я дитини, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.12. Невжиття належних заходів щодо чужої малолітньої дитини

Особа, яка невідкладно:

- 1) не повідомила орган влади, батьків або опікунів про знайдену нею завідомо підкинуту, загублену чи таку, що заблукала, малолітню дитину, або
  - 2) не передала цю дитину органу влади, батькам чи опікуну, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.6.13. Втягнення дитини у вчинення протиправної дії чи бездіяльності

Особа, яка втягнула дитину у вчинення дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 4.6.14. Домашнє насильство, що не спричинило наслідків для потерпілої людини

Особа, яка систематично застосовувала фізичне, психологічне або економічне насильство щодо близької людини чи колишнього подружжя, що не спричинило наслідків для потерпілої людини, –
вчинила провину.

Стаття 4.6.15. Втягнення дитини у вживання міцних алкогольних напоїв

Повнолітня особа, яка міцний алкогольний напій:

- 1) збула дитині,
  - 2) набула для дитини або
  - 3) вживала спільно з дитиною, –
- вчинила провину.

Стаття 4.6.16. Неналежне виконання обов'язку щодо підопічної людини, що з необережності спричинило значну майнову шкоду

Особа, яка не виконала або неналежно виконала свій обов'язок стосовно дитини чи людини, щодо якої встановлена опіка або піклування, якщо це з необережності спричинило значну майнову шкоду, –

вчинила провину.

Розділ 4.7. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРИВАТНОСТІ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.7.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо особливо уразливої людини.

Стаття 4.7.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо уразливої людини;
- 2) щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) щодо людини (чи її близької людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 4) у складі простої групи;
- 5) передбаченого статтями 4.7.3, 4.7.4, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтею 4.7.4, з використанням спеціального технічного засобу негласного отримання інформації;
- 7) передбаченого статтями 4.7.4, 4.7.5, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 8) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення.

Стаття 4.7.3. Порушення недоторканності житла або іншого володіння

Особа, яка всупереч або з ігноруванням волі власника, законного користувача чи їх уповноваженої особи:

- 1) проникла до житла чи іншого володіння,
  - 2) відмовилася залишити його або
  - 3) отримала доступ до осіб, майна чи інформації, що знаходилися у такому житлі чи іншому володінні, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.7.4. Порушення таємниці кореспонденції

Особа, яка незаконно:

- 1) перехопила повідомлення чи поштове відправлення іншої людини, що містить конфіденційну інформацію, або
  - 2) розголосила чи поширила його зміст, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.7.5. Розголошення інформації про стан здоров'я та лікарської таємниці

Особа, яка, будучи зобов'язаною зберігати інформацію про стан здоров'я іншої людини або лікарську таємницю, всупереч або з ігноруванням її волі розголосила таку інформацію чи таємницю, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 4.7.6. Дії щодо інформації про особисте чи сімейне життя

Особа, яка будучи зобов'язаною забезпечувати конфіденційність інформації про

особисте чи сімейне життя іншої людини, незаконно:

- 1) збрала,
- 2) зберігала,
- 3) використала або
- 4) поширила, –

вчинила провину.

Стаття 4.7.7. Приховування конфіденційної інформації щодо людини

Особа, яка незаконно:

- 1) не надала іншій людині інформацію про стан її здоров'я, стан здоров'я її дитини чи підопічної людини або
  - 2) приховала інформацію про причину смерті людини від члена її сім'ї чи іншої фізичної особи, уповноваженої членом сім'ї, –
- вчинила провину.

Стаття 4.7.8. Незаконне використання чужого цифрового образу

Особа, яка незаконно використала чужий цифровий образ, тобто дані профілю на інформаційній платформі у вигляді візуального або аудіовізуального зображення, що ідентифікують певну людину, –

вчинила провину.

Стаття 4.7.9. Незаконне обмеження інформаційних прав людини

Особа, яка незаконно:

- 1) обмежила людину в її праві вільно збирати, зберігати, використовувати чи поширювати інформацію, зокрема праві на вільний доступ до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту або
  - 2) встановила політичну цензуру процесу творчості чи результатів творчої діяльності, –
- вчинила провину.

Стаття 4.7.10. Порушення вимог щодо презумпції невинуватості

Особа, яка незаконно обнародувала ім'я чи іншу інформацію, що дозволяє ідентифікувати людину, про затриману або таку, що підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення людину, як про винувату, до набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо неї, –

вчинила провину.

Розділ 4.8.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СВОБОДИ СВІТОГЛЯДУ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ ЛЮДИНИ

Стаття 4.8.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *утримання релігійної святині* – самоправні діяння щодо збереження під своїм контролем предмету або місця релігійного поклоніння чи паломництва вірян, які особа зобов'язана передати релігійній чи іншій організації або звільнити на її користь згідно з рішенням відповідного державного органу.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.8.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) у складі простої групи;
- 2) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або

пов'язаних із ними можливостей;

3) із застосуванням зброї або небезпечного предмета.

Стаття 4.8.3. Захоплення, утримання або осквернення релігійної споруди чи святині

Особа, яка релігійну споруду чи святиню (за винятком визначеної у статті 7.6.9 цього Кодексу):

- 1) захопила,
- 2) утримувала або
- 3) осквернила, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.8.4. Зруйнування чи пошкодження релігійної святині

Особа, яка зруйнувала чи пошкодила релігійну святиню (за винятком визначеної у статті 7.6.9 цього Кодексу), –

вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 4.8.5. Незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду

Особа, яка незаконно перешкодила здійсненню релігійного обряду, –
вчинила провину.

Розділ 4.9.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
ПРАВ ЛЮДИНИ**

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.9.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.9.3–4.9.6, щодо особливо уразливої людини.

Стаття 4.9.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.9.3–4.9.6, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 4.9.7, щодо людини (чи близької їй людини), у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 3) передбаченого статтею 4.9.3, 4.9.4, 4.9.5, щодо самотнього батька, матері або особи, яка їх замінює, що виховує дитину віком до 14 років або дитину з інвалідністю;
- 4) у складі простої групи;
- 5) передбаченого статтею 4.9.7, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей.

Стаття 4.9.3. Порухення трудових прав викривача

Службова особа, яка обмежила трудові права викривача або його близької особи у зв'язку з повідомленням ним про вчинення іншою особою корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення, а саме незаконно:

- 1) звільнила з роботи чи примусила до звільнення,
- 2) притягнула до дисциплінарної відповідальності,
- 3) здійснила переведення чи переміщення,
- 4) погіршила умови праці,

5) відмовила у призначенні на іншу посаду чи відсторонила від посади,
6) зменшила заробітну плату (винагороду),
7) позбавила права підвищити кваліфікацію (пройти перепідготовку),
8) позбавила права на відпочинок,
9) використала працю жінки чи дитини на небезпечній для її здоров'я роботі або
10) відмовила в оформленні чи продовженні з ним (нею) трудових відносин, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.4. Невиплата заробітної плати

Керівник юридичної особи або фізична особа-підприємець, який незаконно:

1) прийняв на роботу працівника без умови про оплату праці або
2) систематично не виплатив заробітну плату (винагороду) повністю або частково, –
вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.5. Невиплата установленої законом чи договором виплати

Службова особа, яка незаконно систематично не здійснила виплату стипендії, пенсії чи іншої встановленої законодавством або договором виплати людині, що має виплачуватися на регулярній основі, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.6. Обмеження права на отримання загальної середньої освіти

Службова особа, яка незаконно:

1) відмовила у зарахуванні дитини до закладу загальної середньої освіти або
2) відрахувала її з такого закладу, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.7. Порушення права на користування об'єктом права власності народу

Особа, яка:

1) порушила право на безперешкодний чи безоплатний доступ до узбережжя моря, морської затоки, лиману чи острова у внутрішніх морських водах у межах пляжної зони або до берегу річки, водойми чи острова для загального природокористування або
2) незаконно створила перешкоду в праві користування природним ресурсом, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 4.9.8. Порушення права на соціальне забезпечення

Службова особа, яка незаконно:

1) відмовила людині у призначенні соціальної виплати, наданні соціальної послуги чи соціальної підтримки,
2) зменшила її обсяг або
3) не здійснила чи припинила її виплату або надання, –
вчинила провину.

Стаття 4.9.9. Перешкоджання участі у страйку

Особа, яка незаконно перешкодила іншій людині взяти участь у страйку, –
вчинила провину.

Стаття 4.9.10. Порушення права на користування об'єктом державної чи комунальної власності

Особа, яка незаконно створила людині перешкоду в користуванні для задоволення своїх потреб об'єктом права державної чи комунальної власності, –
вчинила провину.

Розділ 4.10.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ТА РЕФЕРЕНДУМНОГО ПРАВА

Стаття 4.10.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *виборча документація* – списки виборців, виборчі бюлетені, постанови, протоколи, акти виборчих комісій, заяви та подання членів виборчої комісії, суб'єктів виборчого процесу, інші документи, що приймаються (складаються) виборчими комісіями або подаються до виборчих комісій під час виборчого процесу та підлягають зберіганню після проведення виборів у Центральній виборчій комісії або в державних архівних установах;

2) *документація референдуму* – списки учасників референдуму, бюлетені для голосування на референдумі, контрольні талони бюлетенів для голосування на референдумі, постанови, протоколи, акти, заяви та подання членів комісій з референдуму, інші документи, що приймаються (складаються) комісіями з референдуму або подаються до комісій з референдуму під час проведення референдуму, та підлягають зберіганню після проведення референдуму в Центральній виборчій комісії або в державних архівних установах;

3) *предмети непрямого підкупу* – товари, пільги, переваги, послуги, роботи, цінні папери, кредити, лотерейні білети, інші матеріальні чи нематеріальні активи, що надаються виборцям чи учасникам референдуму. Товарами не є матеріали передвиборної агітації, надання яких дозволено Виборчим кодексом України³.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.10.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 4.10.8 чи 4.10.9, якщо їх предметом чи засобом був хабар в особливо великому розмірі;

2) з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище;

3) передбаченого статтями 4.10.4–4.10.6, що завідомо спричинило визнання голосування на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму недійсним або неможливість проведення підрахунку голосів чи встановлення результатів голосування на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму, або неможливість встановлення підсумків голосування у відповідному виборчому окрузі чи окрузі з референдуму, або неможливість встановлення результатів виборів чи референдуму.

Стаття 4.10.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 4.10.8 чи 4.10.9, якщо їх предметом чи засобом був хабар у великому розмірі;

2) передбаченого статтями 4.10.11, 4.10.13 чи 4.10.14, щодо протоколу про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу на виборах чи референдумі;

3) передбаченого статтями 4.10.11, 4.10.13 чи 4.10.14, щодо протоколу про результати виборів чи референдуму;

---

³ Див.: Частина 6 статті 57 Виборчого кодексу України: виготовлені за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендування виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, такі як плакати, листівки, календарі, блокноти, ручки, запальнички, сірники, значки, бейджі, USB-флешки, вимпели, прапори, книги, пакети, футболки, кепки, шарфи, парасолі та інші матеріали передвиборної агітації, вартість яких не перевищує 6 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

4) у складі простої групи;

5) передбаченого статтями 4.10.4 чи 4.10.5, з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей членом виборчої комісії або комісії з референдуму, уповноваженим представником кандидата на пост Президента України, представником партії, представником суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою політичної партії, представником організації політичної партії у виборчій комісії, уповноваженою особою суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, членом ініціативної групи референдуму, кандидатом чи довіреною особою кандидата;

б) передбаченого статтею 4.10.6, з використанням медіа чи інформаційної системи.

Стаття 4.10.4. Перешкоджання здійсненню виборчих прав або референдумного права

Особа, яка шляхом обману чи примушування щодо людини або її близької людини перешкодила:

1) вільному здійсненню виборцем свого виборчого права чи учасником референдуму права брати участь у референдумі або

2) діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, процесу референдуму, ініціативної групи референдуму, комісії з референдуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень чи здійсненні своїх прав, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.5. Незаконний вплив на члена виборчої комісії, комісії з референдуму

Особа, яка незаконно вплинула на члена виборчої комісії чи комісії з референдуму з метою не допустити вчинення ним дії, ухвалення ним рішення або змінити його дію чи рішення, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.6. Подання до Державного реєстру виборців неправдивих відомостей або втручання в його роботу

Особа, яка:

1) подала до органу ведення Державного реєстру виборців завідомо неправдиві відомості про виборців,

2) внесла завідомо неправдиві відомості до бази даних Державного реєстру виборців або

3) несанкціоновано втрутилася в роботу бази даних Державного реєстру виборців, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.7. Незаконне фінансування політичної партії або передвиборної агітації чи агітації референдуму

Особа, яка внесок на підтримку політичної партії або здійснення передвиборної агітації чи агітації референдуму зробила чи отримала:

1) за відсутності права на це або

2) якщо внесок перевищує встановлену законом загальну суму внеску (внесків) на підтримку політичної партії протягом одного року, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.8. Хабарництво суб'єкта виборчого процесу чи процесу референдуму

Виборець, учасник референдуму, член виборчої комісії чи комісії з референдуму, кандидат або офіційний спостерігач, який:

1) прийняв пропозицію хабара для себе чи іншої особи за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав, права на участь у референдумі або права на участь у виборчому процесі чи процесі

референдуму, або

2) одержав хабар для себе чи третьої особи, –
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.9. Підкуп суб'єкта виборчого процесу чи процесу референдуму

Особа, яка виборцю чи учаснику референдуму, члену виборчої комісії чи комісії з референдуму, кандидату або офіційному спостерігачу за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав, права на участь у референдумі або права на участь у виборчому процесі чи процесі референдуму:

1) запропонувала хабар або
2) надала його, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.10. Дії з виборчими бюлетенями чи бюлетенями для голосування на референдумі

Особа, яка виборчі бюлетені чи бюлетені для голосування на референдумі:

1) надала особам, які не мали права їх отримувати,
2) надала виборцям чи учасникам референдуму заповненими або
3) незаконно опустила до виборчої скриньки чи додала їх до бюлетенів,
призначених для підрахунку, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.11. Підроблення виборчої документації, документації референдуму

Особа, яка:

1) включила до виборчої документації чи документації референдуму завідомо недостовірні відомості,
2) іншим способом підробила таку документацію,
3) незаконно виготовила виборчу документацію чи документацію референдуму,
4) зберігала таку підроблену чи незаконно виготовлену документацію або
5) використала її, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.12. Знищення, пошкодження чи приховування виборчих бюлетенів, бюлетенів для голосування на референдумі або заволодіння ними

Особа, яка виборчі бюлетені або бюлетені для голосування на референдумі, які не були законно видані виборцям чи учасникам референдуму, під час проведення виборів або референдуму:

1) знищила,
2) пошкодила,
3) приховала або
4) заволоділа ними, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.13. Знищення, пошкодження або приховування печатки виборчої комісії чи комісії з референдуму, виборчої скриньки, виборчої документації чи документації референдуму або заволодіння ними

Особа, яка печатку виборчої комісії чи комісії з референдуму, виборчу скриньку з бюлетенями, виборчу документацію чи документацію референдуму незаконно:

1) знищила,
2) пошкодила,
3) приховала або
4) заволоділа нею (ними), –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.10.14. Знищення, пошкодження або приховання виборчої документації чи документації референдуму після проведення виборів чи референдуму

Особа, яка після проведення виборів чи референдуму:

- 1) незаконно знищила виборчу документацію або документацію референдуму,
  - 2) пошкодила або
  - 3) приховала її, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 4.10.15. Перешкоджання участі у виборчому процесі чи процесі референдуму

Особа, яка незаконно перешкодила іншій людині реалізувати право на участь у виборчому процесі чи процесі референдуму, а саме:

- 1) бути членом виборчої комісії чи комісії з референдуму, які організовують підготовку та проведення відповідних виборів чи референдуму,
  - 2) бути членом ініціативної групи з проведення виборів чи референдуму,
  - 3) брати участь у проведенні передвиборчої агітації чи агітації щодо проведення референдуму,
  - 4) бути офіційним спостерігачем на виборах чи референдумі,
  - 5) оскаржувати порушення прав виборця чи учасника референдуму або
  - 6) здійснювати опитування виборців чи учасників референдуму щодо їх волевиявлення під час голосування, –
- вчинила провину.

Стаття 4.10.16. Саботаж роботи виборчої комісії чи комісії з референдуму

Член виборчої комісії чи комісії з референдуму, який ухилився від виконання своїх обов'язків у відповідній комісії, –

вчинив провину.

Стаття 4.10.17. Голосування більше одного разу під час виборів чи референдуму

Виборець чи учасник референдуму, який проголосував більше одного разу на тих самих виборах або тому самому референдумі, –

вчинив провину.

Стаття 4.10.18. Незаконна участь у голосуванні на виборах або референдумі

Особа, який проголосувала на виборах або референдумі, не маючи права на таке голосування, –

вчинила провину.

Стаття 4.10.19. Незаконне підписання протоколу членом виборчої комісії, комісії з референдуму

Член виборчої комісії або комісії з референдуму, який підписав протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму або протокол про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу чи округу з референдуму, або про результати виборів чи референдуму:

- 1) до остаточного заповнення протоколу або
  - 2) не на засіданні виборчої комісії чи комісії з референдуму, –
- вчинив провину.

Стаття 4.10.20. Розголошення таємниці голосування

Особа, яка розголосила зміст волевиявлення іншого виборця або учасника референдуму під час проведення голосування, –

вчинила провину.

Стаття 4.10.21. Подання недостовірних відомостей у звіті політичної партії

Особа, яка подала завідомо недостовірні відомості:

- 1) у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру або

2) у фінансовому звіті про надходження та використання коштів виборчого фонду політичної партії, місцевої організації політичної партії чи кандидата на виборах, – вчинила провину.

Стаття 4.10.22. Передвиборна агітація або агітація під час референдуму, поєднана з непрямым підкупом виборців чи учасників референдуму

Особа, яка надала предмети непрямого підкупу фізичним чи юридичним особам, що супроводжувалося закликами або пропозицією голосувати чи не голосувати за певного кандидата (кандидатів), згадуванням імені такого кандидата (кандидатів) або партійної символіки, або за прийняття (затвердження) рішень на референдумі, – вчинила провину.

**Розділ 4.11.
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ РІВНОПРАВНОСТІ
ТА ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ**

Стаття 4.11.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *мирне зібрання* – збори, мітинг, похід, демонстрація, конференція, засідання, фестиваль тощо, що проводяться їх учасниками без зброї; ексцес одного чи кількох учасників зібрання, що виник попри волю організаторів та не підтриманий іншими учасниками заходу, не перетворює зібрання у немирне.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.11.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.11.4 чи 4.11.5, щодо особливо уразливої людини;
- 2) з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище.

Стаття 4.11.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 4.11.4 чи 4.11.5, щодо уразливої людини;
- 2) у складі простої групи;
- 3) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 4) передбаченого статтями 4.11.4 або 4.11.5, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 5) передбаченого статтями 4.11.4 чи 4.11.5, з використанням обстановки, викликаної катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією.

Стаття 4.11.4. Розпалювання або пропаганда ворожнечі чи ненависті

Особа, яка з мотиву нетерпимості:

- 1) розпалювала або пропагувала ворожнечу чи ненависть або
- 2) поширила чи використала матеріали із закликами до ворожнечі чи ненависті, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.5. Дискримінація

Особа, яка прямо чи опосередковано з мотиву нетерпимості:

- 1) обмежила чи порушила передбачене законом або міжнародним договором право людини чи громадянина або

2) незаконно встановила для людини прями чи непрямі привілеї, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.11.6. Перешкоджання мирному зібранню

Особа, яка шляхом насильства чи погрози перешкоджала організації або проведенню мирного зібрання, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.7. Порушення права на об'єднання

Особа, яка:

- 1) незаконно перешкодила створенню, реєстрації або діяльності політичної партії або неурядової організації чи членству людини в ній або
- 2) примусила людину до вступу в таке об'єднання, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.11.8. Утворення забороненої законом політичної партії, громадського об'єднання або керування ними

Особа, яка:

- 1) утворила заборонену законом політичну партію чи громадське об'єднання,
- 2) керувала діяльністю політичної партії чи громадського об'єднання, програмні цілі або дії якої/якого суперечать передбаченим законом заборонам щодо утворення і діяльності політичних партій чи громадських об'єднань, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.9. Обмеження свободи пересування чи прав громадянства

Особа, яка:

- 1) незаконно обмежила свободу пересування іншої людини, вільний вибір нею місця проживання чи право вільно залишати територію України,
- 2) позбавила громадянина України права в будь-який час повернутися в Україну,
- 3) вигнала громадянина України за межі України або
- 4) видала його іншій державі, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.11.10. Перешкоджання законній професійній діяльності журналіста

Особа, яка перешкоджала законній професійній діяльності журналіста шляхом:

- 1) насильства,
- 2) вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених матеріалів,
- 3) вилучення технічних засобів, якими він користується у зв'язку з професійною діяльністю,
- 4) відмови у доступі до інформації,
- 5) заборони критикувати публічну службову особу або
- 6) недопущення до певного місця чи території, – вчинила злочин 1 ступеня.

Книга п'ята.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Розділ 5.1.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ

Стаття 5.1.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *медична продукція*:
  - а) лікарський засіб;

- б) ветеринарний препарат;
  - в) допоміжна речовина, призначена для використання при виготовленні чи виробництві лікарського засобу або ветеринарного препарату;
  - г) медичний виріб;
  - д) допоміжний засіб до медичного виробу, частина або матеріал, розроблені та призначені для використання у виготовленні, виробництві й експлуатації медичного виробу та які є важливими для його цілісності;
  - е) програмне забезпечення для медичного виробу;
  - є) реагент для лабораторного дослідження;
  - ж) харчовий продукт для спеціальних медичних цілей;
- 2) *небезпечна продукція* – виріб (товар), робота чи послуга, що не відповідає вимогам безпечності та за звичайних умов використання, зберігання, транспортування, виготовлення, виробництва або утилізації становить небезпеку для:
- а) життя людини або
  - б) здоров'я людини чи довкілля;
- 3) *підроблена медична продукція* – медична продукція, щодо якої здійснене підроблення її:
- а) ідентичності,
  - б) пакування,
  - в) маркування,
  - г) назви,
  - д) складу,
  - е) джерела походження, зокрема даних про виробника, державу виробництва, державу походження чи державу, в якій зареєстрований власник маркетингового дозволу на медичне застосування, або
  - є) історії створення, зокрема даних про використані шляхи поставок;
- 4) *просування медичної продукції* – призначення чи рекомендація такої продукції пацієнту або оптова чи роздрібна торгівля нею.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.1.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 5.1.4, щодо особливо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 5.1.5 чи 5.1.6, якщо їх предметом чи засобом був хабар в особливо великому розмірі;
- 3) щодо підробленої медичної продукції, передбаченої статтею 5.1.8, в особливо великому розмірі.

Стаття 5.1.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 5.1.4, 5.1.15, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 5.1.5 чи 5.1.6, якщо їх предметом чи засобом був хабар у великому розмірі;
- 3) щодо підробленої медичної продукції, передбаченої статтею 5.1.8, у великому розмірі;
- 4) у складі простої групи;
- 5) передбаченого статтями 5.1.4, 5.1.7, 5.1.8, 5.1.11 чи 5.1.16, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- б) передбаченого статтями 5.1.7, 5.1.8, 5.1.11 чи 5.1.16, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 7) передбаченого статтями 5.1.8, 5.1.11, 5.1.12 чи 5.1.16, поєднаного з переміщенням через митний кордон України;

8) передбаченого статтями 5.1.9–5.1.12, особою, яка уповноважена контролювати дотримання відповідних норм чи правил іншими особами.

Стаття 5.1.4. Примушування або обман з метою надання згоди на вилучення анатомічних матеріалів людини

Особа, яка шляхом примушування або обману схилила людину до надання згоди на вилучення в неї або її близької людини:

- 1) крові чи її компонентів для подальшого використання, або
  - 2) іншого анатомічного матеріалу для трансплантації чи виготовлення біоімплантата, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.5. Підкуп за просування медичної продукції

Особа, яка за просування іншою особою медичної продукції:

- 1) запропонувала хабар або
  - 2) надала його, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.6. Хабарництво за просування медичної продукції

Особа, яка за просування нею медичної продукції:

- 1) прийняла пропозицію хабара,
  - 2) одержала хабар,
  - 3) просила або
  - 4) вимагала його, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.7. Діяльність у сфері охорони здоров'я без належного дозволу

Особа, яка без належного дозволу здійснювала діяльність у сфері охорони здоров'я з:

- 1) медичної практики,
  - 2) виготовлення чи виробництва лікарського засобу,
  - 3) ввезення в Україну лікарського засобу з метою його продажу або
  - 4) продажу лікарського засобу, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.8. Підроблення медичної продукції та поводження з нею

Особа, яка підроблену медичну продукцію:

- 1) виготовила чи виробила,
  - 2) набула,
  - 3) зберігала,
  - 4) переміщувала,
  - 5) збула або
  - 6) використала при наданні медичної послуги, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.9. Порушення санітарно-протиепідемічних норм та правил, що створило небезпеку спричинення шкоди

Особа, яка порушила санітарні або санітарно-протиепідемічні норми чи правила, що створило реальну небезпеку:

- 1) значної чи тяжкої шкоди здоров'ю,
  - 2) масового інфекційного чи неінфекційного захворювання людей,
  - 3) поширення масового захворювання об'єктів рослинного або тваринного світу,
  - 4) значної чи тяжкої майнової шкоди або
  - 5) особливо тяжкої шкоди, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.1.10. Порушення санітарно-протиепідемічних норм та правил, що з необережності спричинило тяжку шкоду

Особа, яка порушила санітарні або санітарно-протиепідемічні норми чи правила, що з необережності спричинило масове інфекційне чи неінфекційне захворювання людей або тяжку майнову шкоду, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.11. Незаконне поводження з небезпечною для життя чи здоров'я людини продукцією

Особа, яка небезпечно для життя чи здоров'я людини продукцію з метою збуту незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,
- 2) набула,
- 3) випустила на ринок,
- 4) зберігала,
- 5) переміщувала або
- 6) незаконно збула таку продукцію, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.12. Порушення правил поводження з інфекційними агентами, токсинами чи продуктами біотехнологій

Особа, яка при поводженні з інфекційним агентом, токсином чи продуктом біотехнології порушила правила їх:

- 1) виготовлення чи виробництва,
- 2) зберігання,
- 3) використання,
- 4) обліку,
- 5) переміщення або
- 6) утилізації,

якщо відповідне діяння:

(а) створило реальну небезпеку масового захворювання об'єктів тваринного чи рослинного світу, спричинення значної чи тяжкої майнової шкоди, значної чи тяжкої шкоди здоров'ю, масового інфекційного чи неінфекційного захворювання людей або особливо тяжкої шкоди, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) з необережності спричинило масове інфекційне чи неінфекційне захворювання людей або тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.13. Клонування людини або незаконні біомедичні дослідження щодо людини чи ембріона людини

Особа, яка

- 1) клонувала людину або
- 2) проводила незаконні біомедичні дослідження щодо людини чи ембріона людини, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.14. Порушення порядку проведення доклінічного вивчення лікарського засобу чи медичного виробу або клінічного випробування (дослідження)

Особа, яка:

1) проводила доклінічне вивчення лікарського засобу чи медичного виробу або клінічне випробування (дослідження) на людях без дозволу уповноваженого органу або передбаченого законодавством позитивного висновку відповідної комісії з питань етики,

2) включила до клінічного випробування (дослідження) людину, яка не може бути суб'єктом дослідження, або людину без надання нею (у випадках, передбачених законодавством, – щодо неї) інформованої згоди,

3) завідомо не вжила передбачених законодавством заходів для забезпечення людини – суб'єкта дослідження або

- 4) сфальсифікувала дані, отримані під час клінічного випробування (дослідження)

на людях, або результати доклінічного вивчення лікарського засобу чи медичного виробу на людях, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.15. Порухення порядку допуску на ринок лікарського засобу

Службова особа, яка:

- 1) надала завідомо неправдиву інформацію в матеріалах реєстраційного досьє на лікарський засіб або
- 2) незаконно допустила на ринок лікарський засіб, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.1.16. Незаконна угода з анатомічними матеріалами людини або їх рекламування

Особа, яка незаконно:

- 1) пропонувала укласти чи уклала угоду щодо анатомічного матеріалу людини або
- 2) рекламувала анатомічний матеріал людини, –
вчинила злочин 3 ступеня

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 5.1.17. Порухення порядку здійснення діяльності щодо анатомічних матеріалів

Особа, яка порушила порядок вилучення, зберігання, тестування, обробки, обміну чи транспортування анатомічного матеріалу людини, –
вчинила провину.

Стаття 5.1.18. Порухення права на безоплатну медичну допомогу

Медичний працівник, який, маючи обов'язок та можливість надати безоплатну медичну допомогу, незаконно звернувся з проханням або вимогою оплатити таку допомогу, а саме:

- 1) сплатити кошти, зокрема благодійний чи членський внесок, або надати товар, послугу чи виконати роботу на користь суб'єкта господарювання як умову надання медичної допомоги,
- 2) придбати необхідну для лікування медичну продукцію,
- 3) сплатити кошти за проведення медичного дослідження або
- 4) пройти таке дослідження у закладі охорони здоров'я, який здійснює його за плату, –
вчинив провину.

Розділ 5.2.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ОБІГУ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН

Стаття 5.2.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *допінг* – засіб чи метод, які належать до переліку заборонених Всесвітнім антидопінговим кодексом;

2) *розмір наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів*:

а) їх невеликий, великий, особливо великий розмір – визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, протидії їх незаконному обігу;

б) значний розмір – такий, що перевищує невеликий розмір і є меншим ніж

великий розмір цих засобів, речовин або прекурсорів;

в) розмір аналогу наркотичних засобів або психотропних речовин – визначається відповідно до розміру того засобу чи речовини, аналогом якого він є;

3) *специфікація для виробництва чи виготовлення психоактивної речовини* – технічний документ, в якому визначено конкретні складові та умови, необхідні для виробництва чи виготовлення наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналогу.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.2.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 5.2.9 чи 5.2.13, щодо особливо уразливої людини;
- 2) щодо предмета, передбаченого статтями 5.2.4, 5.2.6 чи 5.2.8, в особливо великому розмірі;
- 3) передбаченого статтями 5.2.4, 5.2.8 чи 5.2.9, щодо особливо небезпечного наркотичного засобу або психотропної речовини.

Стаття 5.2.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 5.2.9 чи 5.2.13, щодо уразливої людини;
- 2) щодо предмета, передбаченого статтями 5.2.4, 5.2.6 чи 5.2.8, у великому розмірі;
- 3) передбаченого статтею 5.2.10, щодо прекурсору, обладнання, технології або специфікації, призначених для виготовлення чи виробництва особливо небезпечного наркотичного засобу або психотропної речовини;
- 4) у складі простої групи;
- 5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтею 5.2.13, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 7) передбаченого статтями 5.2.4–5.2.7 чи 5.2.10, поєднаного з переміщенням через митний кордон України;
- 8) передбаченого статтями 5.2.4–5.2.10 чи 5.2.13, в установі виконання покарання;
- 9) передбаченого статтями 5.2.9, 5.2.12 чи 5.2.13, особою, на яку покладено обов'язки щодо навчання, виховання чи піклування стосовно дитини або людини, яка перебуває під опікою чи піклуванням.

Стаття 5.2.4. Незаконний обіг наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналогу з метою збуту

Особа, яка наркотичний засіб, психотропну речовину або їх аналог з метою збуту незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,
  - 2) набула,
  - 3) зберігала,
  - 4) переміщувала або
  - 5) незаконно збула, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.2.5. Незаконний обіг наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналогу без мети збуту

Особа, яка наркотичний засіб, психотропну речовину або їх аналог, в значному розмірі, без мети збуту незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,
  - 2) набула,
  - 3) зберігала або
  - 4) переміщувала, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.2.6. Незаконний обіг рослини або гриба, що містять наркотичні засоби чи психотропні речовини, з метою збуту

Особа, яка рослину або гриб (частину рослини чи гриба), що містить наркотичний засіб чи психотропну речовину, з метою збуту незаконно:

- 1) посіяла,
  - 2) вирощувала,
  - 3) набула,
  - 4) зберігала,
  - 5) переміщувала або
  - 6) незаконно збула, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.2.7. Незаконний обіг рослини або гриба, що містять наркотичний засіб чи психотропну речовину у значному розмірі, без мети збуту

Особа, яка рослину, гриб (частину рослини чи гриба), що містить наркотичний засіб чи психотропну речовину у значному розмірі, без мети збуту незаконно:

- 1) посіяла,
  - 2) вирощувала,
  - 3) набула,
  - 4) зберігала або
  - 5) переміщувала, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.2.8. Незаконне заволодіння наркотичним засобом, психотропною речовиною, їх аналогом, рослиною чи грибом, що містить наркотичний засіб або психотропну речовину, прекурсором або обладнанням, призначеними для виготовлення чи виробництва наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналога

Особа, яка незаконно заволоділа:

- 1) наркотичним засобом,
  - 2) психотропною речовиною,
  - 3) їх аналогом,
  - 4) рослиною або грибом (частиною рослини чи гриба), що містить наркотичний засіб чи психотропну речовину, або
  - 5) прекурсором або обладнанням, призначеними для виготовлення чи виробництва наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналога, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.2.9. Незаконне введення психоактивної речовини чи допінгу в організм іншої особи

Особа, яка незаконно ввела наркотичний засіб, психотропну речовину, їх аналог, одурманюючий засіб чи допінг в організм іншої людини без її добровільної згоди, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.2.10. Незаконний обіг прекурсора, обладнання, технології або специфікації, призначених для виготовлення чи виробництва наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналога

Особа, яка прекурсор, обладнання, технологію або специфікацію, призначені для виготовлення чи виробництва наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналога незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,

- 2) набула,
  - 3) зберігала,
  - 4) переміщувала або
  - 5) збула, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.2.11. Надання або утримування приміщення для незаконного виготовлення чи виробництва психоактивних речовин

Особа, яка приміщення чи інше місце для незаконного виготовлення чи виробництва наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналога чи обладнання для їх виготовлення або виробництва:

- 1) надала або
  - 2) утримувала,–
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.2.12. Надання або утримування місця для немедичного вживання психоактивних речовин

Особа, яка для немедичного вживання наркотичного засобу, психотропної речовини або їх аналогу чи одурманюючого засобу:

- 1) надала приміщення чи інше місце для такого вживання або
  - 2) утримувала його,–
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.2.13. Популяризація немедичного вживання психоактивних речовин чи допінгу

Особа, яка популяризувала немедичне вживання наркотичного засобу, психотропної речовини, їх аналога, одурманюючого засобу чи допінгу, а саме незаконно:

- 1) рекламувала такий засіб, речовину, аналог чи допінг,
  - 2) поширила інформацію про пропозицію щодо набуття такого засобу, речовини, їх аналога чи допінгу,
  - 3) у публічному місці вживала такий засіб, речовину, їх аналог чи допінг або
  - 4) схилила іншу людину до їх вживання,–
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.2.14. Порушення правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів

Особа, яка порушила правила обігу:

- 1) наркотичних засобів або психотропних речовин, крім тих, обіг яких обмежено і щодо яких допускаються виключення окремих заходів контролю,
  - 2) рослин або грибів, що містять наркотичний засіб чи психотропну речовину,
  - 3) прекурсорів, крім тих, обіг яких не обмежено, або
  - 4) обладнання, призначеного для виготовлення чи виробництва наркотичного засобу або психотропної речовини,
- що створило реальну небезпеку їх незаконного обігу,–
- вчинила злочин 1 ступеня.

**Розділ 5.3.
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ БЕЗПЕКИ ДОВКІЛЛЯ**

Стаття 5.3.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *забруднення* – надходження у довкілля радіоактивних матеріалів, хімічних речовин, біологічних організмів або енергії, що призвело до негативних змін у стані біосфери, літосфери, гідросфери чи атмосфери. Забрудненням моря з суден є надходження в нього речовини, визначеної Додатками I (нафта) і II (шкідливі рідкі

речовини наливом) до Міжнародної конвенції про запобігання забрудненню з суден 1973 року;

2) *засмічення* – розміщення сміття, відходів чи вторинної сировини у місцях, що не призначені для цього, яке не призвело до забруднення довкілля;

3) *небезпечна для довкілля речовина* – ртуть, радіоактивна, озоноруйнівна чи фтормісна речовина, а також самостійна, у суміші чи виробі речовина, обіг якої обмежено чи заборонено відповідно до:

а) Розділу VIII та Додатку XVII до Регламенту (ЄС) № 1907/2006 Європейського Парламенту та Ради;

б) Розділу VII Регламенту (ЄС) № 1907/2006;

в) Регламенту (ЄС) № 1107/2009 Європейського Парламенту та Ради;

г) Регламенту (ЄС) № 528/2012 Європейського Парламенту та Ради;

д) Регламенту (ЄС) № 1272/2008 Європейського Парламенту та Ради;

е) Додатку I до Регламенту (ЄС) 2019/1021 Європейського Парламенту та Ради.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.3.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознакою складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 5.3.6, щодо небезпечних відходів, визначених у статті 3(2) Директиви 2008/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради;

2) у складі простої групи;

3) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

4) на територіях чи об'єктах, що належать до природно-заповідного фонду України, чи інших територіях, що знаходяться під особливою охороною держави;

5) в місцевостях, оголошених зоною надзвичайної екологічної ситуації.

Стаття 5.3.3. Порушення правил убезпечення довкілля

Особа, яка порушила:

1) правила оцінки впливу на довкілля господарської чи іншого виду діяльності,

2) правила встановлення чи використання обов'язкових інженерних систем захисту довкілля,

3) правила охорони середовища існування диких тварин або

4) інші правила убезпечення довкілля під час здійснення господарської чи підприємницької діяльності,

якщо відповідне діяння:

(а) створило реальну небезпеку спричинення смерті людини, тяжкої шкоди здоров'ю, тяжкої майнової шкоди або тяжкої шкоди довкіллю, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) з необережності спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.3.4. Забруднення довкілля

Особа, яка забруднила довкілля, якщо відповідне діяння:

(а) створило реальну небезпеку спричинення смерті людини, тяжкої шкоди здоров'ю, тяжкої майнової шкоди або тяжкої шкоди довкіллю, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) з необережності спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила

злочин 5 ступеня.

Стаття 5.3.5. Невжиття заходів щодо очищення довкілля

Особа, яка не вжила належних заходів щодо очищення забрудненого довкілля, якщо відповідне діяння:

(а) створило реальну небезпеку спричинення смерті людини, тяжкої шкоди здоров'ю, тяжкої майнової шкоди або тяжкої шкоди довкіллю, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) з необережності спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.3.6. Незаконне поводження з відходами або вторинною сировиною

Особа, яка відходи чи вторинну сировину незаконно:

1) збирала,

2) ввезла на територію України,

3) переміщувала транзитом через територію України,

4) зберігала,

5) захоронила,

6) утилізувала,

7) відновлювала місце їх утилізації або

8) здійснювала щодо них дилерську, брокерську або наглядову діяльність,

якщо відповідне діяння:

(а) створило реальну небезпеку спричинення смерті людини, тяжкої шкоди здоров'ю, тяжкої майнової шкоди або тяжкої шкоди довкіллю, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) з необережності спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.3.7. Незаконне поводження з небезпечною для довкілля речовиною

Особа, яка небезпечно для довкілля речовину незаконно:

1) виготовила чи виробила,

2) переміщувала,

3) зберігала або

4) випустила на ринок,

якщо відповідне діяння:

(а) створило реальну небезпеку спричинення смерті людини, тяжкої шкоди здоров'ю, тяжкої майнової шкоди або тяжкої шкоди довкіллю, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) з необережності спричинило тяжку шкоду здоров'ю, тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) спричинило тяжку шкоду здоров'ю, тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.3.8. Незаконне поводження щодо інвазивних чужорідних біологічних видів

Особа, яка на порушення Регламенту (ЄС) № 1143/2014 Європейського Парламенту та Ради інвазивний чужорідний біологічний вид:

1) ввезла на територію України чи Європейського Союзу,

2) розмістила на ринку,

3) утримувала,

4) розвела,

5) перемістила,

6) використала,

- 7) обміняла,
- 8) надала дозвіл на відтворення,
- 9) виростила,
- 10) культивувала,
- 11) випустила у навколишнє середовище або
- 12) поширила,

якщо відповідне діяння:

(а) створило реальну небезпеку спричинення тяжкої майнової шкоди або тяжкої шкоди довкіллю, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю з необережності, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) спричинило тяжку майнову шкоду або тяжку шкоду довкіллю, – вчинила злочин 5 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 5.3.9. Незаконне поводження з інформацією про стан довкілля

Службова особа, яка інформацію про стан забруднення довкілля незаконно:

- 1) знищила,
- 2) приховала або
- 3) спотворила, –

вчинила провину.

Стаття 5.3.10. Порухення правил скидання у морських водах небезпечних речовин або відходів

Особа, яка на порушення встановлених правил щодо речовин, шкідливих для життя або здоров'я людей, чи відходів:

- 1) здійснила їх скидання у морських водах або
- 2) не повідомила про їх скидання чи невідворотні втрати, –

вчинила провину.

Стаття 5.3.11. Перевищення допустимого рівня шуму

Особа, яка систематично перевищувала державні санітарні норми допустимих рівнів шуму, –

вчинила провину.

Книга шоста. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЕКОНОМІКИ

Розділ 6.1. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Стаття 6.1.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі.

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *зловживання довірою* – використання особою відносин довіри, які є основою правовідносин або існують в особистих стосунках, з протиправною метою;
- 2) *чуже майно* – речі, гроші, цінні папери, цифрові речі, майнові права, які:
  - а) мають власника чи законного володільця та не знаходяться у власності чи законному володінні винної особи або
  - б) мають власника та знаходяться у законному володінні винної особи.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 6.1.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо особливо уразливої людини;
- 2) з використанням викраденого або підробленого платіжного засобу чи інструменту;
- 3) передбаченого статтями 6.1.4–6.1.5, 6.1.7–6.1.8, шляхом застосування насильства чи погрози;
- 4) передбаченого статтями 6.1.6, 6.1.8, із застосуванням зброї або небезпечного предмета;
- 5) з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище.

Стаття 6.1.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо уразливої людини;
- 2) щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) передбаченого статтею 6.1.8, щодо людини (чи близької їй людини), у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 4) щодо гуманітарної допомоги чи благодійної пожертви;
- 5) щодо чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні;
- 6) у складі простої групи;
- 7) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 8) передбаченого статтею 6.1.8, загальнонебезпечним способом;
- 9) з використанням обстановки, викликаної катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією.

Стаття 6.1.4. Викрадення чужого рухомого майна, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка викрала чуже рухоме майно:

- 1) таємно,
- 2) відкрито або
- 3) з обманом потерпілої чи іншої людини або зловживанням їх довірою,

якщо таке діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.1.5. Незаконне заволодіння чужим нерухомим майном або правом на майно, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка незаконно заволоділа чужим нерухомим майном або правом на чуже рухоме чи нерухоме майно:

- 1) таємно,
- 2) відкрито або
- 3) з обманом потерпілої чи іншої людини або зловживанням їх довірою,

якщо таке діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.1.6. Викрадення чужого майна або незаконне заволодіння чужим майном чи правом на майно шляхом застосування насильства або погрози

Особа, яка шляхом застосування насильства чи погрози:

- 1) викрала чуже рухоме майно або
- 2) незаконно заволоділа чужим нерухомим майном чи правом на чуже рухоме або нерухоме майно, що спричинило істотну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.1.7. Незаконне використання чужого майна чи енергії або отримання послуги, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка незаконно та безоплатно:

- 1) використала чуже майно, не вилучаючи його,
- 2) використала електричну чи теплову енергію,
- 3) отримала послугу,

якщо таке діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.1.8. Знищення чи пошкодження чужого майна, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка знищила чи пошкодила чуже майно, –

якщо таке діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.1.9. Необережне знищення чи пошкодження чужого майна, що спричинило тяжку шкоду

Особа, яка з необережності знищила чи пошкодила чуже майно, що спричинило тяжку майнову шкоду, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 6.1.10. Дрібне викрадення

Особа, яка без застосування насильства або погрози викрала чуже рухоме майно або незаконно заволоділа правом на чуже рухоме чи нерухоме майно, що спричинило істотну майнову шкоду, –

вчинила провину.

Стаття 6.1.11. Незаконне позбавлення можливості користуватися володінням

Особа, яка незаконно позбавила власника чи законного користувача можливості користуватися його житлом чи іншим володінням, –

вчинила провину.

Розділ 6.2.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 6.2.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) у складі простої групи;
- 2) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

- 3) з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 4) з корисливого мотиву.

Стаття 6.2.2. Порушення майнового права інтелектуальної власності, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка незаконно:

1) відтворила, використала, поширила літературний чи художній твір, комп'ютерну програму, базу даних чи інший твір,

2) відтворила, використала чи поширила виконання, фонограму, відеограму чи програму організації мовлення, тиражувала чи поширила їх на носіях інформації або здійснила камкординг чи кардшейрінг,

3) використала наукове відкриття, винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування напівпровідникового виробу, сорт рослин чи породи тварин, раціоналізаторську пропозицію або привласнила авторство на них,

4) використала комерційне (фірмове) найменування, торговельну марку чи географічне зазначення,

5) використала відомості, що становлять комерційну таємницю, або розголосила їх, або

б) іншим способом порушила майнове право інтелектуальної власності,

якщо таке діяння спричинило:

(а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 6.2.3. Порушення майнового права інтелектуальної власності, що спричинило істотну майнову шкоду

Особа, яка порушила майнове право інтелектуальної власності, якщо це спричинило істотну майнову шкоду, – вчинила провину.

Стаття 6.2.4. Порушення особистого немайнового права інтелектуальної власності

Особа, яка з корисливого мотиву:

1) здійснила плагіат або

2) іншим способом порушила особисте немайнове право інтелектуальної власності, – вчинила провину.

Розділ 6.3.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ФІНАНСІВ

Стаття 6.3.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *розмір підроблених грошей чи цінних паперів* – номінальна вартість підроблених грошей чи цінних паперів;

2) *виготовлення підроблених грошей* – виготовлення таких грошей особою, яка:

а) не уповноважена на виготовлення грошових знаків або

б) будучи уповноваженою на виготовлення грошових знаків, виготовила їх з порушенням встановленого порядку;

3) *гроші* – грошові знаки грошової одиниці України, євро, грошові знаки грошових одиниць іноземних держав, які:

а) перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної держави чи групи держав;

б) вилучені або вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові

знаки, що перебувають в обігу;

в) ще не випущені, але призначені для обігу як законний платіжний засіб;

4) *предикатне діяння щодо легалізації (відмивання) активів (доходів), одержаних злочинним шляхом*, – вчинене на території України або території іншої держави посягання, яке має ознаки злочину, передбаченого цим Кодексом, внаслідок якого було отримано активи (доходи), незалежно від того, чи була особа засуджена за нього та чи встановлені всі фактичні ознаки цього посягання, включаючи особу, яка його вчинила;

5) *фінансові інтереси Європейського Союзу* – інтереси, визначені Директивою (ЄС) 2017/1371 Європейського Парламенту і Ради від 5 червня 2017 року про боротьбу з шахрайством щодо фінансових інтересів Союзу за допомогою кримінального права, тобто усі доходи, видатки та активи, що охоплюються, набуваються за рахунок або формуються внаслідок бюджету ЄС або бюджетів інституцій, органів, офісів та агентств ЄС, утворених відповідно до Договорів, або бюджетів, управління та моніторинг яких прямо чи опосередковано здійснюють зазначені інституції, органи, офіси та агентства.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 6.3.2. Ознаки, що знижують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що знижують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 6.3.6, щодо підроблених грошей, які особа на момент їх набуття сприймала як справжні.

Стаття 6.3.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

1) передбаченого статтями 6.3.5, 6.3.6, 6.3.7, 6.3.8, 6.3.21–6.3.24, в особливо великому розмірі;

2) передбаченого статтею 6.3.16, щодо товарів в особливо великому розмірі;

3) передбаченого статтями 6.3.5–6.3.13, 6.3.15–6.3.17, 6.3.21–6.3.24, з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище.

Стаття 6.3.4. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

1) передбаченого статтею 6.3.16, щодо товарів у великому розмірі;

2) передбаченого статтею 6.3.16, щодо підакцизних товарів;

3) передбаченого статтями 6.3.5–6.3.8, 6.3.21–6.3.24, у великому розмірі;

4) передбаченого статтями 6.3.18–6.3.20, на оптовому енергетичному ринку;

5) у складі простої групи;

6) передбаченого статтями 6.3.5–6.3.13, 6.3.15–6.3.17, 6.3.21–6.3.24, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

7) з використанням медіа чи інформаційної системи;

8) передбаченого статтями 6.3.5–6.3.11, 6.3.24, з використанням обстановки, викликаної катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією;

9) передбачених статтями 6.3.6, 6.3.8, 6.3.10, 6.3.11, поєднаного з переміщенням через митний кордон України.

Стаття 6.3.5. Підроблення грошей

Особа, яка підробила гроші, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.3.6. Незаконне поводження з підробленими грошима

Особа, яка гроші, підроблені іншою особою:

- 1) набула, зберігала або переміщувала з метою збуту, розміщення чи введення в обіг,
  - 2) збула,
  - 3) розмістила у фінансовій установі або
  - 4) ввела в обіг, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.7. Підроблення цінного паперу

Особа, яка підробила цінний папір, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.8. Незаконне поводження з підробленим цінним папером

Особа, яка цінний папір, підроблений іншою особою:

- 1) випустила,
  - 2) набула, зберігала або переміщувала з метою розміщення чи збуту,
  - 3) розмістила або
  - 4) збула, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.9. Викрадення платіжного засобу чи інструменту або його підроблення

Особа, яка платіжний засіб чи інструмент:

- 1) викрала,
  - 2) незаконно створила або
  - 3) незаконно змінила, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.10. Незаконне поводження з викраденим або підробленим платіжним засобом чи інструментом

Особа, яка платіжний засіб чи інструмент, викрадений, незаконно створений або незаконно змінений іншою особою:

- 1) набула,
  - 2) зберігала,
  - 3) переміщувала або
  - 4) збула, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.11. Виготовлення засобу, призначеного для підроблення грошей, цінного паперу, платіжного засобу або інструменту чи поводження з ним

Особа, яка елемент захисту або компонент для захисту від підробки, комп'ютерну програму, дані або інший засіб, спеціально призначений для підроблення грошей, цінного паперу, платіжного засобу чи інструменту:

- 1) виготовила чи виробила,
  - 2) набула,
  - 3) зберігала,
  - 4) переміщувала або
  - 5) збула, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.12. Несплата податку, збору чи єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка не сплатила:

- 1) податок чи збір, що входить у систему оподаткування і введений у встановленому законом порядку, або
- 2) єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування,

якщо таке діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.3.13. Непогашення податкового боргу, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка не погасила борг зі сплати податку, збору чи єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування шляхом:

- 1) незаконного використання майна, яке перебуває у податковій заставі чи під адміністративним арештом,
- 2) розпорядження ним без належного дозволу або
- 3) приховування такого майна,

якщо таке діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.3.14. Несплата податку, збору чи єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що з необережності спричинило тяжку майнову шкоду

Особа, яка з необережності не сплатила:

- 1) податок чи збір, що входить у систему оподаткування і введений у встановленому законом порядку, або

2) єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, якщо таке діяння спричинило тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.15. Кредитне шахрайство, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка у встановлений договором строк не повернула повністю або частково кредит, одержаний внаслідок подання нею завідомо неправдивої інформації банку чи іншій фінансовій установі, якщо таке діяння спричинило кредиторю:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.3.16. Контрабанда

Особа, яка товари у вагомому розмірі переміщувала через митний кордон України:

- 1) без передбаченого законом декларування,
- 2) поза митним контролем,
- 3) з приховуванням від митного контролю, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.17. Використання інсайдерської інформації

Особа, яка, будучи інсайдером:

- 1) використала інсайдерську інформацію для набуття за власний рахунок або за рахунок іншої особи фінансового інструменту, якого ця інформація стосується, чи для розпорядження таким інструментом, або

2) надала будь-якій особі рекомендації стосовно фінансового інструменту, щодо якого вона володіє інсайдерською інформацією, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.18. Розголошення інсайдерської інформації

Особа, яка розголосила інсайдерську інформацію, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.3.19. Маніпулювання на ринку капіталу та організованому товарному ринку

Особа, яка здійснила маніпулювання на ринку капіталу або організованому товарному ринку, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.3.20. Приховування інформації про діяльність емітента

Особа, яка інвестору в цінні папери:

- 1) не надала визначену законом інформацію про діяльність емітента або
- 2) надала недостовірну інформацію про таку діяльність, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.3.21. Шахрайство стосовно видатків на шкоду фінансовим інтересам Європейського Союзу

Особа, яка стосовно видатків, як пов'язаних, так і не пов'язаних з проведенням тендеру (конкурсу), на шкоду фінансовим інтересам Європейського Союзу:

- 1) використала або надала неправдиві, підроблені або неповні твердження чи документи, що призвело до нецільового використання або неправомірного утримання активів у вагомому розмірі з бюджету ЄС або з бюджетів, управління якими здійснюється Союзом чи від його імені,
- 2) не оприлюднила інформацію в порушення конкретного зобов'язання, що призвело до таких самих наслідків, або
- 3) неправомірно використала такі кошти чи активи, тобто витратила їх на інші цілі, ніж це було обумовлено цільовим призначенням, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.3.22. Шахрайство на шкоду фінансовим інтересам Європейського Союзу, стосовно доходів, крім тих, що формуються за рахунок ресурсів податку на додану вартість Союзу

Особа, яка стосовно доходів у вагомому розмірі, крім тих, що формуються за рахунок ресурсів податку на додану вартість Союзу:

- 1) використала або надала неправдиві, підроблені або неповні твердження чи документи, що призвело до неправомірного зменшення ресурсів бюджету Європейського Союзу або бюджетів, управління якими здійснюється Союзом чи від його імені;
- 2) не оприлюднила інформацію в порушення конкретного зобов'язання, що призвело до таких самих наслідків, або
- 3) не за цільовим призначенням використала правомірно отриману вигоду, що призвело до таких самих наслідків, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.3.23. Шахрайство на шкоду фінансовим інтересам Європейського Союзу, стосовно доходів, що формуються за рахунок ресурсів податку на додану вартість Союзу

Особа, яка стосовно доходів у вагомому розмірі, що формуються за рахунок ресурсів податку на додану вартість Союзу, за допомогою транскордонних шахрайських схем:

- 1) використала або надала неправдиві, підроблені або неповні звіти чи документи щодо податку на додану вартість, що призвело до зменшення ресурсів бюджету Європейського Союзу,
- 2) не оприлюднила інформацію про податок на додану вартість в порушення конкретного зобов'язання, що призвело до таких самих наслідків, або
- 3) надала коректні звіти щодо податку на додану вартість з метою шахрайського приховування несплати або неправомірного створення прав на відшкодування цього податку, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.3.24. Легалізація (відмивання) активів (доходів), одержаних шляхом вчинення предикатного діяння

Особа, яка:

- 1) набула чи використала активи (доходи), які одержані, прямо чи опосередковано, повністю чи частково, шляхом вчинення предикатного діяння, або володіла ними, крім особи, яка вчинила предикатне діяння,
- 2) перетворила або передала такі активи (доходи), якщо відомо, що їх отримано від злочинної діяльності з метою приховати чи замаскувати їх незаконне походження або надати допомогу будь-якій особі, залученій до їх легалізації, в ухиленні від юридичної відповідальності, або
- 3) приховала чи маскувала справжній характер таких активів (доходів), джерела їх походження, місцезнаходження, розпорядження ними, переміщення або права на них, – вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 6.3.25. Незаконне поводження з підробленими марками акцизного податку

Особа, яка підроблені марки акцизного податку:

- 1) виготовила чи виробила,
  - 2) використала при продажі товару,
  - 3) набула,
  - 4) зберігала,
  - 5) переміщувала або
  - 6) збула, –
- вчинила провину.

Стаття 6.3.26. Неналежне інформування про операції, які підлягають фінансовому моніторингу

Особа, яка спеціально уповноваженому органу:

- 1) не подала інформацію про операції, які підлягають фінансовому моніторингу,
  - 2) несвоєчасно подала таку інформацію або
  - 3) подала недостовірну інформацію про зазначені операції, –
- вчинила провину.

Стаття 6.3.27. Розголошення таємниці фінансового моніторингу

Особа, яка розголосила таємницю фінансового моніторингу, – вчинила провину.

Розділ 6.4.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 6.4.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *фіктивні юридичні інструменти* – завідомо незаконні чи підроблені:
  - а) позов чи заява,
  - б) судове рішення,
  - в) акт органу державної влади чи органу місцевого самоврядування,
  - г) договір чи інший документ.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 6.4.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 6.4.3, щодо банківської діяльності чи діяльності з надання фінансових послуг;
- 2) передбаченого статтею 6.4.3, щодо діяльності на ринку азартних ігор або

випуску чи проведення лотерей;

3) передбаченого статтею 6.4.3, щодо виробництва підакцизних товарів і торгівлі ними;

4) передбаченого статтею 6.4.3, щодо будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками;

5) передбаченого статтями 6.4.6–6.4.7, щодо суб'єкта господарювання, який здійснює банківську діяльність чи діяльність з надання фінансових послуг;

6) у складі простої групи;

7) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей.

Стаття 6.4.3. Здійснення господарської діяльності без ліцензії

Особа, яка здійснила господарську діяльність без належної ліцензії на провадження господарської діяльності, яка відповідно до закону підлягає ліцензуванню, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.4.4. Фіктивне господарювання

Особа, яка створила чи використала суб'єкт господарської діяльності завідомо для:

1) приховування діяльності, за здійснення якої законом передбачена кримінальна чи адміністративна відповідальність,

2) незаконного одержання кредиту, платежу чи відшкодування або

3) несплати податку, збору чи єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.4.5. Встановлення контролю над суб'єктом господарювання (рейдерство)

Особа, яка встановила незаконний контроль над суб'єктом господарювання – юридичною особою шляхом використання завідомо фіктивних юридичних інструментів, а саме:

1) заблокувала чи обмежила фактичний доступ до голосування акціонера, учасника, члена виконавчого чи іншого органу суб'єкта господарювання,

2) спотворила рішення такого органу або

3) порушила чи обмежила переважне право на набуття цінних паперів цього суб'єкта господарювання, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.4.6. Доведення до неплатоспроможності, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Власник, зокрема кінцевий бенефіціарний власник (контролер), або службова особа суб'єкта господарської діяльності чи фізична особа-підприємець, яка вчинила дії у власних інтересах або інтересах третіх осіб, що завідомо призвели до неплатоспроможності суб'єкта господарської діяльності та спричинили:

(а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;

(б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;

(в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.4.7. Дії у разі неплатоспроможності, що спричинили суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка під час здійснення щодо боржника процедури розпорядження майном, санації, ліквідації, реструктуризації або погашення боргів незаконно:

1) приховала, відчужила чи знищила майно або

2) знищила, пошкодила, приховала або підробила документи, що відображають фінансову чи господарську діяльність,

якщо відповідне діяння спричинило:

(а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;

- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.4.8. Примушування до антиконкурентних узгоджених дій

Службова особа, яка примушувала суб'єкта господарювання до антиконкурентних узгоджених дій, – вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 6.4.9. Незаконне поводження з комерційною чи банківською таємницею

Особа, яка відомості, що становлять комерційну чи банківську таємницю, незаконно:

- 1) розголосила або
- 2) використала, –

вчинила провину.

Стаття 6.4.10. Приховування неплатоспроможності

Власник, зокрема кінцевий бенефіціарний власник (контролер), або службова особа суб'єкта господарської діяльності чи фізична особа-підприємець, яка завідомо приховала неплатоспроможність суб'єкта господарської діяльності, – вчинила провину.

Стаття 6.4.11. Фіктивне банкрутство

Службова особа суб'єкта господарської діяльності або фізична особа-підприємець, яка надала кредитору (кредиторам) або державі завідомо неправдиву офіційну інформацію про неплатоспроможність відповідного суб'єкта господарської діяльності, – вчинила провину.

Стаття 6.4.12. Порушення правил бухгалтерського обліку

Особа, відповідальна за організацію або здійснення бухгалтерського обліку суб'єкта господарської діяльності, яка:

- 1) не організувала бухгалтерський облік відповідно до законодавства або
- 2) не забезпечила його ведення у порядку, встановленому законодавством,

якщо внаслідок таких діянь неможливо встановити діяльність суб'єкта господарювання, її результати чи фінансовий стан або оцінити майно, – вчинила провину.

Розділ 6.5.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 6.5.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознакою складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 6.5.2–6.5.3, 6.5.5, 6.5.7, щодо видів рослинного чи тваринного світу, занесених до Червоної книги України, або видів дикої фауни, флори чи грибів, що перебувають під особливою охороною відповідно до актів Європейського Союзу;
- 2) передбаченого статтями 6.5.2–6.5.3 чи 6.5.7, щодо бурштину;
- 3) у складі простої групи;
- 4) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

5) на територіях чи об'єктах, що належать до природно-заповідного фонду України або є особливо цінними землями чи особливо охоронюваними лісами.

Стаття 6.5.2. Незаконне заволодіння природним ресурсом, який перебуває в природному стані, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка незаконно заволоділа природним ресурсом, що перебуває в природному стані, а саме:

- 1) ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель,
- 2) поверхневим (ґрунтовим) шаром земель водного фонду,
- 3) водами,
- 4) корисною копалиною,
- 5) деревом чи чагарником у лісі чи лісовому насадженні або
- 6) дикою твариною,

якщо відповідне діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.5.3. Знищення або пошкодження рослинного чи тваринного природного ресурсу, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка незаконно:

- 1) знищила або пошкодила дерево чи чагарник у лісі або лісовому насадженні,
- 2) умертвила або скалічила дику тварину, за відсутності ознак жорстокого поводження з твариною,
- 3) порушила фітосанітарні правила чи правила щодо боротьби зі шкідниками рослин або
- 4) порушила ветеринарні правила чи інші правила охорони диких тварин,

якщо відповідне діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.5.4. Необережне знищення або пошкодження рослинного чи тваринного природного ресурсу

Особа, яка:

- 1) знищила або пошкодила дерево чи чагарник у лісі або лісовому насадженні,
  - 2) умертвила або скалічила дику тварину,
  - 3) порушила фітосанітарні правила чи правила щодо боротьби зі шкідниками рослин або
  - 4) порушила ветеринарні правила чи інші правила охорони диких тварин,
- якщо відповідне діяння з необережності спричинило тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.5.5. Порушення правил використання природного ресурсу, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Особа, яка порушила правила використання:

- 1) земель,
- 2) вод або
- 3) надр,

якщо відповідне діяння спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 6.5.6. Необережне порушення правил використання природного ресурсу

Особа, яка порушила правила використання:

- 1) земель,
- 2) вод або
- 3) надр,

що з необережності спричинило тяжку майнову шкоду, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 6.5.7. Збут або вивезення з України незаконно здобутого природного ресурсу
Особа, яка незаконно здобутий природний ресурс:

- 1) збула або
- 2) вивозила з України, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 6.5.8. Порушення правил полювання чи риболовлі

Особа, яка полювала чи рибалила:

- 1) заборонених до вполювання чи вилову диких тварин, що належать до хребетних,
- 2) у заборонений час,
- 3) у забороненому місці,
- 4) з використанням заборонених знарядь чи засобів,
- 5) забороненим способом або
- 6) без належного дозволу, –

вчинила провину.

Стаття 6.5.9. Незаконні дії на континентальному шельфі України

Особа, яка природні ресурси на континентальному шельфі України незаконно:

- 1) досліджувала або
- 2) розвідувала, –

вчинила провину.

Книга сьома. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА

Розділ 7.1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВІД ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 7.1.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *координація злочинної діяльності* – дії, які полягають у:
  - а) розподілі сфер злочинної діяльності;
  - б) забезпеченні взаємозв'язку між учасниками злочинної діяльності;
- 2) *убезпечення злочинної діяльності організованої злочинної групи* – протидія:
  - а) загрози виявлення та притягнення до кримінальної відповідальності учасників такої групи або
  - б) діяльності конкуруючих організованих злочинних груп.

Стаття 7.1.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 7.1.4 чи 7.1.8, якщо учасники організованої злочинної групи чи незаконного збройного формування володіють вогнепальною зброєю у

кількості 10 чи більше одиниць або артилерійською зброєю, ракетою чи торпедою, радіоактивним матеріалом чи бойовою отруйною речовиною;

2) з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище;

3) в умовах воєнного стану.

Стаття 7.1.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 7.1.4, якщо хоча б один учасник організованої злочинної групи завідомо для інших її учасників володіє вогнепальною зброєю;

2) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

3) в особливий період чи в умовах надзвичайного стану.

Стаття 7.1.4. Створення організованої злочинної групи, керування нею, участь у ній або сприяння її діяльності

Особа, яка:

1) створила організовану злочинну групу,

2) керувала нею чи її структурною частиною,

3) керувала вчиненням злочину учасниками такої групи,

4) була учасником організованої злочинної групи,

5) сприяла діяльності організованої злочинної групи шляхом фінансування, надання інформації чи матеріальних засобів або

6) залучила нового учасника до організованої злочинної групи або до злочину, вчинюваного такою групою, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.5. Участь у злочинному зібранні

Особа, яка, будучи учасником організованої злочинної групи, взяла участь у зібранні з метою:

1) представлення організованої злочинної групи чи координації злочинної діяльності,

2) розподілу доходів, одержаних злочинним шляхом,

3) фінансування, інформаційного чи матеріального забезпечення злочинної діяльності або

4) убезпечення злочинної діяльності, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.6. Злочинний вплив

Особа, що встановлює або поширює злочинний вплив (злочинний лідер), яка:

1) висунула вимогу, пов'язану з діяльністю організованої злочинної групи, щодо поведінки її учасників або поширила цю вимогу на інших осіб,

2) примушувала шляхом застосування насильства чи погрози до виконання такої вимоги,

3) представляла організовану злочинну групу у перемовинах з іншою особою щодо злочинної діяльності,

4) організувала зібрання представників організованих злочинних груп,

5) розпорядилася активами однієї чи спільними активами кількох організованих злочинних груп,

6) організувала, координувала злочинну діяльність кількох організованих злочинних груп чи осіб, які не входять до жодної такої групи, на певній території чи в певній сфері або сприяла такій діяльності,

7) розв'язувала конфлікт з приводу злочинної діяльності або

8) надала допомогу іншій особі у розв'язанні протиправним способом проблем, обумовлених вчиненням кримінального правопорушення нею або щодо неї, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.7. Звернення для застосування злочинного впливу

Особа, яка звернулась до злочинного лідера щодо забезпечення законних чи незаконних інтересів шляхом використання ним злочинного впливу, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.8. Створення незаконного збройного формування, участь у ньому або сприяння його діяльності

Особа, яка:

- 1) створила незаконне збройне формування,
- 2) керувала ним чи структурною частиною такого формування,
- 3) була його учасником,
- 4) сприяла діяльності збройного формування шляхом фінансування, надання інформації чи матеріальних засобів або
- 5) залучила нового учасника до збройного формування, – вчинила злочин 5 ступеня.

Розділ 7.2.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВІД ТЕРОРИЗМУ

Стаття 7.2.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 7.2.6, якщо учасники терористичної групи володіють вогнепальною зброєю у кількості 10 чи більше одиниць або артилерійською зброєю, ракетою чи торпедою, радіоактивним матеріалом чи бойовою отруйною речовиною;
- 2) з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище;
- 3) в умовах воєнного стану.

Стаття 7.2.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 2) передбаченого статтею 7.2.6, якщо терористична група є структурованою;
- 3) в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;
- 4) з використанням обстановки, викликані катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією;
- 5) передбаченого статтями 7.2.4, 7.2.5 чи 7.2.8, з використанням медіа чи інформаційної системи.

Стаття 7.2.3. Терористичний акт

Особа, яка з метою залякати населення, спричинити шкоду національній безпеці України чи громадській безпеці або перешкодити діяльності органу державної влади, органу місцевого самоврядування, міжнародної організації, представництва іноземної держави чи юридичної особи, або примусити їх вчинити яку-небудь дію чи утриматися від її вчинення:

- 1) здійснила дії, спрямовані на заподіяння смерті чи тяжкої шкоди здоров'ю людини або порушення особистої свободи людини,
- 2) застосувала зброю чи небезпечний предмет,
- 3) застосувала або розпилила радіоактивний матеріал,
- 4) загальнонебезпечним способом знищила чи пошкодила майно,
- 5) захопила, утримувала, знищила чи пошкодила об'єкт критичної

інфраструктури або порушила його функціонування,

6) захопила повітряне, морське судно, стаціонарну платформу, розташовану на континентальному шельфі, або засіб пасажирського чи вантажного транспорту,

7) заблокувала рух транспорту,

8) припинила постачання ресурсу, що має життєво важливе значення для населення (вода, електроенергія, газ, тепло, продукти харчування, лікарські засоби), чи перешкодила такому постачанню або

9) незаконно втрутилася в роботу інформаційної системи із застосуванням шкідливих програмних чи технічних засобів, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.2.4. Погроза терористичним актом

Особа, яка погрожувала вчинити терористичний акт, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.2.5. Публічні заклики до тероризму або його виправдовування

Особа, яка публічно:

1) закликала до вчинення терористичного акту чи до поширення тероризму,

2) закликала до підтримки діяльності терористичної групи,

3) закликала до протидії антитерористичній діяльності,

4) виправдовувала терористичний акт, терористичну діяльність чи окремого терориста або

5) поширювала матеріали з такими закликами чи виправдуванням, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.2.6. Створення терористичної групи, участь у ній або сприяння її діяльності

Особа, яка:

1) створила терористичну групу,

2) керувала її діяльністю,

3) була учасником такої групи або

4) сприяла діяльності такої групи чи вчиненню злочину її учасником або іншою особою на виконання завдання терористичної групи, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.2.7. Фінансування та інша підтримка тероризму

Особа, яка надала кошти, матеріальні засоби чи інформацію або зібрала їх завідомо для:

1) вчинення злочину, передбаченого іншими статтями цього розділу,

2) приховування діяльності терористичної групи або злочину, вчиненого її учасником чи іншою особою або на виконання завдання терористичної групи,

3) поширення тероризму,

4) протидії антитерористичної діяльності або

5) підкупу службової особи з метою схилити її до потурання діяльності терористичної групи, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.2.8. Підготовка до терористичної діяльності

Особа, яка з метою здійснення терористичного акту, участі в діяльності терористичної групи чи фінансування тероризму:

1) проходила навчання,

2) проводила навчання,

3) вербувала іншу особу,

4) прибула до України чи держави-члена Європейського Союзу або переміщувалась транзитом через територію України,

5) залишила територію України чи держави-члена Європейського Союзу,

6) заволоділа матеріальними засобами, коштами чи інформацією або

7) склала чи використала підроблений офіційний документ, – вчинила злочин 5 ступеня.

Розділ 7.3. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЗАГАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття 7.3.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення⁴:

1) *незаконне зберігання зброї, її складових частин і компонентів чи боєприпасів* – володіння (незалежно від тривалості) без належного дозволу зброєю, її складовою частиною чи компонентом або боєприпасом, що знаходиться не при особі, а у визначеному цією особою місці (крім випадків зберігання зброї особою, яка мала (або член сім'ї якої мав) відповідний дозвіл, із простроченням їх дії);

2) *незаконне виготовлення чи виробництво зброї* – вчинені без належного дозволу дії зі створення чи перероблення зброї або створення зброї без передбаченого законодавством маркування;

3) *незаконне виготовлення чи виробництво боєприпасів* – вчинені без належного дозволу дії зі створення чи перероблення боєприпасів, придатних до здійснення пострілу;

4) *травматичний засіб* – засіб, призначений для спричинення несмертельних уражень людині шляхом здійснення пострілу гумовою чи пластиковою кулею, електричного розряду або шляхом поширення сильнодійної хімічної речовини.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.3.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 7.3.4 та 7.3.5, щодо вогнепальної зброї у кількості 10 чи більше одиниць або артилерійської зброї, ракети, торпеди, радіоактивного матеріалу чи бойової отруйної речовини;

2) передбаченого статтею 7.3.6, щодо радіоактивного матеріалу у кількості, достатній, щоб викликати захворювання хоча б однієї людини на променеву хворобу 2, 3 або 4 ступеня чи достатній для виготовлення ядерного вибухового пристрою;

3) передбаченого статтею 7.3.8, щодо об'єкта критичної інфраструктури I категорії критичності;

4) передбаченого статтями 7.3.4–7.3.6, 7.3.8, в умовах воєнного стану.

Стаття 7.3.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 7.3.4 та 7.3.5, щодо автоматичної вогнепальної зброї;

2) у складі простої групи;

---

⁴ Три визначення перенесено у примітки в очікуванні прийняття або неприйняття проекту закону №5708:

1) *автоматична вогнепальна стрілецька зброя* – вогнепальна стрілецька зброя, яка може здійснювати кілька пострілів при одному натисканні на спусковий гачок;

2) *гладкоствольна мисливська зброя* – вогнепальна зброя, що має гладкий (без нарізів) канал ствола довжиною не менше 450 мм при загальній довжині зброї не менше 800 мм та конструкція якої призначена для здійснення одного пострілу за одне натискання спускового гачка. До такої зброї не належать мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці зі свердловиною «парадокс» або «сюпра», комбіновані рушниці з одним чи кількома нарізними стволами, а також обрізи;

б) *незаконний ремонт зброї, боєприпасів* – відновлення без належного дозволу характерних властивостей зброї чи боєприпасу шляхом заміни або реставрації зношеної чи непридатної частини, механізму, усунення дефекту, поломки чи пошкодження, налагодження нормального функціонування частин і механізмів, внаслідок якого зброя чи боєприпас стають придатними для використання за цільовим призначенням;

3) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

4) передбаченого статтею 7.3.8, щодо об'єкта критичної інфраструктури II категорії критичності;

5) передбаченого статтею 7.3.9, з використанням медіа чи інформаційної системи;

6) передбаченого статтею 7.3.8, з використанням обстановки, викликані катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією.

7) передбаченого статтями 7.3.4, 7.3.6, поєднаного з переміщенням через митний кордон України;

8) передбаченого статтями 7.3.4–7.3.6, 7.3.8, в особливий період чи в умовах надзвичайного стану.

Стаття 7.3.4. Незаконний обіг зброї чи боєприпасів

Особа, яка вогнепальну зброю у кількості до десяти одиниць або боєприпаси до неї у кількості десять і більше одиниць незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,
- 2) відремонтувала,
- 3) набула,
- 4) зберігала,
- 5) переміщувала,
- 6) збула або
- 7) заволоділа нею (ними), –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.5. Незаконний обіг складових частин і компонентів вогнепальної зброї

Особа, яка пристрій, призначений чи адаптований для зменшення гучності звуку від пострілу або іншу складову частину чи компонент вогнепальної зброї (крім складової частини і компоненту гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї) незаконно:

- 1) переміщувала через митний кордон України або
- 2) збула, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.6. Незаконний обіг небезпечних предметів

Особа, яка небезпечний предмет незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,
- 2) набула,
- 3) видозмінила,
- 4) зберігала,
- 5) використала,
- 6) розпилила,
- 7) переміщувала,
- 8) знищила,
- 9) захоронила або
- 10) збула, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.7. Порушення правил обігу небезпечних предметів, що з необережності спричинило тяжку шкоду

Особа, яка небезпечний предмет з порушенням встановлених правил:

- 1) зберігала,
- 2) видозмінила,
- 3) розпилила,
- 4) використала,
- 5) переміщувала,

- 6) знищила,
- 7) захоронила або
- 8) збула,

якщо відповідне діяння з необережності спричинило хімічне забруднення або тяжку майнову шкоду, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.8. Посягання на об'єкт критичної інфраструктури

Особа, яка об'єкт критичної інфраструктури чи його устаткування, необхідне для функціонування цього об'єкта:

- 1) захопила,
- 2) утримувала,
- 3) знищила,
- 4) пошкодила або
- 5) порушила належне функціонування такого об'єкта, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.9. Неправдиве повідомлення про небезпеку

Особа, яка повідомила органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, міжнародній організації або представництву іноземної держави, юридичній чи фізичній особі завідомо неправдиву інформацію про небезпеку:

- 1) для життя невизначеної кількості людей або
- 2) об'єкту критичної інфраструктури, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.10. Недотримання вимог щодо убезпечення від діяльності, яка становить підвищену небезпеку

Особа, яка не дотрималась вимог щодо:

- 1) охорони праці,
- 2) пожежної безпеки,
- 3) ядерної чи радіаційної безпеки на виробництві,
- 4) безпечного використання промислової продукції,
- 5) експлуатації будівель і споруд,
- 6) експлуатації електричних мереж чи електричного обладнання,
- 7) використання мереж газопостачання чи газового обладнання,
- 8) експлуатації обладнання чи устаткування з підвищеним тиском газів чи рідини,
- 9) експлуатації високочастотного обладнання,
- 10) експлуатації ліфтів, ескалаторів, канатних, канатно-крісельних доріг чи гірськолижних витягів,
- 11) експлуатації атракціонів,
- 12) зберігання зброї, боєприпасів чи інших небезпечних предметів або
- 13) утримання тварин,

якщо таке діяння створило реальну небезпеку спричинення значної, тяжкої чи особливо тяжкої шкоди, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 7.3.11. Незаконний обіг предметів, що перебували у зоні посиленого радіаційного контролю

Особа, яка предмет, що завідомо для неї перебував у зоні посиленого радіаційного контролю, незаконно:

- 1) переміщувала за межі такої зони,
- 2) набула або
- 3) збула, –
вчинила провину.

Стаття 7.3.12. Порушення правил поведінки на об'єкті критичної інфраструктури

Особа, яка на об'єкті критичної інфраструктури:

- 1) перебувала без належного дозволу або
- 2) не виконала правомірну вимогу щодо дотримання правил безпеки, – вчинила провину.

Стаття 7.3.13. Незаконний обіг боєприпасів до вогнепальної зброї у незначній кількості та гладкоствольної мисливської зброї

Особа, яка боєприпаси до вогнепальної зброї у кількості до десяти одиниць або гладкоствольну мисливську зброю незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,
- 2) відремонтувала,
- 3) набула,
- 4) зберігала,
- 5) переміщувала,
- 6) збула або
- 7) заволоділа ними, – вчинила провину.

Стаття 7.3.14. Незаконний обіг травматичних засобів, холодної або металевий зброї

Особа, яка травматичний засіб або холодну чи металеву зброю незаконно:

- 1) переміщувала в стані, який надає можливість негайного застосування, або
- 2) збула, – вчинила провину.

Розділ 7.4.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.4.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) у складі простої групи;
- 2) передбаченого статтями 7.4.2, 7.4.3 чи 7.4.6, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 3) передбаченого статтями 7.4.2, 7.4.3 чи 7.4.6, в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;
- 4) передбаченого статтями 7.4.2, 7.4.3 чи 7.4.6, з використанням обстановки, викликані катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією.

Стаття 7.4.2. Створення небезпеки для руху залізничного транспорту, польоту або плавання

Особа, яка:

- 1) керуючи наземним транспортним засобом, в'їхала на залізничний переїзд під час заборони руху через переїзд,
- 2) привела у стан непридатності для експлуатації устаткування, споруду аеропорту, морського чи річкового порту,
- 3) привела у стан непридатності для експлуатації повітряне, морське чи річкове судно, що знаходиться в експлуатації,
- 4) привела у стан непридатності для експлуатації навігаційне обладнання,
- 5) незаконно втрутилася в експлуатацію навігаційного обладнання,

б) порушила роботу служби аеропорту, морського чи річкового порту або
7) повідомила завідомо неправдиву інформацію щодо польоту або плавання, якщо таке діяння створило реальну небезпеку спричинення значної, тяжкої чи особливо тяжкої шкоди, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.4.3. Небезпечні дії у повітряному просторі

Особа, яка:

- 1) незаконно здійснила вибух або пуск ракети, піротехнічного засобу чи безпілотного літального апарату у повітряному просторі в межах повітряної траси, місцевої повітряної лінії, коридору, ешелону чи маршруту або
- 2) звела споруду у зоні повітряної лінії понад дозволenu висоту чи не обладнала її сигнальними вогнями, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.4.4. Небезпечні дії на борту судна

Особа, яка під час перебування на борту повітряного, морського чи річкового судна, що перебуває у польоті чи плаванні:

- 1) застосувала насильство до особи на борту судна,
- 2) привела у стан непридатності для експлуатації повітряне, морське чи річкове судно,
- 3) незаконно втрутилася в експлуатацію навігаційного обладнання,
- 4) привела у стан непридатності для експлуатації вантаж, розміщений на такому судні, або
- 5) незаконно помістила на борт судна небезпечний предмет, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.4.5. Ненадання допомоги людям, що зазнали лиха в морі, або постраждалим від корабельної аварії

Капітан судна, який, маючи можливість надати допомогу без серйозної небезпеки для свого судна, його екіпажу і пасажирів, не надав її:

- 1) людині, що зазнала лиха, яку судно зустріло в морі чи на іншому водному шляху, або
- 2) екіпажу чи пасажирам іншого судна, з яким відбулося зіткнення судна, керованого цим капітаном, –
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 7.4.6. Пошкодження підводного трубопроводу або кабелю

Особа, яка пошкодила у відкритому морі підводний:

- 1) трубопровід,
- 2) високовольтний кабель або
- 3) кабель зв'язку, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 7.4.7. Порушення правил польотів

Особа, яка керуючи повітряним судном, не дотримала встановлених маршруту, повітряної траси, коридору, ешелону або місця посадки, –
вчинила провину.

Стаття 7.4.8. Неповідомлення капітаном відомостей про судно в разі зіткнення з іншим судном

Капітан, який не повідомив членам екіпажу чи пасажирам судна, з яким зіткнулося кероване ним судно, його назву, порт приписки, місце відправлення чи призначення, –
вчинив провину.

Стаття 7.4.9. Небезпечне водіння

Особа, яка, будучи учасником наземного дорожнього руху або керуючи повітряним чи водним транспортним засобом, завідомо взяла участь в перегонах, які не є офіційними змаганнями, –
вчинила провину.

Стаття 7.4.10. Управління рухом транспорту або керування транспортним засобом особою, яка перебуває у стані сп'яніння

Особа, яка здійснювала управління рухом транспорту або керувала транспортним засобом та:

- 1) перебувала у стані сп'яніння під час управління рухом або руху транспорту,
- 2) відмовилась від проходження в установленому порядку огляду на стан сп'яніння або
- 3) вжила психоактивну речовину до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану сп'яніння, –
вчинила провину.

Стаття 7.4.11. Допуск до керування транспортним засобом особи, яка не має права ним керувати

Власник, законний володілець транспортного засобу або уповноважена ними особа, що допустила до керування транспортним засобом іншу особу, яка завідомо:

- 1) не мала дозволу на керування таким засобом або
- 2) перебувала у стані сп'яніння, –
вчинила провину.

Стаття 7.4.12. Блокування руху транспорту

Особа, яка завідомо незаконно заблокувала рух транспорту:

- 1) з увімкненим проблісковим маячком чи спеціальним звуковим сигналом або
- 2) загального користування більше ніж на одну годину, –
вчинила провину.

Стаття 7.4.13. Приховування дорожньо-транспортної події

Особа, яка, будучи учасником дорожньо-транспортної події, внаслідок якої спричинено шкоду здоров'ю або смерть людини:

- 1) знищила чи змінила сліди такої події за відсутності ознак кримінального правопорушення, передбаченого статтями 8.2.4 чи 8.2.5 цього Кодексу,
- 2) приховала номерний знак транспортного засобу або
- 3) відмовилася повідомити дані про себе чи керований нею транспортний засіб іншому учаснику події, –
вчинила провину.

Розділ 7.5.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.5.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 7.5.3, щодо особливо уразливої людини.

Стаття 7.5.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 7.5.3, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 7.5.3, щодо близької людини або колишнього подружжя;
- 3) у складі простої групи;
- 4) передбаченого статтею 7.5.3, із застосуванням зброї або небезпечного предмета чи іншого предмета, спеціально призначеного або заздалегідь підготовленого для спричинення шкоди життю чи здоров'ю людини;
- 5) передбаченого статтею 7.5.3, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 6) передбаченого статтями 7.5.5 чи 7.5.6, в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;
- 7) передбаченого статтями 7.5.5 чи 7.5.6, з використанням обстановки, викликаной катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією;
- 8) передбаченого статтями 7.5.5 чи 7.5.6, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 9) передбаченого статтею 7.5.3, під час засідання в суді, Верховній Раді України чи місцевій раді, під час голосування на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму, під час проведення занять у навчальному закладі, під час руху в пасажирському поїзді чи громадському транспорті.

Стаття 7.5.3. Агресивна поведінка

Особа, яка порушила публічний порядок чи спокій та виявила агресію щодо іншої людини чи групи людей, виражену в:

- 1) насильстві або
- 2) погрозі негайного спричинення шкоди здоров'ю або суттєвої, значної чи тяжкої майнової шкоди, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.5.4. Застосування зброї під час участі у масовому заході

Особа, яка застосувала зброю під час участі у мітингу, демонстрації чи іншому масовому заході, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.5.5. Пропаганда тоталітаризму

Особа, яка:

- 1) пропагувала, заперечувала або виправдовувала комуністичний, російський нацистський чи націонал-соціалістичний (нацистський, рашистський) тоталітарний режим,
- 2) виготовила чи виробила матеріали із символікою комуністичного, російського нацистського чи націонал-соціалістичного (нацистського, рашистського) тоталітарного режиму або
- 3) поширила чи публічно використала такі матеріали, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.5.6. Публічні заклики до вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочинів або їх виправдовування

Особа, яка:

- 1) публічно закликала інших осіб до вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину,
- 2) публічно виправдовувала вчинення іншою особою такого злочину або
- 3) поширила матеріали з такими закликами чи виправдуванням, крім випадків публічних закликів, пропаганди або виправдовування, передбачених статтями 7.2.5, 7.5.5, 7.6.17, 11.1.2 і 11.3.2 цього Кодексу, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 7.5.7. Бешкет

Особа, яка бешкетувала, порушивши публічний порядок чи спокій, а саме:

- 1) настирливо та образливо чіплялася до іншої людини всупереч її ясно вираженому небажанню спілкуватися,
- 2) брутально та гучно лаялася в публічному місці,
- 3) істотно перешкоджала проведенню публічного заходу,
- 4) у нічний час використовувала транспортний засіб без передбаченого його конструкцією глушника або створювала інший гучний шум без крайньої потреби,
- 5) здійснила акт вандалізму,
- 6) публічно вчинила акт сечовипускання чи дефекації або дію сексуального характеру чи її імітацію або
- 8) демонструвала статевий орган чи перебувала в повністю оголеному вигляді в публічному місці, крім спеціально визначеного місця для відпочинку нудистів, – вчинила провину.

Стаття 7.5.8. Участь у бійці між трьома або більше особами

Особа, яка взяла участь у бійці між трьома або більше особами, – вчинила провину.

Стаття 7.5.9. Булінг

Особа, яка здійснила булінг (цькування) учасника освітнього процесу, – вчинила провину.

Стаття 7.5.10. Неповідомлення про булінг

Керівник закладу освіти, який не повідомив адміністративний орган у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку про булінг учасника освітнього процесу, – вчинив провину.

Стаття 7.5.11. Незаконне поводження з символікою тоталітарних режимів

Особа, яка символіку російського воєнного вторгнення в Україну, комуністичного, російського нацистського чи націонал-соціалістичного (нацистського, рашистського) тоталітарного режиму, зокрема як сувенір, незаконно:

- 1) поширила або
- 2) публічно використала, – вчинила провину.

Розділ 7.6.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ ТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Стаття 7.6.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *дитяча порнографія* – зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі або задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевого органу дитини в сексуальних цілях;
- 2) *дитяча проституція* – дія сексуального характеру, вчинювана дитиною за винагороду, що надається або обіцяється за це їй або третій особі;
- 3) *експлуатація дитячої проституції* – отримання доходу від дитячої проституції;
- 4) *місце пам'яті* – визнане державою або органом місцевого самоврядування місце в знак пам'яті про померлу людину (групу людей) або про подію, пов'язану з загибеллю людини (людей);
- 5) *порнографічний показ* – публічне демонстрування статевого органу, дій

сексуального характеру або порнографічного предмета, зокрема за допомогою інформаційних чи комунікаційних технологій;

б) *предмет дитячої порнографії* – фотографія, кіно- чи відеозапис, твір образотворчого мистецтва, матеріал або повідомлення, спеціальним змістом якого є зображення статевого органу або статевого акту у грубо натуралістичній, вульгарній формі із реальним чи змодельованим зображенням дитини;

7) *унікальна культурна цінність України* – культурна цінність, що належить до об'єктів національного культурного надбання, об'єктів культурної спадщини національного значення, внесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, унікальних пам'яток Музейного фонду України, особливо цінних, рідкісних документів чи колекцій.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.6.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 7.6.4 чи 7.6.5, щодо особливо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 7.6.8–7.6.11, щодо матеріального об'єкта Світової спадщини ЮНЕСКО;
- 3) передбаченого статтею 7.6.12, поєднаного з умертвінням тварини.

Стаття 7.6.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 7.6.4 чи 7.6.5, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 7.6.8–7.6.11, щодо унікального документа Національного архівного фонду України або унікальної культурної цінності України;
- 3) передбаченого статтями 7.6.8–7.6.11, щодо культурної цінності чи об'єкта археологічної спадщини, що перебуває на тимчасово окупованій території України;
- 4) передбаченого статтею 7.6.8, щодо пам'ятника, місця поховання чи місця пам'яті, спорудженого на честь борців проти комуністичного, російського нацистського чи націонал-соціалістичного (нацистського, рашистського) тоталітарного режиму;
- 5) передбаченого статтею 7.6.8, щодо братської могили, декількох пам'ятників чи місця поховання або місця пам'яті масових жертв;
- 6) передбаченого статтею 7.6.12, щодо двох чи більше тварин;
- 7) у складі простої групи;
- 8) передбаченого статтею 7.6.12, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 9) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 10) передбаченого статтею 7.6.10 чи 7.6.11, поєднаного з вивезенням культурної цінності за межі території України з тимчасово окупованої території України;
- 11) передбаченого статтею 7.6.6, поєднаного з переміщенням через митний кордон України;
- 12) передбаченого статтями 7.6.8–7.6.11, в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;
- 13) передбаченого статтями 7.6.8–7.6.11, з використанням обстановки, викликаного катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією.

Стаття 7.6.4. Дії, пов'язані з дитячою проституцією

Особа, яка, крім випадків, передбачених статтями 4.5.4–4.5.8 цього Кодексу:

- 1) завербувала дитину для проституції,
- 2) схилила чи примусила дитину до проституції шляхом застосування насильства чи погрози щодо неї або її близької людини,

3) вчинила дію сексуального характеру з дитиною, яка займається проституцією, або

4) експлуатувала дитячу проституцію, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.5. Залучення дитини до виготовлення дитячої порнографії

Особа, яка дитину:

1) завербувала для виготовлення предмета дитячої порнографії або участі в порнографічному показі, порнографічному видовищному заході чи порнографічній виставі,

2) схилила чи примусила шляхом застосування насильства або погрози щодо дитини чи її близької людини до виготовлення предмета дитячої порнографії або участі в порнографічному показі чи порнографічному видовищному заході,

3) використала під час такого виготовлення, проведення заходу чи вистави або

4) використала під час демонстрування предмета дитячої порнографії, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.6. Дії, пов'язані з предметом дитячої порнографії

Особа, яка предмет, що завідомо належить до дитячої порнографії:

1) виготовила чи виробила,

2) набула,

3) зберігала,

4) переміщувала,

5) використала для отримання доходу чи іншої вигоди внаслідок будь-якого з діянь, передбачених пунктами 1–4 цієї статті, або

6) систематично переглядала чи прослуховувала або за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій отримувала доступ до такого предмета, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.7. Поширення предмета дитячої порнографії

Особа, яка предмет, що завідомо належить до дитячої порнографії:

1) пропонувала або зробила доступним для перегляду чи прослуховування іншою особою або

2) збула, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.8. Наруга над померлою людиною

Особа, яка:

1) осквернила тіло (останки, прах) померлої людини,

2) незаконно розкопала могилу чи здійснила доступ до місця поховання,

3) незаконно заволоділа тілом (останками, прахом) померлої людини або розчленувала його,

4) незаконно заволоділа предметом, який перебуває в могилі, іншому місці поховання чи на тілі (останках, праху) померлої людини,

5) незаконно знищила або пошкодила місце поховання померлої людини чи місце пам'яті або

6) осквернила місце поховання померлої людини чи місце пам'яті, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.9. Вандалізм щодо культурної цінності або документа Національного архівного фонду

Особа, яка культурну цінність або документ Національного архівного фонду:

1) знищила, пошкодила, забруднила чи привела у непридатний для використання стан або

2) осквернила, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.10. Незаконне поводження з культурною цінністю (культурним об'єктом) або документом Національного архівного фонду

Особа, яка культурну цінність (культурний об'єкт) або документ Національного архівного фонду:

- 1) приховала,
- 2) вивезла з території України без належного дозволу,
- 3) набула чи отримала безоплатно таку цінність (об'єкт) або документ, що завідомо протиправно були вилучені у власника чи законного володільця,
- 4) не повернула її після закінчення строку правомірного користування чи володіння нею або
- 5) незаконно заволоділа такою цінністю (об'єктом) чи документом, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.11. Незаконне заволодіння археологічним предметом

Особа, яка під час археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт із пошуку об'єктів археологічної спадщини виявила археологічний предмет та незаконно:

- 1) заволоділа ним або
- 2) збула його особі, яка не мала права володіти таким предметом, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.6.12. Жорстоке поводження з твариною

Особа, яка тварину, що належить до хребетних, незаконно:

- 1) ушкодила чи скалічила,
- 2) виснажила шляхом обмеження життєвого простору або доступу до їжі, води, повітря чи тепла,
- 3) піддала досліді або
- 4) нацькувала на іншу тварину, що належить до хребетних, – вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 7.6.13. Незаконне заволодіння ритуальним предметом, що знаходиться на могилі, місці поховання або місці пам'яті

Особа, яка незаконно заволоділа ритуальним предметом, що знаходиться на могилі, місці поховання або місці пам'яті, – вчинила провину.

Стаття 7.6.14. Ввезення культурних цінностей без посвідчення

Особа, яка ввезла на територію України культурну цінність без посвідчення, що підтверджує законність її набуття, – вчинила провину.

Стаття 7.6.15. Незаконні роботи на об'єкті археологічної спадщини

Особа, яка на об'єкті археологічної спадщини незаконно:

- 1) здійснила археологічну розвідку,
- 2) провела розкопку,
- 3) провела будівельні роботи,
- 4) здійснила випасання тварин чи інші сільськогосподарські роботи або
- 5) складувала вантаж чи скинула відходи, – вчинила провину.

Стаття 7.6.16. Незаконне заволодіння скарбом чи археологічним предметом

Особа, яка незаконно заволоділа:

- 1) знайденим скарбом, який має культурну цінність, або
- 2) археологічним предметом, який випадково опинився у неї, –

вчинила провину.

Стаття 7.6.17. Пропаганда жорстокого поводження з тваринами

Особа, яка:

- 1) публічно закликала до жорстокого поводження з тваринами,
- 2) поширила матеріали із закликами до вчинення таких дій,
- 3) створила твір, що пропагує жорстоке поводження з тваринами, або
- 4) збула, поширила чи продемонструвала такий твір, –

вчинила провину.

Розділ 7.7.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Стаття 7.7.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *несанкціоноване діяння щодо інформаційної системи* – дія або бездіяльність в інформаційній системі, вчинена без належного дозволу власника інформації, уповноваженої ним особи або за відсутності інших передбачених законом підстав;

2) *шкідливий програмний засіб* – комп'ютерна програма, розроблена або пристосована для вчинення кримінального правопорушення, передбаченого цим Розділом;

3) *шкідливий технічний засіб* – пристрій, розроблений або пристосований для вчинення кримінального правопорушення, передбаченого цим Розділом;

4) *шкідливі дані (дані доступу)* – комп'ютерні паролі, коди доступу або інші дані, за допомогою яких здійснюється доступ до інформаційної системи, розроблені або пристосовані для вчинення кримінального правопорушення, передбаченого цим Розділом.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.7.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) у складі простої групи;
- 2) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 3) передбаченого статтями 7.7.3–7.7.5, з використанням шкідливого програмного чи технічного засобу або шкідливих даних (даних доступу);
- 4) в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;
- 5) передбаченого статтями 7.7.3 чи 7.7.5, особою, яка має правомірний доступ до інформаційних систем або інформації з обмеженим доступом;
- 6) передбаченого статтями 7.7.3, 7.7.4 чи 7.7.5, з метою здійснення переказу грошей, майнових цінностей або віртуальної валюти.

Стаття 7.7.3. Незаконний доступ до інформаційної системи

Особа, яка незаконно отримала доступ до інформаційної системи або її частини, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.4. Незаконне перехоплення комп'ютерних даних

Особа, яка незаконно перехопила неpubлічну передачу комп'ютерних даних:

- 1) при їх виході з інформаційної системи,
- 2) при їх надходженні до інформаційної системи або
- 3) при операції з ними всередині інформаційної системи, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.5. Незаконне поводження з комп'ютерними даними

Особа, яка в інформаційній системі незаконно:

- 1) знищила комп'ютерні дані,
- 2) пошкодила комп'ютерні дані,
- 3) заблокувала комп'ютерні дані,
- 4) порушила цілісність комп'ютерних даних,
- 5) порушила порядок маршрутизації комп'ютерних даних або
- 6) спотворила процес обробки комп'ютерних даних, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.6. Незаконні діяння зі шкідливим програмним чи технічним засобом або шкідливими даними (даними доступу)

Особа, яка шкідливий програмний чи технічний засіб або шкідливі дані (дані доступу) незаконно:

- 1) виготовила чи виробила,
- 2) набула,
- 3) переміщувала,
- 4) збула або
- 5) поширила, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Розділ 7.8.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОСТОВІРНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО МІСТИТЬСЯ НА РЕЧОВИХ НОСІЯХ

Стаття 7.8.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *важливий особистий документ* – офіційний документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство або спеціальний статус особи, передбачений законами України «Про єдиний державний демографічний реєстр», «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;

2) *офіційний документ* – документ, який складається, видається чи посвідчується з метою:

- а) надання права чи звільнення від обов'язку,
- б) підтвердження чи посвідчення певної події, явища, обставини або факту, що спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.8.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 7.8.4–7.8.7, щодо судового рішення;
- 2) передбаченого статтями 7.8.4 чи 7.8.6, щодо документа про визнання придатності особи до військової служби або про наявність підстав звільнення від неї.

Стаття 7.8.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 7.8.4–7.8.6, щодо важливого особистого документа;
- 2) передбаченого статтями 7.8.4–7.8.7, щодо документа на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або інших предметів, обіг яких відповідно до цього Кодексу є кримінальним правопорушенням;
- 3) передбаченого статтями 7.8.4–7.8.7, щодо документа для використання його як доказу під час досудового розслідування у кримінальному провадженні або в суді;

- 4) у складі простої групи;
- 5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- б) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення.

Стаття 7.8.4. Підроблення офіційного документа, його видання, збут чи використання

Особа, яка:

- 1) підробила офіційний документ з метою його використання ним чи іншою особою,
  - 2) видала підроблений офіційний документ,
  - 3) збула підроблений офіційний документ або
  - 4) використала його, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.8.5. Незаконне заволодіння офіційним документом

Особа, яка незаконно заволоділа офіційним документом, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.8.6. Знищення, пошкодження чи приховання офіційного документа

Особа, яка незаконно:

- 1) знищила офіційний документ,
  - 2) пошкодила або
  - 3) приховала його, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.8.7. Використання чужого важливого особистого документа

Особа, яка незаконно використала завідомо чужий важливий особистий документ, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.8.8. Порушення вимог щодо маркування зброї чи вибухової речовини

Особа, яка на порушення встановлених законодавством вимог щодо маркування вогнепальної зброї чи вибухової речовини:

- 1) знищила,
  - 2) видалила або
  - 3) замінила чи підробила таке маркування, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.8.9. Виготовлення чи виробництво немаркованої зброї чи вибухової речовини або її переміщення через митний кордон України

Особа, яка немарковану зброю чи вибухову речовину:

- 1) виготовила чи виробила або
  - 2) переміщувала через митний кордон України, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 7.8.10. Знищення, підроблення або заміна реєстраційного чи ідентифікаційного номеру транспортного засобу

Особа, яка реєстраційний чи ідентифікаційний номер транспортного засобу незаконно:

- 1) знищила,
  - 2) підробила або
  - 3) замінила, –
- вчинила провину.

Розділ 7.9.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПРИВАТНІЙ ТА СПОРТИВНІЙ СФЕРАХ

Стаття 7.9.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *функціонер чи працівник приватної сфери*:

а) службова особа юридичної особи приватного права – службова особа, яка у юридичній особі приватного права виконує організаційно-розпорядчі, адміністративно-господарські чи контрольно-ревізійні обов'язки на підставі закону, статуту, договору або рішення суду;

б) фізична особа, яка має найманих працівників;

в) штатний працівник юридичної особи приватного права;

г) особа, яка виконує роботу чи надає послугу відповідно до договору з такою юридичною особою;

д) особа, яка є найманим працівником фізичної особи;

2) *особа, яка здійснює діяльність у сфері спорту*:

а) спортсмен;

б) особа допоміжного спортивного персоналу;

в) власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, що організовує спортивне змагання чи сприяє його проведенню;

г) особа, уповноважена на проведення офіційного спортивного змагання;

д) керівник чи працівник міжнародної спортивної організації, іншої компетентної спортивної організації, яка визнає змагання.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.9.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 7.9.6 чи 7.9.7, якщо їх предметом чи засобом був хабар в особливо великому розмірі.

Стаття 7.9.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 7.9.4–7.9.7, у складі простої групи;

2) передбаченого статтями 7.9.4–7.9.7, якщо їх предметом або засобом був хабар у великому розмірі.

Стаття 7.9.4. Підкуп функціонера чи працівника приватної сфери

Особа, яка функціонеру чи працівнику приватної сфери хабар:

1) запропонувала або

2) надала, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.9.5. Хабарництво функціонера чи працівника приватної сфери

Функціонер чи працівник приватної сфери, який від іншої особи:

1) прийняв пропозицію хабара,

2) одержав хабар,

3) просив надати або

4) вимагав його, –

вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 7.9.6. Підкуп з метою впливу на результати офіційного спортивного змагання

Особа, яка надала хабар особі, що здійснює діяльність у сфері спорту, з метою вплинути на результати офіційного спортивного змагання, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.9.7. Одержання хабара за вплив на результати офіційного спортивного змагання або маніпулювання офіційним спортивним змаганням

Особа, що здійснює діяльність у сфері спорту, яка одержала:

- 1) хабар за вплив на результати офіційного спортивного змагання або
- 2) неправомірну вигоду у вагомому розмірі внаслідок розміщення нею ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, в якому вона або її команда беруть участь, –
вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 7.9.8. Змова з метою впливу на результати офіційного спортивного змагання

Особа, яка вступила у змову щодо забезпечення певного результату офіційного спортивного змагання, –
вчинила провину.

Книга восьма.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ**

Розділ 8.1.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ ОСНОВ ПРАВОСУДДЯ

Стаття 8.1.1. Значення термінів, вжитих у Розділах 8.1–8.3 цього Кодексу

У Розділах 8.1–8.3 цього Кодексу відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *суд* – державний орган, що входить до визначеної законом системи судоустрою України та ухвалює загальнообов’язкові судові рішення;
- 2) *суддя* – громадянин України, який відповідно до Конституції України та закону призначений суддею, займає штатну суддівську посаду, а також присяжний.

Стаття 8.1.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 8.1.4, щодо особливо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 8.1.4, у разі ухвалення судового рішення щодо засудження за вчинення особливо тяжкого злочину або виправдання у вчиненні такого злочину.

Стаття 8.1.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 8.1.4, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 8.1.4, щодо людини (чи близької їй людини) у зв’язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов’язків, виконанням нею юридичного обов’язку або використанням її суб’єктивного права в публічних інтересах;
- 3) передбаченого статтею 8.1.4, у разі ухвалення судового рішення щодо засудження за вчинення тяжкого злочину або виправдання у вчиненні такого злочину;
- 4) у складі простої групи;
- 5) передбаченого статтями 8.1.5 чи 8.1.6, з використанням службових повноважень чи професійних обов’язків або пов’язаних із ними можливостей;

б) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення.

Стаття 8.1.4. Ухвалення свавільного судового рішення

Суддя, який, зловживаючи службовими повноваженнями, ухвалив завідомо незаконне та необґрунтоване (свавільне) судове рішення, –
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.5. Незаконний вплив на суддю

Особа, яка здійснила незаконний вплив на суддю (чи його близьку людину) у зв'язку зі здійсненням правосуддя, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.6. Втручання в Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему

Особа, яка втрутилась в Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему або її окремі підсистеми (модулі) з метою незаконно вплинути на:

- 1) розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями з додержанням принципів черговості та однакової кількості проваджень для кожного судді або
- 2) визначення присяжних для судового розгляду з числа осіб, які внесені до списку присяжних, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Розділ 8.2.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СПРИЯННЯ ПРАВОСУДДЮ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 8.2.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 8.2.5, 8.2.7–8.2.12, щодо особливо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 8.2.14 чи 8.2.15, якщо їх предметом або засобом був хабар в особливо великому розмірі;
- 3) передбаченого статтею 8.2.3, щодо злочинів, передбачених статтями 7.1.5–7.1.8, 7.2.3–7.2.8.

Стаття 8.2.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 8.2.5, 8.2.7–8.2.12, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтями 8.2.5, 8.2.7–8.2.12, щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 3) передбаченого статтями 8.2.14 чи 8.2.15, якщо їх предметом або засобом був хабар у великому розмірі;
- 4) у складі простої групи;
- 5) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 6) передбаченого статтями 8.2.3, 8.2.5, 8.2.6, 8.2.7, 8.2.8, 8.2.16–8.2.19, щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину;
- 7) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення.

Стаття 8.2.3. Потурання вчиненню злочину

Службова особа державного органу, що здійснює правоохоронні функції, яка на порушення покладеного на неї обов'язку:

- 1) не запобігла вчиненню злочину,
- 2) не припинила злочин або
- 3) не вжила заходів для затримання особи, яка вчинила злочин, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.4. Приховування злочину

Особа, яка заздалегідь не обіцяючи, переховувала іншу особу, крім члена своєї сім'ї або близького родича, яка завідомо вчинила злочин 5–9 ступеня тяжкості, або знаряддя, засіб чи слід вчинення такого злочину, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.5. Перешкоджання встановленню факту та обставин діяння, передбаченого цим Кодексом

Особа, яка:

- 1) подала прокурору чи органу правопорядку завідомо неправдиву заяву (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення,
- 2) будучи підозрюваним чи обвинуваченим, обмовила завідомо невинувату іншу людину у вчиненні кримінального правопорушення чи іншого протиправного діяння, передбаченого цим Кодексом, або
- 3) примушувала учасника кримінального провадження до надання неправдивих пояснень чи показань або до відмови чи ухилення від участі у провадженні, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.6. Незаконний початок досудового розслідування

Прокурор, слідчий або дізнавач, який:

- 1) вніс завідомо неправдиві відомості про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань або
- 2) незаконно здійснював досудове розслідування до внесення чи без внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, – вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.7. Свавільне притягнення особи до кримінальної відповідальності

Прокурор, слідчий або дізнавач, який завідомо за відсутності достатніх доказів повідомив особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, – вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.8. Безпідставне звернення прокурора до суду з обвинувальним актом чи клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

Прокурор, який завідомо без достатніх доказів звернувся до суду з обвинувальним актом чи клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, – вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.9. Порушення права на захист

Суддя, прокурор, слідчий, дізнавач або співробітник оперативного підрозділу, який:

- 1) безпідставно не допустив захисника до участі у кримінальному провадженні,
- 2) порушив право на конфіденційне спілкування із захисником,
- 3) своєчасно не залучив захисника для здійснення захисту за призначенням,
- 4) перешкодив вільному вибору захисника,
- 5) позбавив особу можливості самостійно здійснювати свій захист або
- 6) здійснив процесуальну дію без обов'язкової участі захисника, – вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.10. Розголошення відомостей оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування або про заходи безпеки

Прокурор, слідчий, дізнавач, співробітник оперативного підрозділу або інша службова особа, яка без передбачених законом підстав розголосила відомості оперативно-розшукової

діяльності, досудового розслідування або про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.11. Незаконне поширення відомостей про заходи безпеки

Особа, яка поширила відомості про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, після письмового попередження прокурором, слідчим, дізнавачем або співробітником оперативного підрозділу про недопустимість їх поширення, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.12. Неубезпечення особи, взятої під захист

Службова особа органу, на який покладено функції забезпечення особи, взятої під захист, яка не вжила передбачених законом заходів для забезпечення такої особи, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.13. Незаконний вплив на учасника кримінального провадження

Особа, яка здійснила незаконний вплив на прокурора, слідчого, дізнавача, керівника органу досудового розслідування або дізнання, співробітника оперативного підрозділу, захисника, представника особи, судового експерта, спеціаліста або перекладача (чи їх близьких людей) у зв'язку з виконанням ними службових повноважень чи професійних обов'язків, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.14. Підкуп учасника кримінального провадження або учасника судового процесу

Особа, яка учаснику кримінального провадження або учаснику судового процесу в суді будь-якої юрисдикції, який не є службовою особою, з метою домогтися надання неправдивих пояснень, показань чи завідомо неправильного перекладу:

- 1) запропонувала хабар або
- 2) надала його, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.15. Хабарництво учасника кримінального провадження або учасника судового процесу

Учасник кримінального провадження або учасник судового процесу в суді будь-якої юрисдикції, що не є службовою особою, який у зв'язку з наданням неправдивих пояснень, показань чи завідомо неправильного перекладу:

- 1) прийняв пропозицію хабара,
- 2) одержав хабар,
- 3) просив надати або
- 4) вимагав його, –

вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.16. Відмова свідка давати показання

Свідок, який відмовився без передбачених законом підстав надати показання під час досудового розслідування або судового провадження в суді будь-якої юрисдикції, – вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.17. Неправдиві показання

Особа, яка надала завідомо неправдиві показання під час досудового розслідування або судового провадження в суді будь-якої юрисдикції, крім підозрюваного або обвинуваченого, за винятків випадку, передбаченого пунктом 2 статті 8.2.5 цього Кодексу, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.18. Незаконні діяння щодо доказів

Особа, яка доказ, що використовується у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному провадженні чи провадженні у справі про адміністративне правопорушення:

- 1) підробила,

- 2) приховала,
  - 3) знищила або
  - 4) зіпсувала, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.19. Ненадання висновку або надання неправдивого висновку судовим експертом

Судовий експерт, який всупереч закону:

- 1) не надав висновок без поважної причини,
  - 2) надав завідомо неправдивий висновок або
  - 3) відмовився у суді роз'яснити наданий ним висновок чи завідомо неправдиво роз'яснив його, –
- вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 8.2.20. Неправдивий переклад

Перекладач, який здійснив завідомо неправдивий переклад для органу, що здійснює досудове розслідування, або під час судового провадження в суді будь-якої юрисдикції, – вчинив злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 8.2.21. Потурання вчиненню провини

Службова особа державного органу, що здійснює правоохоронні функції, яка на порушення вимог закону:

- 1) не припинила провину, що вчиняється в її присутності чи про вчинення якої їй достовірно відомо, або
  - 2) не вжила заходів для затримання особи при вчиненні чи безпосередньо після вчинення нею провини, –
- вчинила провину.

Стаття 8.2.22. Саботаж початку досудового розслідування

Службова особа, яка:

- 1) не вжила передбачених законом заходів за заявою (повідомленням) про вчинення кримінального правопорушення,
  - 2) здійснила незаконний вплив на людину, яка звернулась із заявою (повідомленням) про вчинення кримінального правопорушення з метою відмовити її від подання такої заяви (повідомлення), або
  - 3) не вжила передбачених законом заходів щодо виявленої нею провини чи злочину 1–4 ступеня тяжкості, –
- вчинила провину.

Стаття 8.2.23. Незаконне розголошення слідчої таємниці чи таємниці закритого судового засідання

Особа, попереджена в установленому законом порядку про недопустимість розголошення певних відомостей, яка розголосила відомості:

- 1) оперативно-розшукової діяльності чи досудового розслідування або
  - 2) закритого судового засідання, –
- вчинила провину.

Стаття 8.2.24. Ненадання висновку або надання завідомо неправдивого висновку спеціалістом

Спеціаліст, який всупереч закону:

- 1) не надав висновок без поважної причини або
  - 2) надав завідомо неправдивий висновок, –
- вчинив провину.

Стаття 8.2.25. Перешкоджання виконанню обов'язків присяжного

Службова особа, яка перешкодила особі, відібраній до участі у конкретній справі як присяжного, приступити до виконання обов'язків присяжного, – вчинила провину.

Стаття 8.2.26. Злісне нез'явлення до суду

Присяжний, прокурор або захисник, який без поважної причини не з'явився за повідомленням або викликом до суду, що три або більше разів спричинило відкладення судового засідання у кримінальному провадженні, – вчинив провину.

Розділ 8.3.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 8.3.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) у складі простої групи;
- 2) передбаченого статтею 8.3.2 чи 8.3.3, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 3) передбаченого статтями 8.3.2, 8.3.3 чи 8.3.6, з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення.

Стаття 8.3.2. Невиконання або перешкоджання виконанню судового рішення

Особа, яка, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу:

- 1) не виконала ухвалене судом чи слідчим суддею судебне рішення, що набрало законної сили, або
- 2) перешкоджала його виконанню, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.3.3. Незаконні діяння щодо майна, на яке накладено арешт, та майна, яке описане, підлягає конфіскації чи вилученню

Особа, яка:

- 1) відчужила, приховала, підмінила, пошкодила, знищила або здійснила інші незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, або майна, яке описане, якщо це майно було їй ввірене,
- 2) порушила обмеження (обтяження) права користуватися таким майном, якщо це майно було їй ввірене,
- 3) здійснила банківську операцію з коштами (вкладами), на які накладено арешт, будучи представником фінансової установи, або
- 4) вчинила дії, передбачені пунктами 1–3 цієї статті, щодо майна, яке підлягає конфіскації, або речі, яка підлягає вилученню, за рішенням суду, що набрало законної сили, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.3.4. Ухилення від відбування покарання у виді строкового ув'язнення

Особа, що відбуває покарання у виді строкового ув'язнення, якій було дозволено короткочасний виїзд і яка не повернулася без поважної причини до місця відбування покарання після закінчення строку виїзду, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.3.5. Втеча затриманого або втеча з-під варти чи з місця ув'язнення

Особа, яка втекла від затримання, з-під варти або з місця ув'язнення, будучи:

- 1) затриманою за підозрою у вчиненні злочину,
- 2) взятою під варту або
- 3) такою, що відбуває арешт, строкове чи довічне ув'язнення, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 8.3.6. Невиконання рішення Європейського суду з прав людини, Суду справедливості Європейського Союзу або Міжнародного кримінального суду

Службова особа, яка не виконала:

- 1) рішення Європейського суду з прав людини,
- 2) рішення Суду справедливості Європейського Союзу або
- 3) вирок, постанову чи рішення з основоположного питання Міжнародного кримінального суду, – вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 8.3.7. Ухилення від відбування засобу пробації

Особа, яка ухилилась від відбування засобу пробації, застосованого до неї на підставі пункту 6 частини 1 статті 3.6.2 цього Кодексу, – вчинила провину.

Стаття 8.3.8. Порухення вимог обмежувального засобу

Особа, яка без поважної причини порушила вимоги обмежувального засобу, призначеного судом, – вчинила провину.

Книга дев'ята.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ДЕРЖАВИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Розділ 9.1.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття 9.1.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *держава-агресор* – держава, яка здійснює збройну агресію проти України, а також збройне формування держави-агресора та її органи поліції, окупаційна адміністрація держави-агресора, підконтрольний державі-агресору самопроголошений орган, який узурпував виконання владних функцій на тимчасово окупованій території України;

2) *захід політичного характеру* – з'їзд, збори, мітинг, похід, демонстрація, конференція, круглий стіл тощо з питань внутрішньої чи зовнішньої політики;

3) *збройне формування держави-агресора* – збройні сили, органи державної безпеки, розвідувальні органи чи будь-яке інше військове формування, зокрема незаконне збройне формування, створене, кероване чи фінансоване державою-агресором;

4) *колабораційна та окупаційна діяльність* – діяння, визначені, відповідно, у статтях 9.1.6 та 9.1.7 цього Кодексу. Не вважається колабораційною або окупаційною діяльністю співпраця з державою-агресором, яка була:

а) вимушеною, тобто здійснюваною в умовах крайньої необхідності або

б) спрямованою виключно на забезпечення життєдіяльності населення чи інтересів громади, що не суперечать законам України і міжнародному праву;

5) *міжнародна санкція* – санкція щодо замороження активів, пов'язаних з

тероризмом чи його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення чи його фінансуванням, або обмеження будь-якого доступу до них чи заборони проведення фінансових операцій, яка у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, визнається Україною відповідно до міжнародних договорів або рішень міждержавних об'єднань, міжнародних, міжурядових організацій, участь у яких бере Україна, або іноземних держав.

Стаття 9.1.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 9.1.4–9.1.6, 9.1.8–9.1.11, з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище;
- 2) передбаченого статтями 9.1.4–9.1.5, 9.1.8–9.1.11, в умовах воєнного стану;
- 3) передбаченого статтею 9.1.4, якщо це спричинило захоплення державної влади в Україні, тимчасову втрату контролю над певною територією України чи іншу зміну основ конституційного ладу України.

Стаття 9.1.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 9.1.8, щодо інформації, яка містить державну чи розвідувальну таємницю;
- 2) у складі простої групи;
- 3) передбаченого статтями 9.1.4–9.1.6, 9.1.8–9.1.11, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;
- 4) передбаченого статтею 9.1.4, із застосуванням зброї чи небезпечного предмета;
- 5) передбаченого статтею 9.1.11, з використанням медіа чи інформаційної системи;
- 6) передбаченого статтею 9.1.5, поєднаного з участю у бойових діях проти України;
- 7) передбаченого статтями 9.1.4–9.1.5, 9.1.8–9.1.11, в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;
- 8) передбаченого статтями 9.1.4–9.1.6, 9.1.8–9.1.11, особою, яка присягнула на вірність Україні чи народу України.

Стаття 9.1.4. Діяння, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу України або на захоплення державної влади в Україні

Особа, яка вчинила діяння, спрямоване на:

- 1) насильницьку зміну конституційного ладу України,
  - 2) повалення конституційного ладу України,
  - 3) зміну територіальної цілісності України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, або
  - 4) захоплення державної влади в Україні, –
- вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 9.1.5. Зрада Україні

Громадянин України, який зрадив Україні, а саме:

- 1) вступив у збройне формування держави-агресора,
  - 2) взяв участь у здійсненні акту агресії проти України,
  - 3) надав допомогу іноземній державі чи її представнику у підривної діяльності проти національної безпеки України, або
  - 4) ініціював перед представником іноземної держави чи іноземної організації вчинення ним діяння, передбаченого пунктами 1-4 цієї статті, чи погодився з його пропозицією вчинити таке діяння, –
- вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 9.1.6. Колабораційна діяльність

Громадянин України, який на тимчасово окупованій території України підтримав державу-агресора, добровільно співпрацюючи з нею, а саме:

- 1) організував чи проводив незаконні вибори або референдум,
- 2) організував чи проводив захід політичного характеру щодо реалізації або підтримки рішень чи дій держави-агресора,
- 3) впроваджував стандарти освіти держави-агресора у закладах освіти, обіймаючи посаду, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих функцій,
- 4) передав активи, надав послуги чи виконав роботи для задоволення військових потреб держави-агресора або
- 5) зайняв посаду, пов'язану з виконанням владних, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських, контрольно-ревізійних чи реєстраційних обов'язків, в окупаційній адміністрації держави-агресора або підконтрольному державі-агресору самопроголошеному органі, який узурпував виконання владних функцій на тимчасово окупованій території України, або в установі чи організації, створеній такою адміністрацією чи таким органом, крім посади у збройному формуванні держави-агресора, –
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 9.1.7. Окупаційна діяльність

Іноземець або особа без громадянства, яка на тимчасово окупованій території України:

- 1) надала державі-агресору допомогу в здійсненні акту агресії проти України або в підривній діяльності проти національної безпеки України,
- 2) організувала чи проводила незаконні вибори або референдум,
- 3) організувала чи проводила захід політичного характеру щодо реалізації або підтримки рішень чи дій держави-агресора,
- 4) впроваджувала стандарти освіти держави-агресора у закладах освіти, обіймаючи посаду, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих функцій або здійснювала освітню діяльність за такими стандартами в закладах освіти України,
- 5) передала активи, надала послуги чи виконала роботи для задоволення військових потреб держави-агресора або
- 6) зайняла посаду, пов'язану з виконанням владних, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських, контрольно-ревізійних чи реєстраційних обов'язків, в окупаційній адміністрації держави-агресора або підконтрольному державі-агресору самопроголошеному органі, який узурпував виконання владних функцій на тимчасово окупованій території України, або в установі чи організації, створеній такою адміністрацією чи таким органом, –
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.1.8. Шпигунство

Особа, яка:

- 1) ініціювала або погодилась виконати завдання іноземної держави чи іноземної організації або їх представника щодо збирання інформації з обмеженим доступом, яка може бути використана на шкоду національній безпеці України,
- 2) збрала для передавання або
- 3) передала іноземній державі чи іноземній організації або їх представнику будь-яку інформацію, яка може бути використана на шкоду національній безпеці України, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 9.1.9. Напад на військову частину або заколот

Особа, яка завідомо на шкоду національній безпеці України:

- 1) здійснила збройний напад на військову частину, військову установу чи військовий корабель або
- 2) підняла заколот у військовій частині, військовій установі чи на військовому кораблі, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 9.1.10. Невиконання санкцій або перешкодження їх виконанню⁵

Особа, яка не виконала:

- 1) спеціальний економічний чи інший обмежувальний захід, рішення про застосування якого прийняте Радою національної безпеки та оборони України, введене в дію указом Президента України та затверджене постановою Верховної Ради України,
  - 2) захід у вигляді примусового вилучення в Україні об'єктів права власності держави-агресора та її резидентів, рішення про застосування якого прийняте Радою національної безпеки та оборони України і введене в дію указом Президента України,
  - 3) вимогу міжнародної санкції або
  - 4) перешкоджала виконанню заходу, передбаченого пунктами 1 або 2 цієї статті, чи вимоги міжнародної санкції, –
- вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 9.1.11. Виправдовування збройної агресії проти України

Особа, яка прямо та публічно:

- 1) виправдовувала збройну агресію проти України або тимчасову окупацію частини території України,
  - 2) заперечувала таку агресію чи окупацію, зокрема шляхом представлення збройної агресії проти України як внутрішнього конфлікту,
  - 3) вихваляла чи звеличувала державу-агресора або
  - 4) розповсюджувала матеріали, що містять таке виправдовування, заперечення, вихваляння чи звеличування, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Розділ 9.2.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ РЕЖИМУ ТАЄМНИЦІ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО НАЛЕЖИТЬ ДЕРЖАВІ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 9.2.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) щодо державної таємниці зі ступенем секретності «особливої важливості»;
- 2) з використанням медіа або інформаційної системи;
- 3) в умовах воєнного стану;
- 4) з корисливого мотиву.

Стаття 9.2.2. Незаконне розголошення державної чи розвідувальної таємниці або службової інформації

Особа, яка, крім випадків, передбачених статтею 9.1.8 цього Кодексу, незаконно розголосила відомості, що завідомо становлять:

- 1) державну чи розвідувальну таємницю або
  - 2) службову інформацію у сфері оборони чи мобілізації, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.2.3. Несанкціоноване поширення інформації про направлення чи переміщення товарів військового призначення

---

⁵ Редакцію цієї статті має бути змінено за результатами розгляду Верховною Радою України проекту Закону щодо встановлення відповідальності за порушення спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) (реєстраційний № 12406 від 14.01.2025): <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/55621>

Особа, яка, крім випадків, передбачених статтею 9.1.8 цього Кодексу, в особливий період поширила раніше не розміщену у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України, Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України чи Службою безпеки України або в офіційному джерелі країни-партнера інформацію про:

- 1) направлення в Україну або з України озброєння чи інших товарів військового призначення або
- 2) їх переміщення територією України чи за кордоном, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.2.4. Несанкціоноване поширення інформації про переміщення або розміщення військового формування України

Особа, яка, крім випадків, передбачених статтею 9.1.8 цього Кодексу, в особливий період поширила раніше не розміщену у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України або іншим уповноваженим державним органом інформацію про:

- 1) розташування підрозділу Збройних Сил України чи іншого утвореного відповідно до законів України військового формування, за можливості його ідентифікації на місцевості, або
- 2) переміщення такого підрозділу, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.2.5. Незаконні знищення або зміна відомостей, що становлять державну чи розвідувальну таємницю

Особа, яка відомості, що становлять державну чи розвідувальну таємницю, незаконно:

- 1) знищила або
- 2) змінила, – вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 9.2.6. Незаконні знищення або зміна відомостей, що становлять службову інформацію у сфері оборони чи мобілізації

Особа, яка відомості, що становлять службову інформацію у сфері оборони чи мобілізації, незаконно:

- 1) знищила або
- 2) змінила, – вчинила провину.

Стаття 9.2.7. Необережне розголошення державної таємниці

Особа, яка з необережності розголосила відомості, що становлять державну чи розвідувальну таємницю, – вчинила провину.

Стаття 9.2.8. Необережна втрата носія інформації, що містить державну таємницю

Особа, яка з необережності через порушення порядку поводження з ними втратила:

- 1) довірений їй документ чи інший речовий носій секретної інформації, що містить державну таємницю, або
- 2) довірений їй предмет, відомості про який становлять державну чи розвідувальну таємницю, – вчинила провину.

Розділ 9.3.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ПОРЯДКУ ПЕРЕТИНАННЯ ДЕРЖАВНОГО
КОРДОНУ УКРАЇНИ ТА МІГРАЦІЙНОГО РЕЖИМУ**

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 9.3.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *особливо експлуаторські умови праці* – умови праці, зокрема обумовлені гендерною чи іншою дискримінацією, за яких спостерігається різка невідповідність умов праці нелегального працівника умовам праці легально найнятого працівника, що впливає на здоров'я чи безпеку людини або принижує людську гідність;

2) *незаконне перетинання державного кордону* – його перетинання:

а) поза пунктами пропуску через державний кордон України або

б) у пункті пропуску через державний кордон України без відповідного документа або з використанням документа, що містить недостовірні відомості.

Не вважаються незаконним перетинанням державного кордону випадки, коли іноземці чи особи без громадянства для отримання притулку чи для визнання в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час в'їзду в Україну незаконно перетнули державний кордон України і перебувають на території України протягом часу, необхідного для звернення із заявою про надання притулку чи заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує або тимчасового додаткового захисту, відповідно до закону.

Стаття 9.3.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 9.3.7, щодо особливо уразливої людини;

2) передбаченого статтями 9.3.5–9.3.7, щодо п'ятдесяти чи більше громадян третьої держави або осіб без громадянства.

Стаття 9.3.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 9.3.7, щодо уразливої людини;

2) передбаченого статтями 9.3.5–9.3.7, щодо десятих чи більше громадян третьої держави або осіб без громадянства;

3) у складі простої групи;

4) передбаченого статтями 9.3.5 чи 9.3.7, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

5) вчинення злочину, передбаченого статтею 9.3.7, якщо нелегальна зайнятість супроводжувалась особливо експлуаторськими умовами праці;

6) передбаченого статтями 9.3.5–9.3.6, способом, небезпечним для життя людини, яку незаконно переміщували через державний кордон України;

7) передбаченого статтею 9.3.7, роботодавцем, який, хоч і не був звинувачений або засуджений за злочин, передбачений статтею 4.4.7 цього Кодексу, але використовував роботу чи послуги громадян третьої держави або осіб без громадянства, розуміючи, що вони є жертвами торгівлі людьми;

8) в особливий період чи в умовах надзвичайного стану;

9) передбаченого статтями 9.3.5–9.3.6, з корисливого мотиву.

Стаття 9.3.4. Незаконне перетинання державного кордону України особою, якій заборонено перебувати на території України

Іноземець чи особа без громадянства, яким заборонено в'їзд на територію України, що незаконно перетнула державний кордон України, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.3.5. Переміщення особи через державний кордон України

Особа, яка незаконно переміщувала іншу особу через державний кордон України, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.3.6. Сприяння незаконному перетинанню державного кордону України, проїзду через територію України чи держави-члена Європейського Союзу або проживанню в ній

Особа, яка сприяла:

- 1) іншій особі в незаконному перетинанні нею державного кордону України,
  - 2) особі, яка не є громадянином України чи держави-члена Європейського Союзу, в'їхати або проїхати через територію України чи держави-члена Європейського Союзу з порушенням їх законів про в'їзд чи транзит іноземців, або
  - 3) особі, яка не є громадянином України чи держави-члена Європейського Союзу, у проживанні на території України чи держави-члена Європейського Союзу з порушенням їх законів про проживання іноземців, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.3.7. Забезпечення нелегальної зайнятості двох чи більше працівників

Роботодавець, який забезпечив нелегальну зайнятість двом чи більше громадянам третьої держави або особам без громадянства, що незаконно перебувають на території України чи держави-члена Європейського Союзу, –

вчинив злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 9.3.8. Незаконне перетинання державного кордону України

Іноземець чи особа без громадянства, крім випадків, передбачених статтею 9.3.4 цього Кодексу, що незаконно перетнула державний кордон України, –

вчинила провину.

Стаття 9.3.9. Самовільна зміна демаркації державного кордону України

Особа, яка після демаркації державного кордону України прикордонний знак:

- 1) вилучила,
- 2) переміщувала або
- 3) знищила, –

вчинила провину.

Стаття 9.3.10. Забезпечення нелегальної зайнятості працівника

Роботодавець, який забезпечив нелегальну зайнятість громадянину третьої держави або особі без громадянства, що незаконно перебуває на території України чи держави-члена Європейського Союзу, –

вчинив провину.

Розділ 9.4.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ПОРЯДКУ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ**

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 9.4.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 9.4.3, щодо особливо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 9.4.3, щодо людини, яка перебуває у місцях ув'язнення чи іншого примусового тримання або лікування.

Стаття 9.4.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим

Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 9.4.3, щодо уразливої людини;
- 2) передбаченого статтею 9.4.3, щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;
- 3) у складі простої групи;
- 4) передбаченого статтею 9.4.3, із застосуванням зброї або небезпечного предмета;
- 5) передбаченого статтею 9.4.3, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;
- 6) з використанням обстановки, викликані катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією;
- 7) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення;
- 8) з мотиву нетерпимості.

Стаття 9.4.3. Каткування

Публічна службова особа або особа, що діє з підбурювання публічної службової особи, з її відома чи за її мовчазної згоди, яка спричинила потерпілій людині сильний біль або фізичне чи моральне страждання шляхом застосування насильства або погрози з метою:

- 1) примусити потерпілу чи іншу людину вчинити дії, що суперечать їх волі,
  - 2) отримати від потерпілої чи іншої людини відомості або зізнання,
  - 3) покарати потерпілу чи іншу людину за дії, скоєні нею чи іншою людиною або в скоєнні яких потерпіла чи інша людина підозрюється, або
  - 4) залякати чи дискримінувати потерпілу чи іншу людину, –
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.4.4. Потурання катуванню

Публічна службова особа, яка не виконала покладеного на неї обов'язку щодо запобігання катуванню або його припинення, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.4.5. Спричинення публічною службовою особою тяжкої майнової шкоди з необережності

Публічна службова особа, яка не виконала або неналежно виконала свої службові повноваження, що з необережності спричинило тяжку майнову шкоду, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 9.4.6. Неособисте голосування народного депутата України

Народний депутат України, який на пленарному засіданні Верховної Ради України:

- 1) проголосував замість іншого народного депутата України або
  - 2) надав можливість іншому народному депутату України проголосувати замість себе, –
- вчинив провину.

Розділ 9.5.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

Стаття 9.5.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *законні активи (доходи) особи* – активи (доходи), правомірно отримані особою, уповноваженою на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, із законних джерел, зокрема визначених пунктами 7 і 8 частини першої статті 46 Закону

України «Про запобігання корупції», протягом часу виконання нею цих функцій. При визначенні різниці між вартістю набутих активів та законними активами особи не враховуються ті, які є предметом провадження у справах про визнання активів необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави, а також стягнуті в дохід держави в рамках такого провадження;

2) *набуття активів (доходів)* – їх набуття у власність:

а) особою, уповноваженою на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування,

б) іншою фізичною чи юридичною особою, якщо доведено, що таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування,

в) іншою фізичною чи юридичною особою, якщо доведено, що особа, уповноважена на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними;

3) *працівник публічної сфери*:

а) штатний працівник юридичної особи публічного права, який не є публічною службовою особою;

б) особа, яка виконує роботу чи надає послугу відповідно до договору з такою юридичною особою.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 9.5.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 9.5.4, щодо предмету зловживання службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями в особливо великому розмірі.

2) передбаченого статтями 9.5.5–9.5.8, якщо його предметом чи засобом був хабар в особливо великому розмірі;

3) передбаченого статтею 9.5.9, щодо активів (доходів), вартість яких більше ніж на 300 000 розрахункових одиниць перевищує законні активи особи;

4) передбаченого статтями 9.5.4 чи 9.5.6, з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище.

Стаття 9.5.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 9.5.4, щодо предмету зловживання службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями у великому розмірі;

2) передбаченого статтями 9.5.5–9.5.8, якщо його предметом чи засобом був хабар у великому розмірі;

3) передбаченого статтею 9.5.9, щодо активів (доходів), вартість яких більше ніж на 100 000 розрахункових одиниць перевищує законні активи особи;

4) передбаченого статтею 9.5.6, за вчинення чи невчинення в інтересах іншої особи незаконної дії;

5) у складі простої групи;

6) в особливий період чи в умовах надзвичайного стану.

Стаття 9.5.4. Зловживання службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями

Публічна службова особа, яка вчинила зловживання службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями, а саме незаконно та у вагомому розмірі:

1) одержала вигоду від надання майна, що перебуває в державній чи комунальній власності, в користування (оренду, лізинг) іншій особі або сприяла такому наданню,

2) одержала субсидію, субвенцію, дотацію, пільгу чи сприяла іншій особі в їх одержанні,

3) звільнила себе чи іншу особу від обов'язкового платежу, кредитного зобов'язання або погашення заборгованості чи зменшила його (її), або сприяла такому звільненню чи зменшенню,

4) отримала встановлену чи збільшену самій собі надбавку, доплату, премію, винагороду, іншу заохочувальну, компенсаційну чи гарантійну виплату або сприяла її отриманню іншою особою,

5) передала іншій особі чуже приватне майно, що знаходиться у віданні цієї публічної службової особи (перебуває під арештом, заставою, митним контролем, на зберіганні, є непринятною спадщиною, безхазяйним майном тощо), або сприяла такій передачі,

6) придбала товар, роботу чи послугу до проведення чи без проведення процедури публічних закупівель чи з порушенням процедури спрощених публічних закупівель, або

7) використала бюджетні чи позабюджетні кошти не за їх цільовим призначенням, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.5.5. Підкуп публічної службової особи або працівника публічної сфери

Особа, яка хабар публічній службовій особі або працівнику публічної сфери:

1) запропонувала або

2) надала, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.5.6. Хабарництво публічної службової особи або працівника публічної сфери

Публічна службова особа або працівник публічної сфери, який від іншої особи:

1) прийняв пропозицію хабара,

2) одержав хабар,

3) просив надати або

4) вимагав його, –

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 9.5.7. Підкуп особи за здійснення нею впливу

Особа, яка:

1) запропонувала хабар іншій особі, яка за його надання погодилась вплинути на прийняття рішення публічною службовою особою, або

2) надала хабар такій іншій особі, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.5.8. Торгівля впливом

Особа, яка від іншої особи:

1) прийняла пропозицію хабара,

2) просила надати хабар або

3) одержала хабар за реальний чи удаваний вплив на прийняття рішення публічною службовою особою, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.5.9. Незаконне збагачення

Особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яка набула активи, вартість яких більше ніж на 35 000 розрахункових одиниць перевищує її законні активи, –

вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОТИ ПОРЯДКУ ДЕКЛАРУВАННЯ

Стаття 9.6.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) суб'єкт декларування – особа, яка відповідно до частин 1 та 2 статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язана подавати декларацію.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 9.6.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

1) передбаченого статтею 9.6.4, якщо різниця між недостовірними відомостями, поданими в порядку декларування, та достовірними відомостями становить понад 30 000 розрахункових одиниць;

2) передбаченого статтею 9.6.3, з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення.

Стаття 9.6.3. Неподання декларації суб'єктом декларування

Суб'єкт декларування, який всупереч вимогам закону не подав декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, – вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 9.6.4. Недостовірне декларування

Суб'єкт декларування, який подав декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, що містить завідомо недостовірні відомості, різниця між якими та достовірними відомостями становить понад 1 000 розрахункових одиниць, –

вчинив злочин 1 ступеня.

Розділ 9.7.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Стаття 9.7.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *представник громадськості* – член неурядової організації, який з метою захисту прав, свобод людини і громадянина, задоволення законних суспільних інтересів добровільно контролює порядок підготовки державними органами або органами місцевого самоврядування нормативно-правових чи індивідуально-правових актів, їх прийняття або виконання чи бере участь в їх виконанні.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 9.7.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 9.7.6, 9.7.7 або 9.7.8, щодо публічної службової особи, яка займає особливо відповідальне становище;

2) передбаченого статтями 9.7.10 чи 9.7.11, якщо їх предметом або засобом був хабар в особливо великому розмірі;

3) з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище.

Стаття 9.7.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 9.7.6, якщо опір здійснюється поліцейському або військовослужбовцеві Національної гвардії України чи Державної прикордонної служби України під час виконання ним службових обов'язків з охорони громадського порядку чи державного кордону, або члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону під час їхньої законної діяльності в публічних інтересах;

2) передбаченого статтями 9.7.10 чи 9.7.11, якщо їх предметом або засобом був хабар у великому розмірі;

3) у складі простої групи;

4) з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

5) передбаченого статтями 9.7.6–9.7.7, 9.7.9, із застосуванням зброї або небезпечного предмета;

6) передбаченого статтями 9.7.4–9.7.7, у присутності малолітньої дитини, яка розуміла обставини та значення вчиненого діяння;

7) з використанням обстановки, викликані катастрофою, аварією, стихійним лихом, масовими заворушеннями, воєнними діями чи іншою надзвичайною подією

8) з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення.

Стаття 9.7.4. Осквернення державного символу України

Особа, яка публічно осквернила Державний Прапор України, Державний Герб України або Державний Гімн України, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.5. Осквернення державного символу іноземної держави

Особа, яка публічно осквернила офіційно піднятий чи встановлений прапор або герб іноземної держави, крім прапору чи герба держави-агресора, або офіційно піднятий чи встановлений прапор Європейського Союзу, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.6. Опір

Особа, яка здійснила опір:

1) представникові влади або військовослужбовцеві, який виконує службові обов'язки чи здійснює свої повноваження,

2) особі, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг, або

3) представникові громадськості під час його законної діяльності в публічних інтересах, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.7. Насильство у зв'язку зі здійсненням особою службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням юридичного обов'язку чи використанням суб'єктивного права

Особа, яка застосувала насильство, що завдало фізичного болю, щодо людини (чи її близької людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.8. Перешкоджання діяльності особи, яка здійснює службові повноваження чи виконує професійні обов'язки

Особа, яка перешкоджала діяльності особи, що здійснює службові повноваження чи виконує професійні обов'язки в публічних інтересах (крім випадків незаконного впливу та перешкоджання, передбачених іншими статтями цього Кодексу), –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.9. Захоплення публічної будівлі, споруди чи приміщення, їх утримування або блокування доступу до них

Особа, яка:

- 1) захопила будівлю, споруду чи приміщення, що забезпечує діяльність органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, або
  - 2) шляхом насильства чи погрози утримувала їх або блокувала доступ до них, що упродовж чотирьох чи більше годин перешкоджало нормальній діяльності відповідного органу, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.10. Підкуп учасника провадження

Особа, яка учаснику провадження у тимчасовій слідчій або спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, Конституційному Суді України чи Вищій раді правосуддя, який не є службовою особою, з метою схилити його до відмови від давання показань чи висновку або до давання завідомо неправдивих показань чи висновку:

- 1) запропонувала хабар або
  - 2) надала його, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.11. Хабарництво учасника провадження

Учасник провадження у тимчасовій слідчій або спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, Конституційному Суді України чи Вищій раді правосуддя, який не є службовою особою, який у зв'язку з наданням певних пояснень, показань чи висновку:

- 1) прийняв пропозицію хабара,
  - 2) одержав хабар,
  - 3) просив надати або
  - 4) вимагав його, –
- вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.12. Відмова свідка давати показання

Свідок, який без передбачених законом підстав відмовився надати показання під час розслідування тимчасовою слідчою комісією чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, у Конституційному Суді України, у Вищій раді правосуддя або під час здійснення виконавчого провадження, –

вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.13. Неправдиві показання

Особа, яка надала завідомо неправдиві показання тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, Вищій раді правосуддя або органу, що здійснює виконавче провадження, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.14. Незаконні діяння щодо доказів

Особа, яка доказ, що використовується під час провадження у тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, Вищій раді правосуддя або органі, що здійснює виконавче провадження:

- 1) підробила,
  - 2) приховала,
  - 3) знищила або
  - 4) зіпсувала, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.15. Ненадання висновку або надання неправдивого висновку судовим експертом

Особа, яка будучи експертом чи спеціалістом, всупереч закону тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, Вищій раді правосуддя або

органу, що здійснює виконавче провадження:

- 1) не надала висновок без поважної причини або
  - 2) надала завідомо неправдивий висновок, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.16. Неправдивий переклад

Перекладач, який здійснив завідомо неправдивий переклад для тимчасової слідчої чи спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, Вищої ради правосуддя або органу, що здійснює виконавче провадження, –

вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 9.7.17. Використання привласнених владних повноважень працівника органу правопорядку, прокурора чи судді

Особа, яка для вчинення кримінального або адміністративного правопорушення використала привласнені нею:

- 1) владні повноваження працівника органу правопорядку, прокурора чи судді,
  - 2) його службове посвідчення, формений одяг чи відзнаку або
  - 3) найменування органу правопорядку на транспортному засобі, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 9.7.18. Незаконне підняття Державного Прапора України на морському чи річковому судні

Особа, яка незаконно підняла Державний Прапор України на морському чи річковому судні, –

вчинила провину.

Стаття 9.7.19. Використання привласнених владних повноважень публічної службової особи

Особа, яка для вчинення кримінального або адміністративного правопорушення використала привласнені нею владні повноваження публічної службової особи, крім особи, передбаченої статтею 9.7.16 цього Кодексу, –

вчинила провину.

Стаття 9.7.20. Незаконні використання або збут спеціального технічного засобу негласного отримання інформації

Особа, яка незаконно збула спеціальний технічний засіб негласного отримання інформації, –

вчинила провину.

Стаття 9.7.21. Збут забороненого предмета особі, яку тримають у слідчому ізоляторі чи установі виконання покарань

Особа, яка збула заборонений предмет особі, яку тримають у слідчому ізоляторі чи установі виконання покарань, –

вчинила провину.

Розділ 9.8.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ ВІЙСЬКОВОГО, МОБІЛІЗАЦІЙНОГО ОBOB'ЯЗКІВ, ПРОХОДЖЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ СЛУЖБИ ЧИ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 9.8.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) в умовах воєнного стану.

Стаття 9.8.2. Ухилення від базової військової служби або військової служби за призовом осіб офіцерського складу

Особа, яка ухилилась:

- 1) від базової військової служби або
- 2) від військової служби за призовом осіб офіцерського складу, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.8.3. Ухилення від військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період

Громадянин України, зарахований до військового оперативного резерву, який ухилився від військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, – вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 9.8.4. Ухилення від військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період

Особа, яка ухилилася від військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 9.8.5. Ухилення від проходження служби цивільного захисту

Особа, яка ухилилася від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.8.6. Ухилення від проходження альтернативної служби

Особа, направлена для проходження альтернативної служби, яка без поважної причини ухилилась від її проходження, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 9.8.7. Свавільний призов на військову службу, службу цивільного захисту або альтернативну службу

Публічна службова особа, яка ухвалила завідомо незаконне рішення щодо призову громадянина на базову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, службу цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації або альтернативну службу, – вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 9.8.8. Ухилення від проходження навчальних або спеціальних зборів

Військовозобов'язаний чи резервіст, який ухилився від проходження навчальних або спеціальних зборів, – вчинив провину.

Стаття 9.8.9. Невиконання службовою особою обов'язків під час мобілізації

Службова особа державного органу, органу місцевого самоврядування, юридичної особи чи громадського об'єднання, яка не виконала визначені законом обов'язки під час мобілізації, – вчинила провину.

Стаття 9.8.10. Ухилення громадянина від виконання обов'язків під час мобілізації

Громадянин України, який ухилився від виконання визначених законом обов'язків під час мобілізації, крім випадків, передбачених статтею 9.8.4 цього Кодексу, – вчинив провину.

Книга десята.
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ
(ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)

Розділ 10.1.
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ПОРЯДКУ ПІДЛЕГЛОСТІ
ТА ВІЙСЬКОВОЇ ЧЕСТІ

Стаття 10.1.1. Значення термінів, вжитих у розділах 10.1–10.6 цього Кодексу
У розділах 10.1–10.6 цього Кодексу відповідні терміни мають таке значення:

1) *бойова обстановка* – обстановка застосування військової зброї і техніки військовим супротивником або стосовно нього, що розпочинається з отримання наказу про вступ у бій або з фактичного початку бою і закінчується з отримання наказу про припинення бою або з фактичного завершення бою;

2) *військова публічна службова особа* – командир (начальник) чи інший військовослужбовець, який:

а) обіймає постійно або тимчасово посаду, пов'язану з виконанням владних, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських чи контрольно-ревізійних обов'язків, або

б) спеціально уповноважений виконувати такі обов'язки повноважним державним органом, повноважною службовою особою, судом або законом;

3) *військове кримінальне правопорушення* – злочин або провина проти встановленого законодавством порядку несення військової служби, передбачені розділами 10.1–10.6 цього Кодексу, вчинене:

а) військовозобов'язаним або резервістом – виключно під час проходження ними навчальних чи спеціальних зборів або

б) військовослужбовцем;

4) *військовослужбовець* – особа, яка у визначеному законом України порядку проходить військову службу у військовому формуванні, Державній спеціальній службі транспорту чи Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України або відряджена з такого формування до іншого державного органу, закладу освіти чи іншої юридичної особи;

5) *ворог*:

а) держава, з якою Україна перебуває у стані війни чи збройного конфлікту (ворожа держава),

б) держава, визнана державою-агресором по відношенню до України, або

в) збройне формування, забезпечення якого (фінансове, військове, матеріально-технічне, кадрове та інше) здійснює ворожа держава;

б) *засіб ведення бою* – будь-який вид військової зброї чи засіб, що забезпечує її застосування (озброєння), предмет військової техніки та укріплення;

7) *командир (начальник)* – військова публічна службова особа, яка наділена організаційно-розпорядчими обов'язками, тобто для виконання певних завдань має у своєму розпорядженні підлеглих, має право видавати їм накази, розпорядження та інші обов'язкові вимоги і застосовувати щодо них дисциплінарну владу;

8) *самокалічення* – порушення анатомічної цілості або функціональної придатності тканини чи органу власного тіла, що унеможливорює постійне чи тимчасове виконання військовослужбовцем усіх чи окремих обов'язків військової служби.

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 10.1.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) в умовах воєнного стану;
- 2) у бойовій обстановці.

Стаття 10.1.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтями 10.1.7 чи 10.1.8, поєднаного із примушуванням;
- 2) у складі простої групи;
- 3) передбаченого статтями 10.1.6–10.1.9, із застосуванням зброї або небезпечного предмету;
- 4) в особливий період (крім умов воєнного стану) або в умовах надзвичайного стану.

Стаття 10.1.4. Публічна непокора

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який публічно відмовився виконати законний наказ командира (начальника), – вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.1.5. Невиконання наказу

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який не виконав законний наказ командира (начальника), якщо це з необережності спричинило:

- (а) тяжку шкоду здоров'ю чи тяжку майнову шкоду, – вчинив злочин 3 ступеня;
- (б) смерть людини, – вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 10.1.6. Опір командира (начальнику) чи особі, яка підтримує військовий правопорядок

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який вчинив опір:

- 1) командира (начальнику) або
- 2) вартовому, патрульному чи іншій особі, яка виконує покладені на неї обов'язки щодо підтримання військового правопорядку, – вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.1.7. Насильство щодо командира чи іншої особи

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який застосував насильство щодо командира (начальника), вартового, патрульного чи іншої особи у зв'язку з виконанням нею обов'язків військової служби, – вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.1.8. Погроза спричиненням смерті або тяжкої шкоди здоров'ю командира чи іншої особи

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який погрожував спричинити смерть чи тяжку шкоду здоров'ю командира (начальнику), вартовому, патрульному чи іншій особі у зв'язку з виконанням нею обов'язків військової служби, – вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.1.9. Насильство за відсутності відносин підлеглості

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який застосував насильство, що завдало фізичного болю, щодо іншого військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста, за відсутності між ними відносин підлеглості, – вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.1.10. Осквернення Бойового Прапора військової частини або його втрата

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який:

- 1) осквернив Бойовий Прапор військової частини,
- 2) не перешкодив його оскверненню або
- 3) позбувся Бойового Прапору військової частини, –

вчинив злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 10.1.12. Погроза командиру (начальнику)

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який виразив погрозу командиру (начальнику) у зв'язку з виконанням обов'язків військової служби, крім випадків, передбачених статтею 10.1.8 цього Кодексу, – вчинив провину.

Стаття 10.1.13. Виконання обов'язків військової служби у стані сп'яніння

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який у стані сп'яніння:

- 1) віддав наказ підлеглому військовослужбовцю, військовозобов'язаному або резервісту,
- 2) виконував обов'язки з несення спеціальної служби або
- 3) керував бойовою машиною чи іншим засобом ведення бою, –

вчинив провину.

Стаття 10.1.14. Потурання з боку військової публічної службової особи приведенню підлеглим себе у стан сп'яніння

Військова публічна службова особа, яка:

- 1) разом з підлеглим військовослужбовцем, військовозобов'язаним або резервістом під час виконання ними обов'язків військової служби привела себе у стан сп'яніння,
  - 2) не припинила приведення підлеглим себе у стан сп'яніння,
  - 3) допустила до виконання обов'язків військової служби чи не вжила заходів для відсторонення від виконання обов'язків військової служби підлеглого, який перебував у стані сп'яніння, або
  - 4) приховала перебування у стані сп'яніння підлеглого військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста на території військової частини, –
- вчинила провину.

Розділ 10.2.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 10.2.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) в умовах воєнного стану;
- 2) у бойовій обстановці.

Стаття 10.2.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) в особливий період (крім умов воєнного стану) або в умовах надзвичайного стану;
- 2) передбаченого статтею 10.2.3, шляхом самокалічення, симуляції хвороби, підроблення документа чи іншого обману;

3) передбаченого статтею 10.2.3, тривалістю понад 90 діб або з метою назавжди ухилитися від військової служби (дезертирство).

Стаття 10.2.3. Самовільне залишення місця служби або ухилення від виконання обов'язків військової служби

Військовослужбовець, який на строк понад сім днів самовільно:

- 1) залишив місце служби,
- 2) ухилився від виконання обов'язків військової служби або
- 3) не з'явився вчасно без поважної причини на службу у разі його призначення, переведення, відрядження, відпустки, лікування або звільнення з розташування військової частини, –
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.2.4. Залишення військового корабля, що гине

Військовослужбовець, який залишив корабель, що гине, будучи:

- 1) командиром корабля – до повного виконання своїх службових обов'язків або
- 2) членом команди корабля – до отримання відповідного наказу, –
вчинив злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 10.2.5. Самовільне залишення місця служби або ухилення від виконання обов'язків військової служби тривалістю до семи днів

Військовослужбовець, який на строк від одного до семи днів самовільно:

- 1) залишив місце служби,
- 2) ухилився від виконання обов'язків військової служби або
- 3) не з'явився вчасно без поважної причини на службу, –
вчинив провину.

Розділ 10.3.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ПОРЯДКУ КОРИСТУВАННЯ
ВІЙСЬКОВИМ МАЙНОМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ
ЗАСОБІВ ВЕДЕННЯ БОЮ**

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 10.3.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) в умовах воєнного стану;
- 2) у бойовій обстановці.

Стаття 10.3.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) у складі простої групи;
- 2) в особливий період (крім умов воєнного стану) або в умовах надзвичайного стану.

Стаття 10.3.3. Самовільне використання засобів ведення бою

Військовослужбовець, який використав засоби ведення бою:

- 1) всупереч наказу командира (начальника) або
- 2) всупереч забороні, передбаченій законодавством, –
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.3.4. Знищення або пошкодження засобів ведення бою, що спричинило суттєву, значну чи тяжку майнову шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний чи резервіст, який знищив або пошкодив засоби ведення бою, якщо це спричинило:

- (а) суттєву майнову шкоду, – вчинив злочин 1 ступеня;
- (б) значну майнову шкоду, – вчинив злочин 3 ступеня;
- (в) тяжку майнову шкоду, – вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 10.3.5. Втрата, знищення чи пошкодження засобів ведення бою, що з необережності спричинило тяжку майнову шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який втратив, знищив чи пошкодив ввірені йому для службового користування засоби ведення бою, що з необережності спричинило тяжку майнову шкоду, – вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.3.6. Порушення правил поведження із засобами ведення бою

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який порушив:

- 1) правила водіння бойової, спеціальної чи транспортної машини, кораблеводіння чи польотів,
  - 2) правила експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, військового корабля чи літального апарату або
  - 3) інші правила поведження із засобом ведення бою,
- якщо відповідне діяння з необережності спричинило:
- (а) тяжку шкоду здоров'ю чи тяжку майнову шкоду, – вчинив злочин 3 ступеня;
  - (б) смерть людини, – вчинив злочин 5 ступеня.

Розділ 10.4. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 10.4.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- 1) в умовах воєнного стану;
- 2) у бойовій обстановці.

Стаття 10.4.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- 1) в особливий період (крім умов воєнного стану) або в умовах надзвичайного стану.

Стаття 10.4.3. Порушення правил несення спеціальної служби

Військовослужбовець, який порушив правила:

- 1) несення вартової (вахтової) служби,
  - 2) патрулювання,
  - 3) прикордонної служби або
  - 4) бойового чергування (бойової служби),
- якщо відповідне діяння з необережності спричинило:
- (а) тяжку шкоду здоров'ю чи тяжку майнову шкоду, – вчинив злочин 3 ступеня;
  - (б) смерть людини, – вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 10.4.4. Порушення правил несення внутрішньої служби

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який входив у добовий наряд частини (крім варти, вахти і патрулю), та порушив правила несення внутрішньої служби, якщо відповідне діяння з необережності спричинило:

- (а) тяжку шкоду здоров'ю чи тяжку майнову шкоду, – вчинив злочин 3 ступеня;
- (б) смерть людини, – вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 10.4.5. Порушення правил несення військової служби з охорони об'єктів чи громадського порядку

Військовослужбовець Національної гвардії України, який порушив:

1) порядок несення військової служби з охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів чи спеціальних вантажів, або

2) правила охорони громадського порядку,

якщо відповідне діяння з необережності спричинило:

- (а) тяжку шкоду здоров'ю чи тяжку майнову шкоду, – вчинив злочин 3 ступеня;
- (б) смерть людини, – вчинив злочин 5 ступеня.

Розділ 10.5.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ ВІЙСЬКОВОЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Підрозділ 1. ЗЛОЧИНИ

Стаття 10.5.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) в умовах воєнного стану;
- 2) у бойовій обстановці.

Стаття 10.5.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) передбаченого статтею 10.5.3, щодо вагітної жінки;
- 2) у складі простої групи;
- 3) передбаченого статтею 10.5.3, із застосуванням зброї або небезпечного предмету;
- 4) передбаченого статтею 10.5.4, щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
- 5) в особливий період (крім умов воєнного стану) або в умовах надзвичайного стану.

Стаття 10.5.3. Незаконне насильство щодо підлеглого

Командир (начальник), який незаконно застосував щодо підлеглого насильство, що завдало фізичного болю, –

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.5.4. Потурання командира (начальника) вчиненню підлеглим злочину або неповідомлення про його вчинення

Командир (начальник), який, на порушення вимог військових статутів:

- 1) не запобіг вчиненню підлеглим злочину, про вчинення якого йому достовірно відомо,
- 2) не припинив злочину, що вчиняється підлеглим у його присутності чи про вчинення якого йому достовірно відомо,
- 3) не вжив заходів для затримання підлеглого при вчиненні чи безпосередньо після вчинення ним злочину або
- 4) не повідомив про його вчинення орган досудового розслідування, –

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 10.5.5. Спричинення військовою публічною службовою особою тяжкої майнової шкоди з необережності

Військова публічна службова особа, яка не виконала або неналежно виконала свої службові повноваження, що з необережності спричинило тяжку майнову шкоду, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 10.5.6. Порушення прав військовослужбовця-викривача

Військова публічна службова особа, яка обмежила права військовослужбовця-викривача або його близької особи у зв'язку з повідомленням ним про вчинення іншою особою корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення або військового кримінального правопорушення, а саме незаконно:

- 1) звільнила зі служби чи примусила до звільнення,
- 2) притягнула до дисциплінарної відповідальності,
- 3) здійснила переведення чи переміщення,
- 4) погіршила умови служби,
- 5) відмовила у призначенні на іншу посаду чи відсторонила від посади,
- 6) зменшила грошову винагороду,
- 7) позбавила права підвищити кваліфікацію (пройти перепідготовку) або
- 8) позбавила права на відпочинок, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Підрозділ 2. ПРОВИНИ

Стаття 10.5.7. Використання військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою

Військова публічна службова особа, яка незаконно, в особистих інтересах чи інтересах третіх осіб, використала військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою, – вчинила провину.

Стаття 10.5.8. Потурання командира (начальника) вчиненню підлеглим провини або неповідомлення про її вчинення

Командир (начальник), який, на порушення вимог військових статутів:

- 1) не припинив провини, що вчиняється підлеглим у його присутності чи про вчинення якої йому достовірно відомо,
  - 2) не вжив заходів для затримання підлеглого при вчиненні чи безпосередньо після вчинення ним провини або
  - 3) не повідомив про її вчинення орган досудового розслідування, –
- вчинив провину.

Розділ 10.6.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Стаття 10.6.1. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

- 1) у складі простої групи;
- 2) передбаченого статтями 10.6.2, 10.6.3 чи 10.6.5, з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей;
- 3) передбаченого статтею 10.6.3, із застосуванням зброї або небезпечного предмету.

Стаття 10.6.2. Здача ворогові засобу ведення бою

Військовослужбовець, який здав ворогові засіб ведення бою за наявності можливості зберегти чи знищити його, –
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 10.6.3. Підрив волі до перемоги

Військовослужбовець, який схилив іншого військовослужбовця:

- 1) здати ворогові засіб ведення бою за наявності можливості зберегти чи знищити його,
- 2) ухилитися від виконання бойових наказів або
- 3) здатися в полон за наявності можливості продовжувати бій та без належного наказу командування, –
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 10.6.4. Добровільна здача в полон

Військовослужбовець, який добровільно здався в полон за наявності можливості продовжувати бій та без належного наказу командування, –
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 10.6.5. Сепаратні переговори з ворогом

Військовослужбовець, який вступив у переговори з представником ворога без наказу чи належного дозволу повноважного командування, –
вчинив злочин 5 ступеня.

Книга одинадцята.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Розділ 11.1.

ЗЛОЧИН ГЕНОЦИДУ

Стаття 11.1.1. Злочин геноциду

Особа, яка з метою знищити повністю або частково національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

- 1) вбила членів такої групи,
- 2) спричинила тяжку шкоду здоров'ю людей, які належать до однієї з таких груп,
- 3) створила для однієї з таких груп умови життя, розраховані на її повне або часткове фізичне знищення,
- 4) впроваджувала заходи, спрямовані на запобігання дітонародженню в одній з таких груп, або
- 5) здійснила насильницьку передачу дитини з однієї з таких груп до іншої, –
вчинила злочин 9 ступеня.

Стаття 11.1.2. Пропаганда злочину геноциду

Особа, яка прямо та публічно:

- 1) закликала інших осіб до вчинення злочину геноциду,
- 2) поширила чи використала матеріали з такими закликами або
- 3) вихваляла злочин геноциду, –
вчинила злочин 5 ступеня.

Розділ 11.2.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ

Стаття 11.2.1. Злочин проти людяності у формі вбивства чи винищення людей

Особа, яка в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти будь-якого цивільного населення, знаючи про цей напад, вчинила:

- 1) вбивство людини або
  - 2) винищення людей, –
- вчинила злочин 9 ступеня.

Стаття 11.2.2. Злочин проти людяності в інших формах, крім вбивства

Особа, яка в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти будь-якого цивільного населення, знаючи про цей напад, вчинила:

- 1) депортацію або насильницьке переміщення населення,
  - 2) оборнення в рабство,
  - 3) ув'язнення чи інше істотне позбавлення фізичної свободи на порушення основоположних норм міжнародного права,
  - 4) насильницьке зникнення,
  - 5) катування,
  - 6) зґвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусову вагітність, примусову стерилізацію чи будь-яку іншу подібну за тяжкістю форму сексуального насильства,
  - 7) переслідування будь-якої групи чи спільноти людей, яку можна виокремити за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними, гендерними чи іншими дискримінаційними ознаками, які визнані неприпустимими згідно з міжнародним правом,
  - 8) ув'язнення примусово заплідненої жінки з метою зміни етнічного складу населення,
  - 9) злочин апартеїду або
  - 10) інше нелюдське діяння, що полягає у спричиненні сильних страждань чи тяжкої шкоди здоров'ю, –
- вчинила злочин 7 ступеня.

Розділ 11.3. ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ

Стаття 11.3.1. Злочин агресії

Особа, яка вчинила злочин агресії, тобто, маючи можливість фактично здійснювати керівництво політичною чи військовою діяльністю держави чи контролювати таку діяльність,:

- 1) спланувала акт агресії, який за своїм характером, тяжкістю і масштабами становить явне порушення Статуту Організації Об'єднаних Націй, якщо у подальшому такий акт відбувся,
  - 2) підготувала такий акт, якщо у подальшому він відбувся,
  - 3) розв'язала (ініціювала) такий акт, якщо у подальшому він відбувся, або
  - 4) здійснила такий акт, –
- вчинила злочин 9 ступеня.

Стаття 11.3.2. Пропаганда акту агресії

Особа, яка прямо та публічно:

- 1) закликала до акту агресії,
  - 2) поширила чи використала матеріали із закликами до акту агресії або
  - 3) вихваляла чи звеличувала акт агресії, –
- вчинила злочин 7 ступеня.

Розділ 11.4. ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ

Стаття 11.4.1. Грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, пов'язані зі вбивством

Особа, яка в умовах міжнародного збройного конфлікту або збройного конфлікту неміжнародного характеру, серйозно порушивши норми міжнародного гуманітарного права, встановлені у статті 3, спільної для чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року,

вбила людину, а саме:

- 1) комбатанта, який, склавши зброю чи не маючи більше засобів захисту, беззастережно здався,
- 2) із віроломством людину, яка належить до ворожої нації чи армії (у разі міжнародного збройного конфлікту) чи бере участь у бойових діях (у разі збройного конфлікту неміжнародного характеру), або
- 3) іншу людину, яка перебуває під захистом міжнародного гуманітарного права, – вчинила злочин 9 ступеня.

Стаття 11.4.2. Грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах, не пов'язані зі вбивством

Особа, яка в умовах міжнародного збройного конфлікту, грубо порушивши Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року, вчинила будь-яке діяння проти осіб чи майна, що охороняються відповідно до положень цих конвенцій, а саме:

- 1) катування або нелюдське поводження, зокрема біологічні експерименти,
- 2) заподіяння сильних страждань, тяжких тілесних ушкоджень чи шкоди здоров'ю,
- 3) широкомасштабне знищення чи привласнення майна, що не викликане військовою необхідністю і вчинене незаконно та безглуздо,
- 4) примушення військовополоненого або іншої особи, що перебуває під захистом, до служби у збройних силах ворожої держави,
- 5) позбавлення військовополоненого або іншої особи, що перебуває під захистом, права на справедливий і звичайний суд,
- 6) незаконна депортація або переміщення чи незаконне позбавлення волі або
- 7) захоплення заручників, – вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 11.4.3. Інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах, не пов'язані зі вбивством

Особа, яка в умовах міжнародного збройного конфлікту вчинила інше серйозне порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах у встановлених рамках міжнародного права, а саме будь-яке з таких діянь:

- 1) спрямування нападів на цивільне населення як таке або на окремих цивільних осіб, що не беруть безпосередньої участі у воєнних діях,
- 2) спрямування нападів на цивільний об'єкт, тобто об'єкт, що не є військовою ціллю,
- 3) спрямування напад на персонал, об'єкт, матеріали, підрозділ або транспортний засіб, задіяні в наданні гуманітарної допомоги чи в місії з підтримання миру відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, доки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи або цивільні об'єкти згідно з міжнародним правом збройних конфліктів,
- 4) напад з розумінням того, що він може спричинити загибель чи поранення цивільних осіб або шкоду цивільному об'єкту чи масштабну, довготривалу та серйозну шкоду довкіллю, яка буде явно надмірною в порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою,
- 5) поранення комбатанта, який, склавши зброю чи не маючи більше засобів захисту, беззастережно здався,
- 6) напад на незахищені й такі, що не є військовими цілями, місто, село, помешкання або будівлю чи їх обстріл із застосуванням будь-яких засобів,
- 7) неналежне використання прапора парламентаря, прапора чи військових знаків розрізнення та форми ворога або Організації Об'єднаних Націй, або розпізнавальних емблем, встановлених Женевськими конвенціями, наслідком чого є смерть або заподіяння особі серйозних ушкоджень,
- 8) переміщення, прямо чи опосередковано, окупаційною державою частини її власного цивільного населення на окуповану нею територію чи депортація або переміщення всього або частини населення окупованої території у межах чи за межі цієї

території,

9) спрямування нападів на будівлю, призначену для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових чи благодійних цілей, на історичний пам'ятник, госпіталь чи місце зосередження хворих і поранених за умови, що вони не є військовими цілями,

10) заподіяння особі, яка перебуває під владою ворожої сторони, фізичного каліцтва або здійснення щодо неї медичного чи наукового експерименту будь-якого характеру, які не обґрунтовані необхідністю медичного, стоматологічного або лікарняного лікування відповідної особи і здійснюються не в її інтересах та які призводять до смерті або серйозно загрожують здоров'ю такої особи чи осіб,

11) віроломне поранення особи, що належить до ворожої нації чи армії,

12) заява про те, що пощади не буде,

13) знищення або захоплення майна ворога, крім випадків, коли таке знищення або захоплення настійно вимагаються воєнною необхідністю,

14) оголошення скасованими, призупиненими або недопустимими в суді прав і позовів громадян ворожої сторони,

15) примушення громадян ворожої сторони до участі у воєнних діях проти їхньої власної країни, навіть якщо вони перебували на службі воюючої сторони до початку війни,

16) розграбування міста або населеного пункту, навіть якщо його захоплено штурмом,

17) застосування отрути або отруєної зброї,

18) застосування задушливих, отруйних або інших газів та всіх аналогічних рідин, матеріалів чи засобів,

19) застосування куль, що легко розриваються або сплющуються в тілі людини, таких, як кулі з твердою оболонкою, яка не повністю покриває осердя або має надрізи,

20) застосування зброї, боєприпасів, матеріалів або методів ведення війни такого характеру, які спричиняють надмірні ушкодження чи непотрібні страждання або які за своєю суттю є невідповідними в порушення норм міжнародного права збройних конфліктів, за умови, що така зброя, такі боєприпаси, матеріали та методи ведення війни є предметом всеохоплюючої заборони,

21) посягання на людську гідність, зокрема образливе і принизливе поведження,

22) зґвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи будь-яка інша форма сексуального насильства, яка також становить грубе порушення Женевських конвенцій,

23) використання присутності цивільної особи або іншої особи, яка перебуває під захистом, для захисту певних пунктів, районів або збройних сил від військових операцій,

24) спрямування нападу на будівлю, матеріали, медичну установу чи транспортний засіб або на персонал, що використовує згідно з міжнародним правом розпізнавальні емблеми, передбачені Женевськими конвенціями,

25) використання голодування цивільного населення як методу ведення війни шляхом позбавлення його предметів, необхідних для виживання, зокрема створення перешкод для надання допомоги, як це передбачено відповідно до Женевських конвенцій,

26) набір або вербування дітей віком до п'ятнадцяти років до складу національних збройних сил чи використання їх для активної участі в бойових діях, або

27) інше серйозне порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах, –
вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 11.4.4. Грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року у разі збройного конфлікту неміжнародного характеру, не пов'язані зі вбивством

Особа, яка в умовах збройного конфлікту неміжнародного характеру, грубо порушивши Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року, вчинила будь-яке з діянь стосовно осіб, які не беруть активної участі у бойових діях, зокрема військовослужбовців, що склали зброю, та осіб, виведених зі строю в результаті хвороби, поранення, тримання під вартою чи з будь-якої іншої причини, а саме:

- 1) посягання на фізичну недоторканність, зокрема каліцтво, жорстоке поводження чи катування,
- 2) посягання на людську гідність, зокрема образливе і принизливе поводження,
- 3) захоплення заручників або
- 4) винесення вироку і приведення його до виконання без попереднього рішення, ухваленого створеним у встановленому порядку судом, що забезпечує дотримання всіх судових гарантій, які загально визнані обов'язковими, – вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 11.4.5. Інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються у збройних конфліктах неміжнародного характеру, не пов'язані зі вбивством

Особа, яка в умовах збройного конфлікту неміжнародного характеру вчинила інше серйозне порушення законів і звичаїв, що застосовуються у збройних конфліктах неміжнародного характеру в установлених рамках міжнародного права, а саме будь-яке з таких діянь:

- 1) спрямування нападу на цивільне населення як таке або на окремих цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі у бойових діях,
- 2) спрямування нападу на будівлю, матеріали, медичну установу чи транспортний засіб або персонал, що використовує згідно з міжнародним правом розпізнавальні емблеми, передбачені Женевськими конвенціями,
- 3) спрямування нападу на персонал, об'єкт, матеріали, підрозділ або транспортний засіб, задіяні в наданні гуманітарної допомоги чи в місії з підтримання миру відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, доки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи або цивільні об'єкти згідно з міжнародним правом збройних конфліктів,
- 4) спрямування нападу на будівлю, призначену для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових чи благодійних цілей, на історичний пам'ятник, госпіталь чи місце зосередження хворих і поранених за умови, що вони не є військовими цілями,
- 5) розграбування міста або населеного пункту, навіть якщо його захоплено штурмом,
- 6) згвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи будь-яка інша форма сексуального насильства, яка також становить грубе порушення статті 3, спільної для чотирьох Женевських конвенцій,
- 7) набір або вербування дітей віком до п'ятнадцятих років до складу збройних сил чи груп або використання їх для активної участі в бойових діях,
- 8) віддання розпоряджень про переміщення цивільного населення з причин, пов'язаних з конфліктом, якщо тільки цього не вимагають міркування безпеки відповідного цивільного населення або настійна необхідність військового характеру,
- 9) віроломне поранення особи, що належить до ворожої нації чи армії,
- 10) заява про те, що пощади не буде,
- 11) заповідання особі, які перебуває під владою іншої сторони конфлікту, фізичного каліцтва або здійснення щодо неї медичного чи наукового експерименту будь-якого характеру, що не обґрунтовані необхідністю медичного, стоматологічного або лікарняного лікування відповідної особи і здійснюються не в її інтересах та які призводять до смерті або серйозно загрожують здоров'ю такої особи чи осіб,
- 12) знищення або захоплення майна ворога, крім випадків, коли таке знищення або захоплення настійно вимагаються обставинами конфлікту, або
- 13) інше серйозне порушення законів і звичаїв, що застосовуються у збройних конфліктах неміжнародного характеру, – вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 11.4.6. Невжиття командиром заходів щодо підпорядкованих йому військових сил

Військовий командир (чи особа, яка фактично діє як військовий командир), який знав або за існуючих на той момент обставин повинен був знати, що військові сили, які перебувають

під його фактичним командуванням і контролем або, залежно від обставин, під його фактичною владою і контролем, внаслідок нездійснення ним належного контролю над такими силами, вчиняли чи мали намір вчинити будь-який зі злочинів, передбачених статтями 11.1.1, 11.2.1, 11.2.2, 11.3.1 або статтями 11.4.1–11.4.5 цього Кодексу, але не вжив всіх необхідних і розумних заходів у межах своїх повноважень для запобігання чи припинення їх учинення або для передачі цього питання до компетентних органів для розслідування та кримінального переслідування, –

вчинив злочин 7 ступеня.

Стаття 11.4.7. Невжиття начальником заходів щодо підлеглих

Начальник, що не є військовим командиром, який знав або свідомо проігнорував інформацію, яка явно вказувала на те, що підлеглі, які перебувають під його фактичною владою і контролем, внаслідок нездійснення ним належного контролю над ними, вчиняли чи мали намір вчинити будь-який зі злочинів, передбачених статтями 11.1.1, 11.2.1, 11.2.2, 11.3.1 або статтями 11.4.1–11.4.5 цього Кодексу, що стосувалися діяльності, яка підпадає під його фактичну відповідальність і контроль, але не вжив всіх необхідних і розумних заходів у межах своїх повноважень для запобігання чи припинення їх учинення або для передачі цього питання до компетентних органів для розслідування та кримінального переслідування, –

вчинив злочин 7 ступеня.

Розділ 11.5. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття 11.5.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни, якщо не визначено інше, застосовуються у такому значенні:

1) *конфлікт* – збройний конфлікт, воєнні дії або насильницькі дії, спрямовані на зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади в Україні;

2) *найманець* – особа (крім тієї, що бере участь в збройному конфлікті чи воєнних діях на боці України), яка відповідає сукупності таких ознак:

а) спеціально завербована в Україні чи за її межами для того, щоб на території України чи території інших держав брати участь у конфлікті,

б) безпосередньо бере участь у конфлікті,

в) має за мету одержання особистої вигоди і якій дійсно було обіцяно стороною або за дорученням сторони, що перебуває в конфлікті, матеріальну винагороду, що істотно перевищує винагороду, яка обіцяна чи сплачується комбатантам такого ж рангу і функцій, які входять до особового складу збройних сил цієї сторони,

г) не є ні громадянином сторони, що перебуває у конфлікті, ні особою, яка постійно на законних підставах проживає на території, яка контролюється стороною, що перебуває у конфлікті,

д) не входить до особового складу збройних сил держави, що перебуває у конфлікті, та

е) не послана державою, яка не є стороною, що перебуває у конфлікті, для виконання офіційних обов'язків як особи, що входить до складу її збройних сил (зокрема обов'язків спостерігача);

3) *представник держави* – публічна службова особа або особа, яка діє з дозволу, за підтримки, за згодою чи за наказом держави.

Стаття 11.5.2. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на два ступеня

Ознаками, що підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтями 11.5.10 чи 11.5.11, щодо особливо уразливої людини;

2) передбаченого статтями 11.5.4–11.5.7, 11.5.9–11.5.10, з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей публічною службовою

особою, яка займає особливо відповідальне становище, зокрема іноземною;

3) передбаченого статтею 11.5.6, що фактично спричинив довгострокову та масштабну шкоду довкіллю;

4) в умовах воєнного стану.

Стаття 11.5.3. Ознаки, що підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Ознаками, що підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення умисного злочину:

1) передбаченого статтею 11.5.11, щодо уразливої людини;

2) передбаченого статтями 11.5.9 чи 11.5.10, щодо людини (чи близької їй людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах;

3) у складі простої групи;

4) передбаченого статтями 11.5.4–11.5.7, 11.5.9–11.5.10, з використанням службових повноважень чи професійних обов'язків або пов'язаних із ними можливостей;

5) передбаченого статтею 11.5.11, із застосуванням зброї або небезпечного предмета;

6) передбаченого статтею 11.5.5, поєднаного з переміщенням через митний кордон України;

7) в особливий період чи в умовах надзвичайного стану.

Стаття 11.5.4. Застосування зброї масового знищення

Особа, яка (крім випадків, передбачених розділами 11.2, 11.4 цього Кодексу), застосувала зброю масового знищення, заборонену міжнародним договором, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 11.5.5. Незаконне поводження зі зброєю масового знищення

Особа, яка зброю масового знищення, заборонену міжнародним договором:

1) розробила, виготовила чи виробила,

2) набула,

3) збула,

4) зберігала,

5) переміщувала,

6) відремонтувала або

7) переробила, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 11.5.6. Екоцид

Особа, яка з метою спричинити довгострокову та масштабну шкоду використала будь-які засоби для зміни динаміки, складу чи структури довкілля, включаючи біосферу, літосферу, гідросферу і атмосферу, або для зміни космічного простору, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 11.5.7. Забезпечення найманства та використання найманця

Особа, яка іншу особу з метою її використання у конфлікті:

1) завербувала,

2) навчала,

3) фінансувала чи матеріально забезпечила або

3) використала у конфлікті як найманця, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 11.5.8. Участь найманця у конфлікті

Особа, яка взяла участь у конфлікті як найманець, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 11.5.9. Насильницьке зникнення

Представник держави, зокрема іноземної, який з метою позбавлення правового захисту людини, яка є законно або незаконно затриманою чи ув'язненою, приховав:

- 1) факт її затримання чи ув'язнення,
- 2) відомості про долю цієї людини або
- 3) місце її перебування, –

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 11.5.10. Незаконне вилучення дитини

Особа, яка незаконно вилучила дитину, в якій батько, мати чи опікун завідомо є потерпілою людиною від насильницького зникнення, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 11.5.11. Піратство

Особа, яка:

1) будучи членом екіпажу або пасажиром морського, річкового чи повітряного судна, у місці, що знаходиться за межами юрисдикції будь-якої держави, вчинила насильство чи інші ворожі дії проти іншого судна або людей чи майна, що перебувають на його борту, або

2) добровільно взяла участь у використанні судна, яке завідомо для неї є піратським, з метою застосування таких ворожих дій, –

вчинила злочин 5 ступеня.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Книга дванадцята.

ПЕРЕХІДНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Розділ 12.1.

ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 12.1.1. Зворотна дія цього Кодексу щодо кримінальних правопорушень, вчинених до набрання ним чинності

1. Кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння, вчиненого до набрання чинності цим Кодексом, визначаються на підставі Кримінального кодексу України 2001 року, окрім випадків, передбачених частинами 2, 4 або 5 статті 1.4.2 цього Кодексу і відповідно до положень цього Розділу.

Стаття 12.1.2. Застосування глосарію щодо кримінальних правопорушень, вчинених до набрання чинності цим Кодексом

1. Визначення, надані термінам у статті 1.1.1 та відповідних статтях Спеціальної частини цього Кодексу, застосовується при тлумаченні аналогічних термінів Кримінального кодексу України 2001 року, якщо це не погіршує правовий статус особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Стаття 12.1.3. Застосування принципів щодо кримінальних правопорушень, вчинених до набрання чинності цим Кодексом

1. Принципи Кримінального кодексу та його застосування, визначені у статтях 1.3.1–1.3.8 цього Кодексу, застосовуються при застосуванні Кримінального кодексу України 2001 року.

Стаття 12.1.4. Кваліфікація діяння, вчиненого до набрання чинності цим Кодексом

1. У випадках, коли цей Кодекс застосовується до особи, яка вчинила кримінальне

правопорушення до набрання ним чинності, здійснюється зміна кваліфікації відповідно до статті 2.9.8 цього Кодексу.

2. Якщо діяння, вчинене до набрання цим Кодексом чинності:

1) не є кримінальним правопорушенням за цим Кодексом, – таке діяння підлягає кваліфікації за правилами частини 4 статті 2.9.2 із зазначенням частини 2 статті 1.4.2 цього Кодексу;

2) є кримінальним правопорушенням за цим Кодексом, – таке діяння підлягає кваліфікації за правилами Розділу 2.9 цього Кодексу.

Стаття 12.1.5. Правові наслідки скасування кримінальної відповідальності за діяння, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. У випадках, передбачених пунктом 1 частини 2 статті 12.1.4 цього Кодексу, кримінальне провадження закривається відповідно до пункту 4-1 частини 1 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України.

2. Якщо особу засуджено за діяння, кримінальну відповідальність за яке скасовано цим Кодексом, і при цьому:

1) вирок не був звернений до виконання, – покарання, призначене їй на підставі Кримінального кодексу України 2001 року, не виконується;

2) така особа відбуває призначене судом покарання, – виконання покарання припиняється з дня набрання цим Кодексом чинності на підставі частини 1 статті 3.5.13 цього Кодексу;

3) таку особу звільнено від відбування покарання на підставі статей 75, 79, 104 Кримінального кодексу України 2001 року, – іспитовий строк припиняється з дня набрання цим Кодексом чинності;

4) таку особу звільнено від відбування покарання на підставі статей 81, 83 або 107 Кримінального кодексу України 2001 року, – строк, на який особу звільнено від відбування покарання, припиняється з дня набрання цим Кодексом чинності і його невідбута частина не звертається до виконання;

5) таку особу звільнено від покарання або його відбування на підставі частини 1 або 2 статті 84 Кримінального кодексу України 2001 року, – покарання чи його невідбута частина не звертається до виконання.

3. У випадках, передбачених частиною 2 цієї статті, суд звільняє особу також і від призначеного їй додаткового покарання, невідбутого нею повністю або частково.

4. Якщо особу засуджено за сукупністю вироків або сукупністю кримінальних правопорушень і за одне або декілька вчинених нею діянь кримінальну відповідальність скасовано, а за інше (інші) не скасовано, то суд визначає остаточне покарання, що підлягає відбуванню цією особою, відповідно до частини 3 статті 3.5.13 цього Кодексу.

5. Застосовані до відповідних осіб на підставі Кримінального кодексу 2001 року обмежувальні заходи, примусове лікування, примусові заходи медичного характеру, спеціальна конфіскація, примусові заходи виховного характеру, а також заходи кримінально-правового характеру до юридичних осіб продовжують виконуватися відповідно до судового рішення.

6. У випадках, передбачених частиною 2 цієї статті, судимість особи погашається з дня набрання чинності цим Кодексом за правилами Кримінального кодексу України 2001 року.

Стаття 12.1.6. Визначення ступеня тяжкості кримінального правопорушення, вчиненого до набрання чинності цим Кодексом

1. Ступінь тяжкості кримінального правопорушення, вчиненого до набрання чинності цим Кодексом, визначається відповідно до статті 12 Кримінального кодексу України 2001 року, крім випадків, передбачених частинами 2 і 3 цієї статті.

2. Ступінь тяжкості кримінального правопорушення, вчиненого до набрання цим Кодексом чинності, визначається відповідно до цього Кодексу у випадках, якщо:

1) за Кримінальним кодексом України 2001 року воно визнавалося злочином, а за цим Кодексом – визнається провиною;

2) за Кримінальним кодексом України 2001 року воно визнавалося тяжким злочином, а за цим Кодексом – не визнається тяжким чи особливо тяжким злочином;

3) за Кримінальним кодексом України 2001 року воно визнавалося особливо

тяжким злочином, а за цим Кодексом – не визнається особливо тяжким злочином.

3. Якщо обсяг кримінально-правових засобів чи підстави їх застосування залежать від віднесення кримінального правопорушення до злочину чи провини, а також від визначеного цим Кодексом ступеня тяжкості злочину, то стосовно кримінального правопорушення, вчиненого до набрання цим Кодексом чинності:

1) віднесення його до певного ступеня тяжкості злочину, визначеного цим Кодексом, не здійснюється;

2) кримінально-правові засоби, встановлені цим Кодексом для провини або злочину відповідного ступеня тяжкості, застосовуються лише у випадках, якщо вони є більш м'якими або іншим чином поліпшують правовий статус особи.

Стаття 12.1.7. Звільнення від кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. Питання про звільнення від кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання цим Кодексом чинності, вирішується на підставі Кримінального кодексу України 2001 року з дотриманням положень частини 2 статті 12.1.6 цього Кодексу.

2. У випадках, якщо статтею 3.1.3 цього Кодексу передбачені коротші строки давності, ніж були передбачені статтею 49 або частиною 2 статті 104 Кримінального кодексу України, особа після спливу строків давності, визначених на підставі цього Кодексу, підлягає звільненню від кримінальної відповідальності відповідно до Кримінального кодексу України 2001 року.

Стаття 12.1.8. Загальні засади і спеціальні правила призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. Покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання цим Кодексом чинності, призначається за правилами, встановленими Кримінальним кодексом України 2001 року, але не може перевищувати максимального строку чи розміру покарання, яке могло б бути призначене на підставі цього Кодексу.

2. Покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України, виправних робіт, службових обмежень для військовослужбовців, конфіскації майна, що були передбачені Кримінальним кодексом України 2001 року, не можуть бути призначені особі, яка вчинила кримінальне правопорушення до набрання чинності цим Кодексом.

3. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне чи додаткове покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом, не призначається і замінюється обмежувальним засобом у виді обмеження права обіймати певні посади або займатися певними видами діяльності на той самий строк.

4. Якщо з урахуванням положень, передбачених частинами 2 і 3 цієї статті, жоден вид покарання, передбачений Кримінальним кодексом України 2001 року, особі не може бути призначений, суд постановляє обвинувальний вирок без призначення покарання.

Стаття 12.1.9. Заміна покарань, призначених на підставі Кримінального кодексу України 2001 року

1. Особі, засудженій на підставі Кримінального кодексу України 2001 року, призначений вид покарання суд замінює:

1) пробаційний нагляд – обмеженням свободи на той самий строк;

2) арешт – строковим ув'язненням з відбуванням його на гауптвахті на той самий строк;

3) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців – строковим ув'язненням з відбуванням його у дисциплінарному батальйоні на той самий строк;

4) позбавлення волі на певний строк – строковим ув'язненням на той самий строк;

5) довічне позбавлення волі – довічним ув'язненням.

2. Особі, засудженій на підставі Кримінального кодексу України 2001 року до штрафу як основного чи додаткового виду покарання, розмір призначеного штрафу суд перераховує з урахуванням розрахункової одиниці відповідно до статті 1.1.2 цього Кодексу.

3. Особі, засудженій на підставі Кримінального кодексу України 2001 року до позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основного чи додаткового виду покарання, цей вид покарання суд замінює обмежувальним заходом у виді обмеження права обіймати певні посади або займатися певними видами діяльності на той самий строк, якщо цим Кодексом не передбачений більш короткий строк.

4. Особі, засудженій на підставі Кримінального кодексу України 2001 року до довічного позбавлення волі за злочин, вчинений у віці до 21 року, призначене покарання суд замінює максимальним розміром строкового ув'язнення, встановленим статтею 3.2.8 цього Кодексу за злочин відповідного ступеня тяжкості.

5. Заміна покарання, передбачена частиною 1, 2 або 3 цієї статті, здійснюється:

1) щодо осіб, засуджених до набрання цим Кодексом чинності, – з дня набрання ним чинності, ухвалою суду, що постановив вирок;

2) щодо осіб, засуджених після набрання цим Кодексом чинності, – вироком суду під час його постановлення.

6. Призначене на підставі Кримінального кодексу України 2001 року покарання у виді громадських робіт заміни громадськими роботами, передбаченими цим Кодексом, не підлягає і відбувається відповідно до положень Кримінального кодексу України 2001 року.

Стаття 12.1.10. Звільнення від відбування покарань, призначених на підставі Кримінального кодексу України 2001 року

1. Особа, яка до набрання чинності цим Кодексом була засуджена до виправних робіт або службових обмежень для військовослужбовців, підлягає звільненню від подальшого відбування цього покарання з дня набрання цим Кодексом чинності.

2. Не виконані на день набрання цим Кодексом чинності додаткові покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України та конфіскації майна не підлягають виконанню.

3. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом, здійснюється відповідно до статті 80 або частини 3 статті 106 Кримінального кодексу України 2001 року, якщо тільки статтею 3.5.3 цього Кодексу не передбачені коротші строки давності.

Стаття 12.1.11. Звільнення від призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення до набрання чинності цим Кодексом, може бути за вироком суду звільнена від призначення покарання на підставі, передбаченій частиною 4 або 5 статті 49 Кримінального кодексу України 2001 року.

2. Передбачені статтями 3.4.1 або 3.4.2 цього Кодексу підстави непризначення покарання застосовуються до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення до набрання чинності цим Кодексом, якщо така особа не може бути звільнена від кримінальної відповідальності відповідно до статті 12.1.7 цього Кодексу або від призначення покарання відповідно до частини 1 цієї статті.

Стаття 12.1.12. Звільнення від відбування покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення до набрання чинності цим Кодексом, може бути за вироком суду звільнена від відбування покарання на підставі, передбаченій статтею 75, 79 або 104 Кримінального кодексу України 2001 року, з урахуванням положень, передбачених цією статтею.

2. Обмеження щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням, передбачені частинами 1 або 2 статті 75 Кримінального кодексу України 2001 року, і не передбачені частиною 3 статті 3.5.1 цього Кодексу, не застосовуються.

3. Испитовий строк, визначений судом на підставі Кримінального кодексу України 2001 року, замінюється обмеженням свободи на той самий строк. Перелік заборон та обов'язків, які застосовуються до такої особи, а також їх можлива зміна визначаються судом на підставі статті 3.2.5 цього Кодексу.

4. Кримінально-правові наслідки звільнення від відбування покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом, визначаються частинами 6 або 7 статті 3.5.1 цього Кодексу.

Стаття 12.1.13. Дострокове звільнення від відбування покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення до набрання чинності цим Кодексом, може бути умовно-достроково звільнена від відбування призначеного їй покарання на підставах та в порядку, передбачених статтею 81 Кримінального кодексу України 2001 року.

2. Жінка, яка під час відбування покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом, стала вагітною або народила дитину, може бути звільнена від відбування покарання відповідно до статті 83 Кримінального кодексу України 2001 року.

3. Особі, яка вчинила кримінальне правопорушення до набрання чинності цим Кодексом, може бути відстрочене або припинене виконання призначеного покарання у зв'язку з хворобою відповідно до статті 3.5.4 цього Кодексу.

4. Особі, яка засуджена до довічного ув'язнення за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом, суд може зупинити виконання цього покарання відповідно до статті 3.5.8 цього Кодексу.

Стаття 12.1.14. Заміна невідбутої частини покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. Заміна невідбутої частини покарання у виді строкового ув'язнення покаранням у виді обмеження свободи особі, яка вчинила кримінальне правопорушення до набрання чинності цим Кодексом, здійснюється на підставі статті 3.5.6 цього Кодексу з урахуванням положень частини 2 цієї статті.

2. Частина строку призначеного особі покарання, яку належить відбути для можливості заміни покарання, визначається відповідно до статті 82 Кримінального кодексу України 2001 року, якщо тільки статтею 3.5.6 цього Кодексу не передбачено коротшого строку.

Стаття 12.1.15. Погашення і зняття судимості за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом

1. Погашення і зняття судимості за кримінальне правопорушення, вчинене до набрання чинності цим Кодексом, здійснюється за правилами, передбаченими Кримінальним кодексом України 2001 року.

**Розділ 12.2.
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ**

Стаття 12.2.1. Набрання чинності цим Кодексом

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня року, який настане через три повних календарних роки з дня його офіційного опублікування, але не раніше року, в якому був припинений або скасований воєнний стан в Україні, введений Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ.

2. Статті 5.3.18, 5.3.19, 5.3.20, 6.3.27, 6.3.28, 6.3.29, а також статті 1.4.5, 1.4.6, 3.12.3, 5.3.1, 5.3.2, 6.3.1, 6.5.2, 7.2.8, 8.3.6, 9.3.6, 9.3.7, 9.3.10 цього Кодексу в частині виконання актів Європейського Союзу набирають чинності з дня, наступного за днем набуття Україною членства в Європейському Союзі, але не раніше дня, зазначеного в частині 1 цієї статті.

Стаття 12.2.2. Втрата чинності іншими законами

1. З дня набрання чинності цим Кодексом втрачає чинність, але застосовується у випадках, передбачених цим Кодексом, Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року.

2. З дня набрання чинності цим Кодексом втрачають чинність:

1) Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 1 грудня 1994 року;

2) Закон України «Про застосування амністії в Україні» від 1 жовтня 1996 року.

Стаття 12.2.3. Внесення змін до інших нормативно-правових актів

1. З дня набрання чинності цим Кодексом набувають чинності:

1) Кодекс України про адміністративні правопорушення (нова редакція);

2) Кримінальний виконавчий кодекс України (нова редакція);

3) Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям нового Кримінального кодексу України».

2. Кабінетові Міністрів України, центральним органам виконавчої влади до дня набрання чинності цим Кодексом забезпечити прийняття або скасування нормативно-правових актів, внесення до них змін, які впливають з положень цього Кодексу.

* * *

Усього – 12 книг, поділених на 77 розділів (707 статей):

Загальна частина – 25 розділів, 180 статей.

Спеціальна частина – 50 розділів, 509 статей, зокрема: 277 статті про злочини, 92 статті про провини, решта статей визначають ознаки, що змінюють ступінь тяжкості злочинів і містять визначення термінів.

Заклучна частина – 2 розділи, 18 статей.